

یزیشکی دِلان

فوسین
ابن قسیم الجوزیة

وهرگی پان
خوبه یب هه ورامی

نارین

منطقی اثر لؤلؤ القوافی

www.igra.ahlamontada.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.aflamontada.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ناریں

پزیشکی دلائل

طب القلوب لابن قیّم الجوزیة	ناوی کتیب به عہرہ بی
پزیشکی دلان	ناوی کتیب به کوردی
صالح احمد الشامی	نامادہ کــــــــــــــــار
عبدالعزیز سلیمی	وہرگیٹپانی بؤ فارسی
	وہرگیٹپانــــــــــــــــی
خوبہیب کہ مال ھہ ورامی	لہ فارسییہ وہ بؤ
	کــــــــــــــــوردی
ریاز مہ حموود کاکہ مہ حموود	تایــــــــــــــــپ
کؤمپیوتہری نارین (محمد علی)	نہ خشہ سازی ناوہ وہ
دوہ م ۲۰۱۴	نؤرہ و سالی چاپ
(۱۴۸۶) ی سالی (۲۰۱۲) ی پیدراوہ	ژمارہی سپاردن

دہزگای

چاپ و پہ خشی نارین

ھہ ولیر: بازارپی زانست بؤ کتیب و چاپ مہنی

website: www.nareenpub.com

E-mail: nareenpub@gmail.com

تہ لہ فون: ۲۵۱۱۹۸۲ ۶۶ (۰۰۹۶۴)

مؤبایل: ۰۰۹۶۴ ۷۵۰۴۰۶۴۶۱۰

پزیشکی دلائل

نووسینی

ابن قیم الجوزیة

نامادہ کار

صالح احمد الشامی

وہرگیرائی

خوبہیب ہہورامی

ناریت

پیشه کی

به ناوی خودای گوره و بیّ هاوتا

پیش همو شتی پئیویسته ناماژه به وه بکه م که وا ئه وهی که بووه هوکار و پالنه ری بوم، بو ئه وهی ئه م په رتوکه ده ستنیشان بکه م و وه ریگیپمه سه ر زمانی پاراوی کوردی چند شتی بوو له وانه: به که م، خودی نوسه ره که، چونکه به کی له و هوکارانه ی که وا ده بیته هو ی به پیزی و ناوازه بوونی هر په رتوکی، به دلنیا بیه وه نوسه ره که به تی و نایا نووسه ری ئه و په رتوکه تاچه نده لای خه لکی و به تایبه تی چین و توئیژی خوینه ران و پو شنبیران ناسراوه و ناوبانگی هه به. دیاره ئیمام (ئیبین قه بیمی جه وزی) ش به کی که له و که له پیوا و نوسه ر و خامه په رنگینانه ی که وا خزمه تی کی به رچاوی به مرو فایه تی کردووه به تایبه تی له بواری ئایینی پیروزی ئیسلامدا. به کی کی تر له و هوکارانه ناو نیشانی کتیبه که بوو به ناوی (طب القلوب) واته: (پزیشکیی دلان)، که وا هر له خودی ناوه که به وه بومان دهرده که وی که ئه م په رتوکه باس له به شیکی گرنگ و کاریگری جه سته ده کات که ئه ویش (دلّه). که به فه رمان په وا و هه لسورینه ری ته ولوی ئه ندامانی تری جه سته داده نری و له ئیسلامدا و له فه رمووده شیرین و ناوازه کانی پیغه مبه ریشماندا موحه ممد (ﷺ) باس له و به شعی جه سته کراوه و گرنگی پی دراوه. هر وه ک چون له فه رمووده به کیدا پی شه وا و تاجی سه رمان موحه ممد (ﷺ) فه رموویه تی: "...الا و ان فی الجسد مضغه اذا صلحت صلح الجسد کله و اذا فسدت فسد الجسد کله الا و هی القلب". واته: "ناگادار بن له ناو لاشعی تاده میزادا پارچه گوشتیک هه به نه گه ر ئه م پارچه گوشته باش بوو هه مو لاشه و نه ندامانی تاده میزا باش ئه بی، نه گه ر خراب بوو هه مو لاشه خراب و ناریک ئه بی، ئه م پارچه گوشته (دلّه)".

له پوانگه ی ئه م فه رمووده به وه ده توانین ئه وه بلّیین که وا، ئیمه ی مرو ف که به کی کین له بوونه وهر و دروستکراوه کانی په روه ردگار، گه ر بمانه وی له زیانا

خۆشبهخت و کامهران بین و به دور بین له قهلهقی و دلپاویکی و ناپهحهتی و چهرمهسهریهکانی ژیان، پئیویسته گرنگیهکی ئهوتو و بهرچاو به دلمان بدهین، که به سهنته و سهرچاوه و ههلسوپینهری تهواوی حهرهکه و سهکه ناتی جهسته مان داده نری. ههروهک چۆن له و فهرموودهیه دا باس له وه کراوه که وا گهر بیته و دلی ئادهمی ساغ و سهلامهت و تهنروسهت بیته ئهوا تهواوی ئه ندام و کارهکانی چاک و سهلامهت و باش ده بن. که واته ئیمه ی مرؤفه به هوی ئه وهی که بوونه وه ریکی جولله جولکه ر و عه جوول و لاوازین و بهردهوام له بزواتن و ههله کردندان، "... و خلق الانسن عجولا (اسراء ئایه تی ۱۱)", "... و خلق الانسن ضعیفا (النساء ئایه تی ۲۸)" پئیویسته گرنگیهکی باش به و ئه ندامه ی جهسته مان (دل) بدهین و به جوانی پهروه رده ی بکهین و راییهتین له سه ر شتی چاک و کاروکرده وهی باش بو ئه وهی به سه لامه تی و ساغی بمینیتته وه، چونکه گهر ئه و ئه ندامه ی جهسته مان ساغ و تهنروسهت بیته ئیدی تهواوی جهسته و ئه ندامانی جهسته شمان ساغ و سه لامهت و تهنروسهت ده بن و گهر بیته و ساغ و سه لامهت و تهنروسهت نه بی ئه و تهواوی جهسته و ئه ندامه کانیشی له ساغی و سه لامه تی بیبهش ده بن و ئیدی ژیان له و جۆره جهسته و له وکه سانه شی که خاوه نی ئه و جۆره دل و جهسته نه خۆش و ناساغن تال ده بیته و له ژیانی حه قیقی و راسته قینه دور ده که ونه وه و چیژی لیوه رناگرن.

ههروهک چۆن سه ردارو پیشه و امان موحه ممه د (ﷺ) وهک پیشه وایه کی خه مخۆر و دلسۆز فیتری کردوین و داوای لی کردوین که وا هه میشه له پهروه رداگه ر بپارێینه وه و بلێین: "یا مقلب القلوب ثبت قلبی علی دینک" واته: "ئه ی ئه و که سه ی که وا گۆرین و گۆراندنی دلله کانت به دهسته، داوات لیده کهین دلله کانمان سه قامگیر و پاوه ستاو بکهیت له سه ر دینه کهت." له کۆتایشدا داواکارم له پهروه رداگه ر ئه م کاره م بو بکاته تویشویکی خیر بو دواژۆژم و هۆکار ی بی بو خۆم و بو ئه و خوینه ره به ریزانه شی که دهیخویننه وه، بو ئه وهی له ریگه یه وه بتوانین چاکتر و باستر دلمان پهروه رده بکهین و

شاره‌زای ئه و شتانه بین که‌وا ده‌بنه هۆی نه‌خۆش خستن و لاوازکردنی دِلمان و
خۆمانی لی‌بپاریژین و لییان دوور بکه‌وینه‌وه.

که‌مالی و ته‌واوی و بی‌غەل و غەشی و بی‌که‌م و کورپی، ته‌نیا بۆ خودایه و به‌س.

وه‌رگی‌پری کوردی

۱۳/زیلقه‌عه‌ده‌ی ۱۴۳۱ ک

۲۱/۱۰/۲۰۱۰ ز (خورمال)

پیشہ کی نامادہ کار

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، حمداً طيباً مباركاً فيه، وافضل الصلاة واتم التسليم على سيدنا محمد النبي الأمثل، وعلى آله وصحبه اجمعين.

تیمہ لہ سہردہم و باروودوخیکدا نئزین کہ زانستی ماددی مروؤ بہ شیوہ یہ کی ئیجگار بہ رفراوان پیشکے وتووه، نامراز گہ لیکے ناسوودہ بہ خش و کہ یف خوشی جوڑا جوڑی بو مروؤ بہرہم ہیناوه، بہردہوام بہرہو پیشہوہ ہنگاو دہنی، وہ ہموو پوڑی بہرہمیکی تازہتر پیشکے ش دہکات.

شوینہات و شوئہمای نئم ہنگاوہ خیرایانہ لہ گوڑہپانی پیشکےوتنی ماددیدا، پہلہکردنی مروؤہ بو بہدہست ہینانی ہوکاری ناسوودہیی و کامہرانی پوڑ و کہ لک و ہرگرتن لییان، بہلام ہیچ کات ناگات بہو نارہزوہی خوئی، چونکہ تواناکان و بہرہمہ تازہکان بہ بی و ہستان و بہبی وچان دہکہونہ بازارہوہ!

پہلہکردن لہ بہرہم ہیناندا کہ پہلہکردن لہ بہکارہینانیشیدا بہدواوہوہیہ! شوئہما و نئہجامی نئم دیاردہیہ، چاو لہ دوو بوون و زگ برسبیہتی بہدواوہیہ، چونکہ بہرہمہینہر بہردہوام بہدوای نواندن و پیشکےشکردنی کالای تازہوہیہ و بہکارہینہریش پادہکیشی بہدوای بہدہست ہینانی بہرہمہ تازہکانی خویدا.

شتی کہ لہم نیوہندہدا سہرسورہینہرہ نئمہیہ کہ ہیچ بہکی لہوانہ ناتوانن بو تازہکردنہوہی نئفسی خویمان تہنانہت توڑیکیش بوہستن و کوتایی پی بہینن. پیشکےوتنی ماددی مروؤ نئمروکہ ہاوکاتہ لہگہل بہرز بوونہوہی پڑوہی جوڑہا نہخوشی کہ مروؤ زیاتر پییان ناشنا نییہ و لہلای مروؤ نامون! دیاردہیہک کہ بہ سہرچاوہی سروسشتی پیشکےوتن و شارستانیبہتی ماددی دہزانین و ہموو پوڑی ہہوالی دوڑینہوہی نہخوشیبہکی تازہ دہبیستین!

چالاکي شه و پوڙي تاقیگاگان و ناوه نده پزیشکی و تهنروس تییه کان سه بارهت به دوزینه وهی دهرمانگه لیکی نوی که نه خوشییه تازه کان؟! چاره سه ربكات، نه و ریكخراو و دامه زراوانه شی له پیگهی په له کردنی بی ناکام و چاو له دوو و شت ویستن به جوریکی تر جیگیر کردوه.!

نه خوشییه کانی دل – هر وه کو به شه کان و نه دامه کانی تری جهسته – زیاتر و فراوانتر بووه و ژماره ی توش بووان به و نه خوشییه گه یشتووه ته ژماره یه کی سه رسوپهینه ر. نه مه بارودوخی مروفی نه مرویه.

گرنگی دانی زیاتر به نه خوشییه کانی دل له بهر نه وه یه که دل ناوه ند و ته وه ره ی نه ساسی جهسته ی مروفه و نه دامیکه که نه گه ر ته واو تهنروس بیت ته واوی جهسته تهنروس ت و له کاتیگدا نه گه ر نا ته واو و ناساغ بیت ته واوی جهسته نه خوش ده که ویت، وه ته واوی نه دامانی جهسته پی کاریکه رن. به لام نه خوشی تری نه دام تاییه تییه و په یوه سه ته به هه مان نه دامی دیاری کراوه وه.

پیژهی پزیشکانی دل و نه شته رگه ر کانی دل ته واو زوږبوون و دهرمانگه لیکی زوږیش بو چاره سه ر کردنی نه خوشییه کانی به ره م هاتوون، وه به هو ی نه شته رگه رییه پیشکه و تووه کانه وه تا راده یه ک نازارو نه خوشییه کانی که میان کردوه. نه مه بارودوخی دلی مروفه کانه له م سه رده مه دا.!

به لام نابی نه وه ش له بیر بکه ین که مروڤ – جگه له دلی ماددی – (واته نه و دله ی که بهر یه کی یا چند ههستی له ههسته کانی مروڤ ده که وی، وه کو ههستی بینین، دهست... وه رگپری کوردی) خاوه نی دلیکی تره که نابینری. که پوڤ و گرنگی نه ویش که متر نییه له و دله ی که باسما ن کردو قسه مان له سه ر کرد، هه مان نه و دله یه که قورنانی پیروژ باسی ده کات و ناوی هیناوه له چنده تایه تیکی زوږدا و له باره یه وه دواوه و باسی کردوه.

کاتی که به له کارکه وتنی دلی ماددی پوویه پووی مردن و له دست دانی زیان ده بینه وه، به له ناو چوون و له کار که وتنی دلّه که ی تر به مردنی همه لایه نه ی مروّقایه تی مروّق و له دست دانی سه ربه رزی دونیا و به خته وه ری دواپوژ کوتایی پی دیت. ده بیته نه و دلّه ی که قورئانی پیروژ باسی لیوه ده کات و ده فهرموویت: ﴿...حَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ﴾ سووره تی حج ۱۱.

واته: هه ندیک له خه لکی هه یه له به ک حاله تدا خواپه رستی ده کات (نه ویش نه و حاله ته یه که دنیا به دلی نه و بیت) نه گه ر تووشی خیر و خوشی بوو دلی پیی خوشه، خو نه گه ر تووشی تاقیکردنه وه یه ک هات، سواری سه ری خوئی نه بیت و هه لده گه ریته وه، نا به و حاله ته ی، دنیا و قیامت له دست خوئی نه دات و زهره رمه ندی هه ردولایه و هه ر نه وه شه خه ساره تمه ندو زهره رمه ندی پوون و ناشکرا.

گرنگی باس و به دوا داچوون له باره ی دلی نه بینراو و نادیاره وه لییره وه سه رچاوه ده گری. کیشه و گرفتی سه ره کی له په یوه ندی له گه ل دلدا نه مه یه که خاوه نه که ی ناگاداری نه خوشییه که ی نییه، چونکه وه کو دلی ناشکرا و دیار خاوه نی نیشانه و کاریگه ری دیار و به رچا و نییه به سه ر جه سه وه.

له به ر نه وه هه ندی جار دلی نادیار و شاراوه به بی نه وه ی خاوه نه که ی ناگای لی بیت تووشی جوژه ها نه خوشی خراپ و زیان به خش نه بیت، له م باره وه نه رکی زانایانه که له گوژه پانی گه شه و بره ودانی په روه رده کردن و داهیتانه ته ندروستیه مه عنه و بییه کان و پیدانی زانیاری به خه لکی و به رز کردنه وه ی ناستی به رچا و پوونیا ن (لییره دا مه به سستی چاوی ناخه) له باره ی کاروباره کانی خوینانه وه و به رگریکردن له تووش بوونیا ن به نه خوشییه هه ست پینه کردنه کان دل و که سایه تی به نه رکی خوینان هه لسن... و زانایانی موسلمان ی پابردو به جوانی ناگایان له و نه رک و به رپرسیاریه تییه بووه.

نه گه ر چی پسپوژانی نه خوشییه کانی دل له م سه رده مه ی نیمه دا که من، به لام ده رگا کانی نوژینگه ی پزیشکه کان و کارزانه کانی پابردو به رده وام کراونه ته وه و

هه‌میشه به‌بیّ چاوه‌نوواری چاره‌سەری نه‌خوشییه‌کانیان کردووه و له‌م پیناوه‌دا ته‌نیا چاویان له‌ پاداشتی په‌روه‌ردگار بووه و به‌س، وه‌ بوّ زانیاری و به‌ئاگا هینانه‌وه‌ی خه‌لکی په‌رتووک گه‌لێکی پیوستیان خستووه‌ته‌ خزمه‌تی هه‌مووانه‌وه‌.

هه‌ندی له‌و پەسپۆره‌ دلسۆزانه‌ که‌ نۆرینگه‌کانیان هه‌میشه‌ به‌پووی نه‌خوشه‌کاندا کراوه‌ن، بریتین له‌:

حه‌سه‌نی به‌صری، حارس محاسبی، جه‌نید به‌غدادی، ئیمام موحه‌مه‌دی غه‌زالی، سه‌لامی خاویان لی بیّت و چه‌ندانێ تر...

ئیمام ئیبن قه‌ییمیش (په‌زای خوای له‌سه‌ر بیّت) به‌کیکه‌ له‌و پەسپۆرانه‌ له‌م گوڤه‌پانه‌دا، که‌ زۆرێک له‌ زانایان و گه‌وره‌کان له‌سه‌ر کارزانی و لیها‌توویی و زانایی و ناشنایه‌تی نه‌و که‌له‌ پیاوه‌ شایه‌تیان داوه‌ . شایان و شایسته‌ی نه‌وه‌یه‌ که‌ به‌ مه‌به‌ستی که‌لک وه‌رگرتن له‌ زانیاری و کارزانی نه‌و سه‌ردانی نۆرینگه‌که‌ی بکه‌ین و سوودو که‌لکی پیوستی لی وه‌رگیرین.

ئه‌مه‌ بووه‌ هۆی نه‌وه‌ی که‌ وا گرنگی به‌ کوک‌ردنه‌وه‌ و ئاماده‌کردنی بابه‌ته‌کانی ئه‌م په‌رتووکه‌ بده‌م.

ئومێده‌وارم که‌ په‌روه‌ردگاری پایه‌به‌رز ئه‌م کاره‌م پاک بکاته‌وه‌ و جیگه‌ی په‌زنامه‌ندی خۆی بیّت و لیم قه‌بوول بکات. چونکه‌ چاکترین باره‌گا بوّ قه‌بوول کردنی نزاو داواکان باره‌گای په‌روه‌ردگاری به‌ده‌سه‌لاته‌!

وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه وسلم

۶/شوال، سالی ۱۴۲۱ک

۱/۱/۲۰۰۱ز

صالح احمد الشامی

ژيانامه‌ی ئيمام ئيبن قه‌ييمی جه‌وزی

زانای فه‌رمووده‌ناس شه‌مه‌دین (عبدالله) موحه‌مه‌دی کوپری نه‌بووبه‌کری کوپری نه‌یوب کوپری سه‌عد کوپری حه‌ریز زه‌رعی دیمه‌شقیه، ناسراوه به (ئیبین قه‌ییمی جه‌وزی)).

جه‌وزی ناوی قوتابخانه‌یه‌که که یوسف کوپری عبدالرحمن جه‌وزی درووستی کردووه و باوکی ئیمام ئیبین قه‌ییم سه‌رپه‌رشتیار و چاودتیریکه‌ری بووه، له‌به‌ر ئه‌وه به ئیبین قه‌ییمی جه‌وزی ناسراوه.

ئیمام ئیبین قه‌ییم له‌سالی (٦٩١) ه.ق له‌گوندی (ازرع) سه‌ر به ناوچه‌ی (حوران‌ی) ولاتی سوریا له‌دایک بووه، له سه‌رده‌می لاویدا چووه‌ته دیمه‌شق و له خزمه‌ت زانایانی نه‌و شاره‌دا ده‌ستی به خویندن کردووه و خویندن فیر بووه. دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌ی شیخی ئیسلام ئیبین ته‌یمیه له میسره‌وه بو دیمه‌شق له‌سالی (٧١٢) تا کاتی مردنی نه‌و له سالی (٧٢٨) ه.ق له نزیکان و هاو‌پتیانی ئیبین ته‌یمیه بوو. نه‌م هاو‌پته‌تییه بواری بو ئیبین قه‌ییمی جه‌وزی په‌خساند تاوه‌کو له نزیکه‌وه شاره‌زای بو‌چوون و ئیجتیه‌اداتی شیخی ئیسلام ئیبین ته‌یمیه بی‌ت و هیشووچنی خه‌رمانی زانستی نه‌و بی‌ت، وه ته‌نانه‌ت له‌گه‌ل شیوه‌کانی به‌لگه هینانه‌وه‌ی نه‌و له‌کاتی موناقه‌شه و باس و وتوو و یژدا ناشنا بی و بکه‌ویته ژیر کاریگه‌ری چو‌نبیه‌تی نووسینی کتیب و شیوه‌ی نووسینه‌وه‌ی مه‌سه‌له‌کان.

گرنگترین وانه‌یه‌ک که ئیبین قه‌ییمی جه‌وزی له شیخی ئیسلام ئیبین ته‌یمیه‌وه فیر بوو بانگ کردن بو زانایی و په‌په‌وه‌کردن له کتیبی په‌روه‌ردگار و سوننه‌تی پاستی بوو به شیوه‌ی سه‌له‌فی سالح.

نه‌ویش هه‌ر وه‌کو مامۆستا‌که‌ی پووبه‌پووی نه‌زییه‌ت و ئازاریکی زۆر بوویه‌وه و هاو‌پتی له‌گه‌ل نه‌ودا له به‌ندیخانه‌ی قه‌لعه‌ی دیمه‌شق به‌ندکرا و ته‌نیا دوا‌ی وه‌فاتی

شیخی ئیسلام ئیبن تهیمیه بوو که نهویش نازاد کرا. دواى وهفاتی ماموستاکه یشی هرخوشی دهویست و له زانست و پرهوشتیدا شیوهی نهوی هه‌لده‌بژارد.

ئیمام ئیبن قهیممی جهوزی زۆر نههلی پرستش و شهو نوێژ بوو و نوێژه‌کانی زۆر به درێژی ده‌خویند، تا نهو شوینهی که (ئین که‌سیر) له‌باره‌یه‌وه ده‌لئیت: (له‌م سه‌رده‌مه‌دا که‌سیک شک نابه‌م که به نه‌ندازه‌ی نهو نههلی پرستش بیت. ! نهو له به‌جیه‌ینانی نوێژدا خاوه‌نی شیوه‌یه‌کی تایبه‌ت به‌خۆی بوو و خویندن و کړن‌ووش و سه‌جده‌کانی زۆر درێژ بوون، نه‌گه‌ر چی هه‌ندی جار له‌لایه‌ن هاو‌پێانییه‌وه سه‌باره‌ت به‌مه و به‌هۆی درێژ کردنه‌وه‌ی نوێژه‌وه ده‌که‌وێته به‌ر لۆمه و سه‌رکووته‌کردنه‌وه، به‌لام نهو شیوه‌ی خۆی نه‌ده‌گوپێ، (دروود و پره‌مه‌تی خواى له‌سه‌ر بیت). !

که‌سانی که له‌باره‌ی ژبانی نه‌وه‌وه شتیکیان نووسیوه، سه‌باره‌ت به‌پرستشی زۆر و پارێزگاری و پاستگویی نهو له‌سه‌ و کرداردا شت گه‌لیکی زۆریان باس کردوه. نهو خاوه‌نی چه‌ندین به‌ره‌مه‌ که ته‌نیا نزیکه‌ی (۳۰) په‌رتوکی به‌چاک گه‌یه‌ندراون.

ئیمام ئیبن قهیممی جهوزی له‌مانگی په‌جه‌بی سالی (۷۵۱) هـ. ق کوچی دوا‌یی کردو له‌مزگه‌وتی گه‌وره‌ی دیمه‌شقا نوێژی له‌سه‌ر کرا. ! بو‌ زیاتر ناسینی که‌سایه‌تی ئیبن قه‌یوم، جیی خو‌یه‌تی که‌ باس له‌ بو‌چوون و پوو‌انگه‌ی هه‌ندی له‌ زاناکان له‌م باره‌یه‌وه بکه‌ین:

ئین چه‌ره‌ سه‌قه‌لانی له‌باره‌یه‌وه ده‌فه‌رموویت: (ئین قه‌یممی جهوزی زۆر نازا و بو‌یر بوو زانست و زانیارییه‌کی زۆری هه‌بوو و شاره‌زاییه‌کی باشی له‌باره‌ی جیاوازی و مه‌زه‌به‌کان و بو‌چوونی سه‌له‌فه‌وه هه‌بوو).

عه‌لامه ئین ره‌جه‌ب چه‌نبه‌لی ده‌فه‌رموویت: (هیچ که‌سیکم زانتر له‌وه نه‌ناسیوه، وه له‌گو‌په‌پانی زانایی و ناشنایه‌تی واتای قورئان و فه‌رمووده و پاستیه‌تی ئیمام هیچ که‌سیکی پی‌ ناگات، نه‌گه‌رچی بی‌ تاوان نه‌بوو به‌لام که‌سیکی وه‌ک نه‌وم نه‌بینیوو).

قازی بورهان الدین زهرعی ده لئیت: (له ژیر میچی (سه قف) سی ئاسماندا له سه رده می خوئدا که سیکم په یدا نه کردوه که له نه و زانتر بیت).

حافظ عمادالدین ئیبن که سیر ده لئیت: (شهو و پوژ به خوئندنه وه و لیکوئینه وه وه سه رقال بوو نوئژ و خوئندنه وه ی زور، په وشت جوان و نهرم و نیان و میهره بان بوو نیشانه یه که له بق و کینه و به خیلی تیدا په یدا نه ده بوو).

ئیبین العماد حه نبله لی ده لئیت: (ئیبین قه بیمی جه وزی زانایه کی ئایینی ته واو پافه که ری قورئانی پیروژ، نه حو اصول، نه هلی که لام و له زانستی ئیسلامیدا نه هلی سه رگرمی و داهینان بووه و له پافه کردنی قورئاندا بی هاوتا و له ئوصولی بیروباوه پی ئایینی سه رچاوه و قسه ی کوئایی له لای نه بوو. له تیگه یشتن و زانایی درووستی فه رموده کان و هه لئینجانه ورده کان لئیان خاوه نی بیروپاو بلیمه تییه کی بی وینه بوو و له فقهو ئوصولی فقهدا بی هاوتا و له زمان و نه ده بیاتی عه رب و زانستی که لام و که لئیکی تر له زانسته کانی تر بالآ ده ست بوو و له زانستی په وشت و عیرفانیشدا بی هاوتا و بی وینه بوو).

سه بارهت بهم په رتووکه (۱)

کاتی که دهگه پینه وه بو ژياننامه ی نيمام نيين قه ييمي جهوزی و ته ماشای دهگه ين، له نيو نه و په رتووکانه يدا که دایناون پووبه پووی کتیبی ده بينه وه به ناوی (پزیشکی دلائل).

زوربه ی که سانی که ژياننامه ی نهویان نووسیوه ته وه باسیان له و په رتووکه کردووه^۱ به لام تاکو نیسته ده ستنوسی نه و کتیبه نه دوزراوه ته وه. نه گهر چی له زانکو ی نیسلامی موحه ممدی کوپی سعودی پریاز (پایته ختی عه ره بستان) وینه یه که له ده ست نووسی په رتووکخانه ی (برلین باشوری) بوونی هه یه، به لام له راستیدا شتی جگه له به ش که لیک له په رتووکی (زاد المعادی نه و نییه، وه نه و لاپه پانه ی که له ژیر ناویشانی (پزیشکی دلائل) بوونی هه یه به کتیبی سهریه خو له قه له م نادرئ.^۲

نه گهر چی ده ستنوسه کانی نه و کتیبه تاکو نیسته نه دوزراونه ته وه، به لام نيمام نيين قه ييمي جهوزی له م په رتووکانه ی خواره وه دا سه بارهت به بابته تی (پزیشکی دلائل) خاوه نی بابته گه لیکي دوور و دریزه:

۱. مدارج السالکین.
۲. طریق الهجرة.
۳. الداء والدواء (الجواب الكافي لمن سأل عن الدواء الشافي).
۴. اغاثه اللهفان.
۵. الفوائد و...

^۱ بو نمونه ته ماشای کتیبی (التقريب لفقہ ابن قيم الجوزية) نووسینی دکتور بکر ابو زيد، بهرگی به که م، لاپه ره ۲۲۱ بکه.

^۲ په رتووکي (رسالة ابن قيم الی احد إخوانه) لیکولینه وه ی شیخ عبدالله المدیفر، لاپه ره ۷۶.

ئیمام ئیبن قهیمی جهوزی له و پهرتووکانه دا سه بارهت به نه خوشیه کانی دل – سه چاوه گر له دوو دلی و هه وهس – وه دهرمان و پښگه چاره کانی نه و نه خوشییانه قسه ی کردوه .

کوکردنه وهی بابه ته په یوه سته کان به م به سته وه و له بهره ست دانانیان کاریکی سوو دمه نده و ده بیته هوئی که م کردنه وهی هه ول و کوشش و کاتی خوینهر .

کاتی که له چوارچپوهی ته پرح کردنی له بهره ست دانانی میراتی فیکری و زانستی ئیمام ئیبن قهیمی جه وزیدا، بریارمدا بو به کرده یی کردنی نه م کاره دوا ی که میک لیکوئینه وه و به دوا داچوون زانیم که له به شی سه ره تایی کتیبی (اغاثه الله فان فی مصادی الشیطان) بابه ت گه لی بوونی هه یه که ده توانی بیته بناغه و پایه یه ک بو نه م کاره . وه له پهرتووکه کانی تریشیدا بابه ت گه لیک و مه سه له گه لیکم دوژییه وه که ده توانن بو ته واو کردنی بابه ته که هاوکاریم بکه ن .

کاتی که که ره سته و بابه ته پئویستییه کانم کو کرده وه، بریارمدا که پښک و پښکیان بکه م و پزیزان بکه م و په روه ردگاریش هوکاره کانی نه و کاره ی بو ده سته به رکردم و له کوتاییدا نه م پهرتووکه ی لی درووست بوو .

سه بارهٲ به م په رتووكه (۲)

له گوره یی باسكردنی بابته ٲیكی زوړ گرنګی وهك (پزیشکی دٲان و ٲاك كړدنه وهی نه فس) كه ئیما م ئیبن قه ییمی جه وزی له ژماره یه ك له كٲیبه كانیدا سه بارهٲ به وه قسه ی كړدووه، جیی خوٲیه تی كه خوٲینه رانی نازیز له چوارچٲیوه و شیوه ی ٲیكخستنی بابته تی په رتووكه كه ناگادار بكه ینه وه و شاره زای بن، شتی كه ده بیٲته هوٲی نه وهی كه وا خوٲینه ر بوچوونٲیكی گشتی له باره ی بابته كه وه هه بی.

به شی سه ره تای په رتووكه كه - وه كو ٲیٲش زه مینه یه كی گشتی - سه بارهٲ به گوره یی و مه زنی دٲ له مروٲدا ده دوی و دواتر له ٲووی سه لامه تی و نه خوشیه وه به:

* دٲه ساغ و سه لامه ته كان.

* دٲه ده رده دار و نه خوشه كان.

* وه دٲه مردووه كان، دابه ش و خه سلٲت و تاییه تمه ندییه كانی هه ریه كی له وانه ی

باس كړدووه.

به شی دووه می كٲیبه كه تاییه ته به خستنه ٲووی نیشانه كانی هه ریه كی له دٲه سه لامهٲ و نه خوشه كان و خراٲه كاری كه ده بیٲته هوٲی له ناو بردن و نه خوش خستنیان.

له به شی سییه مدا حه قیقه تی ناساگی و نه خوشی دٲ تاوتوی ده كات و نه م بابته وه بیر دینیٲته وه كه دٲ له په یوه ندی له گه ل نه خوشی و درمانه چاره سه ركاره كان، وه كو جه سه تی مروٲد وایه.

به م جوړه له سی به شی سه ره تای په رتووكه كه دا، خوٲینه ر له گه ل چه مكه گشتییه كانی تاییهٲ به دٲ له ٲووی سه لامه تی و نه خوشی و نامراز و هوكاری كه تووشیان ده بی، ئاشنا ده بیٲت، وه نه م ئاشنا یه تییه هاوكاری خوٲینه ر ده كات بو دوری كړدن له هوكاری نه خوشی و ناگادار بوون له بوونی نه و نه خوشییه له كاتی سه ر هه دانی نیشانه كاندا.

پېویست به بیرهینانه وه دهکات که وا دلّ له لایه ن سئ دوزمنی (نه فس، شهیتان و گوپه ند (فیتنه و تاوان)) هه میشه له بوّسه ی مه ترسیدایه .

له به شی چواره می کتیبه که دا ئیمام ئیبن قه ییمی جه وزی باس له چۆنیه تی به رگری کردن له زالّ بوونی هه وا و ئاره زوو دهکات به سه ر دلّی مروّفا .

له به شی پینجه مدا له باره ی چۆنیه تی پاریزراوی له زالّ بوونی شهیتان به سه ر دلّدا ده دوی .

له به شی شه شه میشدا باس له مه ترسییه کان و زیانه کانی گوپه ند و تاوانه کان و ئاسه واره کانی دهکات به سه ر دلّه وه .

به خویندنه وه ی بابه ته ته رح کراوه کان له و به شانده دا خوینته ر ناگاداری ناوه نده مه ترسی داره کان ده بیته وه و ناشنای بارودوچ و حالّی خوئی ده بیته و نه گه ر بیه وی ده توانی چاودیری کردنه پېویستییه کان به جی بهینی .

نه گه ر چی له م په رتووکه دا قسه له سه ر چاره سه رکردنی دلّه کان ده کری . ته نیا نه و دلانه شایانی چاره سه ر کردن که ژیانکیان تیدا ماوه ، به لام دلّه مردووه کان به هیچ شیوه یه ک چاره سه ر ناکرین و ده وا و ده رمان کاریگه ربیان له سه ر نابی ، له به ر نه وه له به شی حه وته مه دا له باره ی نیشانه کانی دلّه زیندوووه کانه وه قسه ده که ین و ده دویین .

دوای دلّیا بوون له بوونی ژیان له دلّی مروّفا و ناگایی و ویست و ئاره زویی نه و بو چاره سه ر کردن به ئومیدی په روه ردگار چاره سه ر و داروئیکی سوودمه ند ده بیته ، وه لیره دایه که له باره ی جوّزه ها ده رمان و پښگه چاره ی دلّه نه خو شه کان له به شی هه شته مدا ، قسه ده کریته و لئی ده دویین ، ناسینی ناوه نده کانی مه ترسی و که لک وه رگرتن له ته واوی پښگه کان بوّ دوورکه وتنه وه لییان و خیرا ده ست به کار بوون بوّ چاره سه ر کردن له کاتی ده رکه وتنی نیشانه کانی نه خو شی ناوه کی دلّ، بوار ده ره خسینی بوّ مانه وه ی سه لامه تی و ته ندروستی مه عنه وی نه و وه ته نیا شتی که له باره ی مانه وه ی ته ندروستی و سه لامه تی ، که لی کاریگه ره ، هه ولدان و تیکو شانه بوّ

پاککردنه وهی دل له پیسی و ناپاکییه کان، که له بهشی نوښه مدا باسی لیوه ده کری و ده خریته پوو.

هه روه ها نیمام ئین قه ییمی جه وزی ده لیت: دواي (پاک کردنه وه و خاوینی دل) دینه سهر (خاوین کردنه وه و گه شه سندن دل)، وه بابه ته کانی تایهت به وه وه له بهشی ده یه می په رتوو که که دا باس ده کری.

کاتی که دل له پله ی پاکژ بوونه وه جیگیر بوو ده رگا کانی به خته وه ری به پوویدا ده کرینه وه، وه لیړه دایه که ناگایی و شاره زایی له باره ی نه وه ی که ده بیته هو ی به خته وه ری دل که پیویسته و بهشی یانزه یه م که بهشی کوتایی کتیه که یه، باس له وانه ده کات.

نه مه پوونکردنه وه یه کی کورت بوو له باره ی نامرزی ریڅ و پیک کردنی کتیب به م جوړه ی که هه یه، نومیده وارم که له پیزی نه و که سانه دا بم که کوشش و نیجه ادیان کردوو و حق و راستیان دوژیوه ته وه.

پیشہ کی نووسہر

بسم الله الرحمن الرحيم

ربنا آتنا من لَدُنكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا، وَصَلَّى اللهُ عَلَي سَيِّدِنَا عَمَدٍ وَأَلَمِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ.

سو پاس و ستایش شایانی پہروردگارہ کہ بہ سیفہ تہ گہورہ کانی خوئی نیشانی دوسٹہ کانی داوہ و لہ ریگہی تہ ماشا کردن و سہرنجدانی سیفہ تی کہ مالییہ وہ دلہ کانیانی نوورانی کرد، وہ لہ ریگہی بہ خشش و ئہ و چاکانہی کہ پئی بہ خشيون خوئی ناساندوہہ پئیان و زانیویانہ کہ زاتی ئہ و تہ نیاو بیّ ہاوتا و تاکیکی بیّ نیازہ کہ لہ ئہ زہ لدا، سیفہ ت و کارہ کانی خواہنی شہریک و ہاوپری نییہ، وہ ئہ و ہمان ئہ و کہ سہیہ کہ خوئی، خوئی و ہسف کردوہ و زیاتر لہ و ہشہ کہ بہ ندہ کانی کہ م و زور و ہسفی دہ کہ ن و پیناسہی دہ کہ ن.

ہیچ کہ سئی ناتوانی مافی و ہسف کردن و ستایش کردنی پہروردگار بدات، وہ ئہ و بہ ہمان شیوہیہ کہ لہ سہ زمانی ئہ و کہ سہی پہیامی خوئی خستہ سہر شانی لہ بارہیہ وہ دہ فہرمویت:

(یہ کہ مینی کہ پیش ئہ و دیار دہ و بوونہ و ہری نہ بووہ و دواہ مینی کہ دوائی ئہ و خولقیٹنہری نابی، پہیدایہ کہ ہیچ شتی و ہیچ کہ سئی لہ و بہر زتر نییہ و ناوہ ندی کہ جگہ لہ و دیار دہیہ ک بوونی نیہ. وہ ہیچ بوونہ و ہری بہ شاردنہ و ہی خوئی لئی شاراوہ نابی، ئہ و سہر چاوہی ژیان و ہلسووپٹنہر و بہر پتوہ بہریکہ کہ بہ تہ نیایی خواہنی مانہ و ہ بہر دہ و امییہ و تہ و اوی درووستکراوہ کان و بوونہ و ہرہ کان چارہ نووسیکیان جگہ لہ نہ مان و لہ ناو چون نییہ. بیسہری کہ پارہ کان و اتای تہ و اوی وشہ کان و پرای جیاوای جوڑا و جوڑ داواکاریہ کانیان دہ بیستی و بیستنی کہ دوری ناخاتہ و لہ بیستنیکی ترو کاروبارو مہ سہ لہ کان لای ئہ و ون نابن، وہ پار و نہی نییہ کانی تہ ہلی پارانہ و ہ و داوا کردن ئہ و نارہ حہت و بیزار نا کہ ن.

بینہری کہ جو لہی میروولہ یهك به سہر پارچہ به ردیکہ وه له تاریکی شه ودا و له دہشت و شاخدا دہ بینہری، وه گہ ورہ تر و جوانتر له مه ئه وه یه گورپانکاری به کانی دلی به نده کانی و گورپانکاری حالی ئه وانی به ته وای و که مالی ته ماشا ده کات: به باوه شیکی کراوه وه له هاتنه پیشه وه ی به نده کانی پیشوازی ده کات، چاودیری کردنی به نده کان ته نیا له پال چاودیری ئه وه وه شیوا و مسوگہرہ، وه ئه گہر پوو له پەروہردگار هه لگیپن و لپی دور بکه ونه وه نایانداته ده ست دوزمنانی خوئی و له بیکه لکی و بی قازانجیدا به جیپان ناهیلئت، چونکه میهره بانی و دلسوزی ئه و بو به نده کانی له میهره بانی و دلسوزی دایکان به رامبه ر به منداله کانیان له کاتی سکپریدا و برینی شیر له مندال به پله زیاتر و زورتره .!

ئه گہر توبه کەر و په شیمان بووه وه، له که سی که تویشو و خواردن و ناوی خوئی له بیابانیکی گهرمدا ون کردی و خوئی ناماده کرد بیت بو مردن، به لام له ناکاودا خواردن و تویشووه که ی بدوزنته وه، گه لی خوشحال و شادومان ده بیت. به لام ئه گہر مروثه کان پشتی تی بکن، وه نزیک نه بنه وه له هوکاری به زهیی و په حمه تی پەروہردگار، له قسه و کرداری خویندا سوور بن له سہر تاوان و نافه رمانی، وه له گه ل دوزمنی پەروہردگادا هاوپیپه تی بکن و په یوه ندی خوین له گه ل پەروہردگاریان بچرپنن، شایانی مردن و له ناو چوونن و به هوئی فراوانی و گہ ورهیی به زهیی و په حمه تی گہ وره ی مروثایه تی، ئه مه ته نیا خه لکانیکی نه گه تن که نه گه تی و به دبہ ختیان کردووه ته پیشه ی خوین که موژی که ساسی و کلوالی و زهره ر و زیان ده دری به نیو چاوانیانہ وه .

شایه تی دہ دہ م که جگہ له پەروہردگاری پەرستراو پەوانیپه، پەرستراویکی تاک و ته نیا و بی نیاز که پله و پایه ی به رزتره له هاوشیوه و هاوتا بووندا و گہ ورهیی و مه زنی ئه و له رکابەر و شہریک و هاوشیوه بوون پاک و پیروزه .

هرشتی که په روهردگار بیه خشی و بیدات هیچ کهس ناتوانی پوهه پوهی بیته وه و هر شتیکیش نه و نه بیدات هیچ کهس ناتوانی بیدات، وه له بهرامبر فرمان و حوکی نه ودا هیچ له مپه ر و پیکری نییه.

په روهردگار ده فهرمووی: ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ﴾ سوورده تی په عد ۱۱.

واته: (بو خوا هیه فریشته ی بی شو مار که به نوره به دوا ی یه کدا دین تا چاودیری ناده میزاد بکن له بهر و پشت و له هه موو لایه که وه بیپاریزن به فرمانی خوا، بیگومان خوا باروودوخی هیچ گه ل و قه ومیک ناگوریت (له خوشیبه وه بو ناخوشی، یان له زه لیلیبه وه بو سه ربه رزی، یان له گرانیبه وه بو هه رزانی) هه تا نه وان نه وه ی به خویان ده کریت نه یگوپن و نه یکن، کاتیکیش خوا بیه ویت به لایه که به سه ر میله تیکدا بهینیت (له دهره نجامی سه رکه شی و یاخی بوونیان)، نه وه هیچ هیزیک ناتوانیت بهری بگریت، هیچ که سیش ناتوانیت جگه له خوا فریایان بکه ویت و بزگاریان بکات.

شایه تی ده دم که موحه ممه د (ﷺ) به نده و نیردراو و پاره ستاو به حه ق، هه لگری په یامی خودایی و ناسمانی و به رزترین دروستکری په روهردگاره، وه پیغه مبه ری بو په حمه ت و به زه یی و به خته وه ری جیهانیان، وه پیشه وای پاریزکاران، وه په روشی و که ساسی و کلولی بی باوه پان و ته و اوکه ری بیانوو بو جیهانیان ناردووه. نه و_ موحه ممه د_ له باروودوخیکدا که ماوه یه کی زور به سه ر هه ناردنی پیغه مبه ره کاندایه پیه ری بوو نیردران تاوه کو خه لکی پینمونی بکات بو پوه نا کترین ریگه و پته وترین ریپاز، وه گوپراه لی، خوشه ویستی و دوستایه تی، ریز و به جیهینانی مافه کانی له سه ر نه هلی نیمان و باوه پ پیویست کرد. ته وای نه و ریگایانه ی که نه لنین کوتاییان به به هشت دیت - جگه له ریگه و سوننه تی نه و - په دی کردونه ته وه و فه شه لی پیهیناون، وه سنگی شه ق کردووه و کولی تاوانی له سه ری لبردووه و یادکردنی پیروز و له سه ر نیوچاوانی نه یار و ناحه زه کانی داواکردن و دوورکه وتنه وه ی

(نمرو نه هی) مؤری زه لیلی و که ساسی داناوه و له کتیبه که یددا (په رتوکه که ی په روه ردگار که قورئانی پیروژه) سوئندی به گیان و ژیانی خواردووه و ناوی له پال ناوی خویدا داناوه و له شایه تی دان و وتار خوئندن و بانگ دانداناوی نه وی له نزیک ناوی خوئی داناوه.

پیغه مبرئ (صلی الله علیه وسلم) که له ته واوی ته مهنی دا به ویستیکی پولایینه وه به رده وام داواکاری و فرمانه کانی په روه ردگاری جی به جی کردووه و به جی هینان و هیچ شتی توانای پووبه پوو بوونه وه ی نه بوو له گه ل نه و ویسته یددا، وه ته واوی هه ول و کوششی خوئی بو به ده ست هینانی په زامه نی په روه ردگار به کارهیناو هیچ گرفتئی نه یده توانی ببیته له مپه ر و پیگر له به رده م هه نگاهو نانی نه ودا له م پیگه یه دا، تاوه که تیشکی نووری په یامه که ی ته واوی دونیای پووناک کرده وه و خه لکی دهسته دهسته پووین کرده نایینی په روه ردگار و باوه ریان پی هینا، وه داوینی بانگخوازییه که ی به سر ته واوی گوی زه ویدا که تیشکی هه تاوی پی ده گشت و شه و و پوئی تیدا جیهانی پوئن و تاریک ده کرد بلاوبوویه وه، وه نایینه پته و و پایه داره که ی جی پی خوئی به هیز کرد.

دوای گه یاندنی په یام و به جیهینانی نه مانه ت و ناموزگاری نوممه ت و گه ل، وه تیکوشانی شیوا و شایسته له پیناو بلاوکردنه وه ی نایینی گه وره ی مروقیه تی، وه به جیهینانی شه ریعت، وه جیگر کردنی نوممه ت له سر پیگه ی ره وا و حه قیقه ت و ره وانه کردنی پیوارانی پیگه ی به خته وهری دنیا و دواپوژ، په روه ردگار گه پاندییه وه بو لای خوئی و به ره و باره گای خوئی بردییه وه، تا نه و به لینه ی که له قورئانی پیروژدا بریاری دابوو به جی بهینئی و جی به جی بکات: ﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ سوورته ی یوسف ۱۰۸.

واته: نه ی پیغه مبر (صلی الله علیه وسلم). تو بلی: نا نه مه پیگه و پیبازمه، من و شوئیکه و تووانم بانگ نه که یین بو لای خوای په روه ردگار له سر بنچینه و بناغه یه کی

پوون و ئاشکرا، پاکى و بیگه رديش بو زاتى په روه ردگار، من هیچ کاتیک له موشريك و هاوه لگه ران نیم.

دواتر:

به پاستى په روه ردگار و تاك و ته نیا به بى هو و له خوږا به رگى وه ديه پنانى نه كړدوه به بهر لاشه ی دروستكراوه كاندا، وه ئه وانى بى كه لك و بيكار نه هیناوه ته دونیا. به لكو ئه وانى به پرسيار كړدوه و داواى هندی كاروبارى لى كړدوون و هندیكيشى لى دوور كړدونه ته وه (واته ئه مر و نه می پى كړدوه سه باره ت به ئه نجام دانى هندی كار، واته هندیكيان ئه نجام بدات و له هندیكيشيان خوږى دوور بخاته وه، وه رگيږى كوردى)، وه هندی جار به دريژى و تيرو ته سلى و هندی جاريش به كورتى داواى لى كړدوون كه شه ريعه ته كه ی بناسن و ئه وانى به سهر دوو تاقي ئه هلى به خته وه رى و خوشبه ختى و ئه هلى به دب ختى و شه قاوه ت دابه ش كړدوه و هه ريه كى له و دووانه شى له شوپنىكى تايبه تدا جيگير كړدوه و ئامراز و ليها تووى و بزىوى زانست و كرده وه واته (دل و گوږ و چاو) و ئه ندامانى تری جهسته ی پى به خشيون.

هه ركه سى كه له پڼگه ی په رستشا به كاريان به پنى و پڼگه ی ناسينى بو ئاگادار بوون له پڼگه ی پاست و پڼموني بپيوى و لىى دوور نه كه وپته وه و پووى لى هه لنه جه رختنى، مافى سوپاس گوزارى نيعمه ته پى به خشر اوه كانى داوه و پڼگه ی په زامه ندى په روه ردگارى گه وره و تاك و ته نياى گرتووه ته بهر.

به لام هه ركه سى كه ئه و هوكار و ليها توويانه له پيناو شوپنكه وتن و پاكيشانى نارپه واى هه وا و نار هزوو جيگيريكات و به مافى په روه ردگار و به پرسيار ييه تى خوږى له به رامبه ر ئه ودا گوږ نه دات، له پوږى بپيار دراوى دوا پوژدا و له به رده م په روه ردگاردا توشى په شيمانى و په روښى ده بيت و خه ميكي زوږى تووش ئه بيت، چونكه ده بى حيسابى چوڼييه تى به كار هيتان و كه لك وه رگرتنى ئه و ئامراز و توانايانه بداته داوه،

په روه ردگار ده فہرموویت: ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ سوورہ تی نہ سرا ۳۶.

واته: ئەي ئينسان له شتیک مه دوی و شوینی شتیک مه که وه که زانست و زانیاریت ده باره ی نییه، چونکه به پاستی ده زگاکانی بیستن و بینین و تیگه یشتن هر همووی، به پرسیاره له به رامه رییه وه.

به هوئی نه وه ی که وا دل له په یوه ندی له گه ل نه ندامه کانی تر دا له پله و پایه یه کی وه ک فه رمان په وا و حاکمه کاندایه و نه ندامه کانی تر وه کو کار به دهستن و گوێر پایه لی نه ون و هه مان نه و کاره ی که نه و بریاری له سه ر ده دات نه نجامی ده دن و هه موویان به بریاری نه و پێگه ی نازاد بوون و سه ر لیشیواوی ده گرنه به ر و شوینکه وتووی ویست و ناره زووی نه ون و پیغه مبه ری خودا (صلی الله علیه وسلم) ده فہرموویت: ﴿أَلَا وَانَّ فِي الْجَسَدِ مَضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ﴾^۳.

واته: بزائن که له جهسته دا پارچه یه ک هه یه که نه گه ر نه و پارچه یه صالح بیت، ته واوی جهسته صالح و نارام ده بیت.

دل حاکم و فه رمان په وا ی مروقه و نه ندامه کانی تریش جی به جی که ری فه رمانه کانی نه ون، هه مان نه و پێگه یه ی که نه و داوا ی ده کات و بانگه وازی بو ده کات نه ندامه کانی تریش ده یگرنه به ر، هیه قسه و کرداریک له پیش ویست و خواستی نه وه وه نه نجام ناده ن، له ناکامدا به رامه به به هه موویان به پرسیاره . چونکه هه ر فه رمان په وا و حاکمیک، له باره ی کار به دهسته کانییه وه به ر لپرسیینه وه ده که ویت، که واته گرنگی دان به چاکسازی و پاک کردنه وه و به هیز کردنی دل له نه وله وییه تی به پرسیاییه تی ریبوارانی پێگه ی سه ره رزی دونیا و به خته وه ری دوا پوژدایه .

کاتی که شه ی تانی ناگر هه لگرسینه ر و گر تیبه ری به خته وه ری و خوشبه ختی، له پو ل و پله و پایه ی دل و ته وه ره ی نه و ناگادار بوو خراب کردن و له نا و بردنی دل

نامانجی سهرکی دهبیت و به جوړه‌ها وه‌سوسه و دلّه‌پاوکی و پازاندنه‌وه و پاکیشانی ناپه‌وای ه‌وا و ناره‌زوو و جوان پیشان دانی کردار و قسه و وتوو و یژی خراب و ه‌وه‌س بازانه له‌سهر پڼگه‌یدا داو داده‌نیت و نامرزی لادان و ه‌لدیرانی بوّ ناماده ده‌کات تاوه‌کو مروّ له جوو له پیناو په‌رستش و به‌ندایه‌تی کردندا بووه‌ستینی و دووری بخاته‌وه، وه نه‌گه‌ر نه‌توانی له پڼگه‌ی نه‌و داو و فپو فیالنه‌وه به ته‌واوی بی توانای بکات، ه‌ه‌ول و تیکوّشانی سست و لاواز ده‌کات.

که واته بوّ دوورکه‌وتنه‌وه‌مان له سهر لیثیواوی هیچ پڼگه چاره‌به‌کی ترمان نییه جگه له وه‌رگرتنی یارمه‌تی و هاوکاری له پینمونی په‌روه‌دگاری تاک و مه‌زن و پارانه‌وه و لالانه‌وه به مه‌به‌ستی په‌زامه‌ندی نه‌و و شوینکه‌وتنی ه‌مه لایه‌نه‌ی دل له نه‌رو و نه‌هیبه‌کانی و جگه له پوښاندنی خه‌لات و به‌خششی به‌ندایه‌تی و په‌یره‌وکردن له شه‌ریعت هیچ پڼگه‌به‌کی تر بوّ زامن کردنی پاریزواوی له شه‌پی شه‌یتان بوونی نییه.

په‌روه‌دگار له‌م باره‌وه ده‌فهرموویت: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾

سوره‌تی حه‌جر ۴۲.

واته: به‌پاستی به‌نده چاک و پاکه‌کانی من به توّ فریو نادرین و توّ هیچ ده‌سه‌لاتیکت نییه به‌سه‌ریاندا (مه‌به‌ست له نیلیسه)، جگه له‌وانه‌ی که شوینت که‌وتون له‌سه‌رکesh و یاخی و سه‌رگه‌ردانه‌کان.

هینانه‌دی به‌ندایه‌تی پاک و جوان و ته‌واو پڼگه‌کانی زال بوونی شه‌یتان به‌سهر مروّفا داده‌خات، وه سه‌رته‌نجام مروّ به پله و پایه‌ی به‌ندایه‌تی کردنی په‌روه‌دگاری جیهانیان ده‌گه‌یه‌نیت و پاکیه‌تی کرده‌وه و به‌رده‌وامی و دل قایمی بوّ دل به‌دیاری ده‌هینی، وه ه‌ر کاتی دل حه‌قیقت و چپژی راسته‌قینه‌ی به‌ندایه‌تی و پاکیه‌تی چپشت و ه‌ه‌ستی پی کرد، له نزیکه‌کانی په‌روه‌دگار دهبیت و خاوه‌نی نه‌م جیاوازی جیاکردنه‌وه‌یه دهبیت که: ﴿إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾ سوره‌تی حه‌جر ۴۰.

واته: بیجگه له بهنده پوخته و دلسۆزهکانی خۆت نه بیّت (چونکه دلّیان به باوه پ به تو و یادی تو ئاوه دانه، ههول و کۆششی من (ئیبلیس) بو وێل کردنیان ناکامه).
به لام پهروهردگاری به به زهیی و میهره بان به چاکی خوی مروّفی له نه خوشییه کانی دل و درمانه چاره سه رییه کان (شیفا دهره کان) و دلّه پراوکی و وه سه وه سه ی شه ی تانه ناگر به ده ست و نه نجام و شوینها ته کرده یییه کانی ئه و دلّه پراوکی یانه و باروودوخانه ی که بواتر دلّ په یادی ده کات، ئاگادار و شاره زای کردووه نه ته وه.

کاری خراب دهرئه نجامی خرابی مه به ست و ویستی دلّه، وه کاری خراب پیس کردن و پرهش کردنه وه ی دلّیان به دواوه یه و نه خوشی و نازاردانی دلّ زیاد ده کات و له کوتاییدا ده بیته هوّی مردنی و تیشک و پووناکی ئه و دلّه ده کورژینیتته وه. (لیتره دا مه به ست له مردن ئه وه نییه که وا به یه کجاری ئه و دلّه له کار و جوولّه ده که ویت، به لکو ئه وه یه که وا به هوّی زۆری تاوانه وه ئه و دلّه وه کو به ردی لی دیت و پرهش ده بیته وه و ئیتر توانای ئه نجامدانی کاری چاکی نابی و گهر توانایشی هه بی زۆر که مه، وه رگێری کورد).

ته واوی ئه و خرابی و سه ر لیشی ئاویانه دهرئه نجامی هه لّخه له تاندنه به رامبه ر به وه سه وه و دلّه پراوکی و هه وا و ئاره زووه کانی شه ی تان و خو به ده سه وه دانه به رامبه ر به دوژمن و نه یاری که ته نیا له پێگه ی نا فرمانی هه مه لایه نه ی ئه و دوژمنه یه که ده توانین نازادی و به خته وه ری به ده ست بینین.

پریارمدا له م په رتووکه دا به باس کردن و خستنه پووی نه خوشییه مه عنه وییه کانی دلّ و پێگه چاره کانیان سه رقالّ بم و خوّم خه ریک بکه م، تاوه کو به خشش و چاکی پهروهردگار وه بیر خوّم بینمه وه و دانی پیدا بنیم، وه ئومیده وارم که بو خوینه ره کان سوودمه ند و به که لک بیّت و بو نووسه ره که ی داوای لی خوش بوون به به زه یی بو بکه ن له لای پهروهردگار.

هيوادارم په روهردگار ټم كارهم بو پاك بكتاهه، و له زهره روزيان و خراپه پاريزراوى بكتا، وه نووسه ر و خوينه ره كاني له دونيا و دواپوژدا سوودمه ند بكتا و سووديان پى بگه ينى، چونكه به پاستى هر ټو بيسه ر و زانايه، وه هيچ هه لگه پانه وه و توانايه ك جگه له لايه ن په روهردگارى به رزى به ده سه لانه وه مومكين نييه .

به‌ئشی یه‌که‌م

سه‌لامه‌تی و نه‌خۆشی دل

سه لاهه تی و نه خوشی دل

پله و پایهی دل:

دل فەرمانپره وایه که که به سهر ته وای نه ندام و توانا جه سته بی و مه عنه و بیه کانی مروّفا فەرمان نه دات و نه وانی له نه ستوگر توه و پوئی سهره کی ده بیینی له نیوانیاندا. دل گرنگترین نه ندامی ناده می و کوله که و پایهی ژیان و سهرچاوه ی پوچی ناژه لی و جینگه و شوینی غه ریزه و بو ماوه یه.

دل کانگه و شوینگه ی هوش و ژیری، زانست، هیمنی و، به خشنده بی، نازایه تی و بویری، پشوو دریزی، خوڤاگری، نه وین و حه ز لیکردن، ویست و ئیراده، توورپه بی و دلخوشی و چه ند سیفه تیکی تری مروّفه.

ته وای نه ندام و توانا په واله تی و ناوه کییه کان، سه ریاز گه لیکی گوڤاپه ل و به رده ست و گوڤگری دلن.

چاو دیده وه ری یه که م و پینموونی که ری نه وه بو دوزینه وه ی شته بینراوه کان و هه رکاتی چاو شتی بیینی هه وال ده داته دل و به هوی په یوه ندی و نزیکی به هیزی نیوان دل و چاو هه رکاتی شتی له یه کیکیاندا جینگیر بی، له نه وی تریاندا به دیار ده که ویت و له پاستی دا چاو ناوینه یه که که ده توانی له پالیدا نه وه ی که له دلدا جینگیره و بوونی هه یه، بیینی.

هه روه ها زمانیش وه رگپ و گپره روه ی نه و شتانه یه که له دلان.

به هوی نه مه وه یه که په روه ردگاری به رز و به توانا له زوربه ی بواره کانداه و سیانه ی له پال یه کتردا باس کردوه و ناویانی هیناوه و ده فهرموویت: ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ سوورده تی نه سرا ۳۶.

واته: ئەي ئينسان له شتێك مه‌دوێ و شوێنی شتێك مه‌كه‌وه كه زانست و زانياريت ده‌بارهي نيه، چونكه به‌ پاستي ده‌زگاكانی بيستن و بينين و تيگه‌يشتن هه‌ر هه‌مووی، به‌پرسياره له به‌رامبه‌رييه‌وه.

هه‌روه‌ها له نايه‌تيكي تردا دل و چاوی له پال يه‌كترا هه‌ناوه و ده‌فه‌رموويت: ﴿وَتَقَلَّبُ أُنْفُسَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ﴾ سووره‌تي نه‌عام ۱۱۰.

واته: ئەو كاته دل و چاوه‌كانيان هه‌لده‌گه‌رپه‌نه‌وه (له نيوان جوړه‌ها ليكدانه‌وه و نه‌گه‌ردا) هه‌ر وه‌كو چۆن يه‌كه‌مجار له سه‌ره‌تاوه باوه‌رپان نه‌هه‌تنبوو (به‌ده‌سه‌لاتي بي سنووري خوا و ئەم هه‌موو موعجيزه‌ بي شوماره كه ده‌وري داو) ئيمه‌ جاري وازيان لئ ده‌هه‌نين تا له سته‌م و سه‌ركه‌شي خوياندا سه‌رگه‌ردان بن و پوچن (بو كوي ده‌چن له‌ده‌ستمان ده‌رناچن).

بيستنيش (گوێ) كاري گه‌ياندني هه‌وال و قسه‌ي خه‌لكاني تری بو دل له نه‌ستو‌دايه، وه زمانيش هه‌ر وه‌كو و‌ترا، نه‌يني و شاراوه‌كاني دل به‌خه‌لكاني تر ده‌گوازيت‌ه‌وه. به‌ شي‌وه‌يه‌كي گشتي ده‌توانين بلين كه: ئەندامه‌ پوواله‌تي و ده‌روونييه‌كاني تری مرو‌ف كاربه‌ده‌ست و گوپرايه‌لي دلن، وه پيغه‌مبه‌ري خوا (صلي الله عليه وسلم) فه‌رموويه‌تي: (ألا وان في الجسد مضغة اذا صلحت صلح الجسد كله واذا فسدت فسد الجسد كله، الا وهي القلب)^٤.

واته: بزائن كه له جه‌سته‌دا پارچه‌يه‌ك بووني هه‌يه كه ئەگه‌ر سالح بيت ته‌واوی جه‌سته‌ي مرو‌ف سالح ده‌بيت، وه هه‌ر كاتي خراب و ناله‌بار بيت، ته‌واوی جه‌سته‌ي مرو‌ف خراب و ناله‌بار ده‌بيت، ناگادار بن كه ئەو پارچه‌يه‌ ده‌له‌).

ئه‌بوو هوره‌يره (په‌زاي خواي له‌سه‌ر بيت) ده‌فه‌رموويت: ((دل فه‌رمانپه‌وايه و ئەندامه‌ ئاشكرا و ده‌روونييه‌كان سه‌ريازي نه‌ون، ئەگه‌ر فه‌رمانپه‌وا پاك بيت،

٤ رواه البخاري (٥٢) ومسلم (١٥٩٩).

کاربه دهسته کانیش پښگه ی پاکي دهگرنه بهر، به لام نهگر نه و ناپاک و پيس بیت،
کاربه دهسته کانیشی پښگه ی ناپاکي دهگرنه بهر).^۵

به هو ی نهوه ی که دل به ژيان و مردن باسکراوه و وهسف دهکړی، سی باروودوخی
تاییه ت پیدا دهکات:

یه که م: دل یکی ته ندروست (صحیح):

دل ی ته ندروست نه و دل یه که ته نیا خاوه نانی نه و دلانه له دواپوژدا نه هلی ناسووده
بیون و بهخته وهری و خوشبهختی ده بن، ههروه کو چون پهروه ردگاری که وره و
به به زه یی ده فهرموویت: ﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ (۸۸) إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾
سوورته ی شوعه را ۸۸ - ۸۹.

واته: نه و پوژده ی که نه مال سوود ده به خشیت و (فریای ئاده میزاد ده که ویت) نه
مندال و نه وه، مهگر که سیك به دل و دهرونی پاک و بیگره رد و پر له ئیمان، به
خرمه ت پهروه ردگار که یشتبیت.

دل ی ته ندروست، هه مان دل ی ساغ و درووسته و به م هو یه وشه ی ساغ وه کو: دریژ و
که م کورتی و جوان بو سیف هت و تاییه تمندی به کار دین، پهروه ردگاریش نه وی بو
پیناسه کردن و وهسف کردنی دل به کار هیناوه.

دل ی ته ندروست، دل یکه که سه لامه تی و ته ندروستی بو ی به شیوه ی سیف هت که لیکی
به رده وام و پراوه ستاویان لی هاتبی، وه کو: زانا و به توانا، له لایه که وه ته ندروست
له خالی به رامبه ری نه خو ش و ناساز و ناساغدا جیگیره.

پیناسه که لیك که بو (دل ی ساغ و ته ندروست) به کار هاتون، جیاوازن، به لام
پیناسه یه که که کو که ره وه و خرپر که ره وه ی هه موویانه نه مه یه که: ((دل ی ساغ و
ته ندروست دل یکه که له که ل ته وای نه و پراکیشان و هه و هه و سانه ی که له که ل پښگه

پیدراو و پینگه پینه دراوه کانی په روه ردگاردا نا له بار و ناسازگارن، ساغ و تهن دوست بووه و له هر جوړه شك و گومانی که له گهل پینمونییبه کانی په روه ردگاردا دزایه تی هه بی، خالی بیت.

له به ندایه تی کردن جگه بو په روه ردگار، ناویژیوانی کردن جگه له ناویژیوانی کردنی پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) ساغ و تهن دوست بیت و له ئه وین و خوشه ویستی و گوپراهی ته وای په روه ردگار که سی یا خود شتی نه کاته شهریک و هاوتای و له ترس و پارانه وه و پشت به ستن و چاودیری و لاوای و بی دهسه لاتی له به رامبر غیری په روه ردگار پاک بیت، له هر باروودوخیکدا په زامه ندی ئه و بخاته پیش په زامه ندی خه لکانی تره وه و که لک له هه موو پینگه یه که وهریگری بو دور که وتنه وهی له خه شم و تووره یی په روه ردگار.))

ئه وهی که و ترا له راستیدا حه قیقه تی په کخوابه رستیبه که ته نیا بو په روه ردگاری به دهسه لات و مه زن پینگه پیدراو و په وایه، به واتایه کی تر که ر دلئی به م جوړه بی له: هاوه ل بریاردان (شرك)، به دیه پنان (بدعه)، گومرایی و پروو پووچی و بیه وده یی پاک و خاوینه، وه ئه م ساغی و تهن دوستیه ته وای ئه و پیناسانه ی که له باره ی دلئی ساغ و تهن دوسته وه و ترا له خو ده گری.

دلئی تهن دوست و ساغ ئه و دلله یه که له هر جوړه هاوه ل بریاردانی به هر جوړ و شیوه یه که پاک بیت و له به ندایه تی کردن په روه ردگار و باوه پدا، ویست و ئیراده، خوشه ویستی، پشت به ستن، ئه نابته، ملکه چی، ترس و پارانه وه پاک و بی دوودلئی بی.

کردار و کرده وهی خوئی پاک بکاته وه بو په روه ردگار، ئه گه ر دوستایه تی و دوزمنایه تی ده کات، دوستایه تی و دوزمنایه تیبه که ی بو په زامه ندی په روه ردگار بیت، ئه گه ر ده به خشی و یا خود له به خشین خوئی دور ده خاته وه، له پینا و په زامه ندی په روه ردگاردا ئه وانه ئه نجام بدات.

ئەمە کاتیک ئەو تیر دەکات که له خۆ بە دەستهوه دان و پایەداری کردن جگە له بو پێغه مبهری خوا دووره په ریزی بکات و خوی پیاریزی، به ویست و توانای دل پیداکری و سوور بوونی خوی بو شوینکه وتنی پێغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) و رویشان به دوا پینموونی کردنی ئەودا له کار و کردهوه و قسهدا لیبراو بیت، وه له (بیرو باوه پدا) که حالی دل و له و قسهدا که گوزارشته له ناخی خومان، له په پره و کردنی جگە له خاوهنی په یام دووره په ریزی بکات.

ههروهها له ئیمان و ویست و خوشه ویستی و دوژمنی و نه یاری و شوینکه وته کانی ئەوانه و کار و کردهوهی ئەندامه کان له شوینکه وتن جگە له شوینکه وتنی پێغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دووره په ریزی بکات. به سه ته واوی بابه ته گرنگ و نا گرنگه کانی ژیان و پینموونییه کانی پێغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) جی به جی بکات و هیچ باوه پ و کار و کردهوه و قسه یه که جگە له وهی ئەو پینموونیکه ریان بووه قبول نه کات و ئەنجامیان نه دات.

ههروهها چون په روه ردگاری به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقَدَّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ سووره تی حوجورات ۱.

واته: ئەو ئەو که سانهی باوه پتان هیناوه پیشی خوا و پێغه مبهری خوا مه که ون له بریار و پیشنیاردا له خوا بترسن و پارێزکار بن، چونکه به راستی خوا بیسه ره به گوفتارتان، زانایه به نیاز و نه پینیه کانتان.

واته پیش قسهی ئەو نه که ون (مه به ست ئەوه یه که قسهی خوتان و خه لکانی تریش با زاناو لیزانیش بن، نه خه نه پیش قسهی پێغه مبه ره وه، چونکه گه ره چه نده ش زانا بن له چاو زانایی پێغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) هه ره نه زان و هیچ نه زانن، (وه رگێری کورد)) وه قسه نه که ن و کار و کردهوهی پێچه وانیه پینموونی کردنی ئەو ئەنجام نه دن.!

هه ندى له زانا يانی سه له ف فه رموویانه: ((هیچ کار و کرده وه یه ک نییه، — نه گه رچی که میش بیټ — که له باره یه وه دوو پرسیار له مروژ نه کری، یه که م: بوچی نه و کاره ت نه نجامدا...؟ دووهمیش: چوَن و به چ شیوه یه ک نه نجامت داو جی به جیت کرد؟))

پرسیاره که ی نه و له گه ل بوته و هوکاردا ده ستبه کار بووه و له په یوه ندیایه که: نایا پاکیشان و ویست و خواستی تایبه تی و به په له و ناره زوی دونیایی وه کو: خوشه ویستی پیا ه لدان و ستایش کردنی خه لک و توورپه یی له دادگه ریان یا خود به دست هیتانی خوشویستنیکی خیرا یا خود ناپه سه ندى و ناره واییه ک ناپایه دار و بی دهوامه، یا خود بوته و هوکاره که ی دست به کاربوونی له پیناو به ندایه تی په روه ردگار و ویستنی نزیك بوونه وه و هول و کوشش بو پارانه وه و لالانه وه له ریگه ی نامراز و هوکاره وه بو به دست هیتانی په زامه ندى نه و بووه (په روه ردگار)؟

زه مینه ی نه م پرسیاره نه وه یه که: نایا سه باره ت به و کاره له به رامبه ر په روه ردگار تدا هه ستت به به پرسیاریه تی ده کرد، یا خود ته نیا بو به جیهیتانی خو و راکیشانیکی هه وه س بازانه و ناره زوو ویستانه نه نجامت ده دا؟

نووه م: ده گه ریته وه بو نه و پرسیاره سه باره ت به په پرهوی کردن له په وشت و شه ریعه تی پیغه مبه ری خودا (صلی الله علیه وسلم) سه باره ت به و کاره، به واتای نه وه ی که په روه ردگار له مروژ ده پرسى که نایا نه و کاره به شیک بووه له کارى له سه ر زاری پیغه مبه ره وه له سه ر توَم پیویست کردبوو؟ یا خود کارى بووه که من بریارم له سه ر نه داوه وه و پیی پازی نه بووم؟

پرسیاری یه که م: پرسیار کردنه له باره ی (یه ک دلّی و دلّ پاکى) واته (الاخلاص).

پرسیاری دووه م: له باره ی په پره و کردن و پابه ند بوونه (التزام).

چونکه په روه ردگار هیچ کارى به بی هیتانه دی نه و دووانه قبول ناکات و وه ریناگری. وه ریگه ی ده ریاز بوون و وه لامدانه وه به پرسیارى یه که م: بوونی ویست و نیازىکی پاک و خاوین.

وه پڙگه‌ی دهریاز بوون له پرسپاری دووم: هیئانه‌دی په‌یره وکردنه له خاوه‌نی په‌یام و سه‌لامه‌تی دل له هه‌رشتی که له‌گه‌ل پاکي و شوینکه‌وتن و په‌یره وکردن له دزایه‌تی دا بی.

نه‌مه حه‌قیقه‌تی دلښکه که بو خاوه‌نه‌که‌ی ئاسووده‌یی و پزگاریی و خوشبه‌ختی گرتووه‌ته نه‌ستو.

دووم: دلښکی مردوو (میت):

دلښکی مردوو له خالی به‌رامبه‌ر دلښکی زیندوودا جښگیره.^۱ دلښکه که خاوه‌نی ژیانښکه به واتا راسته‌قینه‌که‌ی نا، په‌روه‌ردگاری خوځی ناناښی، بریار و فه‌رمانه‌کانی په‌یره و ناکات و به‌دوای به‌ده‌ست هیئانه‌ی په‌زانه‌ندی نه‌وه‌ه نییه، به‌لکو هاوړپښی هه‌وا و هه‌وه‌س و ناره‌زووه‌کانییه‌تی و به‌مه‌ی که‌وا نه‌وه‌سه‌ره‌ری و هه‌وه‌س و ناره‌زوو بازییه ده‌بیته هوځی خه‌شم و تووړه‌یی په‌روه‌ردگار گرنگی پښی نادات و گوځی پښی نادات! مه‌به‌ستی نه‌وه‌ته نیا که‌یشتنه به‌ نامانجه تاوانبار و گونا‌ه‌باره‌کانی خوځه‌تی و په‌زانه‌ندی و تووړه‌یی په‌روه‌ردگار (جل جلاله) بو نه‌وه‌و گرنګ نییه.

خاوه‌نی دلښکی مردوو ته‌واوی خوشه‌ویستی، تووړه‌یی، په‌زانه‌ندی، پق و تووړه‌یی و هه‌ستی گه‌وره‌یی تاییه‌ت کردووه به‌ غه‌یری خواوه‌وه و له‌خه‌لگانی تر په‌یره‌وی و گوځپا‌یه‌لی ده‌کات: نه‌گه‌ر شتیکی خوش بوویت یاخود رقی له شتی هه‌بی، ببه‌خشی یاخود له به‌خشین و خه‌لات کردن دووره په‌ریزی بکات، ته‌واوی نه‌وانه له‌پښاوه‌وا و هه‌وه‌س و ناره‌زووی خوځه‌تی که نه‌نجامی ده‌دات. نه‌وه‌ته‌واوی نه‌وه‌ی که له‌خزمه‌تی دایه داویه‌تی به‌سه‌ر په‌رستش و خوشه‌ویستی په‌روه‌ردگارا، نیمام و پښه‌وا‌ی نه‌وه‌

۶ مه‌به‌ست له دلښکی زیندوو و دلښکی مردوو لیږده‌ا ژیان و مردن به‌ واتی زاراوه‌یی نییه، به‌لکو مه‌به‌ست له زیندوو بوونی دل هوشپاری و به‌ ناگایی و وه‌گرتنی حه‌ق و پاکي و مه‌به‌ست له مردن پښه‌وانه‌که‌یه‌تی.

هوا و هوهس و ناره زوو و پښموونی کهری نه و نه زانی و بی ناگاییه و
مه ره که به که شی بی خه به ری و نه شاره زاییه .

ته واری توانای هزری خوئی بو به ده ست هینانی نامانجه دونیاییه کان به کارهیناوه و
سه رخوئی و بی ناگایی و هوا و هوهس و خویش ویستنی دنیا سه راپای نه وی
داگیر کردوه و هاواری که پانه وه بو گوپراهه لی کردنی په روه ردگار و به ده ست هینانی
تویشووی دواپوژ له شوینیکی دوروه ده بیستی و گوئی ناداته ناموژگاری ناموژگاری
که ران و گرنگی نادات به به زه بی و دلسوژی دلسوژان و له هر شه ی تانیکی دیار و نا
دیار گوپراهه لی ده کات؟

ته نیا مه سه له ماددی و دونیاییه کانه که تووپه بی و یا خود ناسووده بی و دلخوئی
نه و ده بزوینی و گوئی نه و له ناست بیستنی حق و راستیدا که په و هیچ نابیستی و
بو بیستنی شتی نارپه و هیچ و پوچ کراوه و والیه و ده بیستی.
هاوپتیته تی له که ل خاوه نی نه م جوژه دلده دا سه راپای نه خوئی و ناهه موواری و
هه لاس و کهوت و هاوده می کردن له که لیدا ژه هر یکی کوشنده و له ناو به ره و مایه ی
نه نگییه و هاو دم و هاو مال بوون له که لیدا به واتای مردن و له ناو چوونه .

سییه م: دلیکی نه خوش (نه خوش):

جوړی سییه م دلنیکه که هم خاوه نی ژبانه و همیش له نازار و دهر د و نارپه حه تی،
ره نج و نازار ده کیشی. وه له دهر وونی دا دوو هیژ بوونیان هیه که هر کامیکیان بو
لای خوئی پایده کیشی، ساتی نه م و ساتی نه ویان زال ده بن به سر دلیدا.

خوشه ویستی و باوه ر و پاکیه تی و پشت به ستن که تاییه تمه ندی ژبانن بوونیان
هیه له ناویدا، به لام له به رامبه ردا حز کردن له په پره وی کردن له هوا و هوهس و
ناره زوو و زال بوون و گرنگی دان پییان و هول و کوشش بو به ده ست هینانیا و
هه روه ها پژدی و خو به که وره زانین و خو ویستن و خو شه ویستی و فپرو فیل و

پووبازیی، که هوکاری له ناو چوون و تیشکانی دِلن، تییدا جیگه و شوینی خوئیانیان چاک کردوه.

ئهم جوژه دله له لایه ن دوو جار چیبیه وه (هاوارکه) له بهردهم تووش بوون و تاقیکردنه وه دایه. جارچی به کهم بانگی دهکات بو ئیمان و په پیره وی کردن له پیره ردگار و به دهست هینانی به خته وهری و خوش به ختی له دواپوژدا. وه بانگی دووهم و هاواری دووهمیش بانگهیشتی دهکات و هاواری لی دهکات بو نافهرمانی کردنی پیره ردگار و به دهست هینانی شتی دونیایی و خوشی و کهیف خوشیبیه زوو تیپه په کانی دونیا. وه له م نیوه نده شدا دل به و هاوار و بانگ هیشت کردنه پازی ده بیته و قبوولی دهکات که له خوئی به نزدیکتر و هاو دهم ده زانی.

دلی په کهم: زیندوو ستایشکهری خوا، هویشیار و به ناگا و چاکه.

دلی دووهم: مردووی بی ناگا، نه زان و پرهش هه لگه پاره.

دلی سییه م: نه خوش و ناهه موواره، ساتی نزیک ده بیته وه له تهندروستی و سه لامه تی و ساتیکیش دوور ده که ویته وه له سه لامه تی و تهندروستی. له نایه تیکی قورئانی پیروژدا به هر یه کی له م سی جوژه دله نامازه کراوه و پیره ردگاری پایه به رز ئهم سی دله ی له پال یه کتردا داناره و له م باره وه ده فه رموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (۵۲) لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ (۵۳) وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾

سورته تی حج ۵۲ - ۵۴.

واته: ئهی موحه ممه د (صلی الله علیه وسلم) پیش تو هیج پیغه مبه ریکی په یامدار و بی په یاممان په وانه نه کردوه ناواتی نه خواستی بی به باوه پ هینانی قه ومه که ی، به لام کاتیك ناواتی خواستوه شه یان ئه وه ی به فرسه ت زانیوه، شتی نا به جیتی تیکه ل به

ناواته که ی کردووه، ئینجا خوایش فریای که وتوووه و نه وهی شهیتان فریای داووته ناو
 ناواته که یه وه، سپویه تییه وه، له وه و دوا خوی گه وره نایهت و بهرنامه که ی خوی
 چه سپاو دامه زراو کردووه، خوا خوی زانا و دانایه. (خوی گه وره بویه نه و دهسه لاته ی
 دلوه به شهیتان) تا نه و (خه تهره و خه یال و وهسوه سه یه ی) شهیتان فریای ده داته ناو
 ناواتی پیغه مبه رانه وه ببیته هو ی سزا و تاقیکردنه وه بو نه وانه ی له دل و دهرونیاندا
 نه خوشی و دوو پوی و ناپاکی هیه و بو نه وانه ش که به رامبر نایینی خوا دل ره قن،
 به راستی ستمکاران له دژایه تی و شه ره نگیزییه کی قول و بی بندا پوچوون. بو
 نه وه ی نه وانه ی زانست و زانیاریان پی به خشراره دلنیا بن و بزنان که بیگومان نه م
 قورئانه حه قیقهت و راسته و له لایه ن پهروه ردگاری تووه (نه ی موحه ممه د صلی الله
 علیه وسلم) په وانه کراوه، ئینجا بپوای پته وی پی دهینن و دلّه کانیشیان ملکه چ
 ده بیت بو خوا، بیگومان خوا هیدایهت ده ری نه وانه یه که باوه ریان هیئاوه بو ریگه و
 ریبازی راست و دروست.

پهروه ردگاری به دهسه لات له م نایه ته دا ناماژه ی به سی جوژ دل کردووه که دووان
 له وانه له بهرده م تووش بوون و (فتنه) و له ناو چووندان و سییه مینیشیان دلّیکه که
 ده بیته هو ی پرگاری و بهخته وه ری و خوشبه ختی خاوه نه که ی. یه کی له و دوو جوژه،
 دلّیکی شله ژاو و گپروده یه و نه ویتیشیان دلّیکه که به بوته ی نه خوشی دهرونییه وه
 نازار ده کیشی و نه وه که ی تریان دلّیکه که ره شی و تاوان دایگرتوووه.

دلّی سییه م و ده رباز بوو دلّی مروقی نه هلی ئیمان و باوه ره، که پوی کردووه ته
 پهروه ردگار و به راستییه تی رینموونی کردنی نه و باوه ره ی هیه و دلنیا یه و گوپرایه ل و
 کاربه دهستی بریار و فرمانه کانی نه وه. چونکه له دل و نه ندنامه دیار و نا دیاره کانی
 مروقه چاوه پووان ده کری که ساغ و تهن دروست بن و له هیچ جوژه دهرد و نه خوشی
 نازار نه کیشن، تاوه کو بتوانن بو نه و شته ی که دروست کراون، کرده وه یی پی بکن.

دوورکه و تنه وهی دَلْ له دۆخی سه لامه تی و پایه داری، یا به هۆی تاوان و توورپهیی و هه لئه سانه به جی به جی کردنی به پرسیاییه تی که بو ئه وه درووست کراوه، وه کو: دهست و پیی ئیفلیج و نه خوش، زمانی لال، چاری کویر. یا به هۆی نه خوشی و به لای دهروونییه وهیه که ده بیته له مپهر و ریگر له بهردهم ههستانی دَلْ بو جی به جی کردنی کاره کان به شیوه یه کی درووست. به هۆی ئه مه وهیه که دله کان به سه ر سی جوژدا دابهش بوون:

دَلْی درووست و ته ندروست: که له نیوان ئه و و قبول کردنی حه ق و خوشه ویستی و ریژ و زال کردنی دا به سه ر کاره کانی تر دا، ته نیا ده رک و ناسین و ناشنایه تی ئه وان جیگیره و دوا ی درک کردن و ناسینی دروست، حه ق و حه قیقه ت مل ده دات و له باره ی ناسینی حه قیقه ت و بریار دان و په پره و کردن لئی گرفتیکی نییه.

به لام دَلْی که تاوان و گونا ح سه راپای ئه وی داپوشیوه و تووشی مردنی مه عنه وی بووه به نا ره حه ت گوئ بیستی حه ق و راستی ده بی و گویراپه لئی ده بی.

دَلْی نه خوشیش ئه گه ر زال نه بی به سه ر نه خوشییه که یدا، هیور هیور به ره و پووی تاوان و مردن ده پروات و ئه گه ر سه لامه تی و ته ندروستی شی زیاد بکات زیاتر به ره و پووی چاکه و به خته وه ری و خوشبه ختی ده پروات.

شهیتان دووره له دَلْی ته ندروسته وه:

ئه و دوو دَلْی و گومانانه ی که شهیتان له گوئکاندا ده بیته وه و ئه و گومان و دوو دَلْیانه که ده یان خاته نیو دله کانه وه، ریگه خوشکهری تووش بوون (فتنه) و خراپه کاری، ئه و دوو جوژه دلانه یه واته دَلْی نه خوش و دَلْی تاوانبار و پهش و هه لگه راو.

به لام درووست کردنی ئه و گومان و دوو دَلْیانه بو دَلْی ته ندروست ده بیته هۆی به هیزی و سه قامگیری و وریایی و زیره کی زیاتر، چونکه ئه وان به هیه نازانی و

به هیچ و پوچ و ناره وایان ده زانی، وه ده زانی که حق و پاستی و حقیقت له به رامبه رئه وانه وه جیگیره، به م هویه وه ده پوات به دوائی حق و پاستیدا و ناسوده بی خوی له ناگایی و په یوه ست بوون پییانه وه ده زانی، وه زیاتر هه ست ده کات به پوچی و به تالی دوو دلییه کانی شه یتان و ئیمان و باوه پ و پیزگرتنی بو حق و پاستی و دوورکه و تنه وه و توورپه یشی له باتل و شتی ناره و زیاتر ده بیئت.

به لام دله نه خوش و توش بووه کان هه میشه له پووبه پروو بوونه وه ی گومان و دوو دلییه کانن له لایه ن شه یتانه وه.

به لام دله ساغ و تهن دروسته کان به هیچ جوژی ناکه ونه ژیر پاله په ستوی دوو دلی و هه لئه تاندنه کانی شه یتانه وه.

به‌شی دووهم

نیشانه‌کانی سه‌لامه‌تی و

نه‌خو‌شی دلّ

ته وهری یه که م: نیشانه کانی سه لامه تی و نه خوشی دل

پیناسه ی نه خوشی دل:

هریه کی له ئەندامه کانی جهسته ی مروؤ بۆ کاریکی تایبه ته وه دروست کراوه و ته وای و کاملی نه و له به جیهینانی هر چ باشتری نه و کاره دهسته بهر ده بی و دیته دی. به لام نه خوشیه که ی نه مه یه که له دهست به کار بوونی کاری که بو ی دروست کراوه به ته وای دوا بکه ویت، یا خود به شیوه یه کی لاواز و نا ریک و پیک نه نجامی بدات.

نه خوشی و که م و کورپی دهست نه مه یه که ناتوانی کار و بهرپرسیارییه تی خو ی به جوانی به نه نجام بگه یه نی.

نه خوشی چاو نه وه یه که توانای بینین و سه رنجدانی به شیوه یه کی ویستراو و خوازاو له دهست دابیت.

نه خوشی و که م و کورپی زمانیش نه مه یه که توانای وتوو و ویتو قسه کردنی نه بیت. نه خوشی جهسته یی نه وه یه که جووله و هیزی سروشتی خو ی له دهست بدات یا لاواز و بی هیز بیت.

نه خوشی دل: نه ویش نه وه یه که له ناسین و ناشنایه تی، ریز، خوشه ویستی و حه ز لیکردن بو بینینی په روه ردگار و چاودیتری و گه رانه وه بو ی و بهر ز نرخاندنیان به سه ر کاره کانی تر دا – که به هو ی نه وانه وه دروست کراوه – بی تواناو بی هیز بیت.

هر وه کو چون که مروؤ جگه له خودای خو ی هر شتیکی تر به رستی و بناسی و نه گه ر چی بگاته ته وای خوشی و به خششه کانی دونیا، ناگاته پله و پایه ی

خۆشه‌ویستی په‌روه‌ردگار و ئاره‌زوو و مه‌یلی بینین و هاوده‌می و هاوپازی له‌گه‌لی دا و وه‌کو ئه‌وه وایه که به هیچ شیوه‌یه‌ک به‌چیژ، به‌خشش و به‌خته‌وه‌ری و خۆش به‌ختی نه‌گه‌یشتی.

ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر دلی مروّفیش خالی بی‌ت له‌ خۆشه‌ویستی په‌روه‌ردگار، ته‌واوی چیژو به‌خششه‌کان ده‌گوێژین بو‌ ئازار و به‌دبه‌ختی و چاره‌په‌شی و له‌ دوو پوانگه‌وه به‌ همان ئه‌و پێژه و نه‌دازه‌یه‌ی که له‌ به‌خششه‌کان به‌هره‌مند بووه، له‌ په‌ریشانی و ئازاردا ده‌بی:

– به‌هۆی له‌ ده‌ست دانیانه‌وه و به‌هۆی خۆش ویستن و دلخوایی و ئاره‌زوویه‌کی زۆر که هه‌یانه بو‌ ئه‌و به‌خشش و چیژ وه‌رگرتنانه و ئه‌مه‌ی که‌وا پوژی له‌ده‌ستیان ده‌ده‌ن،

– هه‌روه‌ها به‌هۆی له‌ده‌ست دانی شتی که له‌ ته‌واوی ئه‌و خۆشی و چیژ و به‌خششه ماددیانه به‌رزتر و به‌رده‌وام تر و هه‌میشه‌یی ترن.

هه‌رکه‌سی به‌ ناسینی راسته‌قینه‌ی په‌روه‌ردگار بگات، به‌دروستی ئه‌وی خۆش ده‌وی، په‌رستش و یاد کردنی بو‌ په‌روه‌ردگار پاک ده‌کاته‌وه و خۆشه‌ویستی ئه‌و له‌گه‌ل خۆشه‌ویستی هیچ شتیکی تردا ناگوێژته‌وه.

هه‌رکه‌سی خۆشه‌ویستی شتی له‌گه‌ل خۆشه‌ویستی په‌روه‌ردگاردا بگوێژته‌وه و خۆشه‌ویستی ئه‌و شته له‌ خۆشوویستی په‌روه‌ردگار به‌ به‌زتر و باشت‌ر بزانی، ئه‌و دلّه نه‌خۆشه، به‌ همان شیوه که ئه‌گه‌ر گه‌ده به‌ خواردن گه‌لیکی پیس و خراپ خوو بگری‌ت و رابیی‌ت، ئه‌وسا ئه‌و خواردنه پیس و به‌سه‌ر چووانه به‌ باشت‌ر ده‌زانی له‌ خواردنه پاک و دلخوازه‌کان، خواردنی ئه‌و دووانه له‌ گه‌ل یه‌کتردا ده‌گوێژدی.

ههست کردن به نه خوشی دل:

ههندی جار دل تووشی نه خوشی دهبی و له کاتیگدا پوژ له دوی پوژ نه و نه خوشییه زوژتر دهبی، خاوهنی نه و دلّه به هوئی، سه رقالی دلّیه وه و بی ناگابوونی له نامراز و هوکاری ته ندروستی و نه خوشی دل، لی بی ناگا ده بیّت و ته نانهت ههندی جاریش دل پوویه پووی مردن و تیاچوون ده بیّته وه، به لام خاوه نه که ی ناگای له مردنی نییه.

نیشانه ی مردنی دل نه مه یه که:

- ههست به خرابی و ناپه سه ندی تاوانه کان ناکات.
- نه ناسینی حق و پاستی و گیروده بوون له نیو دوی باوه په هیچ و پوچه کانی خویدا، نازار و نه زییه تی نادات.
- چونکه نه گهر دل زیندوو بیّت، له گیروده بوونی به خرابییه کان و کار گه لی ناشیرین و نارپه و تووشی نازار و نه زییه ت و په رچه کردار ده بیّته وه و به نه ندازه ی به هره مه ند بوونی خوئی له ژیانی پاستی و حه قیقی، له نه زانین و بی ناگایی خوئی به رامبه ر به حه ق ههست به نازار و نه زییه ت ده کات.
- چونکه ((وما لجرح بمیت ایلام)) واته: ((بریندار کردن و زامدار کردنی مردوو مردووه که نازار نادات)).

سه ختی خوږاگری له سه ر دهرمان (دهوا):

ههندی جار مروژ ههست ده کات که دلی تووشی نه خوشی بووه، به لام سه ختی خوږاگری له سه ر دهوا و دهرمان و پشوو درژی له باره یه وه به لایه وه قورس و سه خته، وه به رده وامی نه خوشییه که به باشتر ده زانی له نازار و نه زییه تی دهرمانه که چونکه دهوا و دهرمانی نه و له به رامبه ریدا به پوویه پوو بوونه وه له گه ل ههوا و هه وس و ناره زوودا جیگیره و نه م کارهش له سه ر نه فسی مروژ زوژ سه خت و قورسه، له کاتیگدا هیچ شتی له وه سوودمه ندر و به که لک تر نییه بوئی.

هه ندى جاريش ويست و نيازي خوئى بوؤ خورآگرتنى سه ختبييه كانى به ربه ره كانى له
 گه ل پاكيشانه كان و هه واو ناره زووه كانى نه فس ليده بپرى و سوور ده بى، به لام دواى
 ماوه يه ك ويست و نيراده كه ي لاواز ده بيت و به هوئى لاوازي زانست، تيگه يشتن و
 خورآگرى له دريژه دانى به ريگه كه دوا ده كه ويټ و به جئ ده ميئى. هه روه كو چون
 كه سئ كه له ريگه يه كي پپر مه ترسيدار و ترسناكدا كه له كوټايدا نارامى و
 ناسوده بى و ناسايش جيگير بو بئ. بيه وئ هه نگاه هه لبگرئ و بزاني نه گه ر خورآگر
 به توانا بيت، ترس پئ ديت و به مه به ست و نامانج و نارامش ده گات.

ئهم جوره مروقه بوؤ گه يشتن به نامانج پئويستى به توانايى، هه ول و كوشش،
 خورآگرى و دلئايى هه يه، به لام هه ركاتى خورآگرى و دلئيا بوونى نه و لاواز بيت، له
 دريژه دان به ريگه به جئ ده ميئى و دووباره ده گه ريټه وه بو هه مان جيگاوشويئى
 پيشووى خوئى، وه خوؤ گرتن و به رگه گرتنى سه ختبييه كان له ده ست ده دات. به تاييه ت
 نه گه ر له ريگه دا هاورپييه ك هاورپييه تى و هاورده مى نه و نه كات و ترس له ته نيادا
 سه راپاي دابگرئ و به خوئى بلئ: خه لكى بو هه ر كوئ پويشتن و هه ر ريگه يه كيان گرتنه
 بهر، منيش هه مان ريگه ي نه وان ده گرمه بهر.

ئهمه باروودوخى زورديكه له مروقه كان و هه ر ئهم بابته ش بوارى ره خساندووه بوؤ
 له ناو بردنى زورديك له و مروقانه.

نیشانه كانى نه خوشى دل:

هه روه كو و ترا: يه كئى له نيشانه كانى دلئى توش بوو به نه خوشى دوور كه وتنه وه يه
 له خواردنئ مه عنوى گونجاو و ويستنى كاروبارى خراب و پيس و زيان به خش و له
 برى به كار هيئانى ده وا و ده رمان پوو ده كاته لايه نئى زياتر كردنى ئيش و نازارى خوئى.

له م په يوه ندييه دا چوار بابته بوونيان هه يه:

١. خواردنئكى چاك و به سوود.

٢. ده رمانئكى چاره سه ركه ر.

۳. خواردنیکی خراپ و بی که لک و زیان به خش.

۴. دهرمانیکی مرینه ر و له ناو به ر.

نیشانه کانی سه لامتی دل:

به لام دلّی ساغ و سه لامت، کاروباری سوودمه ندو چاره سه رکه ر له چاو کاروباری خراپ و زیان به خش و له ناو به ر - به پیچه وانه ی دلّی نه خوش - به باشتر ده زانی.
- چاکترین و گرنگترین خواردنی دلّ، ناگایی و شاره زایی و ئیمان و باوه پره.
- وه به که لکترین و باشترین داو و دهرمان، نایه ته چاره سه رکه ره کانی (شفا به خش) قورئانه که هه ریه کی له وانه ش خواردن و دهوا و دهرمانه.

یه کیکتی تر له نیشانه کانی دلّی ساغ و ته ندروست و زیندوو ئه مه یه که، له په رستش و خوش ویستنی دونیا پاده کات و خوئی لی دهریاز ده کات و پوو ده کاته ویستنی دواپوژ، وه به جوژی باوه پری به دونیای داوی مردن هه یه و هه ول و کوئششی بو ده دات و تویشووی خوئی ناماده ده کات که هه روه کو ئه وه وایه له ئه ساس و بنچینه دا زیدو نشینگه ی ئه سلّی ئه و له ویدایه. هه ر وه کو چوئن پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به عبداللهی کوپی عومه ری فهرموو: (کن فی الدنیا کأنک غریب او عابر سبیل، وعد نفسك من اهل القبور).

واته: له دونیادا به شیوه یه کبه وه کو پیبوار و ئاواره و دهر به ده ری و خوئی به ئه هلی گوپستان له قه له م بده.!

فهی علی جنات عدن فإنها
لکننا سبب العدو فهل نری
منازلک الأولى و فیها المخیّم
نعود الی اوطاننا و نسلم

واته: (بو پویشتن به ره و باخه کانی به هه شتی هه تا هه تایی خوئی ناماده بکه، چونکه مال و جیگه ی مانه وه ی سه ره تایی تو له وییه، به لام ده ست به سه ری داوی

دوژمنین، ههست ئەكەن و وا ئەزانین به ساغ و سهلامهتی دهگه پێینهوه بو ژید و نیشتمانی خویمان).

عەلی (خوای لی پازی بیت) فرموویهتی: ((دوینا له کاتی پویشن و پشت تیکردن دایه و دواپوژیش له کاتی هاتن و پیشوازی کردن دایه و بو ههریه که یان ئەهل وشوینکه وتوانی ههیه، ههول بدەن و تیبکوژن له ئەهلی دواپوژ بن و دل به دوینا خویش نهکەن، چونکه ئەمپووش پوژی ههولدانه به بی لپرسینهوه و سبه یینیش پوژی لپرسینهوه و لپپچینهوه و دهرفتهی نابی بو ههول و تیکوژان.))

به هه ر پێژهیهك كه نه خووشی دل ببوژیتهوه و گه شه بکات، ههنگاو به ره و دوینایهکی تر هه لدهگری و خووی لی نزیك دهکاتهوه و ئەو نیشتمانه به جیگه ی ئاسوودهیی و دامرکاندن و نیشتنگی خووی دهزانی. به لام به هه ر پێژه و ئەندازهیهك كه دل تووشی نه خووشی بیت ئەو پێژهیه زیاد بکات، زیاتر پوو دهکاته دوینا و به باشتری دهزانی له چاو دواپوژداو به ژید و نیشتمانی خووی دهزانی و به شیوهی ئەهلی دوینای لی دیت.

یهکیکی تر له نیشانهکانی سهلامهتی دل: ئەوهیه که بهردهوام خاوه نهکهی دهخاته بهر سه رزه نشت و لۆمه کردنهوه تاوهکو نه یگه پێنیتهوه بو باره گای پهروهردگار و پووکردنه پهحم و میهره بانی پهروهردگار وازی لی ناهین و دهست بهرداری نابی. وهکو ئەوینداری که به لا ئیرادهیی ده بیته شوینکه وتهی یاره کهی و ژیان، بهخته وهری، سه ره رزی و ئاسایش و ئارامی خووی ته نیا له پینا و به دهست هینانی په زامه ندی، هاو ده می و هاو پازی، نزیکي ئەو به جیگه ر دهزانی. ئارامی و ئاسوودهیی به بوونی له پال په رستراو و خو شه ویسته راسته قینه کهی و شادمانی و پشت نه ستووری و دلنیا یی و هیوا و ئومید و ترسیشی ته نیا بو ئەوهیه.

هیزو توانای خووی له یاد کردن و ستایش کردن، وه خواردنیشی له گوپرایه لی و ژیان، به خشش، چیژ و شادی و دلخووشی خووی له خو شه ویستی و پیزگرتنی ئەودا

ده دوزٲته وه. وه چاره سه ری ته واری نازاره کانی خوٲی به چاودیٲری نه و نامراز و هوتکاری ته واری نه خوشییه کانیشی به چاودیٲری کردن و گه پانه وه بو لای نه و ده زانی نه ک که سیکی تر.

هه رکاتی به باره گای گه وه ی پهروه ردگاری بگات هه ست به ناسوودهیی و نارامی ده کات و په ری شانی و نیگه رانی و دل په شیویه کانی له ناو ده چی و ته واری پیوستییه کانی خوٲی به به ره م هاتن ده زانی.

چونکه دل پیوستییه کی هه یه که هیچ شتی جگه له خوشویستن، ناسین و په رستشی پهروه ردگار ناتوانی جی به جیی بکات. وه ناوات و پیوستییه کی هه یه که جگه له په وکردنه پهروه ردگار هیچ شتیکی تر به رزی ناکاته وه. نه خوشیه کیشی هه یه جگه له دل سوژی و یه کخوا په رستی پهروه ردگار به هیچ شتیکی تر چاک نابیته وه.

دلی سه لامه ت به رده وام خاوه نه که ی خوٲی ده خاته به رده م لیٲرسینه وه وه تا نه و کاته ی که له پال خوشه ویستی و په رستنی پهروه ردگاریدا نارامی و دل نیایی به ده ست نه هینی وازی لی ناهینی و به ته نیا به جیی ناهیلی. ته نیا نه و کاته یه که له گه ل پوچ و راستی ژیان هاوپراز و هاوده م ده بی و چیژ و خوشی نه و ده چیژی و له ژیانی به هره مه ند ده بی که له گه ل ژیانی بی ناگایانی که له نامانچ گه لی که بو نه وان دروست کراون، پاشگه ز و په شیمان بوونه و (نامانچ گه لی جه هه ننه م و به هه شت بو نه وه دروستکراوه و پیغه مبه ران (سه لای خویان له سه ر بیت) پاسپیٲردراون و په رتووک گه لی په وانه کراون و دابه زیون) جیاوازه)).

نه گه ر نه و جگه له بوونی نه فسی خوٲی ده سته کوه ت و پاداشتیکی نه بووایه، نه مه بو نازاردانی نه و به س بوو وه به هوئی له ده ستدانی نه و تووشی خراپترین په روٲشی و توله کردنه وه و سزادان ده بوو. هه ندی له زانایان و خواناسان وتوویانه: ((دو نیا په رستانی بیچاره، کاتی ده ستیان له دو نیا کورت بوویه وه، که له گرنگترین و به بایه خ ترین به خشش و چیژی نه و بیبه ش بوون...!

پرسپاریان لی کرا که: چاکترین و به که لک ترین به خششی دنیا چیه...؟
وتیان: خوشه ویستی پرستش و په پره وی کردن و گوپراه لی په روهردگار و نهوین و
خوشی بو بینینی نهو که له گه ل هیچ به خشش و چیژ و خوشییه کی تر شایه نی به راورد
کردن و هه لسه نگاندن نییه)).

یه کیکی تر له زانایان و خواناسان وتویه تی: ((هندی جار بارودوخ گه لیکم
به سردا دیت و ده پوات که تییدا ده لیم: نه گه ر به دروستی به هشتییه کانیش له م
جوړه ژبانه پر له به خشش و خوشییه به هر مه مند بن، به راستی نه هلی به خته و هری و
کامه رانین!!))

یه کیکی تر وتویه تی: ((سویند به په روهردگار دنیا جگه به خوشه ویستی،
گوپراه لی و پرستشی خوا بایه خیکی نییه و به هشتیش به بی بینینی نهو تام و
چیژو بایه خی نییه.!!))

ابو الحسن الوراق وتویه تی: ((ژیانی دل به یادکردن و پرستشی زیندو و نه مرو
خوشویستن و هز لیکردن به ژیانیکی هیمن و باوه پر پیکراو له خزمهت و دیوان و
باره گای مه زنی په روهردگار وابه سته یه)).

له بهر نه مه یه مردنی دل و بی بهش بوون له ناسین و پرستشی په روهردگاری تاک و
ته نیا له لای زانایان و خواناسان به نو بهی خو ی له مردنی سروشتی سه ختر و قورس
تره. چونکه بی بهش بوون له ناسین و پرستنی په روهردگار، دابرا نه له حق و
راستی و مردنی سروشتیش دابرا و دوورکه وتنه و هیه له خه لک و سروشت و جیاوازی
نیوان نه م دووه جیاوازییه کی گه وره یه.

یه کیکی تر له خواناسان نه لیت: ((نه گه ر سه رقالی و شادومانی هه رکه سی به ناسین و
پرستنی په روهردگار بی، هه موو شتی و هه موو که سی دل به ندی ده بن و له بوونی نهو
شادومان و خوشحال ده بن. به لام که سی که ته واو سه رقالی ناسین و په پره و کردن و

گوپراهی کردنی په روهردگار نه بی، خه م و په ژاره ی دنیا دلی پارچه پارچه ده کات)).

به حیای کوپی مه عاز نه لیت: ((هر که سی له په پره وی کردن و گوپراهی کردنی په روهردگار خوشحال و شادومان بیت، هه موو که سی و هه موو شتی له خزمه ت کردن به و خوشحال و دلخوشن و هر که سی له ناسینی په روهردگار دلخوش و خوشحال بی هه مووان به بینینی نه و شادومان و که یفخوش ده بن)).

به کیکی تر له نیشانه کانی سه لامه تی دل: نه و به که له یاد و ستایشی په روهردگار که مته رخه می ناکات و له خزمه تکردن پی ماندوو نابیت و جگه له نه و نابیته هاو ده م و بوستی که س، مه گه ر که سی یا خود شتی که وا ریمنونی بکات بولای زیکر و یاد و تزیکبونه وه له خودا.

به کیکی تر له نیشانه کانی سه لامه تی دل: نه و به که هه رکاتی یادکردن و نویژی له دست بروت - له مروقیکی زود چاو له دوو (زگ برسی) و دنیا په رست که دنیای خوبی له دست بدات - زیاتر هه ست به نیش و نازار و نارچه تی ده کات.

به کیکی تر له نیشانه کانی دلی ساغ و تهن دروست نه مه به که وه کو تامه زویوی که سیکی ون بوو و زود برسی بو خوار دنیکی به تام، بو په رستن و په پره وی کردنی په روهردگار خوشی و شادی و مهیل نیشان ده دات.

به کیکی تر له نیشانه کانی سه لامه تی دل نه و به که هه رکاتی دهستی کرد به نویژ کردن، ته و اوی خه م و سه رقالییه کانی دنیا له بیر ده کات و کوتایی هاتن به نویژه که له لای نه و قورسه، چیژ و ناسووده یی خوبی له و نویژه دا ده بینیی و به هوییه وه هه ست به خوشی و شادومانی ده کات.

به کیکی تر له نیشانه کانی دلی سه لامه ت و تهن دروست نه مه به که خوشه ویستی و سه رقالی خاوه نه که ی به په رستش و گوپراهی کردنی په روهردگار دیاری کراو و سنووردار ده بی.

نیشانه‌یه‌کی تر، ئه و سه‌بارت به‌ه‌ده‌ر نه‌دانی کات و ته‌مه‌نی خوئی له مروّقه پزّد و مالّ په‌رسته‌کان، زیاتر هه‌لپه هه‌لپ و چاو چنۆکی نیشان ده‌دات.

یه‌کینکی تر له نیشانه‌کانی ئه‌مه‌یه زیاتر له و بایه‌خه‌ی که به‌رامبه‌ر به‌کار و کرده‌وه و په‌رستش هه‌یه‌تی، گرنگی ده‌دات به‌ چاکسازی ئه‌وان، وه به‌ هینانه کایه‌ی دلپاکی و شوینکه‌وتن و چاکسازی کردنی ئه‌وانه له خوئی خوئی و شادی و مه‌یل نیشان ده‌دات و له هه‌مان کاتدا به‌زه‌یی و میهره‌بانی و به‌خششی پینموونی په‌روه‌ردگار و که‌م ته‌رخه‌می و لاوازی خوئی له به‌رامبه‌ر ئه‌ودا فه‌رامۆش ناکات.

ئه‌مه‌ سیّ پله و پایه‌یه، که ته‌نیا دلّه ساغ و سه‌لامه‌ته‌کان پیی ده‌گن.

به‌کورتی:

سه‌بارت به‌ دلّی دروست و سه‌لامه‌ت ده‌بیّ بلّین که ته‌واوی هه‌م و خه‌می ئه‌و له ئاگاداری بوون له په‌روه‌ردگار و (هه‌میشه هه‌ولّ ئه‌دات په‌روه‌ردگاری له‌بیر نه‌چیّ و له یادیدا بیّ، وه‌رگێپری کورد)، ته‌واو خوشه‌ویستی و مه‌به‌سته‌کانی، توانای مادی و مه‌عه‌وی، خه‌وتن و به‌ ئاگا بوون و کرده‌وه و قسه‌ی له ئاست په‌زامه‌ندی په‌روه‌ردگارا پێک ده‌خات و ته‌واوی بیر و ئه‌ندیشه و سه‌رقالییه‌کانی له په‌یوه‌ندی به‌ ناسین، په‌رستش و به‌ده‌ست هینانی په‌زامه‌ندی په‌روه‌ردگاره.

خاوه‌نی ئه‌م جوّره دلّه ته‌نیا بوون و هاوده‌م بوون له‌گه‌لّ په‌روه‌ردگارا به‌ باشت‌ر ده‌زانیّ له دوّستایه‌تی و هه‌لسوکه‌وت کردن له‌گه‌لّ خه‌لکی دا. مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی که‌وا هاوده‌م بوونی له‌گه‌لّ خه‌لکی دا پێگه‌یه‌ک بیّت بوّ به‌ده‌ست هینانی په‌زامه‌ندی په‌روه‌ردگار (جل جلاله). ئه‌و خوئی و ئاسووده‌یی و هیمنی و ئاسایشی خوئی له په‌یره‌و کردن له‌پینموونی په‌روه‌ردگار ده‌دوژیته‌وه، وه هه‌رکاتی جگه له په‌روه‌ردگار داوای یارمه‌تی کردن له که‌سیکی تر بکات ئه‌گه‌ر چی که‌میش بیّت، ئه‌م ته‌

رینمونیکه ره‌ی په‌روه‌ردگار به‌بیر دینیتته‌وه که ده‌فهرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (۲۷) ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾ سووره‌تی فہجر ۲۷ - ۲۸.

واته: به نیماندری سہر‌فراززا له سہر‌مہر‌گدا ده‌وتريت نه‌ی خاوه‌نی دل و دہروونی پر له نارامی (نه‌ی ئادہ‌میزای ژیر و هوشمند که له تہ‌منی کوتایی دونیادا په‌روه‌ردگار ناسی و به‌جوانی ده‌تہ‌پرست، بگہ‌پیره‌وه بو‌لای په‌روه‌ردگار که تو‌ لو‌پازیت و نه‌ویش له تو‌پازیبہ.

ئو نه‌م وتہ‌ی په‌روه‌ردگار بہ‌رہ‌وام بہ‌سہر نہ‌فسی خو‌ی دا دہ‌خوینیتته‌وه و ہست دہکات که له په‌روه‌ردگارہ‌وه دہ‌بیستی، وه نه‌م باوہ‌ر و دلنیایبہ دہ‌بیته هو‌ی نه‌وه‌ی که دل ہست بہ‌وه بکات که له خزمہت په‌روه‌ردگار دایہ و بہ باروودو‌خی بہ‌ندایہ‌تی کردن خو‌ی له په‌روه‌ردگاری نزیک دہ‌کاتہ‌وه و بہ‌ندایہ‌تی کردن و پہ‌پره‌وی کردن و گو‌پرایہ‌لی کردنی په‌روه‌ردگار دہ‌بیته تاییہ‌تہ‌ندی و سروشستی ئو له پووی خوشہ‌ویستی و مہیل و ئارہ‌زووہ‌وه نہک بہ زور لیکردن و ناچار کردن پوو دہ‌کاتہ گو‌پرایہ‌لی کردنی په‌روه‌ردگار، وه‌کو نه‌وینداریکی سہر لیشیواو که تہ‌نیا ہم و خہمی ئو بہ‌دہست ہینان و وه‌دہ‌ستخستنی چاودیری و پہ‌زامہ‌ندی خوشہ‌ویستہ‌کہ‌یہ‌تی، خاوه‌نی دل‌ی سہ‌لامہت و تہ‌ندروسستیش تہ‌واو سہ‌رقالیبہ‌کانی ئو بو‌ بہ‌دہست ہینانی پہ‌زامہ‌ندی په‌روه‌ردگارہ له پښگہ‌ی پہ‌رستش و گو‌پرایہ‌لی کردنیبہ‌وه.

ہرکاتی نہ‌مر و نہ‌می په‌روه‌ردگاری وه بیر بخریتتہ‌وه، له دلیدا جاپری جاپچی دہ‌بیستی که دہ‌لی: په‌روه‌ردگارا! من بہ‌ندہ‌یہ‌کی کہم دہ‌ست و داواکارم و توش په‌روه‌ردگاریکی خاوه‌ن گہ‌ورہ‌یی و پښ و خوشہ‌ویستی! ئہ‌گہ‌ر پشوو دریزم نہ‌کہ‌یت، پشوو دریزی خو‌م له دہ‌ست دہ‌دم و ئہ‌گہ‌ر ہیز و توانام پی نہ‌بہ‌خشی، خو‌م له ہیزو توانا بہ‌ہرہ‌مند نام! ہیچ مہ‌کو و سایہ و پہ‌نا و فریاد پہ‌سی جگہ له پووکردنہ بارہ‌گای گہ‌ورہ‌ی تو و داوای یارمہ‌تی کردن له تو پہ‌وا و شیایوی گرفته‌کانم نابی، ہیچ

کاتی پشت ناکه مه دیوان و باره گاکهت و له دهر وازه و دهر گاکهت هه راسان و وه پز
نايم.

ئو به ته واری خوئی ده سپیری به په روهردگاری زانا و بینر و به توانا و پشتی پی
ده بهستی، نه گهر تووشی گرفت و نارپه هتی بوو راستگوئیانه ده لی که:
په روهردگارا! ئه مه په حمهت و میهره بانیه که که به منت به خشیه و دهرمان و
چاره سه ریکه که له پووی دلسوزیه وه بو منی نه خوش و دهرده دارت په وایه بینیه و به
باشت زانیوه و وه کو چون که شتیکی خوش بوئی، لیی دور ده خاته وه، به وپه پی
پازی بوونه وه ده لیت: به دلتیاییه وه ئه و شته بو من خراب و زهره ردهر بووه و ده لی:
په روهردگارا! (که مه نه بوون ئه و کاروبارانیه که ویستومه ئه نجامیان بدهم، به لام
منت وای کردووه که ده ستیان لی هه لگرم و لییان دور بکه ومه وه و تو له خوّم زیاتر
بوّم به میهره بان و دلسوز تری).

به هه جوّره خوشی و شادومانییه که و یاخود که سه ر و په ژاره و نیگه رانی تووش
بووی، ئه وی به ریگه یه که بو گه یشتن و نزیک بوونه وه له په روهردگار و دهر گایه که بو
گه یشتن به دیوان و باره گای په روهردگاری زانیوه.

هه روه کو چون شاعیری ده لی:

مامسنی قدر بکره او رضی
امض القضاء علی الرضا منی به
الا اهدیت به الیک طریقاً
انی وجدتك فی البلاء رفیقاً

واته: ((هیچ شتیکی چاک و خرابم بو پیش نه هاتووه، مه گه ر ئه وه که وای ئه وم
کردوّه ریگه یه که بو گه یشتن به تو، قه زای قه ده ری تو ئه مه یه که من پیی پازیبم، به
راستی له به لاو دهرده سه رییه کاندای توّم کردووه به هاوپی خوّم.))

خوشی و به خته وه ری و کامه رانی بو خاوه نانی ئه و جوّره دل و نادیار و خوشیانه ی
که تیدا جیگیرن و خه زینه و گه وه ره یه که که له دلیاندا کوکراونه ته وه، چه نده پاکه

دیاره‌کانیان و چنده جوانه نه‌ئینییه‌کانیان به‌تایبه‌تی کاتی که نه‌ئینییه‌کانیان ناشکرا ده‌بن!

سویند به په‌روه‌دگار، به‌یداغیکی گه‌وره و پینمونیکه‌ریکی وایان بو هه‌لکراوه و به‌ته‌واوی توانایانه‌وه به‌ره و پووی ده‌پوئن و له‌ریگه‌یه‌کی پاستدا که بو‌یان دیاری کراوه هه‌نگاو هه‌لده‌گرن، وه‌جگه له‌خوداوه‌ند گه‌لنکی ترئه‌وانیان به‌ره و لای خو‌یان بانگ کردوه، به‌لام گوئی خو‌یانیان لئی که‌پر کردوه و ئیمان و گوپراه‌لی کردن له‌په‌روه‌دگاریان له‌هه‌موو شتی و هه‌موو که‌سیکی تر به‌باشتر زانیوه.

ته‌وه‌ری دووهم: له‌نیویه‌ره‌کانی دَل و هوکاره‌کانی نه‌خوشکه‌وتنی:

له‌نیویه‌ره‌کانی دَل پینج شتن:

۱. زیاده‌پوویی له‌تیکه‌لاوی کردن له‌گه‌ل خه‌لکی دا.

۲. هیوا و ئاره‌زووی دوور و دریژ.

۳. په‌یوه‌ندی و به‌سراوه‌یی به‌غیری خواوه.

۴. هه‌له‌خه‌رجی و ده‌ست بلاوی له‌خواردن و خوارده‌مه‌نی.

۵. زیاده‌په‌وی له‌خه‌وتن و پشوداندا.

ئه‌م پینج بنه‌مایه له‌گرنگترینی له‌ناو به‌ره‌کانن، ئیمه له‌م ته‌وه‌ره‌دا ده‌ست ده‌که‌ین به‌باسکردنی ئه‌نجام و شوته‌ما هاوبه‌ش و تایبه‌ته‌کانی هه‌ریه‌کی له‌وانه. ده‌بی بزانیان که‌وا دَل کاتی پوو ده‌کاته په‌روه‌دگار و پوژی دوا‌یی و ریگه‌ی حه‌ق و شیوه‌ی دروست ده‌دوژنیه‌وه، شاره‌زای به‌لا و ئازاره‌کانی نه‌فس و کار و دزو جه‌رده ده‌بی که‌له‌تیشکی، ژیان، هیژ، سه‌لامه‌تی، ناسین و ته‌ندروستی گوئی و چاو (لی‌ره‌دا مه‌به‌ستی چاوی ناخه) به‌هره‌مه‌ند بی، وه‌سه‌رقالییه‌ دروژن و دوا که‌وتوو‌ه‌کان خه‌ریک و خافلاو نه‌که‌ن به‌خو‌یانه‌وه.

ئەم پینچ ھۆکارە تیشک و پووناکی دِل دەکوژنیتەوہ و بینایی و بینینی لەناو دەبن و دەبینە ھۆی خراپ بیستنی ئەو. ئەگەر بە تەواوی کەر و حویری نەکەن تەواوی تواناکانی لاواز و تەندروستی و سەلامەتی تیشکی تووشی شلەژاوی و تیکچوون دەکات و ویست و ئیرادەشی بە توندی کەم دەکاتەوہ و تووشی پەرسندی بێر و برۆای کۆن و پراوەستانی دەکات.

ئەگەر دلی کەسی ھەست بەم بنەمایانە نەکات، ئەوا بە مانای تەواو دلی تووشی مردن بوو، چونکە مروۆی مردوو ھەست بە زام و برینەکانی جەستەیی خۆی ناکات، ئەم ھەست نەکردنە بە مردنی دِل لەمپەر و پێگرییەکی بنچینەییە لە سەر رینگە گیەشەکردنی ئادەمی و دەبیتە پێگر لە بەردەم ئەوہی کەوا ناتوانی ھەنگاوە لێگری بۆ گەشتن بەو ئامانجەیی کە بۆی دروست کراوہ، وە تام و چێژ و بەختەوہری و کامەرانی و دلخۆشی خۆی لە گەشتن بەو ئامانجە بزانی.

ھیچ بەخشش و خۆشی و شادومانی و کامەرانی و ھەنگاوە لێگرتن لە پێگە گیەشەکردنی، جگە لە پێگەیی ناسەین و خۆشەویستی پەروەردگار و ھێمنی و ئاسوودەیی بەھۆی یاد کردن و ستایش کردنی ئەو و کەیف خۆشی و شادومانی بەھۆی نزیکی ئەو و ویست و مەیلی بینینی شیاو و ئاسان نیە و ئەمە بەھەشتی یەکەمی و سەرەتایی خواوەنانی دلی ساغ و سەلامەتە.

بە ھەمان شێوہ کە تەنیا لە پێگەیی ئیمان و بەندایەتی و پەیرەوکردنی راستگوویانە و پاکانەیی پەروەردگارەوہیە کە دەتوانی بەخششە بۆ سنوورو لە پادەبەدەرەکانی دواپۆژ بەدەست بەینن: واتە بۆ خواوەنانی دلی ساغ و تەندروست دوو بەھەشت ھەیە یەکیکیان لە دونیادا و ئەوی تریشیان لە دواپۆژدا، ئەگەر لە دونیادا خۆیانی لێ بێ بەش بکەن و دوور بکەونەوہ، لە پاشەپۆژ شدا لێی بێ بەش دەبن.

لە شیخی ئیسلام احمد بن تیمیہ (رحمہ اللہ) بیستم کە دەیفەرموو: ((لەم دونیایەدا بەھەشتی ھەیە کە ئەگەر کەسی نەپواتە ناوی، ناپواتە ناو بەھەشتی دواپۆژیش)).

یہ کیّ لہ زانایان و خواناسان وتوویہ تی: ((ہندی جار دل، باروودوخ و خوشی و شادومانی و کہیف خوشیہ کی وای ہہیہ، کہ دلیم: پەروردگار! ئەگەر بہہشتیہ کانیش لہم جوڑہ باروودوخەدان، بہ راستی لہ ژیانیکی پەر لہ بہخشش و بہختہ وەری و کامەرانی بہەرہ مەندن.))

یہ کیّ لہ دوستانی پەروردگار وتوویہ تی: (بیچارہیی بوّ دونیا پەرستانہ کہ بہیی بہەرہ مەند بوونیان لہ چاکترین تام و چیژہکان لہ دونیا دەرہدەچن! پرسیار کرا: چاکترین تام و چیژو خوشی دونیا کامہیہ...؟

وتی: خوشەویستی، پزیز، هاودەمی و تامەزویی بوّ دیداری پەروردگار و پووکردنہ ئەو و پشت کردن و پووہ لچەرخان بوّ غیری خوا، بہخششیکہ کہ لہ گەل ہیچ تام و چیژو خوشی و بہخششیکی تر شایانی بہراورد کردن و ہەلسەنگاندن نییہ.))

ہەرکەسیّ کہ دلّیکی زیندوو و بہ ناگای ہەبیت، بہ سەلیقەیی خوئی ہەستی پیّ دەکات و شایہ تی لہ سەر ساغی و تەندروستی دەدات. بہ لام ئەو پینج ئامراز و ہوکارہ ئەم پزیکہیہ بہ پووی مروّقدادادەخات، لہ نیوان دلّ و ئەو خوشیانہ و بہخششانہ بہرہ سەست و دیواریکی بہہیزو گەورہ درووست دەکات و لہ جوولەیی دەخات و رایدەوہ سستینی، نہ خوشی گەلّیکی بوّ درووست دەکات، وە ئەگەر مروّقی نہ خوش و بہ نازار دلّی خوئی لہ وانہ چارہ سەر نہکات، لہ ناوچوون و مردن لہ چاوہ پووانی کردنیادیہ.

(لہ ناوہری یە کەم: زیادەرویی لہ تیکە لاوی کردن لہ گەلّ خەلکی دا):

نیشانہ و شوینہاتەکانی زیادەرہوی لہ پەیوہندی لہ گەلّ خەلکاندا بریتین لہ: کہ لہ کە بوونی دلّ لہ بیستن و بینینی قسە و کارو کردەوہی ناپەسەندی خەلکانی تر و رەش و رەق بوونی دلّ، کہ دەبیتە ہوئی پەریشانی و پەرش و بلاوی و سەرقالی و خەم و خەفەت و لاوازکردنی تواناکانی. وە بار و کوئیکی لہ پادەبەدەر دەخریتە سەر شانی و ناچار دەبیت زیاتر سەرقالی کیشە و گرتەکانی دوستان و هاوپیانی بیت و خیز و چاکە و بەرژەوہندی خوئی لہ دەست بدات، وە بیرو ئەندیشەیی ئەو لہ دەشت و

دهری خواست و باوه‌په‌کانی نه‌واندا په‌ریشان و سه‌رلیشیاو بیت و بو نه‌ندیشه و کاری خوئی و به‌دهست هیئانی هاوده‌می و نزدیکی په‌روه‌ردگارو به‌دهست هیئانی تویشوو بو پوژی دوايي تواناو کاتیکی نه‌ونده‌ی بو نامینیتته‌وه.!

له‌لایه‌کی تره‌وه تیکه‌لی کردنی له پاده‌به‌ده‌ر له‌گه‌ل خه‌لکی دا چ به‌خشش گه‌لیک نه‌بوونه‌ته هوکار و چ به‌خشش گه‌لیکی له‌ناو نه‌بردووہ...؟!

به پاستی هاوپازی و هاوده‌می زیاتر له پیویست، مه‌ینه‌ت بارو له‌ناو به‌ری خوشبه‌ختی و کامه‌رانی و دور خه‌روه‌ی ناسایش و ناسووده‌یی و پیگره له به‌رده‌م هیمنی و نارامیدا. مه‌گر به‌لای گیان و دهر دو نازار پساندن بو به‌خته‌وه‌ری مروث، جگه له پیگه‌ی کرده‌وه و قسه و هاوده‌می زیاد له پیویست له‌گه‌ل خه‌لکی دا، شیاو و مومکینه.؟ مه‌گر نه‌وه هر نه‌و هاوده‌م و نزدیکه ناساغ و نا تهن‌دروستانه نه‌بوون که تهنانه‌ت له ساته وه‌خته‌کانی مردندا بوونه هوکاری نه‌وه‌ی که نه‌بوو تالیب باوکی حه‌زرتی عه‌لی (خوای لی‌پازی بیت) وشه‌یه‌ک بیتته‌ سه‌ر زمانی، که کامه‌رانی و خوشبه‌ختی هه‌تا هه‌تایی نه‌و بگریته نه‌ستو چ زه‌ره‌رو زیانی خراپتر له‌مه‌؟!

نه‌م هاوده‌می و تیکه‌ل بوونه که زیاتر له چوارچپوه‌ی هاوپپیه‌تی و براده‌رایه‌تی دونیایی و دامه‌زراوی و دلنیایی پاکیشانه نه‌فسییه‌کانی به‌رامبه‌ره، کاتی که راستییه‌کان دهرده‌که‌ون ده‌گوژی بو دوزمنی و ناحزی و ده‌بیتته هوئی په‌شیمانی.

به هه‌مان شیوه که په‌روه‌ردگاری به‌ده‌سه‌لات ده‌فه‌رموویت: ﴿وَيَوْمَ يَعَضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا﴾ (۲۷) يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا (۲۸) لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ﴿ سورة‌تی فورقان ۲۷ - ۲۹.

واته: پوژیک دیت سته‌مکار قه‌پ ده‌کات به هه‌ردوو ده‌ستی خویدا و گاز له هه‌ر دوو ده‌ستی خوئی ده‌گریت (له په‌شیمانی داو) ده‌لپت: خوژگه له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا پریبازی نیمانم بگرتایه، مه‌رگ بو خوّم، خوژگه فلانه که سم نه‌کردایه‌ته هاوه‌ل و دوستی خوّم

(چونکه سه‌ری لی شیواندم)، به پاستی گومپا و ویلی کردم له به‌رنامه‌ی خوا دوا‌ی نه‌وی که پی‌م پراگه‌یه‌نرابوو!

ه‌روه‌ها خوا‌ی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ سوره‌تی الزخرف ۶۷.

واته: دۆستان و براده‌ران هر ه‌موو له و پۆژه‌دا دۆزمنی به‌کترن، ه‌موو رقیان له به‌ک ده‌بیته‌وه، جگه له و که‌سانه‌ی که له‌سهر بنچینه‌ی ته‌قوا و خواناسین کو‌بوونه‌ته‌وه و برابه‌تییان به‌رپا کردوو.

حه‌زیه‌تی ئیبراهیم الخلیل به‌گه‌له‌که‌ی خوی ف‌رموو: ﴿وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لُؤْلُؤًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ نَّاصِرِينَ﴾ سوره‌تی العنکبوت ۲۵.

واته: له‌وهو دوا پی‌ی وتن: به‌پاستی نه‌وی ئیوه له‌جیاتی خوا ده‌تانپه‌رست ته‌نها بت و په‌یکه‌رن، له‌به‌ر خاتری به‌کتر و پی‌ز دانانتان بو‌یه‌کتر له‌ژیانی دونیادا، دوا‌جار له‌پۆژی قیامه‌تدا به‌کتر کافر ده‌که‌ن و به‌خه‌ی به‌کتر ده‌گرن، ه‌ه‌ندیکیشتان نه‌فرین له‌ه‌ندیکی ترتان ده‌که‌ن، سهر نه‌نجامیش شوین و جیگه‌ی دیاری کراوتان ناو ئاگره، رزگار که‌ریشتان نییه.

ئه‌مه حال و وه‌زعی ته‌واوی نه‌و که‌سانه‌یه که له‌سهر بنچینه‌ی ئامانجی ماددی، دونیایی و ناشه‌رعی پی‌که‌وه بو‌ونه‌ته‌دۆست و براده‌ر. تا نه‌و کاته‌ی که مه‌به‌ست و ئامانجیان دابین بکری‌ درۆژه به‌دۆستایه‌تی و هاو‌رپی‌یه‌تی خویان ده‌ده‌ن و ه‌هر کاتی نه‌و ئامانجه‌ پچرا و نه‌ما، په‌شیمانی و ئازار و خه‌می به‌دواوه‌یه و نه‌و دۆستایه‌تییه ده‌گو‌پدری بو‌ دۆزمنی و ناحه‌زی.

ه‌ردوولا ده‌ست ده‌که‌ن به‌جنیو و قسه‌ی خراب به‌یه‌کتر گوتن و نه‌و ئامانج و مه‌به‌سته ده‌گو‌پدری بو‌خه‌م و نیگه‌رانی و خه‌فت. ئه‌مه شتی‌که که له‌م دونیایه‌دا و له‌نیو دۆستان و براده‌رانی که له‌سهر بناغه‌ی ناپه‌سهند و نا به‌رده‌وام له‌گه‌ل‌یه‌کتردا

بوونه ته دؤست و هاوډه م، هه ستي پي ده کړي و ده بينري. هه رکاتي نه و دووانه (دو و هاوړپي) سه رزه نشت و سه رکونه بکړين، هه ردووکيان له سهر ناحه ق بوون و دؤستي و براده رايه تي نه وان له سهر پايه يه کي پولاش و تولاش جيگيره و سروشتيه که هاوډه مي دؤستايه تيبه کي وه ها بي په گ و پيشه ده گوډري بو دؤژمن و ناحه زيبه کي په گ و پيشه دار.!

ياساو بنچينه ي هاوډه مي ناره زوو کراو و سووډمه ند نه مه يه که له په يوه ندي له گه ل کاروباري خيرو چاکه وه کو به شداري کردن له نويزي هيني و به کو مه ل و جه ژنه کان، هج کردني مالي خوا، به ده ست هيناني زانست و زانياري، تيکو شان و نه مر به چاکه و نه مي له خراپه له گه ل نه هلي نيمان و خواناساندا هاوړپي بين. به لام سه باره ت به کاروباري شه پو خراپه و نارپه وا و مه سه له حه لال و نا پتويسته کان پتويسته له هاوډه مي و براده رايه تي کردن له گه لياندا دووره په ريزي بکين و دوور بکه وينه وه.!

نه گه ر ناچاري وه هاي بوستايه که له کاري ناپه سندا له گه لياندا بينه هاوړپي و هيچ ريگه يه ک بو هاوړپيه تي نه کردن و دوور که وتنه وه لتيان نه بوو ده بي به ويست و ناره زويه کي ته واو له پازي بوون و شه ريکايه تي له گه لياندا دوور بکه وينه وه و نازارو نه زيبه ت و توانج و سه رکونه کردن نه وان به گيان بکړين. (مه به ست نه وه يه که وا بو کار و کرده وه ي خراپ هاوړپيه تي و براده رايه تيان نه که ين و شوپنيان نه که وين و نه گه ر نازارو نه زيبه ت و توانجيشيان لي دايين به بوته ي هاوډه مي و براده رايه تي نه کردن له گه لياندا، نه وا وه ري بگړين نه گه ر چي له سهر دلشمان قورس بيت، وه رگيري کورد). نه گه ر نه و له هيژ و تواناي خوي و يارمه تي داني خه لکي بي به ش بيت، نه وان خو به خو ده يخه ينه به ر نه زيبه ت و نازاره وه، به لام نه زيبه ت و نازاريکه که سه ربه رزي، خوشه ويستي، پيز و پي هه لگوتني په روه ردگاري هه موو جيهانيان و باوه پداراني له خوا ترسي به دواوه يه. به لام پازي بوون و شه ريکايه تي کردن له گه ل نه هلي ناحه ق و نارپه وا، سه رشوپي و داماي، توانج و سه رکونه و نه فريني په روه ردگاري هه موو

جیہانیاں و باوہ پداران و پیواچاکانی بہ دواوہیہ . خوڑاگری لہ سہر ئہ زیہت و نازاری ئہ ہلی ناحق و ناپہوا، چاکتر و باشتر و داہاتوودارترہ .

بہ لام ئہ گہر سہ بارہت بہ کاروویاریکی پہوا و حہ لال و نا پیویست، مروئی ناچار بوو کہ لہ گہل ئہ ہلی ناحق و ناپہوا ہاودہمی و ہاوپییہتی بکات، ہول بدات و تی بکوشی کہ ئہ کوہونہوہ و ہاوپییہتیہ تا ئہ و شوینہی کہ دہتوانی بگوپی بو کوہونہوہیہ کی ناموزگاری و گوپریاہلی کردن لہ پہرودرگار و ہیز و وزہ ببہ خشیتہ خوئی و ہول بدات و باوہ پ بہ خوہونی خوئی بہ ہیز و بہ توانا بکات. وہ گوی نہ داتہ و ہسوسہ و دلہ پاوکیکانی شہیتان کہ گواہ ئہم کارہی تو کہ دہیکہیت بو خو دہرختن و خستہنہ پروی زانستی خوٹ و فروفیٹ و پوویازیہ...! لہ گہلی دا پوہ پوہ بیتہوہ و داوای یارمہتی و ہاوکاری لہ پہرودرگار بکات و بہ پیی توانا ہاودہمی و ہاوپییہتی خوئی لہ گہل ئہوانہدا بہ ناراستہی خیر و چاکہ ہان بدات.

ئہ گہر ئہم بہ لایہوہ ئاسان نہ بوو وہکو دہرہیتان و پاکیشانی تالہ موویہک لہ تاو ہویردا، دلی خوئی لہ نیتوانیاندا دہرہیتی. (مہ بہست ئہوہیہ کہوا لہ ناویاندا تہ نیا بہ جہستہ بوونی ہبی و پوچ و گیانی لہوی نامادہ نہ بی و سہ فہر بو جیگیاہ کی تر بکات، و ہرگیپی کورد)، لہ نیتوانیاندا وہکو نامادہ بوویہ کی نادیار، نزیکیکی دوور و خوتوویہ کی بہ ناگا، بیت کہ لہ کاتی سہرنجدان و گوی گرتندا، ئہوان نہ بینی و قسہکانیان نہ بیسی. ! چونکہ بینین و بیستن کاری دلہ و ئہو دلی لہ نیتوان ئہواندہ ہلکہ ندوہ و ئہوی بہ رز کردوہ تہوہ بو ئاسمانہکان و ہاوپری لہ گہل پوچہ پاک و بہ رزہکاندا لہ دہوری عہرشی پہرودرگاردہ خہریک و سہرقالی تہ سبیحات و یادکردنہ .

ئہم کارہ لہ سہر نہ فسی مروٹ زور قورس و گرانہ، بہ لام بو کہسانی کہ ہاوکاری و یارمہتی دانی پہرودرگار ہاوپریان بیت، ئاسان دہبیت. تہ نیا ئہمہ بہ سہ کہ پہیوہندی مروٹ لہ گہل خوادا پہیوہندیہ کی زانایانہ و راستگوئیانہ بیت و ہہمیشہ

هاوار بۆ لای په روه ردگار بیات وسه ری خوئی بیهیزانه و داماوانه له دیوان و باره گای
گه وره یی په روه ردگاردا له سهر زهوی دابنی و کړنوش بیات.

ئهمه ته نیا خوشه ویستی پاک و یادکردنی دل، زمان و دورکه وتنه وه له بابه ته له ناو
به ره چوار لایه نه کانی تره که ماونه ته وه، که ده توانن هیژ و وزه به مروځه بدهن و له م
رینگه یه دا هاوړپیه تی بکه ن، به پارانه وه و تویشوو یه کی پاک و توانا به خش له لایه ن
په روه ردگار وه و ویست و ئاره زووی پاستگو یانه و ده رباز بوون له گروځه بویونی
پاوه ن و داوه کانی غه یره په روه ردگارییه که ده توانین به و ئامانجه گه وره بگه ین.
نه وه ی که له سهر مروځه، هاوړپیه تی و شهریکایه تی کردنه له گه ل خه لگانی تر دا به
نه ندازه و پړژه ی پیویست، به لام ده بی ئهم پاستییه بزاین که سه باره ت به پیکه وه
ژیان و دوستانه تی، به سهر چوار ده سته و تاقدما دابه ش ده بی، وه هرکاتی تاقدمی
له گه ل تاقدمی تر دا تیکه ل بکه ین و هه له بکه ین تووشی شهر و خرابه و زهره رو زیان
ده بین.

ده سته ی په که م: که سانیکن که هاوده می و پیکه وه ژیان له گه لئاندا وه کو خواردن
پیویسته و به دریزایی شه و و پوژ ناتوانی لئیان بی نیاز بین. هرکاتی پیویستی خوئی
ل و هرگرتن له هاوړپیه تیان دور ده که ویته وه، دواتر هرکاتی پیویست بوو جاریکی
تر له گه لئاندا داده نیشی و به رده وام ئهم کاره دووباره ده کاته وه.

نرخ و بایه خی هه لس و کهوت کردن له گه ل ئهم تاقدم و ده سته یه دا له زیر به
نرختره، ئه وانه زانایانیکن که له برپاره کانی په روه ردگار و نه خوشییه کانی دل به ئاگاو
شاره زان، ئاموژگاریی که رانیکی دلسوز و میهره بانن، که له رینگی په رتووی
په روه ردگار وه و به شیوه ی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ئاموژگاری خه لکی
ده که ن. هاوده می و هه لسو کهوت کردن له گه ل ئهم گروپ و ده سته یه دا هه مووی خیر و
چاکه یه.

دہستہی دووہم: ئەوانەن کە هەئس و کەوت و ھاورپییەتی لەگەڵیاندا وەکو دەوا و دەرمانی وایە کە لەکاتی نەخۆشیدا پتۆیستمان پتیی دەبیت. تائە و کاتە کە سەلامەت و تەندروستین پتۆیستمان پتییان نیە، بەلام کەسانی هەن کە بە مەبەستی دابینکردنی بەرژەوہندی و پتۆیستیہ کانی ژیان و پوژی دوایی و بەجیہتانی بەرپرسیاریہتی و ئەنجامدانی جوڑەھا سەوداگەری و بەشداری کردن و پاویژ و تەگبیر کردن و چارەسەری نەخۆشی لەوان ناتوانی هەست بە بی نیاز بکری. (واتە بو ئەنجام دانی ئەو کارانە پتۆیستمان بەو جوڑە گروپ و دەستەہەہ، وەرگیزی کورد).

بەلام ھەرکاتی لەرپگەیانەوہ پتۆیستیہ کە خۆمانمان بەجی هینا، هەئس و کەوت و ھاورپییەتی لەگەڵیاندا وەکو ھاورپییەتی و ھاودەمی کردنە لەگەڵ دەستە و تاقمی سی بەمد.

دەستەہی سیہم: کەسانیکن کە هەئس و کەوت و ھاودەمی کردن لەگەڵیاندا – وپرای جیاوازی پلەو پایە و جوڑی توانا و لاوازیان – وەکو تووش بوونە بە دەرد و نەخۆشی. ھاودەمی و هەئس و کەوت کردن لەگەڵ ھەندی لەوانەدا وەکو تووش بوونە بە نەخۆشیہ سەخت و زیانبەخشەکان. ئەوانە کەسانیکن کە ھاورپییەتی و هەئس و کەوت کردن لەگەڵیاندا سوود و قازانجی ماددی، مەعنەوی، ئایینی و دونیایی تووشی مروف نابیت. لە ھەمان کاتدا هەئس و کەوت کردن لەگەڵیاندا بە دلنیاہیہ دەبیتە ھۆی لەناو چوون و زەرەر و زیانی ئایینی و دونیایی یا یەکی لەو دووانە. ھاودەمی و ھاورپییەتی لەگەڵ ئەم تاقم و گروپەدا ئەگەر بەھیز و پایەدار و ھەمیشەہی بیت بەشیوہی نەخۆشیہ کی مرینەر و لەناوبەری لی دیت. هەئس و کەوت و ھاورپیزی لەگەڵ ھەندیکی تریاندا وەکو ئازاری (ئیش و ئازار) ددان وایە، کە تەنیا بە دەرھیتانی ددانە کەہە کە ئەو ئیش و ئازارە نامینی.

دانیشتن و ھاودەم بوون لەگەڵ ھەندیکی تریاندا دەبیتە ھۆی تاییکی بە ئاریشە و مەعنەوی، ئەوانە مروف گەلیکی وشک و میشک سووک و بی خەیاڵن، کە توانای

هه‌ئسه‌نگاندنی قسه‌یان نییه، تاوه‌کو که‌لک و قازانجیکت پی‌بگه‌نن، وه له هونه‌ری بیستن بی‌به‌شن، تاوه‌کو سوود و که‌لک له قسه‌کانت وه‌ریگریت. که‌سانیکن که خو‌یان نانسن تاوه‌کو خو‌یان له شوین و جیکه‌یه‌کی گونجاودا جیکیر بکه‌ن. نه‌گه‌ر قسه‌یه‌ک بکه‌ن قسه‌کانیان وه‌کو نه‌وه وایه لووته‌ک و چه‌کوش بدا به‌سه‌ر ناماده بوواندا و له هه‌مان کاتدا خو‌یشی که‌یفی به قسه‌که‌ی خو‌ی دیت و پی‌ی شادومان و خوشحال ده‌بی‌ت. له‌وه ده‌لین که له دلّه ره‌ش و په‌قه‌که‌یاندا جیکیره، وه به‌لای خو‌یه‌وه واده‌زانی بو‌نی خوش و گول به‌سه‌ر گو‌یگران و ناخپه‌راندان دابه‌ش ده‌کات. ! وه کاتیکیش که بیده‌نگ داده‌نیشن و قسه‌ناکه‌ن وه‌کو به‌ردیکی ئاسیاوانی قورس وایه که گواستنه‌وه‌ی بو‌ ناماده‌بووان ناشیاو و له توانایاندا نییه.

له ئیمامی شافعییه‌وه (خو‌ای لی‌پازی بی‌ت) ده‌گێرنه‌وه که فەرموویه‌تی: ((هه‌رکاتی که‌سیکی وشک و که‌لله ره‌ق له تهنیشتما داده‌نیشی، هه‌ست ده‌که‌م که نه‌و لایه‌م که نه‌و که‌سه لی‌ی دانیشتوووه قورستره له‌و لایه‌که‌ی ترم.!!))

((پو‌ژیک کابرایه‌کی له‌م جو‌ژه‌م له‌پال مامو‌ستای گه‌وره و به‌پیزمدا - این تیمیه - (خو‌ای لی‌پازی بی‌ت) بینی، مامو‌ستا که‌م به هه‌ر نارپه‌حه‌تی و نه‌هامه‌تییه‌ک بوو بو‌ونی نه‌وی قبول کرد، تا پو‌وی کرده‌ من و فەرمووی: دانیشتن و هاوده‌می له‌گه‌ل مرو‌ف که‌لیکی که‌لله ره‌ق و وشکدا مایه‌ی نه‌زییه‌ت و ئازاری پو‌حه.

نه‌و له‌دریژه‌ی قسه‌کانی دا فەرمووی: به‌لام به‌داخه‌وه له‌م جو‌ژه که‌سانه‌مان زۆره و بینیومانن و له‌به‌ر نه‌وه‌یه که پو‌چی ئیمه به‌رانبه‌ر به نه‌زییه‌ت و ئازاری نه‌وان خو‌پراگرو له‌سه‌ر خو‌یه.))

به‌گشتی هاوده‌می و هه‌لس و که‌وت له‌گه‌ل که‌سانی که دل‌یان ره‌ق بووه مایه‌ی تا و نه‌زییه‌ت و ئازاری پو‌حه، به‌لام تابه‌کی پو‌وخساری و هه‌ندی جاریش هه‌میشه‌یی و به‌رده‌وامی. یه‌کی له‌و به‌لایانه‌ی که له‌وانه‌یه بو‌ مرو‌ف پیش بی‌ت. نه‌مه‌یه تووشی بی‌ت به‌ تووشی هه‌لس و که‌وت و هاوده‌می نه‌و جو‌ژه که‌سانه و چاره‌یه‌کی جگه له

تیکه لَویوون له گه لیاندا بوونی نه بی واته ته نیا ریگه چاره نه وه یه که له گه لیاندا دا تیکه لَ بی و هه لَس و کهوت بکات. له سه ر نه م که سه وا پتویست ده کات که به جوړیکی شیوا له گه لیاندا هه لَس و کهوت بکات و دابنیشی و تا کاتی که فهرانه و خوشیبه ک دیته پیش و له دهستی پرگاری ده بیت. ریگه و پیبازی خوږاگری و پشوو دریزی بگرنه بهر.

ده سته ی چواره م: خه لکانیکن که هه لَس و کهوت و دانیشن له گه لیاندا وه کو ژهریکی کوشنده وایه، وه نه گهر به کارهینه ره که ی له سه ره تاي کاتدا و به خیرایی به درماني دژه ژهری گونجاو چاره سه ری نه کات، مردن و له ناو چوون یه خه ی ده گری و له ناوی ده بات.

ژماره ی نه و جوړه که سانه - به داخه وه - که م نین، نه وانه خه لکانیکن نه هلی به دیهیتان (البدعة) و گومرایی کردنن که له شه ریعتی پیغهمبه ر (صلی الله علیه وسلم) دوورکه و توونه ته وه و خه لکانی تر به پیچه وانه ی نه وه فی ر ده کهن و بانگیان ده کهن، شه ریعتیان به تازه گه ری (بدعة) و تازه گه رییان به شه ریعت و په وا به نارپه وا و نارپه وا به په وا ده زانن.

نه گهر سه باره ت به تاك و ته نیایی په رستنی په روه ردگار قسه یان له گه لَ بکه ی، ده لَین: پله و پایه و جی و شوینی پیاوچاکان و خواناسانتان به که م زانیوه.؟! هه روه ها نه گهر له گرنگی شوینکه وتن له شه ریعتی پیغهمبه ر (صلی الله علیه وسلم) بلتی، ده لَین: نه م قسانه ی ئیوه سووکایه تی کردنه به پله و پایه ی نیردراوان و پیشه وایان.

وه کو چوَن په روه ردگار به و شیوه که خو ی وه سفی خو ی کردووه و نیردراوه که ی موحه ممه د (صلی الله علیه وسلم) نه وی پیناسه کردووه و پیایا هه لداوه، به بی زیاده په وی و له سنوور ده رچوونی باسی بکه یت، ده لَین تو شوینکه وته ی بیرو باوه پی نه هلی چواندنی...؟!

ئەگەر بەو شەریعەتەى كە پەرۆردگار و پێغەمبەرەكەى (صلی اللہ علیہ وسلم) بپاریان لەسەر داوہ و داویان کردووە، داوا بەكەیت و دەستوور بەدەى و لە ناپەرەوايەك كە پەرۆردگار و پێغەمبەر نەهێ و دووریان ئی کردووە، نەهێ بەكەیت، دەلێن: توۆ خەریكى لەنیوان موسلماناندا جیابوونەوہ و ئاشووب (فتنە و تفرقە) بەرپا دەكەیت.؟! ئەگەر شوینكەوتەى شەریعەت بى، وە لەگەڵ ئەوانەدا كە دژى شەریعەتن، داژەیتى بەكەیت، دەلێن: توۆ ئەهلى بەدیهینانى (البدعة) و خەریكە خەلكى سەرگردان و سەرلێشێواو دەكەیت...؟!

ئەگەر لەگەڵ پەرۆردگاردا تەنیاى (خەلۆت) بەكەیت، وە لەگەڵ دونیا نەوێستیدا بە تەنیا جێى بەهێلى، دەلێن: بېچارە هەلخەلەتینراوہ و سەر لێشێواو بووہ...؟! بەلام بە تەواوى تەوان و وێست و ئێرادەيەكى پايدار دەبى لەبەر خاترى پەرەزەمەندى پەرۆردگار، توو پەرەزەيان قبوول بەكەیت و نابى بە تەوانچ و سەرکوونە و هەرەشەکردنى ئەوانەوہ خۆت سەرقال بەكەیت و نابى بايەخ بە شەپانگێزى و پاشەملەى ئەوان بەدەیت، چونكە ئەم جوۆرە شێوازى شێوازى كەمال و ورد بەرزىيە. هەرۆهكو چوۆن شاعىرى و تووويەتى:

وإذا اتتك مذمتي من ناقص فهي الشهادة لي بأني فاضل

واتە: (هەرکاتى مروفىكى لاواز و نەزان لەلای توۆ لە پاشەملە باسى منى کرد، ئەمە شایەتى دانیکە بە قازانجى من، كە بە راستى ئەهلى چاکە و بەخشینم).

لە ناویەرى دووہم: ئارەزووہ دوور و درێژەکان:

هۆکارى دووہمى لە ناویەرى دل، سواربوونى بەسەر شەپۆلەکانى دەریای ئارەزووہ دوور و درێژەکانى، دەریایەك كە هیچ جوۆرە پوۆخ و كەنارىكى نییە و تەواوى داماو و هەژار و كەساسەکانى جیهان کاریان سوار بوونە بەسەر شەپۆلەکاندا. دەلێن: ئارەزووہ دوور و درێژەکان تەنیا دەسكەوت و دەست هاتى مروفى گەلى هەژارو داماو و كەساسن و كالاو سەرۆت و سامانى سواربووہەکانى سەر بەلەمى

تیکشکاو بی به لینه کانی شه یئانن، وهک بیر و نه ندیشه ی نه گونجاو سه رلیشیاوه کانه به دوی کویره ناو و تراویلهکوه (سراب).

شه پوله کانی ناره زوه دروینه و نه ندیشه کال و نه گیشتوره کان، هه میشه سوار بووه کانی خوین - وهکو یاری کردنی سه گه کان له گه ل جهسته ی ناره له مرداره بووه کانداندا - به گالته و فشه ی ده زانن.

هیوا و ناره زوه کال و ناته واوه کان شتوممهک و ده سمایه و سه رمایه ی مروقه کال و پی نه گیشتوو و نا پیاوه و بی ویسته کانه، که له تو زقالی ویست و ئیراده بو پو به پوو بوونه وه له گه ل راستیه کانی ژیاندا به هره مه مند نین.

به لکو به هوئی نه ندیشه و ناره زوه زهینیه کانه وه، هه ریه کیکیان به جوئی له راستی تووشی بی ناگایی بوون و هه ندیکی تر له ناره زووی گیشتن به هیز و توانا و پاشایه تی، ئهوی تر به هیوا ی گیشتن و به ده ست هیئانی سه روه ت و سامان، وه کامه ران خوازی له پیاوان و یاخود ژنان، بو پویشتن بو گشت و گوزار له شوینه سه سه وز و خوشه کانی جیهان، شه و و پوژ له وی بکه نه وه.

ویستراو و خوشه ویستی خوین له زهین و هو شدا به رجهسته ده کهن، یاخود له خودا ده بینن و وهک بلئی پی گیشتوون و کامه رانی ل ده خوازن، به لام کاتی که هو شیار و به ناگا و به خودا دینه وه، ده بینن که نه وانه و هه مان به ره و پاخرن و هیچی تر.

به لام خاوه نانی ویستی گه وره و به رز و خواست و ئیراده ی پولاین ناره زوه کانیا ن به دور (زانست و ئیمان) و کار و کوشش و ته قه للا ده سوورپه ته وه، کارویاری که ده بنه هوئی په زامه ندی و خوشحالی په روه ردگار و نزیکی ده خاته وه بو دیوان و باره گای گه وره ی په روه ردگار. هیوا و ناره زووی نه مانه هه مووی ئیمان و تیشک و کارزانییه و ناره زوه کانیا ن شتی نین جگه له خو فریو دان و که ساسی و کلولی نه بی.

پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) که سانی که ناره زوی خیر و چاکه ده کن و هاوپی له گهل نه وهدا له کار و کوشش و هه وئدان بی ناگانین، ستایش کردون و هندی جاریش پاداشتی نه وان وه کو نه جر و پاداشتی نه نجامده ری نه و ژمیردراوه و حیسابی بو کراوه. وه کو که سی که ده لی: خوژگه منیش وه کو فلان که س خاوه نی سه روه ت و سامان ده بووم که خو پاریزی (ته قوا) په روه ردگار په چاو ده کات و په یوه نندی خزمایه تی (صلة الرحم) به جی ده هیئی و ماف و زه کاتی سه روه ت و سامانه کی ده دات! ده فهرمووی: نه جر و پاداشتی نه و دوو که سه وه ک یه ک وایه!

پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) له وتاری مائتاوایی دا (حجه الوداع) ناره زوی فهرموو که خوژگه که لکی وهرده گرت (تمتع) و جلی ئیحرامی داده که ند و لای ده برد له بهر خو یاو قوربانی (ناژه له سه ربیرین) ده کرد - چونکه نه و به شیوه ی قورئان حه جی (سه فهری مالی خوا) خو ی نه نجام دابوو. له بهر نه وه په روه ردگار پاداشتی حه جه که ی که به شیوه ی (قورئان) نه نجام دابوو هه روه ها پاداشتی که لک وهرگرتن (تمتع) که ناره زوه ی ده کرد پی پی به خشی، وه هه ردوو پاداشتی پی به خشی و به هره مهنی کرد...!

له ناویه ری سییه م؛ خوشه ویستی بو غهیری په روه ردگار:

سییه مین خراپه و له ناویه ر له وانیه ی که دلی مروژ خراپ و گنده له ده کن، په یوه نندی وابهسته بوونه به غهیری خوا، که به خراپترین نامراز و هوکاری خراپکردنی دل له قه له م ده دری.

هیچ شتی له په یوه نندی و ناویزان بوون به غهیری خواوه بو مروژ زهره رمه ندر و زیان به خشی تر نییه، چونکه په یوه نندی تاکه که س به به رژه وه نندی و سوود و قازانجی نایینی و سه ربه رزی و به خته وه ری دواپوژ ده پچرینی.

په یوه نندی و هه لآوه سران به غهیری په روه ردگار هوه، مروژ له نامانج و مه بهستی سه ره کی خو ی که تاکیه تییه له به ندایه تی کردنداو داوای یارمه تی کردنه له

په‌روه‌ردگار، دور ده‌خاته‌وه، چونکه ئه‌و به‌م لادانه و دور که‌وتنه‌وه‌ی له‌ پښگی‌ پاست (الصراط‌ المستقیم) نه‌ توانیوییه‌تی به‌ش و پشکی‌ خوئی له‌ به‌خششی به‌ندایه‌تی کردنی په‌روه‌ردگار به‌ده‌ست به‌یئی و نه‌ به‌ هیوا و ئومید و ئاره‌زووه‌کانی خوئی له‌ په‌یوه‌ندی به‌ غه‌یری خواوه‌ وه‌ده‌ست خستوه‌.

په‌روه‌ردگار ده‌فهرموویت: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا (۸۱) كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا﴾ سووره‌تی مه‌ریه‌م ۸۱ - ۸۲.

واته: ئه‌و بئ‌ باوه‌پانه له‌ جیاتی خوا جوړه‌ها شتی تریان کردوته‌ خویان تا پایه‌داری و ده‌سه‌لاتیان (به‌ خه‌یالی خویان) ده‌ست بکه‌ویت، نه‌ خیر وانیه، (خه‌یالیان خاوه‌)، ئه‌و شتانه‌ی ئه‌وان ده‌په‌رستن، (له‌ پوژی قیامه‌تدا) باوه‌پیان به‌ په‌رستنی ئه‌وان نییه‌ و نار‌ه‌زایی ده‌رده‌پین، (به‌لکو به‌ سه‌ختی) دزایه‌تیان ده‌که‌ن و به‌رپه‌رچیان ده‌ده‌نه‌وه‌.

هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ (۷۴) لَّا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحَضَّرُونَ﴾ سووره‌تی یس ۷۴ - ۷۵.

واته: سه‌ره‌پای ئه‌م هه‌موو ناز و نیعمه‌ته‌ ناشکرایه، نه‌فامه‌کان: له‌جیاتی خواپه‌رستی، بت و شتی تر ده‌په‌رستن و بوئ‌هوه‌ی له‌ ته‌نگانه‌دا کو‌مه‌کی بکریڼ و سه‌برخیڼ. ! به‌لام ناتوانن سه‌ریان بخه‌ن به‌لکو هه‌ر ئه‌مانه بوونه‌ته سه‌ریاز و پاسه‌وان بوئ‌ته‌کان و هه‌میشه له‌ خزمه‌تیاندا ناماده‌کراون.

کل‌وَل و که‌ساسترین و زیانبارترین مروغه‌کان که‌سانینکن که‌ به‌ غه‌یری په‌روه‌ردگاره‌وه خوشه‌ویستی و په‌یوه‌ندی په‌یدا ده‌که‌ن، چونکه به‌خته‌وه‌ری و سه‌ریه‌ری و شکو‌مه‌ندی و به‌رزه‌وه‌ندی و پزگار بوونی که‌ به‌ هوئی ئه‌وه‌وه له‌ ده‌ستی ده‌دن، به‌ هیچ جوړی له‌ گه‌ل ئه‌وه‌ی که‌ به‌ده‌ستیان هیئاوه‌ شایانی به‌راورد کردن و هه‌لسه‌نگاندن نییه‌. ! وه‌ ئه‌وانه له‌ دوخی تیاچوون و له‌ناو چووندان. که‌سی که‌ په‌یوه‌ندی به‌ غه‌یری خواوه‌وه هه‌یه و دلئ‌ پئی خوشه‌، وه‌ک ئه‌و که‌سه وایه که‌ له‌ تاو

گه رمای زوری هه تاو په نا بهریتته بهر سیبهری خانه و لانه‌ی جالجالۆکه. ! که خاوتر و بی هیژتر له و ماله دهست نه که ویت.

به گشتی ده بی بزانی که بناغه و بنچینه‌ی هاو له بریاردان بو خوا (شرك)، په یوه نندی و خوشه ویستیبه بو غهیری په روهردگار و ئه م جوړه شایانی توانج و سه رکوته و که ساسی و کلۆلیه.

به هه مان شیوه که په روهردگاری مه زن دهفه رموویت: ﴿وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَذْحُورًا﴾ سوورته‌ی ئه سرا ۳۹.

واته: نه که بیت خوابه کی تر به هاوتای خوای بالادهست بزانیته، چونکه نه گه ر و ابیت، فری ده دریپته ناو ناگری دوژه خه وه به سه رزه نشت کراوی و پسوایی و شه رمه زاری و دوور خراوه‌ی له به زه بی خوا.

لومه کراوی که هیچ که سی ستایشی ناکات و زه لیل و که ساسی که هیچ که س هاوکاری و هاریکاری ناکات. ! چونکه هه ندی مروقه کان هه ن که له کاتی سووکایه تی کردن پییان خوشه ویست و گه وره ن، وه کو ئه وانهی که به بی هو و به ناحق ده که ونه بهر ته شهیر و بچوک کردنه وه و لومه کردنه وه، وه هه ندی جاریش که سانی هه ن که له کاتی لومه کردن و خراپه گوتن و پاشمله باس کردنیان له لایه ن خه لکییه وه جیی پشتیوانی کردنن و به بی هو و به ناره وا که وتوونه ته بهر لومه و سه رزه نشت کردنه وه. له لایه کی تره وه که سانی هه ن هه م ده که ونه بهر ستایش کردن و پیا هه لگوتن و هه میش پشتیوانیان لی ده کری، وه کو که سانی که به حق و مافی خویمان هه وسار و لغاوی ده سه لات و حوکمه تیان به دهست هیئاوه.

به لام بهش و پشکی که سیکی هاو له بریاردهر (موشریک) که به غهیری خاوه په یوه نندی وابه سته بی پهیدا کردووه، له نیوان ئه و چوار جوړه دا، خراپترین و بی بایه خترین پشکه، چونکه نه ستایش کراوه و نه یارمه تی دراوه و نه پشتگیری کراوه.

له ناو بهری چوارهم: زیاده پړه وی و دهست بلاوی له خواردن و خوړاکدا:

خرابی و له ناو بردنی نهو، دوو جوړه:

جوړیکیان به هوئی خرابی و گنده لئی چاو و دهر وونی نهو و هکو: قه ده غراوه کان،

که نه مه ش خوئی دابه ش ده بی به سهر دوو جوړدا:

۱. نهو قه ده غه کراوانه ی که به شینکن له مافی په روه ردگار و هکو: مرداره وه بوو،

خوین، گوشتی به ران، نازه لانیکی دپه نده که خاوه نی که لپه ن وه ک (سه گ،

شیر، و... هتد. وهرگیچی کوردی) وه ک نهو په له وهرانه ی که خاوه نی په نجه و چه پوآله ی

نیچیر و پاون.

۲. قه ده غه کراوانی که به شینکن له مافی خه لکی، و هکو: که ل و پهل و شمه کی دزراوو

ده سته سهر دا گیرا و نهو هی که به بی په زامه ندی خاوه نه که ی له پیگه ی زوړ یا خود

زه و تکردنی ناموس و به هوئی به رگری کردن له لو مه و توانجی خه لکی دا گیر کرابی.

جوړی دوو هم نهو کارووبارانن که زیاده پړه وی و تیپه پین له سنووری شه رعی ده بیته

هوئی له ناو بردن و خراب کردنیان، و هکو: زیاده پړه وی له کاری په وا و پیگه پیدراودا

(حلال)، زیاده پړه وی له خواردن و خوړاک. ! چونکه زوړ خواردن مروآ له په رستش

سست و که م ته رخه م ده کات، و ه دل سه رقائی ده کات به کارووباری خواردن و خوړاک و

تیرکردنی زگ له پاده به دهر، و ه برده وام به دوا ی به ده ست هی تانی خواردنه به تام و

جوړا و جوړه کانه وه یه، و ه هرکاتی گه یشته نامانچ و مه به سستی خوئی، ته واوی هم و

خمی نهو له لایه که وه تام و چیژ و هرگرتن و له لایه کی تره وه نیگه رانییه تی له زهره ر و

زیانه کانی نهو و ه له لایه کی تریشه وه وزه و هیزی هوا و ه وه سی نازه لئی زال ده بی

به سهریداو پیگه کانی چوونه ناوه وه ی شه ی تان هه موارد ده کات. چونکه شه ی تانیش

هه روه کو خوین ده توانی بجیته ناو په گ و خوین به ره کانی مروآ هوه.

پوژوو پڙگه کانی چوونه ژووره وهی شهیتان ده به سستی و دایانده خات، به لام زور خواردن و زگ پر کردن پڙگه چوونه ناووه وهی ئه و نازادو هموار ده کات، هرکه سستی خواردن زور بخوات به خواردنه وه و خه و تنیش زیاتر پیویستی هیه و له ئه نجام و ناکامیشدا خیر و به رژه وهندی و قازانچ گه لیکتی زور له دست دهدات.

له فرموده یه کی دیار و به ناو بانگدا هاتوه که: (ما ملا ابن آدمی وعاء شراً من بطنه، بحسب ابن آدم لقیما یقمن صلبه، فإن کان لا بد فاعلاً فثلث لطعامه وثلث لشرابه وثلث لنفسه).^۷

واته: هیچ شتی خراپتر له وه نییه که مروژ زگی خوی به خواردن تیر و پر بکات، چهند پاروویه که توانای ئه و بیاریزی به سه، ئه گهر خواردن زیاتری پیویست بوو یه که له سهر سیتی به خواردن و یه که له سهر سیتی به خواردنه وه و یه که له سهر سیتی بوو نه فوس کیشانی خوی تایبته بکات.

ده گپرنه وه که شهیتان نه فرینی خوی له سهر بیت له لای به حیای کوپی زه که ریا ده رکوت و زه که ریا پیی وت: تا کو نیستا له بابه تیک یا خود مه سه له یه کدا به سه رمدا زال بوویت؟ شهیتان وتی: جگه له بواریکدا که زال بووم به سه رتدا نیتر بواری ترش نابم! وه ئه و بوارهش ئه وه بوو که شهوی خواردنیاں بوو ناماده کرد بوویت، مه یلی خواردنتم بوو زور خوری زیاد کرد! وه تیرو پرت خوارد و خه وتیت و له خویندنی نویژ و به رستش به جی مایت و دواکه وتیت!؟

به حیای وتی: دواى ئه وه له قاپی په روه ردگار به لئین ددهم که هیچ کاتی فره خوری نه کهم! شهیتان وتی: منیش له قاپی و ده روزه ی په روه ردگادا به لئین ددهم، که هیچ کاتی که سستی به م جوړه ناموژگاری نه کهم!

۷ اخرجه الترمذی (۲۳۸۰) وابن ماجه (۳۳۴۹).

له ناوېهرې پېنجه م: زیاده‌ره‌وی له خه‌وتندا:

زیاده‌ره‌وی له خه‌وتندا بوار بوّ مردنی دلّ دهره‌خسینئ، جه‌سته قورس و ته‌مه‌ن و کات له ناو دهبات و ده‌بیته هوئ بئ ناگایی و بئ توانا گه‌لیکی فراوان. هه‌ندی له خه‌وتنه‌کان نه‌ویستراو و هه‌ندیکی تریشیان بوّ جه‌سته زیان به‌خش و بئ سوود و بئ که‌لکن.

به‌سوودترین جوړی خه‌و نه‌وه‌یه که مروؤ به سه‌ختی پئویستی پئی بیت. وه خه‌وتنی سه‌ره‌تای شه‌و له کوټایی شه‌و باشته‌ره، وه خه‌وتن له نیوه‌ندی پوژدا له سه‌ره‌تاو کوټایی پوژ گونجاو تره. به هر نه‌ندازه‌ی که کاتی خه‌وتن به سه‌ره‌تا و کوټایی پوژ نزیك بیت به تایبته‌ی خه‌وی عه‌سر و به‌ره به‌یان جگه بوّ شه‌و زیندوو که‌ره‌وان زهره‌ر و زیانی زوژتره.

له پووانگه‌ی زانایانه‌وه خه‌وتن دوا‌ی نوپژئ به‌یانی تاکو به‌ده‌رکه‌وتنی هه‌تاو ناپه‌سه‌نده، چونکه نه‌و کاته هه‌لیکه بوّ یاد کردن و خویندنی قورئان، وه نه‌م ماوه زه‌مین به‌لای پئبوارانه‌وه خاوه‌نی سوودیکي گه‌وره‌یه و ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر ته‌واوی شه‌و نه‌خه‌وتبن و به ناگابووبن، پئگه ناده‌ن که نه‌ریت و په‌وشتی خوئ له‌و ماوه زه‌مه‌نیه‌دا تاکو هه‌له‌هاتنی خوژ بووه‌ستین. چونکه هه‌له‌هاتنی خوژ ده‌ست پئکردنی پوژو و کاتی نارذنی پزق و پوژییه، وه پوژ له‌و کاته‌وه هه‌له‌هاتن و به دیار که‌وتنی خوئ ده‌ست پئ ده‌کات و که‌لک وه‌گرتن له‌و کات و زه‌مه‌نه به واتای به‌هره‌مه‌ند بوونه له خیرو چاکه، وه جگه له بواری تایبته‌تیدا نه‌بئ نابئ نه‌و کات و زه‌مه‌نه تایبته‌ت بکه‌ین به خه‌وتنه‌وه.

کورته‌ی قسه‌که نه‌مه‌یه که هاوسه‌نگ و به‌سوودترین خه‌و خه‌وی نیوه‌ی سه‌ره‌تای شه‌و و یه‌ک له سه‌ر شه‌شی کوټایی شه‌وه، که نزیکه‌ی (۸) کاتژمیر، وه به‌لای پزیشکانه‌وه گونجاو ترین و به که‌لک ترین شیوه‌ی خه‌وه له پووی کات و پزژه‌وه و به هر نه‌ندازه‌یه‌ک لئی که‌م بکری یاخود پئی زیاد بکری، به‌لای نه‌وانه‌وه له سروشتی مروؤدا گرفت و ناهه‌مواری دروست ده‌کات.

یه کی له جوړه کانی خه وی بی سوود خه وتنی دوی پوژناوا بوونه تاكو پیش تاریک بوون و هاتنی شه وی ته واو. پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه وه به خراب و ناپه سهند ده زانی و له پووانگه ی شه ریهت و سروشتی شه وه ناپه سهنده و باش نییه. به هه مان شیوه که زیاده پره وی له خه وتندا پړگه خوشکری سهره لدانی نه م به لایانه یه، که م خه وی و زور خه ویش ده بیته هو ی سهره لدانی به لاگه لیکی تری گوره. که ده توانی به ناهه موار گه لیکی وه ک: خو و سروشتی خراب، وه لدانی نه فس، که مکردنی توانا و وزه، له بواری نه ندیشه و کارو کرده وه دا، ناماژه بکه ین. هه روه ها ده بیته هو ی هندی نه خوشی ترسناک که دل و جهسته ی مروژ توانای خوگرتن و خوږاگری نه و نه خوشییانه ی نابی. چونکه هه ستان و دریزه دان به ژیان له سهر بناغه و بنچینه ی دادگه ریبه و هه رکه سی په چاویان بکات، ته واوی خیر و چاکه ی به ده ست هیناوه، وه ده بی له پینمونی په روه ردگار داوای یارمه تی و هاوکاری بکات.

له ناو بهری شه شم: ته ماشاگردنه نا پیوسته کان:

سه رنج و ته ماشای زیاده، ده بیته هو ی پووتکیردنی ته ماشاکه ر و په بکه ر و هه بکه لی لایه نی به رامبه ر له دلیدا ده کیشی و ته ماشاکه ر به خو په وه سه رقال ده کات و سه بارهت به به ده ست هینانی نه و ده چیتته نیو قولایی بیرکردنه وه وه. ده توانین بلین که: ته ماشاگردنه نارپه وا و پړگه پی نه دراوه کان پړگه خوشکری زوریک له گیره شیوینی و پشوی و نا هه مواریبه کانن، به هه مان شیوه که له په رتوکی (المسند) دا له پیغه مبهری خواوه (صلی الله علیه وسلم) هاتووه که: ((النظرة سهم مسموم من سهام ابليس، فمن غض بصره لله اورثه الله حلاوة يجدها في قلبه الى يوم يلقاه)).

واته: ته ماشاگردنی نامه حره م تیریکی ژه هراویبه له تیره کانی شه یتان، هه رکه سی له بهر خاتری په روه ردگار (سهیری نامه حره م) نه کات، په روه ردگار تام و چیرتکی پی

دەبەخشی، که تا پوژی بینینی پەروردگار له دلی خوئی دا ههست به و تام و خوشییه دهکات.

زۆزیک له کیشه و گرفتە گەرە خانە وادەیی و کۆمەلایەتییهکان له پێگه‌ی ته‌ماشاکردنه ناره‌وا و پێگه‌ پینه‌دراوه‌کانه‌وه دروست بوون، که‌م نه‌بوونی ئه‌و ته‌ماشا کردنانه‌ی که نه‌ک ته‌نیا به‌ک داخ و په‌روش و په‌شیمانی به‌لکو ده‌یان په‌شیمانی و داخ و په‌روشی به‌دواوه‌ بووه. به‌هه‌مان شیوه که شاعیری و تویه‌تی:

كل الحوادث مبدئها من النظر
ومعظم النار من مستصفر الشرر
کم نظره فتکت فی قلب صاحبها
فتک السهام بلا قوس ولا وتر

واته: سه‌رچاوه و کانگه‌ی ته‌واوی پووداوه‌کان ته‌ماشاکردنی نامه‌شرووع و ناره‌وايه، وه زۆزیه‌ی ئاگره‌ گەرەکان له به‌ک تیشک و پرووسکه‌وه دروست بوون، چ ته‌ماشا گه‌لی که دپاوی و دپاوی (پژو بلاو) له دلی ته‌ماشاکه‌ردا دروست ده‌کات، چونکه ته‌ماشاکردنه‌کان تیر گه‌لیکن به‌بی که‌وان و ژێ.

له‌ناویه‌ری جه‌وته‌م: زۆر قسه‌کردن:

قسه و وته‌ی زیاده و نا پێویست، ده‌رگا و ده‌روازه‌ گه‌لی شه‌پ و خراپه‌ی زۆر بو زه‌فه‌ر بردن و چوونه‌ ناوه‌وه شه‌یتان به‌ پووی قسه‌که‌ردا ده‌کاته‌وه. به‌لام دوور که‌وتنه‌وه له قسه‌ی ناپێویست و نابه‌جی ته‌واوی ئه‌و ده‌رگا و قاپیانه به‌ پووی شه‌یتاندا داده‌خات.

که‌م نه‌بوون، ئه‌و شه‌پ و مشت و مپانه‌ی که هوکاره‌که‌یان ته‌نیا به‌ک پرسته و قسه بووه. ! پێغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پوژی به‌ مه‌عازی کوپی جه‌به‌لی فه‌رموو: ((وهل یکب الناس علی مناخرهم فی النار الا حصائد السنهم)).^٨

واته: ((مه‌گه‌ر شتی جگه له داها‌ت و به‌ره‌می زمان، خه‌لکی به‌ لووت (سه‌ر و نیو چاوان) له نیو ئاگردا ژیره و ژوور ده‌کات؟))

^٨ رواه الترمذی (٢٦١٦) و ابن ماجه (٣٩٧٣).

له سه حیحی ترمزی دا هاتووہ که، پیاویکی نه نصاری کوچی دواپی کردو خه لگی دهیان وت: خوش به حالی نهو! پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) فہرموی: ((فما يدريك فلعله تكلم بما لا يعنيه او بخل بما لا ينقصه)).^۹

واته: له کوپوه دهزانن له وانه به قسه به کی بی که لک و خراپی (بو دین و دنیای خوئی) کردبی یا خود سه بارهت به شتی که لئی که م نه بووه ته وه، پیسه کی و ئیره پی کردبی)).

قسه له پاده به دهر و ته ماشا کردنی نارہوا و حہرام، سه رچاوه و کانگی زوریک له تاوانه کانن. وه چولترین پیگن بو هاتنه ناوه وهی شهیتان. چونکه زام و برینی نهو تاوانانه هیچ کاتی چاک بوونه وه پهیدا ناکن و چاک نابنه وه. به لام ههوا و هه وهس و ناره زوی زگ تیر کردن و پر کردن به م جوړه نیبه و هه کاتی که پر تیر بووی، مهیل و ناره زوی بو خواردن که م بووه ته وه.

به لام نه گه رچاو و زمان بخرینه دوخی خویمان و ازیان لی بهینی و لییان نه پرسینه وه، هیچ کاتی له ته ماشا کردن و قسه کردن ماندوو و بیتاقهت نابن، وه تاوان و لادانیان داویننه دار و شوتهاته کانیان به رفراوان و به ریلوترن. (سه بارهت به به لاو تاوانی زمان، ده گپرنه وه که نیمامی نه بو به کر (په زای خوی له سه بیت)، به ردیکی خستوو ته ناو دهمی و به رده وام وه ک بنیشته هاتوو چوی پی ده کردوه و لییان پرسی، بو وا ده که بیت نهی نیمام؟ نه ویش فہرموی: دهمه وی سہری زمانم بشکینم و ناگام لئی بیت، چونکه گه سہری نه شکینم نهو سہرم ده شکینی و سہرم ده خوات، واته تووشی تاوانم ده کات، وه رگپری کورد).

سه له فی صالح نه هلی نیمان و باوه ریان له زور بلئی و قسه زور کردن و ته ماشا کردنه نا پیویسته کان دوور خستوته وه و ناگاداریان کردوونه ته وه، وه دهیان وت: هیچ شتی له به ند کردنی ماوه دریزی زمان چاکتر نیبه.!

به‌شی سیّهم

پراستی و حقیقه‌تی

نه‌خویشی دلّ

تہوہری یہ کہہ م: راستی و حقیقتی نہ خوشی دل:

لہ چند نایہ تیکی قورئانی پیروژدا باس لہ نہ خوشی و دہرہ داری دل کراوہ:
 پہرہ ردگاری بہ توانا لہ بارہی دوو پووہ کانہ وہ ((المنافقین)) دہ فہرموویت: ﴿فِي
 قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا﴾ سوورہ تی البقرہ ۱۰.

واتہ: ئہ وانہ لہ دل و دہروونیاںدا نہ خوشی بی باوہ پی و حہ سوودی و کینہ ہہیہ،
 خوایش (بہ سہرختنی حہق و ئیمانداران) ئہ و ہندہی تر دہردیان گران و کاریگر
 دہکات و سزایہ کی سہختیش (لہ دنیا و قیامہ تدا) چاوہ پڑیانہ، بہ ہوی دروکردن و
 (دزایہ تیان بو ئیسلام).

ہرہ ہا دہ فہرموویت: ﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ
 بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ﴾ سوورہ تی ئہ حزب ۳۲.

واتہ: ئہی ژنانی پیغہ مہر (صلی اللہ علیہ وسلم) ئیوہ و ہک ہیچ ٹافرہ تیکی تر نین،
 ئہ گر بہ تہ واوی ترسی خوا لہ دل و دہروونتاندا ہہیہ، قسہ بہ ناسکی و شیوہ یہک
 مہ کەن، نہ و ہکو ئہ و ہی دلی نہ خوشہ بوورژیت و نیازی خراپ بکات.

پہرہ ردگاری مہ زن داوا لہ وانہ کردوہ کہ و ہکو ہندی لہ ژنانی لاواز و ناسک بیژ
 لہ قسہ کانیاںدا ناسکی و لاوازی نیشان نہ دہن، تا کہ سانی کہ دلیان نہ خوشہ،
 زہ فہریان پی نہ بن، بہ لام لہ پال ئہ و ہشدا نابی قسہ کانیاں بہ جوڑیکی توند و تووپہ
 نامیز بیت، کہ لہ شیوہی جنیو و قسہی خراپدا بن، بہ لکو دہبی بہ وردی و جوانی
 قسہ بکەن.

پہرہ ردگاری مہ زن فہرموویہ تی: ﴿لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
 وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ﴾ سوورہ تی ئہ حزب ۶۰.

واتہ: سویند بہ خوا ئہ گر دوو پووہ کان و دل بیمارہ کان و پپو پاگہ ندہ چیبہ کان،
 لہ مہ دینہ دا کول نہ دہن، مولت و ہانی تو دہدہین کہ تولہ یان لی بسینیت و زوربہ یان
 دہرہ دہر بکیت و پاشان کہ میکیان نہ بیت لہ شاردا نہ میننہ وہ.

جیاوازی هه ئویست نواندنی دل:

هه ندی جار سه بارهت به بابتهی، دلّه کان خاوهنی هه ئویستی جیاوازی. پهروه ردگاری به دهسه لات ده فهرموویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا﴾ سووره تی المدثر ۳۱.

واته: جا ئیته وه نه بیته کار گوزارانی دۆزه خمان له کهسانی تر جگه له فریشته به دی هینابیت، ئه و ژماره یشمان ته نها بو تاقیکردنه وه دیاری کردوه بو ئه وانهی که بی باوه پ بوون، ههروه ها بو ئه وهی ئه وانهی کتیبیان پیدراوه دلنیا بن له راستی ئه م قورئانه (چونکه له ته ورات و ئینجیلدا ئه و باسه ههیه)، وه بو ئه وهش که ئیمانداران زیاتر باوه پریان دامه زراو بیت و ئه وانهش که کتیبیان پیدراوه، ئیماندارانیش حه ق نییه تووشی دوو دلی بین.

پهروه ردگار له م بارهیه وه ده فهرموویت، که له بهر هوکار گه لیکه که نوژده (۱۹) فریشتهی له لای ئاگری دۆزه خ دیاری کردوه، وه له نیوان ئه وانهدا پینج هوکاری باس فهرمووه:

۱. گو بهند و تاقیکردنه وهی بی باوه پان، که به هوپه وه زیاتر له بی باوه پی و گومپایی دا نقوم بوون.

۲. به هیز کردنی باوه پی ئه هلی په رتووک، که به هوپی باوه پ هینان به وه وهاله که پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به بی چاوپیکه وتن له گه ل پیغه مبه ره کانیا ن ئه وی هیناوه، نه فسی خوینان به هیز ده که ن و بو ئه وانهی که ئه هلی بی به قایی و نکولین، په لپ و بیانویان ناهیلی، وه پینمونی ویستانیش پهروه ردگار پینمونیان ده کات.

۳. ههروهه باوه‌پی ئه‌هلی ئیمان به هوی شایه‌تی دان و په‌سه‌ندکردنی ته‌واو دانپیدا‌نانیدا زیاد ده‌کات.

۴. گومان و دوو دلی له نیو دلی ئه‌هلی کتیب و ئه‌هلی باوه‌پ به‌هوی دلنیایی ئه‌وان و شایه‌تی و باوه‌پی ته‌واوی ئه‌مان جی به‌جی ده‌کات.

واته ئایه‌تیک که هاتووّه خاوه‌نی ئه‌م چوار هوکاره‌یه:

– گو‌به‌ند (فیتنه) بو بی باوه‌پان.

– دلنیایی و پشت ئه‌ستوری ئه‌هلی کتاب.

– زیاد کردنی ئیمان و باوه‌پی موسلمانان.

– له‌ناو بردنی گومان و دوو دلی ئه‌هلی کتیب و ئه‌هلی ئیسلام.

۵. سه‌ر لیشیواوی و که‌ساسی بی باوه‌پان و دل نه‌خوشان و دل مردووّه‌کان

سه‌باره‌ت به دیاری کردنی (۱۹) فریشته بو به‌پێوه‌بردنی دۆزه‌خ، که ده‌لین: ﴿مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا﴾ سووره‌تی البقرة ۲۶.

واته: جا ئه‌وانه‌ی ئیمانیا‌ن هیناوه ئه‌وه چاک ده‌زانن ئه‌م نمونه‌یه پاسته‌و له‌لایه‌ن

په‌روه‌ردگارییا‌نه‌وه‌یه، ئه‌وانه‌ش کافر و بی باوه‌پ بوون که ده‌لین: خوا مه‌به‌ستی چی بوو له‌م نمونه‌یه‌دا...؟!

– دلی که به هوی‌وه زیاتر له بی باوه‌پی و بی به‌قایی و گومپایی دا‌نقوم ده‌بیت.

– دلی که ئیتر ئیمان و په‌سه‌ندکردنی زیاد ناکات.

– دلئیکی تر باوه‌پی پی ده‌کات و ئیتر به‌لگه و بیانوی نامینی.

– دلئیکی تر سه‌ر لیشیواو و سه‌رگه‌ردان ده‌بی، وه نازانی مه‌به‌ست له‌وه چییه...؟

– دلانیکی تر له گومان و دوو دلی له‌م باره‌یه‌وه پزگاریان ده‌بی.

قورئان چاره‌سەر و ده‌وا و ده‌رمانی دله‌کانه :

په‌روه‌ردگاری مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ سووره‌تی یونس ۵۷.

واته: نه‌ی خه‌لکینه، به‌راستی ئیوه‌ ناموزگارویه‌کی گه‌وره‌و گرنگتان له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار تانه‌وه‌ بو‌ هاتووه‌ که (قورئانه) شیفاو چاره‌سه‌ریشه‌ بو‌ نه‌خوشی دل‌ و ده‌روونه‌کان و پئی نیشانده‌رو په‌حمه‌تیشه‌ بو‌ ئیماندران.

قورئان ده‌واو ده‌رمانی چاره‌سه‌رکه‌ری دله‌کانه‌ له‌ نه‌خوشی نه‌فامی و نه‌زانی و گومپایی، چونکه‌ زانست و پینمونی ده‌واو ده‌رمانی نه‌خوشی بی‌ ناگایی و نه‌زانینه، گه‌شه‌و پینمونی ده‌واو ده‌رمان و چاره‌سه‌ری گومپایی و تاریکین.

په‌روه‌ردگاری مه‌زن پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی موحه‌مه‌د (صلی الله علیه وسلم) له‌م دوو نه‌خوشی و ده‌رده‌دارییه‌ پاریزراو پاک‌ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَالنُّجْمُ إِذَا هَوَىٰ (۱) مَا ضَلُّ صَاحِبِكُمْ وَمَا غَوَىٰ﴾ سووره‌تی نه‌جم ۱ - ۲.

واته: سویند به‌ ئه‌ستیره‌ کاتیک‌ له‌ شوینی خوئی ده‌ترازیت و به‌خیرایی به‌ر ده‌بیته‌وه‌و ئاوا ده‌بیته‌. هاوه‌ل و هاوپئی ئیوه‌ نه‌ی موحه‌مه‌د (صلی الله علیه وسلم) گومپاو سه‌ر لیشتیواو نه‌بووه‌، له‌ریگه‌ی راست و په‌وان نه‌ترازاوه‌.

پیغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) جینشینه‌کانی خوئی به‌ زانست و پینمونی‌که‌ری پیناسه‌و وه‌سف کردووه‌و فه‌رموویه‌تی: (علیکم بسنتی و سنة الخلفاء الراشدين المهديين من بعدی).^{۱۰}

واته: له‌سه‌رتان پیویسته‌ که‌ له‌ شه‌ریعه‌تی من و شه‌ریعه‌تی جینشینه‌ گه‌شه‌کردو پینمونی کراوه‌کان و پینمونی که‌ره‌کانی دوا‌ی من په‌یره‌وی بکه‌ن.

۱۰ اخرجه ابو داود والترمذی وابن ماجه والدارمی وصححه الالبانی.

په روه ردگاری به ده سولات و تهی خوئی بو ناموژگاری کردنی ته و اوی خه لک و پینمونی که رو په حمه تی بو نه هلی نیمان و چاره سهری نازاری دلّه کان داناوه . هه رکه سی له قورئان بو چاکبوونه وهی نه خوشییه فیکری و هزبیه کان، نه خلایق په وشتی و کرده یی خوین که لک و قازانچ و هریگری، کیشو و نه خوشی نه و چاره سهر ده کری و هه رکه سی به م جوړه نه کات به لگه ی راست بیژی شاعیره که ده لیت:

فاذا بل من داء به ظن انه نجا و به الداء الذی هو قاتله

واته: هه رکاتی که نه خوشییه کی هه بوو و چاره سهر کراو چاک بوویه وه، هه ست ده کات که پزگاری بووه، به لام نازانی که به ده ست نه خوشییه کی تری کوشنده وه نیش و نازار ده کیشی.

په روه ردگاری مه زن ده فه رموویت: ﴿وَنُزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ سووره تی نه سرا ۸۲.

واته: نيمه له قورئان نایه ت و سووره تانیک داده به زینین، که بیته هوئی شیفاو چاره سهر بو نه خوشییه دهرونی و جهسته ییه کان هه روه ها په حمه ت و میهره بانیش بو نیمانداران، بو سته مکارو خوانه ناسانیش ته نها زیاد کردنی زه ره رو زیان نه بیت هیچی تر نییه، هیچ به هره و سوودیکی لی نابین.

پای باشر نه مه یه که قسه ی (من) له م نایه ته دا بو (باسکردنی په گه زه)، چونکه قورئانی پیروژ هه مووی بو نه هلی نیمان چاره سهر و په حمه ته.

تهوهری دووهم: نامراز و هوکاري نه خوشييه کاني دل و جهسته

نه خوشييه کاني جهسته و ريگه چاره کانيان:

نه خوشييه جهسته ييه کان له به رامبه ر ته ندروستي و سه لامه تي جهسته وه جيگير بوون و له ناکامدا له دوخي هاوساني و هاوسه نگيدا درده چي و کار و چالاكي سروشتي نه ندامه کاني تووشي شيواوي و تيکچوون دهکات، يا وه کو کويي، که پي و ثيفليجي، تواناو هي زي خوي به ته واوي له دهست ده دات و يا خود به هو ي نه خوشييه وه تووشي لاوازي و گرفت ده بي و به و شيويه که گونجار و پيوسته له نه ستوي کار و به پرسياريه ته کاني نايه ت.

له بوار گه ليکي تريشدا نه ندام و ههسته کاني مروژ به هو ي نه خوشي و پووداوه وه له دوخي ناسايي خويان درده چن و پيچه وانه ي راستي و حه قيقه ت پيشاني خاوه نه که ي ده دن و شيرين به تال و تال به شيرين و پاک به ناپاک و ناپاک به پاک، ههست پيده که ن.

خرابي و شيواوي و تيکچووني کاري سروشتي نه وان وه کو تيکچوون و لاوازي له کاري سيسته مي هه رس کردن، ههست کردن، به رگري کردن، راکيشان.. که به هو ي بوورکه و تنه وه و دره چوونيان له دوخي هاوساني و هاوسه نگي دا تووشي ئيش و نازار و ژان ده بن، به لام له هه مان کاتدا تواناي خويان به ته واوي له دهست نه داوه و تووشي له ناو چوون و تياچوون نه بوون، به لگو تا راده يه ک تواناي جووله ي خويان ده پاريزن.

نامراز و هوکاري نه و دره چوونه له دوخي هاوساني و هاوسه نگي، يا خود خرابي و له ناوچوون له چه ندييه تي و چوئييه تي دا، خرابي و تيکچوون له (چه ندييه ت) دا، يا به هو ي که مايه تي و ناته واوي مادده يه کي تاييه تيبه که ده بي ريژه که ي زياد بکه ين، يا خود به هو ي زيادي و له راده به درييه تي که پيوسته ريژه که ي کم بکه ينه وه.

شیواوی و تیچچون له (چونیهت)یشدا یا بههوی زوری گه‌رما، سه‌رما، ته‌پایی و وشکی و په‌قییه‌وه‌یه، یا بههوی که‌مکردن له ئە‌ندازه‌ی سروشتی که‌هر‌یه‌کیکیان ده‌بی به‌شیوه و ده‌واو ده‌رمانیکی گونجاو چاره‌سه‌ر بکه‌ین.

بناغه و ته‌وه‌ری سه‌لامه‌تی جه‌سته له‌سه‌ر پاراستنی توانایی و پاریزگاری کردن له به‌رامبه‌ر نه‌خوشیبه‌کان و هینانه ده‌ره‌وه‌ی ماده‌ی خراب و به‌سه‌رچوو له جه‌سته‌دا جیگیره.

دۆزینه‌وه و دیاری کردن پزیشکه‌کان له‌سه‌ر بنچینه‌ی ئە‌م سیّ بناغه‌یه جیگیره، که‌قورئان ئامازه‌ی بوّ کردوو و په‌روه‌ردگاری که‌ئهو‌ی بوّ چاره‌سه‌ر و په‌حمه‌تی مروّفه‌کان ناردوو ئیمه‌ی بوّ ئە‌و سیّ بناغه‌یه پینموونی فه‌رموو.

بناغه‌ی یه‌که‌م: پاراستن و پاریزگاری کردن له هیز و توانا: په‌روه‌ردگاری مه‌زن داوای له نه‌خوشان و پیبواران کردوو که‌له‌مانگی پیروزی په‌مه‌زاندا له پۆژوو‌گرتن دووره‌په‌ریزی بکه‌ن، وه‌پیبواره‌کان داوای کوتایی هاتنی سه‌فه‌ر و نه‌خوشیبه‌که‌یان و داوای بووژانه‌وه و چاک بوونه‌وه‌یان، قه‌ره‌بوو و فه‌راهه‌می بکه‌نه‌وه. تاوه‌کو هیز و توانای خو‌یان بپارینن. چونکه‌پۆژوو‌گرتن هه‌ندی جار نه‌خوشی نه‌خوشه‌کان زیاد ده‌کات، وه‌پیبواران به‌هوی ئیش و کار و سه‌رقالی سه‌فه‌ره‌که‌یان‌وه پتویستیان به‌پاراستن و پاریزگاری کردنی هیز و توانا‌که‌یانن.

بناغه‌ی دووه‌م: ئاگا لیبوون و پشتیوانی و چاودیری کردن له به‌رامبه‌ر کاروباری زیان ده‌رو خراب: په‌روه‌ردگاری به‌ده‌سه‌لات پوخسه‌تی به‌مروّفه‌ناساخ و نه‌خوشه‌کان داوه‌که‌له‌به‌کارهینانی ئاوی سارد بوّ خوشورین و ده‌ست نویژگرتن دووره‌په‌ریزی بکه‌ن. چونکه‌بوّ ئە‌وان خرابه و زه‌ره‌ری هه‌یه و پێگه‌ی پیداون که‌له‌بری ئە‌و به‌خاکی پاک ته‌یه‌موم بکه‌ن. تا له‌چوونه‌ناوه‌وه‌ی شتی پیس و زه‌ره‌رده‌ر بوّ پوآله‌تی له‌ش و به‌شیوه‌ی یه‌که‌م بوّ ده‌روونی ئە‌و بکه‌ونه به‌ر پاریزگاری کردنه‌وه.

بناغهي سڀيه: لابرڊن و دورر خستنوهي ماددهي ژهرروي و زياده له له شدا:
 په روه رډگار به حاجيان که له کاتي ئي حرامدا سرشانيان بريندار يا خود نه خوشييه کي
 تايه تيان هه يه، پڼگهي داوه به کورت کردنه وهي مووي قزيان، تاوه کو له قزو هه لمي
 ببس پاک بن. نه مه به کي له ساده و ساکارترين پاک پاريزي جهسته يه که ده تواني
 نامازه يه ک بيت به پټويستي جي به جي کردني نه م شيوازه له نه خوشي و گرفته
 گوره کاندا. نه م بابه ته م بو به کي له پزيشکه گوره و ناوداره کاني ولاتي ميسر باس
 کرد، نه و وتي: سويند به خوا نه گهر بو دوژينه وهي نه م بابه ته گه شتم بو پوژئاوا
 بکرديا، به گه شت و سه فريکي قورس و گرانم له قه له م نه ده دا!

دڻ وه کو جهسته وايه له نه خوشي و دژنه خوشيدا

دواي نه و پوونکردنه وانه به ديار ده که وټ که دلش داواکار و ناواته خوازي:

- کاروباريکه که له هوکاري به هيزي و به توانايي نه و - واته ئيمان و يادکردن و
 په پره وي کردن و گوټرايه ل بوون - پاريزگاري بکات.

- بو پاريز و پاريزگاري کردن له به رامبر شته خراب و زيانباره کاني به
 سووریکردن و دورر که وتنه وه له تاوان و گوناح و دوررکردن و خوگرتن له دژايه تي
 کردن له گه ل شه ريعه تدا، پټويستمان هه يه.

- بو ده ست به تالي و خالي بوون له کاروباري خراب و له ناويه ر، به توبه و
 گه رانه وه يه کي راستگوځايانه و په شيماني و لالانه وه يه کي به ناگايانه پټويستمان هه يه.

نه خوشي دل، گرفت و نه نگييه که که بو ي ديته پيش و ناسين و په پره وي کردن له
 حه قي لي تيک دهادت و حه ق به حه ق نابيني و يا خود وه که نه وهي که هه يه
 به پټچه وانه وه هه ستي پي ده کات و يا خود درک کردني راستي و حه قيقه تي به لاره به
 توندي که م ده بيته وه، وه ويستي بو قه بوول کردن و په سه ندرکدي حه ق سست
 ده بي و له گه ل حه ق و راستي و به رژه وه ندي دا نه ياري و دورمني ده کات و باتل و

ناپړه وای خوښ دهوئ و حهزی لآ دهکات، وه زوړیک له مروښه کان هردووکي نه م
 بابه تانه ی تیدا دیته دی.

به هوئ نه مه وه نه خوښی و پیتاک و باجانہی که تووشی دل دهن، هندی جار
 به لیکدانه وهی گومان و بوختان و گچهل لیک ده دیته وه، هره کو مواهیدو قه تاده
 له م نایه ته دا لیکانداوه ته وه: ﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾ سوورته ی به قهره ۱۰.
 واته: نه وانه نه خوښی بی باوه پی و حه سوودی و کینه هیه.

هندی جاریش (نه خوښی دل) بیان به هوا و هوه سی زینا لیکداوه ته وه، وه کو نه م
 نایه ته که ده فهرموویت: ﴿... فَيَطْمَعُ النَّاسُ فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ﴾ سوورته ی نه حزب ۳۲.
 واته: ((... نه وه کو نه وهی دلی نه خوښه بوورویت و نیازی خراب بکات، هه میشه و
 برده و امیش قسه ی چاک و به جی بکن (که هیچ که س نه توانی په خنه ی لیگریت))
 یه که م: نه خوښی گومان و دوو دلی.

دووه م: نه خوښی هوا و هوه س و ثاره زوو.

ته ندروستی و سه لامه تی به هوئ و یچوون و هاوتا بوونه وه پاریزراو ده بی، به لام
 نه خوښی و ناساگی به هوئ دزایه تی و پیچه وانه که یان جی به جی ده کری.
 له راستی دا نه خوښی به هوئ نامراز و هوکاریکی وه ک هوکاری خوئ به هیز بووه و
 به هوئ دزه که یه وه جی به جی ده کرین، وه ته ندروستی و سه لامه تی له پنگه ی هوکاری
 و یچووه وه هوکاری نه وان پاریزراوه و به پیچه وانه نه وانیش له نیو ده چی.
 جه سته ی مروښی نه خوښ به هوئ شت گه لیکي وه ک: سه رما، گه رما و نیش و کار،
 که جه سته ی مروښی ساغ و ته ندروست نه وه نده نه زییه ت و نازار نادات، تووشی په نج و
 نازار ده بیټ.

دلی نه خوښیش به هوئ هندی کارووباری وه ک: (گومان و هوا و هوه س و
 ثاره زوو) نه خوښیبه که ی زیاتر ده بیټ. چونکه توانای پووبه پوو بوونه وهی نه وانی نییه.

به لَام دَلّی ساغ و تهنروست و به هیز، کاروباری له وه خراپتریش به هیز و توانا و ویست و ئیراده وه لاده بات و دوور ده خاته وه. به گشتی ده توانین بَلّیین که: هرکاتی شتی وه کو هوکّاری نه خوشی نه خوشان په یدا ببی، پیزه ی نه خوشییه که یان زیاد ده بی و هیز و توانایان نامیّنی و لاواز ده بن، وه ئه گه ر ئه م هوکارانه به دروستی له ناو نه برین و ئامراز و هوکّاری له ناو بردنی نه خوشی فه راهم نه کرّی به ره و مردن و تیاچوون هه نگاه هه لده گرن.

گورته یه ك له باروودوخی دل:

- دلّیش هاوشیوهی جهسته تووشی نه خوشی ده بیّت.
- چاره سه ره که ی له ریگه ی توّبه و گه پانه وه و چاودتیریکردنه وه دیته دی.
- دلّیش وه کو ئاوینه پیس ده بیّت، وه ته نیا ریگه ی پاک کردنه وه ی، ناسین، یادکردن و گوپزایه لی په روه ردگاره.
- دلّیش وه کو جهسته پرووت و قووته و داپوشین و چوانکردن و پازاندنه وه ی ته نیا له ریگه ی (ته قوا و خواناسینه) وه یه.
- دلّیش وه کو جهسته برسی و تینووی ده بی، وه خواردنیشی (یه کخواپه رستی، پشت به ستن به خوا، په شیمانی و گه پانه وه و پیز و خوشه ویستی) په روه ردگاره.

به‌شی چوارهم

**رینگه‌کانی به‌رگری کردن، له زال
بوونی نه‌فس به‌سه‌ر دآدا**

تهوهری یه کهم : سه رچاوهی نه خوشییه کانی دل

په نابردن بو په روهردگار له خراپه و شهري نه فس :

نم به شه وه کو پایه و بناغه وایه بو به شه کانی دواتر.

پیویست به وه بیرهیانه وه دهکات که : (نه فس نه ماره) کانگه و سه رچاوهی ته وای نه خوشییه کانه که دل توشیان ده بیت، وه تی کرای هوکاره کان به خراپ و له ناو به ره کانی دل بو نه وه ده گه پینه وه و به نه دنامه کانی تر و له پیش ه مووشیانه وه بو دل په ره ده ستینی و ده گوازیته وه.

پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له سه ره تای قسه به نرخه کانی دا هه میسه ده یفرموو: ((الحمد لله نستعینه ونستهدیه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا...)).^{۱۱}

واته: ((ستایش تایبه ته به په روهردگار وه، داوای هاوکاری و یارمته ی له و ده که ی و له ویش ریتموونی و ه رده گرین، وه داوای لی خوش بوون و لی بوردنی لی ده که ی و له شه پ و خراپه و به لای نه فسی خو مان و کار و کرده وه کانمان هاوار و په نا بو په روهردگار ده به ی...)).

له موسنه دی ترمزی له حوسین کوپی عوبه ید هاتوه که: ((پیش موسلمان بوونم پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پی پی فرمووم: (حوسین چه ند خوا ده په رستی...؟) وتم: حهوت خوا له زهوی و دانه یه کیش له ناسماندا! فرمووی: ((له کام یه کی له وانه نومید و ترست هه یه؟))

وتم: به و په روهردگاره ی که له ناسماندایه. فرمووی: ((نیسلام قبول بکه! تا شت که لیک ی به که لک و به سوودت فیر بکه م)). داوی نه وه ی که نیمانم هیئا، فرمووی:

۱۱ اخرجه ابو داود (۲۱۱۸) وکذا اصحاب السنن.

((بَلّی پەرەردگار، پّیگهی گەشەکردن و پّیگهی پاستم نیشان بدە و لە خراپە و بەلای نەفسم پارێزراوم بکە)).

پینغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) بە شیۆه‌یه‌کی گشتی لە خراپە و بەلای نەفس و لە شەپ و زەرەر و زیانەکانی کار و کردەوه و قسە و لیدوانانی کە پەیدا دەبێ و پوو دەدات و شوئەتەکان، ناپەحەتییه‌کان و تۆلە و سزادانەکانیان پەنا و هاوار بو لای پەرەردگار دەبات. وە لە خراپە و بەلای نەفس و کار و کردەوه‌ی هەردووکیان پەنا بو پەرەردگار دەبات، لە بەردوو ئەگەرە:

یەكەم: لە بارە‌ی زۆری هاوشیۆه‌ی پەگەزی خۆی، واتە پەرەردگار لە خراپە و نالە‌باری ئەم جوۆرە کار و کردەوه‌یه‌ پەنا بو تۆ دینم.

دووهم: مەبەست لەوه تۆلە سەندنه‌وه و سزادانی کاروباریکە کە خاوه‌نە‌کە‌ی تووشی گرفت و زیان دەکەن.

لە سەر بناغە‌ی ئەگەری یەكەم، پینغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) لە پەوشت و خەسلەتی نەفس و پەرچە‌کرداری لە پەرەردگار پاراوه‌تەوه و لالاوه‌تەوه. وە لە سەر بناغە‌ی ئەگەری دووهم، لە سزا و تۆلە سەندنه‌وه‌کان و هۆکارە‌کانیان پەنا و هاواری بو پەرەردگار بردووه.

بەم جوۆرە کاری خراپیش بە بەشیک لە نالە‌باری و بەلای نەفس دەژمێردی. نایا ئەو نزا و پارانە‌وه‌ی ئەو بەو مانا و واتایه‌یه‌ کە: پەرەردگار لە سزای ئەو کاروبارانە‌ی کە بەلامه‌وه‌ باش نین. هاوار و پەنات بو دینم یاخود لە نەفس و کار و کردەوه‌ خراپە‌کانم.؟ وا دیاره‌ واتای یەكەم باشترە، چونکە کەلک وەرگرتن لە کرداری خراپ دوا‌ی پوودانی، شتی جگە لە هاوار و پەناگرتن بە خوا لە تۆلە و ناکامی ئەو نییه، ئەگەر چی کە وەك کاری پوودراو بوون ناتوانین چاره‌سەر و لای ببین.

په رده له نیوان دل و به دیهینه ردايه :

ته وای پښواران و کاروانی پښگه پوره رداگ و پښای شپوای جیاواز و جیاوای پښگه، له م باره وه کوکن که نه فسی نه ماره پچرینه ر و جیاکه ره وهی پښگه گه یشتنی پښواره بو لای په رستراوی راسته قینه ی خوئی و ته نیا دواي لاواز کردن و له ناو بردن و دزایه تی کردنه له گه لیدا، که ده توانی پښگه ی به کخوایه رستی و په رستشی پاک بو گه یشتن به په زامه ندی پوره رداگ و به ده ست هیثانی به خته وه ری و کامه رانی هه تا هه تایی دريژه پی بده یین. چونکه خه لکی به سهر دوو دهسته و تا قمدادابه ش ده یین:

۱. تا قم و دهسته یه ک که نه فس زال بووه به سه ریاند او به ته وای خستو نیه تیه ژیر پکیفی بپاره کانی خوئی و له پښگه ی تیاچوون و له ناو بردندا جیگیری کردوون.

۲. دهسته و تا قمیکی تر که سانیکن که سه رکه وتوون به سه ر نه فسی خو یاندا و نه ویان به گو پښاپه ل و کار به دهستی ویست و نیمانی خو یان ده ره یثاوه.

هه ندی له زانایان و خواناسان ده لئین: سه فهری پښواران ته نیا به سه رکه وتن به سه ر نه فسی خو یاندا کوتایی پی دیت، هه رکه سی زال بوو به سه ر نه فسی خویدا، پزگار و سه رکه وتوو و سه ر بلند ده بی و هه ر که سی کیش زه لیلی نه فسی خوئی بوو و نه یثوانی به سه ریدا زال بی، ویران و له ناو ده چی.

په روره رداگی به توانا ده فه رمو ییت: ﴿فَأَمَّا مَنْ طَفَى (۳۷) وَأَكْرَأَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (۳۸) فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى﴾ سووره تی نازعات ۳۷ - ۳۹.

واته: جا نه وهی خوا نه ناس و یاخی و له سنور ده رچوو بیث، ژیانی دونیای زیاتر له قیامت مه به ست بوو بیث، نه وه بیگومان نه و دوزه خه جیگه ی مانه وه و حه وانه وه یه تی. !!

سروشتی نه فس جوړیکه که مروژ به ملهوپی و نا فرمانی و به باشتر زانینی دویا به رامبر به دواپوژ دوو دل ده کات، (واته به و شتانه مروژ تووشی دوو دل ده کات).

به لام په روه ردگاری به به زهیی مروژ به ترسان له خوا و پووبه پوو بوونه وه له گه له هوا و ناره زووه نه فسانیه کان بانگ ده کات.

دل له دوو لاره بانگ ده کړی، هندی جار به لای نه مدا و هندی جاریش به لای نه وی تریاندا مهیل په پیدا ده کات. بواری تووش بوون و تاقیکردنه وه و هلسه نگانندن لیره وه سه رچاوه ده گړی.

نیشانه ی نه فس یا خود، نه فسه کان؟

په روه ردگار له قورنای پیروژدا به سی جوړ باسی نه فسی کردووه: نه فسی موتمه ئینه^{۱۲}، نه فسی نه مماره^{۱۳}، نه فسی له ووامه^{۱۴}.

له م باره یه وه که نایا نه فس ته نیا به کیکه و خاوه نی نه م سی وه سف و دوخانه یه؟ یا خود نه مه ی که وا هر مروژی خاوه نی سی نه فسه به ناوه کانی نه فسی نه مماره، له ووامه، موتمه ئینه، پای جیاواز هه یه.

پای په کم: پای شه رغان و تیگه یشتووان و زورینه ی نه هلی ته فسیر و پای خواناسانی نه هلی لیکولینه وه و توژیینه وه یه.

پای دووه م: بوچوونی زوږبه ی نه هلی ته سه و فیه.

به لام دوی لیکولینه وه و پوونکردنه وه ی بی لایه نانه ی بابه ته که به م ناکام و نه نجامه ده گه ین که له بناغه دا دژایه تی له نیوان لایه نگرانی نه م دوو بوچوونه دا بوونی نییه، چونکه (نه فس) به گویره ی سروشتی خو ی په ک نه فسه و به گویره ی وه سف و دوخی، سی نه فسه.

۱۲ دهررونی هیمن و دلنیا، به دوور له ناژاوه و پشوی، وه رگپری کورد.

۱۳ خواستی دهررون بو پیکهانی همز، خوشی چیژ.

۱۴ خواستی دهررون بو هه لگه پراندنه وه ی مروژ له کاری خراب و دزیو.

هه رکاتی خودی خوئی بخهینه ژیر چاودیری و سه رنجه وه، نه فس به کیکه و نه گه ر له گوشه نیگای وه سف و دوخییه وه سهیری بکهین، نه فسی مروّقی سی جوړه.

گومان ناکه م که مه بهستی هندیکیان نه وه بیت که هر مروّقی خاوهنی سی نه فسی به هیز و سه ربه خوئی و هه ربه کی له و نه فسانه له پوکش و حقیقت له گه ل نه وی تر دا به کسان بیت، وه هه رکاتی مروّقی بمری، سی نه فسی سه ربه خو و جیا له به کتر له گه لیدا بمریت. چونکه هه رکاتی په روه ردگار باسی نه فسی کردبی و نه وی داوه ته پال خاوه نه کی، به وشه تاک (مفرد) باسی کردوه و له بابه ته کانی تریشدا به هه مان شیوه به و ته نانهت له بابه تیکیداشدا وشه و بیژه گه لیکی وهک (نفوسک) و (نفوسه) و (انفسک) و (انفسه) نه هیناوه و نه گه ر به شیوه ی کو هاتبی وهک: ﴿وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ﴾ سوورته تی ته کویر ۷.

واته: کاتیک گیانی هر که س ده گه پیتته وه بو لاشه ی و جووت ده بیتته وه له گه لی دا. مه بهست له وه ته واوی نه فسه کانه.

نه گه ر به شیوه ی کو ش هاتبی، زیادکراوه بو کو مه له (واته کو مه لی که س، وه رگی پی کورد) واته نه فسه کانی نه وان یا نه فسه کانی ئیوه. به هه مان شیوه که پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فهرموویت: ((انما انفسنا بید الله))^{۱۵}.

واته: نه فسه کانی ئیمه ته نیا له ژیر ده سه لاتی په روه ردگار دان. نه گه ر هر مروّقی به ته نیا خاوهنی سی نه فس بووایه ته نانهت نه گه ر له به ک باره شه وه بووی. په روه ردگار نه وی به شیوه ی کو بو تاک زیاد ده کرد.

۱۵ له فهرمووده ی نیمامی موسلیمه، که به ژماره (۶۸۰) گپراوییه ته وه.

تهوهری دووهم: نیشانه و خهسله‌تی نه‌فسه‌کان

نه‌فسی موتمه‌ئینه:

هه‌رکاتّی نه‌فس له دیوان و باره‌گای مه‌زن و گه‌وره‌ی په‌روه‌ردگاردا ناماده‌بی، وه به یادکردن و ستایش کردنی خوای گه‌وره ناسووده بی و پوو له ئه‌و بکات و تامه‌زروی بینینی ئه‌و بیّت و هوگری نزیکی ئه‌و بیّت، ئه‌م جوّره نه‌فسه (نه‌فسی موتمه‌ئینه)یه. ئه‌مه هه‌مان ئه‌و نه‌فسه‌یه که له کاتی مردندا پیی ده‌وتریت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (۲۷) ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾ سووره‌تی فه‌جر ۲۷ - ۲۸.

واته: شایه‌نی باسه به ئیمانداری سه‌رفراز ده‌وتریت له سه‌ره‌مه‌رگدا ئه‌ی خاوه‌نی دل و ده‌روونی پر له ئارامی، ئه‌ی ئاده‌میزای ژیر و هوشمه‌ند که له ته‌مه‌نی کو‌تایی دونیادا په‌روه‌ردگار ناسی و به‌جوانی ده‌ته‌پرست، بگه‌پیره‌وه بو‌لای په‌روه‌ردگار که تو له و پازیت و ئه‌ویش له تو پازیه.

ئین عه‌بباس ده‌لّیت: ((نه‌فسی موتمه‌ئینه)) به واتای نه‌فسی پاستگو‌یه.

قه‌تاده ده‌لّیت: نه‌فسی موتمه‌ئینه نه‌فسی باوه‌پداریکه که به به‌لّینه‌کانی په‌روه‌ردگار ئیمان و دلنهایی و ناسووده‌یی هه‌یه.

موجاهید ده‌لّی: نه‌فسی موتمه‌ئینه نه‌فسیکی ملکه‌چ و له‌خواترسه، که بروای به په‌روه‌ردگارییه‌تی په‌روه‌ردگار هه‌یه و به‌وپه‌ری مه‌یل و حه‌زی خو‌یه‌وه پوو ده‌کاته گو‌پرایه‌لی و به‌ندایه‌تی په‌روه‌ردگاره‌وه، بروای به‌وه هه‌یه که به په‌روه‌ردگار ده‌گات.

حه‌سه‌ن ده‌لّیت: نه‌فسی موتمه‌ئینه واته نه‌فسی که برپوا و ئیمانی به قسه‌کانی په‌روه‌ردگار هه‌یه و دانی پێدا ده‌نی و به‌پاستیان ده‌زانی.

پاستی و دلنهایی، ناسووده‌یی و پاوه‌ستاوه‌یی بو‌ئه و نه‌فسه‌یه که به یادکردن و په‌په‌وه‌کردن و ئیمان به په‌روه‌ردگار ناسووده‌ ده‌بی، ناسووده‌یی و کامه‌رانی خو‌ی له شتیکی تردا نابینیته‌وه.

نه فسی که به خوشه‌ویستی به‌ندایه‌تی کردن و په‌یره‌وی کردن له فرمانه‌کان و دور که‌وتنه‌وه له نه‌هیه‌کانی په‌روه‌دگار و حه‌ز به بینینی نه‌و و دانان به پاستیه‌تی و حه‌قیقه‌تی ناو و سیفه‌ته‌کانی په‌روه‌دگار پووی هی‌ناوه و دل‌نیایی و ناسوده‌یی و کامه‌رانی په‌یدا کردوه، به‌رده‌وام به‌دوای به‌ده‌ست هی‌تانی خوش به‌ختی و کامه‌رانی په‌روه‌دگاره‌وه‌یه، نی‌سلامی وه‌ک ئایین و حه‌زه‌تی موحه‌مه‌دیشی (صلی الله علیه وسلم) وه‌ک پیغه‌مبه‌ر و نی‌ردراوی په‌روه‌دگار هه‌ل‌ب‌ژاردوه، ئیمان و باوه‌پی په‌یدا کردوه به‌قه‌زا و قه‌ده‌ری په‌روه‌دگار و به‌س بوونی خوداوه‌ند له لی‌پرسینه‌وه و ناگا لی‌بوون و چاودیری کردن ئیمان و باوه‌پی هه‌یه.

بپوای به‌م پاستی و حه‌قیقه‌ته‌ه‌یه‌که: (په‌ب و ئیلا و په‌رستراو و خاوه‌ن و یارمه‌تیده‌ن) و خاوه‌نی ته‌واوی کاروبار و سه‌رچاوه‌ی نه‌و که ته‌نانه‌ت بو‌چا و ترووک‌انیکیش لی‌ی بی‌نیاز نییه، په‌روه‌دگاری ته‌نیای بی‌هاوتا و خولقی‌ته‌ری بی‌سه‌ر و بینه‌ر و به‌ناگایه.

نه‌فسی نه‌هماره:

نه‌فسی نه‌هماره: نه‌فسیکی مله‌ووپ و یاخی و زو‌د بریار دهره به‌نافه‌رمانی و خو‌نه پاراستن و پاریزکردن، له به‌رامبه‌ر نه‌فسی ((موتمه‌ئینه)) دا جی‌گیره، نه‌فسی نه‌هماره بریار ده‌دات به‌سه‌ر خاوه‌نه‌که‌ی به‌ته‌واوی نه‌و شتانه‌ی که خو‌ی حه‌زی لی‌ ده‌کات و هانی ده‌دات بو‌په‌یره‌وی کردن له ناحه‌قی و باتل و پویشتن به‌دوای پاکیشانه ناره‌واکاندا.

نه‌فسی نه‌هماره کانگه و سه‌رچاوه‌ی ته‌واوی خراپی و به‌دکاریه‌کانه، نه‌گه‌ر مرو‌د په‌یره‌وی لی‌بکات نه‌وا پینمونی ده‌کات بو‌ده‌ست پیکردنی ته‌واوی ناپه‌سه‌ندی و ناره‌وا و خراپه‌کاریه‌کان.

په‌روردگاری به‌ده‌سه‌لات له باره‌ی نه‌و نه‌فسه‌وه سیفه‌ت و تاییه‌تمه‌ندی (الامارة بالسوء) واته زو‌د بریار دهر بو‌خراپه و به‌دکاری هی‌ناوه، نه‌ک (أمر) و ته‌نیا بریارده‌ر،

چونکه سروشتی نفس هر ئه م برپاردان و پلان و ته له که بازیه یه، مه گهر که سی توانیبیتی ئه و نه فسه ی پاک و خاوین کردبیته وه، له م کاته دایه که ئه و بانگ ده کات بو لای خیر و چاکه، ئه مهش له به خششی په حمهت و میهره بانی و پینموونی په روه ردگار، چونکه له بنچینه دا کاری نه فس پاکیشانی مروقه به ره و لای گومی تاوان و گولوی بوگن و گنده لانی سه رپیچی و گوناح.

نفس له بنچینه دا زالم و نه زان و نه فام و دروست کراوه، وه دادگری و زانست و خواناسی و دینداری بو ی له پیگی په یامی په روه ردگار و پینموونی خولقینه ره وه له پیگی ده ریز بوونیدا جیگیره، به لام ئه گهر پیگی گه شه کردن، به رز بوونه وه و پاک و خاوین کردنه وه ی پی نشان نه دده دا، هر به و جوړ و چه شنه له سه ر زولم و سته م و نه زانی و نه فامی ده مایه وه.

هوکاری بنچینه یی و نه ساسی بانگ کردنی به رفراوان و به رده و امی نه فس بو نافرمانی په روه ردگار سه رچاوه که ی له سته مکاری و نه زانی و نه فامیه وه یه تی. ئه گهر گوره یی و مه زنی، په حمهت و میهره بانی و پینموونی په روه ردگار نه دده بوو ته نانه ت به که سیش نه یده توانی نه فسی خو ی پاک و خاوین بکاته وه.

هه رکاتی په روه ردگار ویستی خیر و چاکه ی پی به رمووی، ناگایی و دریایی و ویست و ئیراده ی ئه و بو (چاکسازی و پاک کردنه وه) به هیژ ده کات، وه هه رکاتی سه بارهت به و له م جوړه ویست و خواسته ی نه بیت، به هه مان دوخی سته مکاری و نه زانی و نه فامیه ی خو ی که له سه ر ئه و بنچینه و بناغه یه دروستکراوه ده هیلآیته وه. (که واته ده توانین بلاین پینموونی په روه ردگار بو به نده کانی خو ی و خستنه سه ر پیی راست و پر له به خته وه ری و کامه رانی، گه وره ترین به خششی په روه ردگار، وه پینمونیش به ده ست خودی په روه ردگار وه یه و به هه ر که سی بیبه خشی ده یدات، به بی له به رچاوگرتنی پله و پایه ی کو مه لآیته ی ئه و که سه و ئاستی زیره کی و زانیاری. وه رگیچی کورد).

هوڭکاري ستم و زورداري، يا نه زانينه، يا قبول نه کړدنی حق و پاستييه، که نه مه ش له بنچينه دا بو نه فامی و نه زانی ده گه پټه وه، قبول نه کړدنی حق و پاستی، پټويستی نه فامی و نه زانیه، بويه برپاردانی فراوانی نه و و نارپه وایي، پټويستی و به شيکه له سروشتی نه و مه گهر نه وه که واکه وټه بهر په حمهت و ميهره بانی و پټنمونی په روه ردگار وه، به م جوړه به ديار ده که وټه که: پټويستی په پره وی کړدنی مروځ له (په رستراوی تاك و ته نیا)ی خوئی، به سر هر پټويستییه کی تر دا شیاو و شایانی به راورد کړدن و هله سه نگاندن نییه و نه گهر په روه ردگار له نه اندازه ی چاو تروکانی په حمهت و ميهره بانی و یارمه تی و هاوکاری و پټنمونی خوئی لی دريغی بکات، چاره نووس و تا کاميکی جگه له له ناوچرون و فه وتان نابی.

نه فسی له ووامه:

له باره ی په گ و پشه ی نه م وشه یه که نایا له (تلوم) به واتای حال به حالی گوږان و نال و گوږی چوټییه ت و یا (اللوم) به واتای تانه و توانج و لو مه کړدنه، پا و بوچوونی جیاواز ه یه.

وته ی زانایانی سه له ف له ده وروبه ری سنووری نه م دوو واتایانه دا جیگین.

سعید کوپی جبیر ده لی: ((وتم به ئین عه بباس: واتای له ووامه چیه...؟ وتی:

له ووامه سیفهت و تاییه تمه ندی نه فسی لو مه که ره)).

موجاهید ده لی: نه فسی له ووامه نه فسیکه که به هوئی نه و شتانه ی که له ده سستی

داوه تووشی په شیمانی بووی و خوئی بخاته بهر لو مه و سه رزه نشت کړدنه وه.

قه تتاده ده لی: نه فسی له ووامه نه فسیکه که هه ندی جار به دوا ی شه ر و خراپه دا و

هه ندی جاریش به دوا ی خیز و چاکه دا، ویست و نار ه زوو په پيدا ده کات.

عه تا له ئین عه بباسه وه گټراوییه تییه وه که: ((له روژی دوا یی دا ته واوی نه فسه کان

خویان سهر کوته و لو مه ده که ن، مروځی چاک به هوئی نه وه ی که کاری چاکه ی زیاتری

نه نجام نه داوه و تویشووی چاکه کانی زیاتر نه کړدوه و مروځی به دکار و خراپیش به

هوئی نه وهی که واکو تا کوئی ته مه نی له سهر کاری خراپه به رده وام بووه و دهستی له خراپه کاری نه کی شاره ته وه، هر کامی له وان خوین ده خنه بهر لومه و سه رزه نشته وه)).

حه سه نیش ده لی: سویند به په روه ردار، نه فسی باوه ردار له هر باروودوخی کدا لومه و سهر کوئی خوئی ده کات، وه له باره ی نه رک و بهر پرسایریه تی و کاره کانیه وه خوئی به که متهر خه م و تاوانبار ده زانی، به لام مروئی تاوانبار و خراپه کار دریزه به خراپه کاری خوئی ده دات و به هیچ جوئی سه رزه نشته و لومه ی خوئی ناکات.

نه وهی باس کرا بیر و بوچوونی که سانی بوو که بوچوونی نه وان له سهر چوئی ته تی لیک بوونه وه و جیا بوونه وهی وشه ی (لومه) له (لوم) و تان و توانج بوو. به لام که سانیکی تر (لومه) یان به هوئی تیکه لاو بوون و گوپانی هه می شه یی و ناسه قامگیری و نه مانه وهی له سهر یه ک باروودوخ، له ره گ و پیشه ی (تلوم) ی ده زانن. به پروالته واتای له بهر چاوگیری ده سته ی یه که م و چاکتر و دیاره، چونکه نه گه ر له ووامه به واتای گوپینه ر بووایه، ده بووایه له بری نه و (متلومه) وه ک: (متلونه و مترده) ده و ترا. به لام نه م واتایه به شیکه له پیوستیه کانی واتای یه که م. چونکه به هوئی گوپان و تیکه لاو بوون و ناسه قامگیری وه تووشی کار که لیک ی ناره وا ده بیته، وه بواتر خوئی ده خاته بهر لومه و سه رزه نشته وه، اته گوپان و نال و گوپی چوئی ته له پیوستیه کانی، په شیمانی و گه رانه وه و ته له وومه.

گوپان کاریه کانی نه فس:

نه فسی ناده می هه ندی جار نه ماره، هه ندی جار له ووامه و هه ندی جاریش موته ئینه یه، ته نانه ت له وانه یه شه به دریزی شو و پوژهر کاتر میزه و له سهر باروودوخی بیته، وه بریار و فه رمان له باره یانه وه په یوه سته به سهر که وتن و زیاتر بوونی یه کی له وانه.

- وهسفرکردنی ئه و به موتمه ئینه جوړی پی هه لوتن و پیهه لئانه .
- وهسفرکردنی ئه و به ئه مماره ، جوړی له بچوک کردنه وه و هه تک کردنه .
- وه وهسف کردنی ئه و به له ووامه ، هه م خاوه نی ستایش کردن و هه میس خاوه نی پاش مله و پشت مله یه ، به پروتیکردن به بابته تی که به هوئی ئه وه وه خوئی ده خاته بهر لوومه و توانجه وه .

(سه باره ت به خودی نه فس ده توانین بلاین که وا ده بی به پشت بهستن به په روه ردگار و داوای یارمه تی و هاوکاری کردن لیتی ، هه ولّ بدهین که وا له غاوی نه فسی خو مان بکهین و تییکۆشین خو مان زال و سه رکه وتوو بکهین به سه ریدا ، مه بادا به ره و تاوان و نوغرو بوونمان بیات . هه روه ک پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فه رموویه تی : جیهاد و تییکۆشان له گه ل نه فسدا گه وره ترین جیهاد و تییکۆشانه . وه رگپری کورد).

ته وه ری سییه م : چاره سه ری نه خوشی دل ، له ریگه ی لیپرسینه وه ی نه فسه وه

چاره سه ری نه خوشی دل :

مه به ست له چاره سه ری دل ، چاره سه ر و ده رمان کردنی نه خوشی تییشکانی ئه وه له ریگه ی نه فسی ئه مماره وه ، چاره سه رکردنی ئه م نه خوشییه ده روونییه له دوو ریگه وه گونجاو و شیاوه :

١ . لیپرسینه وه و موحاسه به کردن .

٢ . به ره لستی و دژایه تی کردن .

چونکه که مته رخه می و بی ناگایی له موحاسه به و لیپرسینه وه ی نه فس و هاوده نگی و هاوپی بوون و په پره وی کردن له فه رمانه کانی ، بوار و زه مینه ی مردنی مه عنه وی دل فه راهه م ده کات .

له فەرموودە یە کدا که ئیمامی ئەحمەد بە ئیبنی تری له حەدیس زانان له شەدادی کۆپی ئەوس گێراوییانە تەو، هاتوو هە: پیغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) فەرموویەتی: ((الکئیس من دان نفسه وعمل لما بعد الموت، والعاجز من اتبع نفسه هواها، وتمنى على الله)).^{۱۶}

واتە: مروۆفی زیرەک و هۆشیار و وریا، کە سێکە کە نەفسی خۆی لۆمە و موحاسەبە و لەغاو بکات و جلەوی بگری و بو دواى مردنی کار بکات و تى بکۆشی، وه مروۆفی لاواز و بى توانا کە سێکە، کە له هەوا و ئارەزووەکانی نەفس پەپەرەوی بکات و بە (لئیبوردن و بەخشینی) پەرەردگار ئومیدەوار بێت.

قسهی پیشینان له باره‌ی موحاسه‌به‌کردنی نه‌فسه‌وه:

ئیمام ئەحمەدی کۆپی حەنبەل (خوای ئی پازی بێت) گێراوییه تەو هە کە وتوویەتی: ((حاسبوا أنفسكم قبل أن تحاسبوا، وزنوا أنفسكم قبل أن توزنوا، فإنه أهون عليكم من الحساب غداً أن تحاسبوا اليوم وتزينوا للعرض الأكبر يومئذ تعرضون لا تخفى منكم خافية)).

واتە: پێش ئەو هەی کە لێتان بپرسنەو، له نەفسی خۆتان بپرسنەو! وه پێش ئەو هەی بتان پێون و هەلتان سەنگینن، خۆتان هەل بسەنگینن! ئەگەر ئەمڕۆ باروودۆخی خۆتان بخەنە بەر لێپرسینەو و لێکدانەو، لێپرسینەو هە سبەینی و دواپۆژتان ئاسانتر دەبێ، وه خۆتان بو کۆپ و کۆنگرەوی پۆژیکێ گەرە (قیامەت) پراژیننەو! له و پۆژەدا بوونتان دەبێ و هیچ شتیکتان ئی شاراو و نادیار نابێت.

هەر وه‌ها له ئیمام حەسەن (خوای ئی پازی بێت) گێراوییانە تەو هە کە: ((هیچ مروۆفیکێ ئەهلی ئیمان و باوهر پەیدا ناکەیت کە له نەفسی خۆی نەپرسیتەو و موحاسەبە ی نەکات و له خۆی نەپرسی که بۆچی وام وتوو هە؟ به‌لام مروۆفی ئەهلی

تاوان و خرابه کاری به بیّ نه وهی که خوئی بخاته بهر پرسیار و لیپرسینه وه وه، دریزه به ریگه ی گومرایی و به هله چوونی خوئی ده دات)).

قه تادده سه بارهت بهم فهرمووده یه ی په روه ردگار: ﴿وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا﴾ سوورده تی که هف ۲۸.

واته: به گوئی ئه و جوژه که سه مه که که دلیمان غافل کردوه له یادی خویمان (به هوئی دونیا په رستیه وه) شوینی ئاره زوی خوئی که وتوه و هرچی کاروباری هه یه بیّ سهر و بنه و له سنور دهرچوه.

وتویه تی که: واته نه فسی خوئی له ناو بردوه و هه ئخه له تاوه و له هه مان کاتیشدا دین و ئایینی خوئی له ده ست داوه و هه ردوه دهستی دونیای به سراوه.

حه سه ن (خوای لیّ رازی بیّت) وتویه تی: ((نه گه ر مروئی خاوه نی ئاموژگاری و ئاموژیاری دهروونی بیّت، له خیر و چاکه و سه لامه تی دا ده مینیتته وه. به هه ولّ و ویستیکی ته واو موحاسه به و لیپرسینه وه ی خوئی فهراموش و له یاد ناکات)).

مه یمونی کوپی مهران وتویه تی: به راستی مروؤ ته نیا کاتی پاریزکردن و دووری کردن ده کاته پیشه ی خوئی که به هه مان شیوه شهریکی نا ئه هلی خوئی ده خاته به رده م موحاسه به و لیپرسینه وه، نه فسی خوشی ده خاته بهر پرسیار کردن و لیپرسینه وه وه. به هوئی ئه مه وه یه که وتراوه: نه فس وه ک شهریک و هاوړتی ناپاک و ده ست بر و ده م پیس وایه، ئه گه ر ئاگاداری نه بیّت و ئاگات لیّی نه بیّت سه روه ت و سامانت حه یف و مه یل ده کات.

هه روه ها مه یموونی کوپی مهران وتویه تی: ((مروئی له خوا ترس و خو پاریز زیاتر له وه ی که چاودیز و ئیشکی زوئی حاکمیکی سته مکار و شهریک و هاوده می خرابه کاری بیّ، لیپرسینه وه له نه فسی خوئی ده کات)).

ئىمام ئەحمەدى كوپى حەنبەل لە وەھب دەگىرپتەوہ كە: ((لە نووسراو و نامەى ئالى داودا ھاتووہ: حەق ئەوہ يە كە مروڤى ژىر و عاقل لە چوار كاتژمىر لە ژيانى خويدا بى ئاگا و نائاگا نەبىت:

- كاتژمىر ك تەرخان بكات بو سەر قال بوون بە ياد و ستايشى پەروەردگارەوہ.
 - كاتژمىر ك دابنيت كە تيايدا موھاسەبە و لىپرسىنەوہ لە نەفسى خوى بكات.
 - كاتژمىر ك تەرخان بكات كە لە گەل دوستان و ھاوپى دلسوۆز و پاستگوگانيدا كەم و كوپى و لاوازيەكانيان بو يەكتر باس بكەن، بە مەبەستى چارەسەر و چاكسازى كردنيان.

- كاتژمىر ك ديارى بكات بو ئەوہى تيايدا تەواوى خوشيەكانى و كاروبارە ويستراوہكانى نەفسى خوى بەجى بهيلى، چونكە ئەم كارە لەم كاتژمىرەدا ھاوكارى دەكات بو بە كردهى كردنى ھەستان بە جى بەجى كردنى ئەو سى بابەتەى پيشوو و بو دلى ئەو بە جوړىك لە گەران و گەشت و گوزار دەژمىردى و حيسابى بو دەكرىت)).^{۱۷}

دەلئىن: ئەحنەف كوپى قەيس ھەندىك جار لە چرايەك نزيك دەبوويەوہ و پەنجەى خوى دەخستە سەر گپ و كلپەى چراكە و بەخوى دەوت: ((ئەى حونەيف سزاي ئاگر بچىژە! بوچى فلان پوۆ تووشى فلان تاوان بووى؟ بوچى فلان پوۆ فلان تاوان و گوناحت كرد؟))

حەزەتى عومەر (خوای لى پازى بىت) لە نامەيەكى دا بو يەكى لە كارگوزارەكانى خوى وە بىرى دەخاتەوہ كە: ((لەدوڤى خوشى و سەلامەتى و تەندروستى و پيش ئەوہى پووبەپووى باروودوڤى سەخت و ناپرەحەت ببیتەوہ، نەفسى خوت موھاسەبە بكە و لى پىرسەوہ، چونكە ھەركەسى لە باروودوڤى ئاسوودەى دا و پيش ھاتنى باروودوڤى سەخت و گران نەفسى خوى موھاسەبە بكات، باروودوڤى باش دەبىت و

خه لکانی تر به خیلی و پژی پی ده بن. به لام هر که سی ژیانی دنیا و هوا و
 ناره زوی له موحاسه به و لیپرسینه وهی نه فس دوری بخاته وه و دوی بخات، تووشی
 به شیمانی و پاشگه ز بوونه وه و له ناو چون ده بی)).

ئیمامی حه سه ن (خوای لی پازی بیئت) ده فه رموویت: ((مروقی نه هلی ئیمان به
 وردی و به سه ختی ناگای له نه فسی خویتی و چاودیری ده کات. له پینا و په زامه ندی
 په روه ردگاردا ده بخاته به لیپرسینه وه و موحاسه به کردنه وه، له دواروژدا بانگ
 کردن و لیپرسینه وهی که سانی ئاسان ده بی، که له دنیا دا نه فسی خوئیانیان خستبیته
 به لیپرسینه وه و سه رزه نشت کردنه وه.

هر کاتی مروقی نه هلی ئیمان پووبه پووی شتیکی سه ر سوپه نته ر و خوش بوویه وه
 ده لی: سویند به خوا حه زت لی نه که م و پیوستیم بیته! به لام لیت دور ده که ومه وه و
 هیچ کاتی له بهر خاتری تو نا فرمانی په روه ردگارم ناکه م.

به لام هر کاتی سه باره ت به که مته ر خه می خوئی به رامبه ر به نه فسی بگه پی و
 پیدا چوونه وه بکات ده لی: بوچی وام کرد؟ چیمه به سه ر نه م کارانه وه؟ سویند به خوا
 جاریکی تر ناگه پیمه وه بو سه ر نه م کاره!

نه هلی ئیمان نه وانه که قورئانی پیروژ ده ستیانی گرتووه و له تیاچوونن
 پاراستوونی.

نه هلی باوه ر له م جیهانه دا خوئیان وه ک نه و به ند کراوانه ده زانن که هه میشه و
 به رده وام له نه ندیشه و بیری نازادی و پزیزگاری خوئیاندان.

باوه ردارانی راسته قینه نه وانن که دله کانیان جگه به یادو ستایش و زیگری
 په روه ردگار به هیچی تر ناسووده بی و نارامی پهیدا ناکات و جگه له و به شتیکی تر
 په یوه نددی و خوشه ویستی نییه.

نه هلی ئیمان هه مان نه و که سانه ن که به دلنیا بییه وه ده زانن سه باره ت به بیستن،
 بینن، وتن و کار و کرده وهی خوئیان ده که ونه به لیپرسینه وه و موحاسه به کردنه وه.

مالکی کوپی دینار ده لیت: ((په روه دگار، سه باره ت به که سی که به نه فسی خوئی ده لئ: تو مه گه ر فلان کاری نابه جی و ناره وات نه نجام نه دا و فلان قسه ی خراب و ناپه سهندت نه وت؟ دواتر لووتی ده گری و جله وی ده گری و به په پره وی کردن له قورئان و فهرمووده (کیتاب و سوننه ت) ناچار و مه جبوری ده کات و ئیمان و ویست و ئیراده ی خوئی ده کاته ریبه ر و پینموونی که ری نه و)).

نمونه یه که بو چونیه تی موحاسه به کردنی نه فس:

پیشتر نه فسمان به شهریککی بازرگانی متمانه پی نه کراو (جی متمانه نه بوون) چوواند، به هه مان شیوه که یه که م: دوا ی چاودیری کردن و په چاو کردن و ماف و به رپرسیاریه تی شهریکایه تی له لایه ن شهریکه وه یه، که ئامانج و مه به ست له شهریکایه تی کردن به ده ست هینانی سوودو قازانجه، دپته دی و ده سته به ر ده بیت، وه له قوناغی دووه مدا چاودیری کردن له ده ست به کاربوون و هه نگاو هه لگرتنی نه و و سینه م هه ژمارکردن و دیاری کردنی ده ست پیکردن و هه نگاوانه کانی و چواره میش به رگری کردن له دووباره بوونه وه ی خه وش و ناپاکیه کان که به هه لکه وت تووشی بووه.

نه فسیش به م جوړه یه، سه ره تا له په یوه ندی له گه ل پاریزگاری کردن له نه ندامه حه وت لایه نه که پاریزگاری کردن لییان پاراستنی سه رمایه یه و دوا ی نه و به ده ست هینانی قازانج و سوود ته رج ده کری، چونکه که سی که خاوه نی سه رمایه نه بی ئیتر چو ن له چاوه پووانی سوود و قازانجا بیت؟

نه و نه ندامه حه وت لایه نانه بریتین له: چاو گوی، ددان، عه ورت، ده ست و پی^{۱۸}، که ئامراز و هوکاریکن بو به خته وه ری یا خود به دبه ختی (الشقاء، السعادة)، هه رکه سی له باره ی پاراستنی نه وانه که مته رخه می بکات، تووشی کیشه و گرفت گه لئ و

چاره‌پرش گه‌لی ده‌بی و هه‌رکس پاریزگاربیان لی بکات، پاریزگاری له خیر و چاکه و به‌خته‌وه‌ری خوئی کردووه. له راستی دا پاراستنی نه‌وانه بنه‌ما و بنچینه‌ی ته‌او خیر و به‌رژه‌وه‌ندییه و پشت گوی خستنیشیان به واتای توش بوونه به ته‌وای شه‌ر و خراپه‌یه‌ک. په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به توانا ده‌فه‌رموویت: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ﴾ سووره‌تی نور ۳۰.

واته: نه‌ی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) به پیاوانی ئیماندار بلی: چاویان بپارین (له سه‌رنجدانی ئافره‌تانی نامه‌حره‌م) هه‌روه‌ها ناموس و عه‌وره‌تی خویمان له حه‌رام بپارین.

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾ سووره‌تی نه‌سرا ۳۷.

واته: هه‌روه‌ها به‌سه‌ر زه‌ویدا به که‌ش و فش و له‌خو‌بایی بوونه‌وه مه‌پو چونکه تو هه‌رگیز ناتوانیت زه‌وی کوناو‌ده‌ر بکه‌یت، ناشگه‌یته به‌رزی چیاکان (نیتر نه‌م که‌شخه و شانازییه‌ت له چیه)...

له لایه‌کی تردا ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ سووره‌تی نه‌سرا ۳۶.

واته: (نه‌ی ئینسان) له شتی‌ک مه‌دوی و شوینی شتی‌ک مه‌که‌وه که زانست و زانیاریت ده‌ریاره‌ی نییه، چونکه به راستی ده‌زگا‌کانی بیستن و بینین و تیگه‌یشتن هه‌ر هه‌مووی، به‌رپرسیاره له به‌رامبه‌رییه‌وه.

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ سووره‌تی نه‌سرا ۵۳. واته: ئوه پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) به به‌نده‌کانم بلی: چاکترین گوفتار بلین (جوانترین گوفتار بنوسن).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ سووره‌تی نه‌حزاب ۷۰.

واته: نه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی باوه‌رتان هیناوه له خوا بترسن و پاریزکار بن، هه‌میشه قسه‌ی به‌جی و به‌سوود بکه‌ن.

هروهها دهفهرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُنْتُمْ نَفْسًا مَّا قَدَّمْتُمْ لِغَدٍ﴾

سورهتی حشر ۱۸.

واته: ئهئى ئهوانهئى باوهپتان هئناوه، خواناس و پاريزكار بن و له سنورهكانى خوا مهترازين، با ههمو كهسى سهرنج بدات و بزاني چى بو سبهئى دهست پيشخهري كردهوه.

ئهگر مروء سهبارهت به نهفسى خوئى له بارهئى چوتئيبهئى كه لك وهرگرتن له ئهندامهكانى توند بئى و به سهختى له نهفسى بپرسئتهوه سهبارهت به چوتئيبهئى بهكارهئنانى ئهندامهكانى، دهچئته نئو قوناغى چاودئيرى و پاريزگارى كردن كه به هيچ شئوهيهك نابئى دهست بهكاربوونى نهفس له بارهئى كه لك وهرگرتن له ئهندامهكان پشتگوئى بخات، ههتا زياتر له چاودئيرى كردنيان بئى ناگا بئى، نهفسيش زياتر تووشى لادان و خهوش و ناپاكى دهبيتتهوه و سهردهكهئشى بو له ناو بردنى دل و ئهندامهكان. به هر جوئى كهسى كه هستى به كه م و كوئى و قازانچ و بهرزهوهندى مهعنهوى كرد، دهبئى بچئته نئو قوناغى موخاسه به كردن و لئپرسينهوهئى نهفسهوه.

دواى لئپرسينهوه و موخاسه به كردهوهيه كه راستى و حهقيقهئى سوود و قازانچ و زهره و زيانى له لا پوون و ئاشكرا دهبيتتهوه، ههركاتئى سهبارهت به زيان و خراپه دئنيابى پهيدا كرد، به هه مان شئوه كه شهريكى تاوانبار دهبئى ئه و خهوش و ناپاكئيبهئى كه پهيدا بووه، قه ره بووى بكاتهوه و له داهاتووشدا نهفس ناچار و مهجبوور بكات به ئهمانهت دارى و پاريزگارى و چاودئيرى كردن.

بهلام نابئى له بيرمان بچئى كه سهبارهت به هه لوه شاندهوهئى شهريكايهئى له كه ل نهفسدا، مروء خاوهنى سهربهستى و ئازادى نئيبه و (اختيار به دهست خوئى نئيبه)، هيچ رينگهيهك بو پچراندنى تهواوى پهيوه نديبهكانى له كه ل ئه ودا بوئى شياو و گونجاو نابئى، واته ناتوانئيت نهفسئكى تر بخاته جيگه و شوئينى ئه و له ئاكامدا ته نيا رينگه چارهئى ئه و چاودئيرى كردن و موخاسه به و لئپرسينهوهئى لئى و دووركهوتنهوه له نهزاني و بئى ناگابى سهبارهت به دهست بهكارى و هه لئس و كهوتهكانى نهفس.

نهوهی که کاری موحاسه به کردنی نه فس ناسان دهکات:

یه کی له و کاروبارانہی که له موحاسه به کردن و چاودیری کردنی نه فسدا هاوکاری و هاریکاری مروژ دهکات، نه مه ناسین و ناشنایه تی به، که نه گهر تاکو زیاتر له ژیانی دونیادا خهریکی چاودیری کردن و پاراستن و لیپرسینه وهی نه فسدا بی، زیاتر خوئی له به خته وهری و کامه رانی و ناسایش و ئارامی نزیك دهکاته وه، وه نه گهر نه مروژ موحاسه به کردنی نه فس له نه ستوی خودی خویدایه لیی بی ناگا نه بی، سبه ینی که کاری لیپرسینه وه که وته دهست پهروه ردگار، ناسووده ده بی، به لام به هر نه اندازه یه که نه مروژ لیی بی ناگا بی، دواپوژ کاره که ی له سر سهخت ترو قورستر ده بی.

هروه ها ناگایی و شاره زایی له م بابه ته دا که قازانجه که ی سه وداگه رای و بازرگانی و گه یشتنه به به خته وهری هه میشه بی له به هشتدا و سه یرکردنی پهروه ردگاری میهره بانه، وه زهره ر و زیانه که یشی چوونه ناو دوژه خ و بی به ش بوونه له بینینی پهروه ردگاری. نه گهر که سی له م باره یه وه ئیمان و دلئیایی هه بی، موحاسه به و لیپرسینه وهی نه فسی خوئی له ژیانی نه م دونیایه دا به لایه وه ناسان ده بی.

حق وایه که مروژه کانی نه هلی ئیمان، ویست و ئیراده ی که به دونیای دوا ی مردن باوهر و یه قینیان هه یه له موحاسه به کردن و چاودیری کردنی نه فسی خوئیان بی ناگا نه بن و ته و اووی جووله و دانیشتنه کان و هه ناو هه لگرتنه کانیا ن بخنه ژیر چاودیری کردن و کوئتروول کردنیکی توندی خوئیانه وه.

هر ساتی له ساته کانی ته مه ن گه وه ریکی به نرخه که ده توانین به هوئی نه وانه وه، ماله پر له ناز و نیعمه ته کان و بهره وامه کانی به هه شتی پی بکړین.

به هه در دان و به فیرو دانی ساته کانی ته مه ن یا خود کړین و فروشتن و سه وداگه رییان له به رامبه رشت هاتیک که جگه له زهره ر و زیان، له ناو بردن و تیاچوون، هیچ شوتهات و دهست که وتیکیان نییه، ته نیا کاری نه زان ترین، گه مژه

ترینی مروّفه‌کانه، وه ته‌نیا له پوژی (تغابن) و په‌شیمانی دایه که هست به‌م حقیقت و راستییه نه‌کهن.

په‌روه‌ردگار ده‌فهرموویت: ﴿يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَعُوفٌ بِالْعِبَادِ﴾
سورده‌تی نالی عیمران ۳۰.

واته: پوژیک دیت هموو که‌س، کار و کرده‌وه‌کانی خوئی ده‌بینیت ناماده‌کراون به‌ خیر و شه‌پیه‌وه، تاوانبار تاوات ده‌خوازی که له نیوان خوئی و کرده‌وه خرابه‌کانی دا مه‌ودایه‌کی دور و دریز مه‌بووایه، خوی گه‌وره‌ش بیدارتان ده‌کاته‌وه به سیفته‌تی توله سه‌ندنه‌وهی خوئی ده‌تان ترسینیت (له‌وهی که کاری ناره‌وا بکن) و خوا به سوژ و به به‌زه‌بیه بو‌نه‌و به‌ندانه‌ی (که به‌م ناگاداریبانه دلیان راده‌چله‌کیت پیش هاتنی نه‌و پوژه).

ته‌وه‌ری چواره‌م: لیپرسینه‌وه‌ی نه‌فس

موحاسه‌به و لیپرسینه‌وه‌ی نه‌فس دوو جوژه: جوژی پیش کرده‌وه (نه‌نجامدانی کاره‌که) و جوژی دوی نه‌و (دوی نه‌نجامدانی کاره‌که).

موحاسه‌به‌کردنی نه‌فس پیش کرده‌وه و ده‌ست به‌کاربوون:

حق وایه که مروّفه‌پیش ئیراده و برپاردان بو‌نه‌نجامدانی کاری، ته‌واوی لایه‌نه‌کانی نه‌و کاره له‌به‌رچاو بگری و هرکاتی نه‌نجامنه‌دانی به‌لاوه باشر بوو له نه‌نجام دانی و به‌کرده‌یی کردنی، هه‌نگاوی بو‌ه‌لبگری و نه‌نجامی بدات.

حه‌سه‌نی به‌سری (خوی لی پازی بیت) ده‌فهرموویت: که‌سی که له کاتی برپار دانی بو‌نه‌نجامدانی کاری ته‌واوی لایه‌نه‌کانی نه‌و کاره له‌به‌رچاو بگری، وه دواتر نه‌گه‌ر بو‌ په‌روه‌ردگار و په‌زامه‌ندی خوداوه‌ند بی، نه‌نجامی بدات، وه به‌په‌چه‌وانه‌وه گه‌روازی لی به‌ینتی، په‌روه‌ردگار ده‌یخاته به‌ر په‌حمه‌ت و میهره‌بانی خوئی‌وه)).

هه ندى ئه م قسه يه ئه ويان ليكداوه ته وه و وتويانه: هه ركاتي نه فس بو
 نه نجامداني كاري دهستي خسته پيش و له نه نجام دانيدا دهست پيشخهري كرد و
 مروفتيش ويستي بگات، پيوسته پيش نه وه ي پي هه لبستي و هه نكاوي بو هه لبري
 به مه بهستي جي به جي كردني له باره يه وه بير بگاته وه و ليكي بداته وه، كه نايا نه
 كاره له ناست توانايي نه ودايه يا خود نا؟ نه گه ره له ناست تواناي دا نه بوو پي
 هه لتهستي و نه نجامي نه دات.

نه گه ره له ناست توانايي نه ودا بوو خوڤاگر بيت و له باره يه وه بير بگاته وه و شي
 بگاته وه، كه نايا نه نجامدان و كرده يي كردني بو نه و باشتره يا خود جي به جي
 نه كردن و كرده يي نه كردني؟

نه گه ره نه نجام نه داني نه و كاره بو نه و باشتر بوو خوڤي لي دوور بخاته وه و نه نجامي
 نه دات.

نه گه ره بيري كرده وه و ليكدايه وه كه هه نكاو نان و دهست به كار بووني باشتره
 بو، بو جاري سنيه م پيوسته. له باره يه وه بير بگاته وه كه نايا هو كاري نه و
 به دهست هيناني ره زامه ندى په روه ردگار و پادا شتي دوا پرژه، يا نامانجي نه و به دهست
 هيناني پله و پايه، مال و سامان و به دهست هيناني شوڤهت و ناوداريه له نيو خه لكي
 دا؟

نه گه ره نامانجي نه و مه سه له ي دووهم بوو له دهست به كار بووني دهست به ردابي و
 خوڤي لي دوور بخاته وه (نه نجامي نه دات)، هه رچه ند كه به ويستي و داخو ازيه كه ي
 خوڤيشي بگات، تا وه كو نه فسي نه و تووشي هاوه ل برپاردان نه بي (شهريك پهيدا
 كردن) و خووي پيوه نه گري، وه كار بو غه يري خوا به لايه وه ناسان نه بي، چونكه به
 هر نه اندازه يه كه نه م كاره به لايه وه ناسان بيت، كار كردن بو په روه ردگار به لايه وه
 سهخت و قورس تر ده بيت، وه به قورس ترين كاري ده زاني له سه ر خوڤي، بو يه
 ناتواني نه نجامي بدات، (چونكه دل وهك پارچه يه كي سبي پاك وايه و به هر تاوان

کردنی که نه فس هانمان دہدات بوّ نہ نجام دانی، نہو پارچہ سپیہش (کہ دلّہ) ہیڈی
 ہیڈی پەش دەبیتهوہ و ئیتر گوناح و تاوانی بہلاوہ ئاسان دەبی و بہ پیچہوانہشەوہ
 نہ نجامدانی کاری خیر و چاکە ی بہلاوہ قورس و گران دەبی و ناتوانی نہ نجامی بدات،
 نہ گەر چی بچووکیش بیت، نہ گەر نہ نجامیشی بدات کہ مەترخەمی تیدا دەکات و تام و
 چیژ و ئاسودەییەکی پوچی و دەروونی لی نابینی، وەرگپیری کورد).

نہ گەر گەیشتہ نہو ئاکام و نہ نجامە ی کہ کارەکە ی بوّ بە دەست هینانی پەزنامەندی
 پەروەردگار و پاداشتی دواپوژە، جاریکی تر خوڤراگر بیت و ببینی و بزانی. ئایا نہ گەر
 پیویستی بە هاوکاری و هاریکاری هەبی یان نا، نہ گەر پیویستی بە هاوکاری و
 هاریکاری هە یە ئایا یارمەتی دەرانی بوونیان هە یە کہ هاوکاری بکەن یان نا؟

نہ گەر یارمەتی دەر و هاوکار گە لیکی نہ دۆزییەوہ و پەیدای نہ کردن لە نہ نجام دان و
 دەست بە کار بوونی نہو کارە دوورە پەریزی بکات و خوئی لی دوور بخاتەوہ. بە
 هەمان شیوہ کہ پیغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) لە مەککە ی پیروژدا لە جیهاد و
 تیکۆشان (بە واتای پووبەپوونەوہ ی سەربازی) لە گەل موشریکەکاندا تاوہکو زەمەنی
 بە دەست هینانی توانا و دەسەلات و دۆزینەوہ ی دەسیاران و ئاریکاران و یارمەتی
 دەران (نەنصار) دوورە پەریزی کردن و خوئی دوور خستەوہ.

بەلام نہ گەر یارمەتی دەر و هاوکاری کەرائیکی دۆزییەوہ هەنگاوی بوّ هەل بگری و
 دەست بە کار بیت.

تەنیا کەسانی سەرکەوتن بە دەست ناهینن کہ یەکی لەو بابەتانە پەچاوەکات،
 بەلام نہ گەر تەواوی نہو قوناغانە لیک بدرینەوہ و تیبینی و سەرنجیان بدری، بە
 دنیاییەوہ لەوکارە سەرکەوتو دەبی. ئەوہ ی باسکراو خرایە پوو چوار قوناغ بوو کہ
 پیش دەست بە کاربوونیان و هەر جوژە هەنگاو هاویژتتی دەبی لەبارەیانەوہ نەفس
 بخەینە بەر موحاسەبە و لیپرسینەوہ.

چونکه مهسه له که بهو جوړه نییه که مروځ هه کارئ که بیهوئ بتوانئ نه نجامی بدات. هه کارئیکي له دهست هاتن و شیاویش به جوړئ نییه که جئ به جئ کردنی له وازهینانی باشتربئ. ته وای کاره چاک و سووډمه نده کانیش که دهیهوئ نه نجامی بدات. نه م جوړه نییه که بیگومان له پیتناو په زامه ندی په روه ردگاردا بیټ.

هه کارئیکیش که مروځ له باره ی نیهت پاکي خوئ دلتیایه به جوړئ نییه که به بی هاوکاری و ئاریکاری خه لکانی تر بتوانئ نه و کاره کرده یی بکات، وه کو مروځئ که له باره ی نه م کاره وه نه فسی خوئ بخاته بهر موحاسه به کردن و لیپرسینه وه وه، به لایه وه ناشکرا و به دیار ده که ویت که چ کارئ نه نجام بدات وله هه نگاو نان و دهست به کار بوونی چ کار گه لیکیش دووره په ریژی بکات و واز بهینئ.

موحاسه به کردنی نه فسی دواي کرده وه و دهست به کاربوون :

جوړی دووه م که ده گه ریته وه بو موحاسه به کردنی نه فسی دواي کرده وه و دهست به کاربوون، خوئ سی جوړه :

په که م: لیپرسینه وه ی نه و (نه فسی) له باره ی په رستش و کارئیکي چاکه که له باره ی هه چ باشترو سافی و بی خوئشئ نه نجامدانییه وه که مته رخه می کراوه و بهو جوړه ی که پیویسته مافی په روه ردگار په چاو نه کراوه و له بهر چاو نه گراوه. مافی په روه ردگار له باره ی په رستشه وه شه ش شته، که بریتین له: (زانست و شاره زایی له باره یانه وه، ناموژگاری و ناموژیاری راستگوئیانه ی خه لکی، په پیره وی کردن له پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم)، هه چ باشترو نه نجام دانی نه و کاره، وه بیر هیئانه وه به خششی ریتموونی په روه ردگار و پووکردنه که مته رخه مییه کان سه باره ت بهو کاره.

ده بیټ سه باره ت به مه نه فسی خو مان بخینه به رده م لیپرسینه وه و موحاسه به کردنه وه که نایا نه و قوئاغانه ی به درووستی خستووه ته بهر چاودیرییه وه،

وه له و په رسته شه دا نه و بابه تانه ی (شه ش مافه که ی په روه ردگار) په چاو کردوون یان نا؟

دووه م: له نه فسی خو مان بپرسینه وه و مو حاسه به ی بکه ین سه باره ت به و کارانه ی که واز لی هینان و دوورکه وتنه وه لییان له نه نجام دان وجی به جی کردنیان باشتره .
سییه م: سه باره ت به ههنگاو نان و دهست به کار بوون بو نه نجامدانی کار که لیکی په وا و ریگه پیدرا و نه فسی خو ی بخاته بهر لیپرسینه وه و مو حاسه به کردنه وه که بوچی نه و کارانه ی نه نجامی داون نایا له پیناو به دهست هینانی په زامه نندی په روه ردگارو پاداشتی دواړوژ بووه یا خود نا؟ نه گه ر مه به ست و تامانجیکی چاک و دروستی بووه و که لک و قازانجی کردووه و نه گه ر تامانچ و مه به ستی نه و ماده و دونیای نا پایه دار بووی، نه و که لک و قازانجه ی له دهست داوه .

زهره ر و زیانه کانی دوورکه وتنه وه له مو حاسه به کردنی نه فس:

گوی نه دان و پشتگو ی خستنی لیپرسینه وه و مو حاسه به کردنی نه فس و نازاد کردنی و سه ربه خو بوون و فه راهه م و ناماده کردنی کارووباره نه فسییه کان و چاوپوشی و که مته ر خه می له گه لیدا، خرابترین زهره ر و زیانی پی ده گه یه نی، وه بواری له ناو چوون و مردنی بو فه راهه م دهکات، نه مه باروودوخی نه هلی له خو بایی بووه کان و هه لڅه له تیئراوه کانه که چاوی خو یان ده نووقینن و دایده خه ن به رامبه ر به ناکامی نه زانی و له مو حاسه به و لیپرسینه وه ی نه فس و له گه ل باروودوخی پوژانه دا هاوپی و هاوده م ده بن، وه بی ئومید و بی هیوا بوون به رامبه ر به لیبوردن و په حمه ت و میهره بانی په روه ردگار.

هه رکاتی که سی به و جوړه بی، تاوان کردن به لایه وه ناسان ده بی (واته به ناسانی تووشی گوناح و تاوان ده بی)، وه خووی پیوه ده گری (عاده تی پی ددهات)، وه واز هینان و دوورکه وتنه وه له تاوان به لایه وه قورس و گران ده بیت، به لام نه گه ر بکه ریته وه بو ژیری و عقل و زانست و تیگه یشتوویی خو ی، ده زانی که پاسه وانی و

چاودیری کردن له دست به کاری و ههنگاو هه لگرتنه کانی نفس له نازاد کردنی ئه و ته نانهت هه ندی جاریش واز هینان و دورکه وتنه وه له کاروباری پهوا و خوو پیوه گرتنه کان بو ئه و باشتره .

کوپی ئه بی دنیا ده لی: ((پیاویکی قورپه یش بوی ده گپرامه وه که ئه و له به ره بابو په چه له کی ته لحه ی کوپی عوبه یدولایه . ئه و ده یوت: که نوبه کوپی سه ممه له گوندی رققه (رقه) ده ژیا، ئه و خووی به وه گرتبوو که به سه ختی نه فسی خوئی بخاته بهر موحاسه به کردن و لیپرسینه وه وه .

ئه و پوژی سه بارهت به ته مه نی خوئی بیری ده کرده وه و بینی که گه یشته وه ته ته مه نی (۶۰) سال و ژماره ی پوژه کانی (۲۱۶۰۰) پوژه، هاواریکی کردو تی: وای بو من! ئه گه ره هر پوژی تاوانیکم ئه نجام دابی، هاوکات ده بی له گه ل (۲۱۶۰۰) تاوان دا ببری مه خزمه تی په روه ردگار؟! له وانیه له هر پوژیکدا تاوانیکم ئه نجام دابی؟! ئه و له تاو فره بی په ژاره و دلته نگي دا له هوش خوئی چوو و که و ته سه ر زه وی و مالئاوایی کرد و کوچی دوا بی کرد .

یه کی ده یوت: خوژگم به و به خته وه ری و کامه رانییهت بو ئه و هه لبه زینهت به ره و به هه شت!)).

موحاسه به کردنی نه فس سه بارهت به یه ک هه لویستی و شوینکه وتن:

کورته ی ئه م بابه ته به م جوژه یه که:

- مروژ له باره ی به جیپینانی ئه رکه کانی، نه فسی خوئی بخاته بهر لیپرسینه وه وه .
ئه گه ر که م و کوپی و ناته واوییه کی بینی له ریگه ی قه ره بوو کردنه وه وه یاخود چاکسازی گرفته کانه وه، چاره سه ری بکات .

- له پال ئه وه شدا، سه بارهت به کاروباری حه رام و نارپه واوه نه فسی خوئی بخاته بهر ده م موحاسه به کردن و چاودیرییه وه، هه رکاتی زانی و هه ستی به وه کرد که کاریکی نارپه وا و ریگه پینه دراوی - له پووی شه ریعه تی ئیسلامه وه - ئه نجام داوه، له ریگه ی

توبه کردن و داوای لیبوردن - له په روه ردگار - وه ههنگاو نان و نهجمادانی کاریکی چاک، نه و کاره - کاره خراپه ی که کردوویه تی یاخود تووشی بووه - قهره بوو بکاته وه.

- سه بارهت به بی ناگایی و ته مئی کردنییه وه له باره ی په روه ردگار وه نه فسی خوئی موحاسه به بکات و لئی بپرسیته وه، نه گهر به راستی سه بارهت به نه فسی خوئی تووشی بی ناگایی و پشت گوی خستن بووه، به یادکردن و پووکردن په روه ردگار - نه و که مترخمی و بی ناگاییه - قهره بوو بکاته وه.

- هه روه ها سه بارهت به قسه و لیدوان و هاتووچو و بینین و بیستنییه کانییه وه نه فسی بخاته بهر موحاسه به کردن و لیپرسینه وه وه، وه له خوئی بپرسی که به مه بهستی نه و له و کارانه - قسه و لیدوان و هاتووچو - چی بووه...؟ بوچ که سی نه جمای داوون؟ وه به چ شیوه یه ک پئی هه لساوه و ههنگاوی هه لگرتووه بو جی به جی کردنیان؟

هه روه ها له م باره یه وه دلنیا بی که بو هه ر کارو کرده وه یه که نه جمای ده دات دوو دوسیه (په روه نده) ده کرینه وه:

- یه کی له و دوسییانه سه بارهت به نامانج و هوکاری.

- دووه میش سه بارهت به چوئییته و چوئایه تییه وه ی.

له دوسیه ی یه که مدا له باره ی (یه ک دلئی) واته (اخلاص)، وه له دوسیه ی دووه میشدا سه بارهت به چوئییته ی په پره وکردن و پیژه و نه اندازه ی هاوده نگی قسه و کرده وه یی له گه ل شه ریه تدا پرساری لی ده کری.

په روه ردگاری به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿فَوَرِّكْ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ (۹۲) عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ سووره تی حه جر ۹۲ - ۹۳.

واته: سویند به په روه ردگارت پرسیار له هه موویان ده که یین به گشتی (له بیرو باوه پری هه موویان ده کوئینه وه)، له و کارو کرده وانهی که ده یان کرد.

هه روه ها ده فەرموویت: ﴿فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ (٦) فَلَنَقْصُنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ﴾ سوورەتی ئە عراف ٦ - ٧.

واتە: ئینجا سویند بیټ بە خوا بیگومان ئیمە پرسیار دەکەین لەوانە ی که پیغەمبەرانیان بو پەوانە کراوه، سویند بیټ بە خوا لە پیغەمبەرانیان دەپرسینه وە (دەربارە ی هەلوێستی ئەو خەلکە بەرامبەرانیان).

وہ دە فەرموویت: ﴿لَيْسَ السَّالُّونَ بِمُؤَدِّبِيكَ وَلَئِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ الْإِسْلَامَ فَاسْتَضِيئُوا بِنُورِهِ﴾ سوورەتی ئە حزاب ٨.

واتە: تا لە پوژی قیامەتدا، خوا پرسیار بکات لە پاستگوویان دەربارە ی پاستیبەکیان.

کاتی که لە پاستگوویان پرسیار دەکری سەبارەت بە پاستگوویان، لە بارە ی درۆژنەکانە وە ~ وێن گومان دەبەن؟

موقاتل لە بارە ی ئەو ئایە تانە وە دەلی: ((پەروەردگار دە فەرموویت: بە ئین و پەیمانمان وەرگرتووہ که لە پاستگوویان - واتە پیغەمبەرەکان - لە بارە ی راگە یاندنی پە یامە که یانە وە پرسیار بکەین)).

موجاهید دەلی: ((پەروەردگار لە ئە هلی بانگە واز و بانگە هیشت که ران دە پرسی: هەر وەکو چۆن پیغەمبەرانی پە یامی خوێان بە و جوړە ی که هە یه گە یاندوو یانە تە خەلکی، ئیوہش پە یامی منتان بە خەلکی راگە یاند یاخود نا؟))

بە لام حە قیقەتی بابە تە که ئە مە یه که ئایە تە که هە ردووکیان لە خو دە گری، چونکە هە م پیغەمبەرانی و هە م راگە یە نەر و بانگە شە که ران هە ردووکیان سەر بە پاستگوویان، وە لە پیغەمبەرەکان (سە لامی خوایان لە سەر بیټ) لە بارە ی گە یاندنی پە یامە که و لە بانگە خوازانیان سە بارە ت بە بانگە کردن بو پە یامی پیغەمبەرانی پرسیار دە کری، وە دوا ی ئە وە ئە وانە ی که پە یام و نامە ی بانگە هیشت کردنیان پی گە یشتووہ لە بارە ی قبوول کردنی پە یامە که یانە وە لێ پرسینه وە و بە دوا داچوون دە کری.

وهك چۆن پهروهردگار دهفرمووئیت: ﴿وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ﴾

سورده تی قهصه ص ۶۵.

واته: پوژئیک دئیت خوا بانگیان دهکات و پئیان دهفرمووئیت: ئه وه وهلامی

پئغه مبه رانتان چۆن دایه وه؟

قهتاده دهلی: سه بارهت به دوو بابه ته پرسیار له پئشینه کان (مردووه کان) و

داهاتووه کان دهکری:

– چ که سیکتان ده په رست؟

– کاردانه وه و په رچه کرداری ئیوه له باره ی بانگه یشتی پئغه مبه رانه وه چی بووه؟

واته سه بارهت به په رستراو په رستش و به خششی پئنموونی، له هه موویان پرسیار

دهکری.

پهروهردگاری به دهسه لات دهفرمووئیت: ﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ سورده تی

ته کاسور ۸.

واته: پاشان سوئند به خوا له و پوژدها پرسیارتان ئی دهکریت ده رباره ی هه موو ناز و

نیعمه ته کانی دونیا (چونتان په پیدا کردووه و له چیدا به کارتان هئناوه).

موحه ممه دی کوپی جه ریری ته بیری دهلی: ((پهروهردگار مه زن دهفرمووئیت: دوا ی

ئه وه ی که له و به خششانه ی که له دونیادا لئیان به هره مهند بوون، پرسیار دهکری که:

له که لئاندا – به خششه کان – چیتان کردووه؟ به هوئیانه وه گه یشتوونه ته کوئی؟ چۆن

به دهستان هئناون و به چ شیوه یه که به کارتان هئناون و که لکتان ئی وه رگرتوون؟))

قه تاده ش دهلی: ((پهروهردگار له ته وای مروقه کان له باره ی ئه و به خششانه ی که

پئییانی داوه و ئه و به پرسیار بییهت و ئه رکانه ی که له باره یانه وه – له باره ی ئه و

به خششانه – هه یانبووه، پرسیار دهکات)).

ئەو بەخششانهی که له باره یانەوه پرسیار دەکری، دوو جۆن:

- جۆری یەکەم: ئەو بەخششانهی که له پێگەی پەوا و حالەوه بە دەست هاتوون و له پێگەی درووستدا بە کارهاتوون و سوودیان ئی وه رگیراوه، که ئایا سه بارهت به و بهخششانه ستایشی پهروه ردارگی به جیهیناوه یان نا؟

- جۆری دووهم: له پێگەی ناپهوا و حه رامه وه به دەست هاتوون و له پێگەی ناپهوا و پێگه پینه دراوه به کار هینراون و که لکیان ئی وه رگیراوه، که له باره ی به دەست هینانی و که لک وه گرتن و به کارهینانیان ده خرینه به ر لپرسینه وه و مو حاسه به کردنه وه. وه ک چون مروه کان له باره ی هیزی بیستن و بینین و دل و تهواوی کار و کرده وه و قسه و گفت و گوکانیه وه ده که ویته به ر لپرسینه وه و پرسیار کردنه وه. به هه مان شیوه که پهروه ردارگی مه زن ده فه رموویت: ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ سووره تی ئەسرا ۳۶.

واته: ئە ی نینسان له شتیک مه دوی و شوینی شتیک مه که وه که زانست و زانیاریت ده رباره ی نییه، چونکه به راستی ده زگاکانی بیستن و بینین و تیگه یشتن هه ر هه مووی، به رپرسیاره له به رامبه ریه وه.

حه ق و شیاه که پیش پوژی لپرسینه وه و مو حاسه به کردن، خو مان بخه ینه به ر مو حاسه به کردن و لپرسینه وه سه بارهت به کار و کرده وه و قسه و لیدوانه کانه وه.

پێویستی مو حاسه به کردنی نه فس:

ئەم فه رموده یه ی پهروه ردارگه به پێویستی (مو حاسه به کردنی نه فس) ئامازه ده کات که ده فه رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُنْتُمْ نَفْسًا مَّا قَدَّمْتُمْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ سووره تی هه شر ۱۸.

واته: ئە ی ئه وانە ی باوه رتان هیناوه، خو اناس و پارێزکار بن و له سنوره کانی مه ترازین، با هه موو که سیك په نج بدات و بزانیت چی بو سبه ی ده ست پیشخه ر

کردووه، ههولّ بدهن هه میسه و بهردهوام پارێزکار و دیندار و خواناس بن، چونکه به پاستی خوا زۆر ئاگایه به هه موو ئه و کار و کرده وانهی که نه جامی ده دهن.

واته په روهردگاری مهزن و به دهسه لات به نه هلی ئیمان ده فهرموویت: هه ریه کی له ئیوه بیر بکاته وه و ببینی که چ کوّل و تویشوو یه کی بوّ دواپوژی خوئی ئاماده و فراهه م کردووه؟ ئایا کارو کرده وهی چاکی کردووه تا وه کو هوّکاری ده ریا ز بوون و به خته وه ری و کامه رانی ئه و ئاماده و فراهه م بکات، یا خود تووشی کارو کرده وهی ناره وا و تاوان بووه که بواری به دبه ختی و چاره په شی و په ریشانی و کلۆلی ئاماده بکه ن؟

قه تاده ده لیت: په روهردگار له م ئایه ته دا - ئه و ئایه ته ی سهره وه - به وشه ی (غدا) واته سبه ینی پویشنی کردووه ته وه و لیکیداته وه، که به نزیکه سات و زه مه نی ئه و وه کو سبه ینی بوّ نه مپوؤ ئاماژه ده کات. (واته: ئه و وشه ی (غدا) که به مانای سبه ینی دی، زه مه نه که ی له لای په روهردگار ئه وه نده که م و نزیکه ته شبیهی نه بی وه ک ئه وه وایه که ئیمه به یه کی بلّین سبه ینی فلان کارت بوّ ده که م ئه و سبه ینییه زۆر نزیکه بوّ نه مپوؤی ئیمه، ئه و وشه ی (غدا) هه لای په روهردگاره له پووی زه مه نه وه هینده ی سبه ینی که ی ئیمه بوّ پوؤی نه مپوؤ نزیکه، وه رگێپی کورد).

کورتیه ی باسه که نه مه یه که خیر و چاکه، چاک کردن و چاکسازی کردنی دل، ته نیا له رینگه ی چاودێری و لێپرسینه وهی دل و خراپه و شه پ، له ناوچوون و مردنی دلّیش به هوئی پشتگویی خستن و که مته رخه می و به ره لّلا کردنییه وه یه که دیته دی.

تهوهری پینجه م: که لک و قازا نجه کانی موحاسه به کردنی نه فس:

لیپرسینه وه و موحاسه به کردنی نه فس زوړیک له بهرزه وه ندییه کان دهسته بهر دهکات که بریتین له:

۱. ناگایی و ناگاداری له که م و کوری و خه وشه کانی نه فس:

یه کی له قازانچ و سووده کانی موحاسه به کردن و لیپرسینه وه ی نه فس ناگایی و شاره زاییه له که موکوری و خه وشه کانی (عیهه کانی). هرکه سی ناگای له که موکوری و خه وشه کانی نه فسی خوئی نه بی ناتوانی له ناویان ببات، به لام هرکاتی له که موکوری و نه خوشییه کانی نه فس به ناگا بیت، به هوئی که متهرخه می له به ندایه تی کردن و په رستشتی په روه ردگاردا ده یخاته بهر سه رکونه و لومه کردن و موحاسه به کردن وه.

نیمام نه حمده له نه بوو دهردائه وه (خوایان لی پازی بیت) ده گپرتته وه که فهرموویه تی: ((زانست و تیگه یشتن (فقه) ناسینی مروء کاتی ته واو و کامل ده بی که، ناموژگاری و لومه ی خه لکانی تری کردبی به هوئی که متهرخه می له به جیه پتانی نه رکه نایینی و به ندایه تییه کانی په روه ردگاره وه، به لام پروو بکاته نه فسی خوئی و چاودیری بکات و به هوئی لاوازی و که متهرخه مییه کانییه وه زیاتر له خه لکی سه رزه نشت و لومه ی بکات. (واته زیاتر له خه لکانی تر لومه و سه رزه نشتی دلئی خوئی بکات به هوئی نه و که متهرخه می و لاوازییانه وه که تووشی بووه له کارووباری چاکه دا، وه رگپری کورد).

موتره فی کوری عبدالله و توویه تی: ((نه گه به هوئی ناسینی خومه وه نه بووايه له گه ل خه لکی دا په یوه ندیم ده پچراند و لییان دوور ده که وتمه وه)).

هه روه ها له نزایه کی دا که له بهر جه ژناندا (عرفات) ده یخویند، ده بیوت: ((په روه ردگارا به هوئی منه وه خه لکی له خووت دوور مه خه روه وه)).

به کری کوری عبدالله ی مزی ده لیت: ((کاتیک که سهیری قاپی و حه ساری عه ره فام ده کرد، بیرم ده کرده وه نه گه ر من له نئیوان نه مانه دا نه ده بیوم. ته واوی نه و خه لکانه ده که وتنه بهر په حمهت و میهره بانی و لیپووردنی په روه ردگاره وه)).

ئەبیوی سەختیانی وتویەتی: ((هەركاتی باسی پیاوچاكان دەكەن و ناویان دەهینن، شەرم دەكەم كە خۆم بەپیزی ئەوان و هاوشانی ئەوان لە قەلەم بدەم)).
 كاتێك كە سوفیانی سەوری لە كوێتا ساتەكانی مردنیدا بوو باوکی ئەشب و حماد كۆپی سەلەمە چون بۆلای، حماد وتی: باوکی عبدالله مەگەر لەو شتە ی كە لیتی دەترسای پارێزراو نەبوویت؟ تۆ بۆ دیوان و بارەگای پەرەردگاریکی بە پەحم و بە بەزەیی دەپۆی كە ئومیدەواری بە پەحمەت و بەخشندەیی و لیبوردنی؟
 وتی: ئە ی ئەبوو سەلەمە! وا دەزانی كە سیکی وەك من لە ئاگری دۆزەخ پزگار و دەربازی دەبی؟ وتی: بەلێ! سویند بەخوا هیوادارم كە ئەهلی پزگار بووان و دەرباز بووان بیت!

یونس كۆپی عبید دەلێ: ((سەد پەوشت لە پەوشتە خیر و چاگەكان دەناسم و دەزانم كە تەنانت یەكێ لەوانە لە نەفسی خۆمدا نادۆزمەوه)).
 محمد كۆپی واسع وتویەتی: ((ئەگەر تاوان دەبوو بەهوی هەلگردن و جوولە ی باو توفان، هیچ كەسی نەیدەتوانی خۆی لەسەر زەوی رابگری)).
 لەلای یەكێ لە حاكم و فەرمانرەواكان كەسی بە چاگە باسی (داودی تایی) دەگرد، ئەو وتی: ((ئەگەر خەلكی لە هەندێ لەو شتانی كە ئیمە ی تیدا جینگیرین ئاگادار دەبوون، هیچ كاتی هیچ كەسی قسە یەكی لەباری پیناسەگردن و پیداهەلگوتنی من نەدەهینایە سەر زاری)).

باوکی حەفص دەلێ: ((هەر كەسی لە هەر ئان و سات و باروودۆخێكدا نەفسی خۆی تۆمەتبار نەكات و نەبخاتە بەر سەركۆنە و تان و توانجەوه و لە هەر باروودۆخێكدا دژایەتی لەگەڵدا نەكات و ناچاری نەكات و هەلێ نەنێ بۆ ئەو شتە ی كە بەلایەوه سەخت و گرانه! تووشی زەرەر و زیان و لەناوچوون دەبیتەوه، وە هەر كەسی یەكێ لە پەوشت و پەفتارەكانی نەفسی خۆی بخاتە بەر ئافەرین گوتن و پیاھەلئان و چاك زانینەوه، نەفسی لەناوی دەبات)).

سروشستی نه‌فسی ئاده‌می به‌جوړیکه که مروّف به‌رهو لیژگه و خلیسکه‌ی تیاچوون پاده‌کیشی، هاوکاری و ئاریکاری دوژمن و ناحه‌زه‌کانی ده‌کات، پوو ده‌کاته ته‌واوی پیسی و خرابیبه‌کان، په‌پره‌وی له ته‌واوی پیسی و چه‌په‌لیبه‌کان ده‌کات، وه خوو و نه‌ریتی ئه‌و به‌جوړیکه که هه‌میشه و به‌رده‌وام له پړگه‌ی دژایه‌تی و ناحه‌زیدا هه‌نگاو هه‌لده‌گری.

به‌خشش و به‌خته‌وه‌ریبه‌ک که له‌گه‌ل هیچ به‌خشش و خووش به‌ختیبه‌کی تردا شایه‌نی به‌راورد و هه‌لسه‌نگاندن نیبه، ده‌ریاز بوونه له کوپلایه‌تی و داوه‌کانی نه‌فس، چونکه خرابترین و گه‌وره‌ترین پړگر و له‌مپه‌ر له نیوان په‌روه‌ردگار و مروّفدا نه‌فسه. هه‌ر مروّفی زیاتر نه‌فسی بناسی. زیاتر ده‌یخاته به‌ر سه‌رکوته و تانه و توانچ و سه‌رزه‌نشته‌وه.

یوسنی کوپی حه‌بیب ده‌لی: ئه‌بوو داود له سه‌له‌تی کوپی دینار و ئه‌ویش له بقیه‌ی کوپی سه‌هبان هه‌نانی گپړاویبه‌ته‌وه که له دایکی باوه‌رداران عانیشه (خوای لی پازی بیت) سه‌باره‌ت به واتای ئایه‌تی لای خواره‌وه پرسیار کرا: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذِنَ اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾ سووره‌تی فاتر ۲۲.

واته: پاشان که‌سانیکمان کرده‌خواهن و پاگه‌یه‌نه‌ری ئه‌م قورئانه که هه‌لمانبژاردوون له به‌نده‌کانمان، جا هه‌یانه سته‌می له‌خوی کردوه (چاکه‌ی که‌مه و گونا‌هی زوره)، هه‌شیا‌نه مام ناوه‌ندیبه، هه‌شیا‌نه زورگه‌رم و گوپه له چاکه‌کاریدا به‌ویست و یارمه‌تی خوا، ئا ئه‌وه‌لیبژاردنه و ئه‌و گه‌رم و گوپیبه له چاکه‌کاریدا، پړزو خه‌لاتیکي زورگه‌وره‌یه.

خاتوو عانیشه فه‌رمووی: ((کوپه‌که‌م! ئه‌وانه ئه‌هلی به‌هه‌شتن!)) (ده‌ست پیشخه‌ران)) له‌خیر و چاکه‌دا که‌سانی بوون که له سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) ده‌ژیان و پیغه‌مبه‌ری خوداش به به‌هه‌شتی بوون و به‌هره‌مند بوونیان له

به خششه‌کانی به هشت به لئنی داوه، به لام ((دهست پیوه‌گران)) واته ((مقتصدین))،
 نه و نه سحاب و هاوه لانه‌ن که تا کوتایی ته‌مه‌نیان په‌یره‌ویبان له ریگه و پیبازی
 پیغه‌مبهر و شه‌ریعه‌تیان کردووه، به لام سته‌مکاران و دهست درژیکه‌ران بو سهر
 نه‌فسی خوئیان خه‌لکانیکی وه‌کو من و ئیوه‌ن)).

تیبینی ئه‌وه ده‌کن که حه‌زده‌تی عائیشه (خوای لی پازی بیت) خوئی به
 سته‌مکارانی نه‌فسی خوئی له قه‌له‌م داوه.

به لام نیمام نه‌حمه‌د گیزاویه‌ته‌وه که: عبدالرحمن له‌لای ئوم سه‌له‌مه بوو نه‌وتی:
 له پیغه‌مبهری خوام (صلی الله علیه وسلم) بیستووه که ده‌یفه‌رموو: ((ه‌ندی له‌م
 خه‌لکه دواى مردنم بو هه‌میشه‌یی نام بیننه‌وه)). عبدالرحمن به‌نیگه‌رانییه‌وه له‌لای نه‌و
 هاته‌ده‌روه! دواى چند کاتژمیری جاریکی تر گه‌پایه‌وه و به ئوم سه‌له‌مه‌ی وت:
 سویندت ده‌ده‌م به په‌روه‌ردگار بلی: که ئایا من له‌وانه‌م که تو نامبینیه‌وه یان نا؟!
 ئوم سه‌له‌مه‌وتی: نه‌خیر، به لام جگه له تو ناتوانم هیچ که سئیکی تر بزگار بکه‌م^{۱۹}).
 (لیرده‌دا مه‌به‌ست له‌و وشه‌ی بزگار کردنه ئه‌وه‌یه که ئیتر ناتوانم به که‌سی تر بلیم
 که ئایا دواى مردنم ده‌مبیننه‌وه یان نا، وه‌رگیزی کورد).

له ماموستا که‌مم بیست که ده‌یوت: ((مه‌به‌ستی ئوم سه‌له‌مه ئه‌مه بووه که نه‌م
 ده‌رگایه به پووی خو‌مدا ناکه‌مه‌وه و له‌باره‌ی هیچ که سئیکه‌وه نیو بژیوانی ناکه‌م،
 مه‌به‌ستی نه‌م نه‌مه نه‌بووه که له نیوان نه‌سحاب و هاوه‌له‌کاندا ته‌نیا عبدالرحمن
 به‌هه‌شتی بووه)).

۲. ئومه و سه‌رزه‌نشست کردنی نه‌فس:

سه‌رزه‌نشست کردنی نه‌فس به‌هوی که‌مترخه‌می له به‌ندایه‌تی کردن و گوپرایه‌لی
 کردنی په‌روه‌ردگاردا کاری پاست بیژ و پاستگوئیانه، وه نه‌م کاره ه‌ندی جار زیاتر له
 کار و کرده‌وه و قسه‌ی چاکه، مروّف له په‌روه‌ردگار نزیک ده‌کاته‌وه.

ابن ابی دینار له مالکی کوپی دینار گپراویه ته وه که: ((ژماره یه که له خه لکی به نی ئیسرائیل پوژی جه ژن له یه کی که له پرستگاکانی خویندا بوون که گه نجی هات و له پال نه ودا وه ستاو وتی: گونجاو و شیواو نییه که که سیکی وه که من بیته ناو نیوه وه و تیکه له به و قهره بالغیبه بی! من مروفتیکی خراپم و فلان و فلان کاری خراپه و ناپه وام نه نجام داوه و به هه مان شیوه به خراپه باسی خوئی ده کرد.

تا وه کو په روه ردگار په پیام و نیلهامی ناردنه خواره وه بو پیغه مبه ره که بیان و وتی: فلان گه نج له زومره ی پاستگوینانه)).

به لام نه حمده ده لیت: محمدی کوپی حه سنی کوپی نه نه س ده لی: مه نزه له وه هبه وه گپراویه تیه وه که: ((پیاویکی گه پوک و گه شتیار حه فتا سال پرستشی خوی کردبوو پوژی له دیوانی په روه ردگاردا پرستشه کانی خوئی به که م ده زانی، وه له دیوان و باره گای به ده سه لات و مه رانی په روه ردگار داوای لی بوردن و لیخوش بوونی کرد! ده نگ و هاواری له لایه نه په روه ردگار وه هات که، نه م نزا و پارانه وه و قسانه ت له پرستشی حه فتا سه لات، بو من شیرین تر و خوشه ویست تره!)).

هه روه ها نیمام نه حمده گپراویه ته وه که: ((حه زه تی عیسا (سه لامی خوی له سه ر بیته) فه رموی: من دل نه رم و خاوه ن به زه ییم (رقیق القلب) و نه فسی خوم به لاواز ده زانم! نیوه لیم بپرسن!)).

نیمام نه حمده له عبدالله کوپی رباحی انصاری گپراوییه ته وه که: ((داود ده پویشته نیو گه وره ترین کوپوونه وه کانی خه لکی به نی ئیسرائیله وه و له نیویاندا داده نیشت و ده یوت: په روه ردگار له گه له منی هه ژار و بیته وادا له نیو نه م بیته وا و هه ژارانه دا به به زه یی و میهره بان به)).

له عیمرانی کوپی موسی القصیر هاتووه که وتوویه تی: ((حه زه تی موسا (سه لامی خوی له سه ر بیته) پوژی وتی: نه ی په روه ردگار له کوئی به دواتا بگه پیم؟! په روه ردگار

فهرموی: له لای خه فه تبار و دلته نکه کاندای بمدۆزه ره وه! من هه موو پۆژی تۆزیک لییان نزیك ده بمه وه، نه گهر نه مه نه بووایه له ناو ده چوون)).

له په رتوکی (الزهد)ی نیمام نه حمه ددا هاتوه: ((که سی له که سه کانی به نی ئیسرائیل بو هینانه دی نیاز و داخواییه که ی شه ست سال په روه ردگاری په رستش کردو ده په رست، به لام به ئامانج و مه به سستی خوئی نه گه یشت! پۆژی به خوئی وت: نه گهر خیر و چاکه ت تیدا بووایه به مه به ست و ئامانجی خوئی ده گه یشتی! سه و که سی هاته خه وی و پئی وت: نه و ساته ی که تیدا لومه و سه رزه نشتی نه فسی خوئی کرد ده بیینی؟ نه و ساته له په رستشی نه و شه ست ساله ی تو به نرختر و به بایه خ تر بووه)).

۳. ناسینی په روه ردگار:

یه کی له سووده کانی مو حاسه به کردن و لیپرسینه وه ی نه فس نه مه یه که له م ریگه یه وه ده توانی شاره زا و ناشنای به رپرسیاریه تی خو مان بین له به رامبه ر په روه ردگاردا. چونکه هه رکه سی ناگای له مافی په روه ردگار و به رپرسیاریه تی خوئی نه بی، په رستشه که ی سوود و قازانجیکی نه وتو له خو ناگری و کاریگری و نیشانه کانی زۆر که م ده بی.

نیمام نه حمه د (خوای لی پازی بیئت) گتپاوییه ته وه که: ((حه زه تی موسا (سه لامی خوای له سه ر بیئت) دای به لای پیاویکدا و بینی خه ریکی نزا و پارانه وه و لالانه وه یه و! پیغه مبه ر موسا (سه لامی خوای له سه ر بیئت) فهرموی: په روه ردگار! بیخه ره به ر ره حمه ت و میهره بانی و به زه یی خو ته وه! په روه ردگار ئیلهامی بو نارد که: نه گهر شاره زا و ناشنای مافه کانی من و به رپرسیاریه تی و نه رکه کانی خوئی نه بی، نه گهر نه وه نده ش بپارپته وه که به هوئی وه ریخوله کانی پارچه پارچه بن، نزا و پارانه وه که ی لی قبول نا که م)).

یه کیّ له گرنگترین و به سوودترین کاروبار، پووتیکردن وچاودیرییه به مافه کانی پهروهردگار به سهر بنده کانییه وه! چونکه ئەمه ده بیته هوئی ئەوهی که مروؤ نه فسی خوئی بخاته بهر لیپرسیینه وه و موحاسه به کردنه وه و کلۆلی و لاوازی خوئی دیاری بکات و له خو به گه وره زانین و شانازی کردن به کار و کرده وه کانی پاک بکاته وه، له لایه کی تره وه ده رگای خو به کهم زانین و کزی له به رامبه ر پهروهردگادا به پوویدا ده کاته وه، وه ده ربازی ده بیته له خو به زل زانین، وه بهم نه نجامه بگات که ته نیا به هوئی لیپوردن و په حمهت و میهره بانی و به خششی پهروهردگاره وه پزگاری ده بیته.

یه کیّ له مافه کانی پهروهردگار به سهر ئەهلی ئیمان وه ئەمه یه که، گوپرایه لی بکریت و نافه رمانی و سه رپچی نه کریّ به رامبه ر به فرمانه کانی و یاد و ستایشی بکریّ و له بیر نه کریّ و شوکر و ستایشی بکریّ و له بیّ پیزی و نا شوکری کردن به رامبه ر به به خششه کانی دووره په ریزی بکریت و خو مانی لی دوور بخه ینه وه.

هه رکه سیّ ئاشنا و شاره زای ئەو مافه ی پهروهردگار بیته که به سه رییه وه یه تی، به دلنیا ییه وه ده زانیّ که ئەو مافی به ندایه تی کردنی پهروهردگاری به جیّ نه هیئانه وه و ته نیا پزگه ی پزگاری و ده رباز بوون و به خته وه ری ئە که سه ئومید و هیوا بوونه به په حمهت و میهره بانی و لیپورده یی پهروهردگار و (جلّ جلاله) ئەگه ر پتیوانه ی پزگار بوونی کرده وه کانی بیته، له ناو ده چیّ و ته فرو تونا ده بیته.

ئەمه باروودوخی که سانیکه که پهروهردگار و نه فسی خوئیانیان ناسیوه و ئاگادارن لی، ئەمه ناسین و ئاشنایه تییه، که ئەوانی له باوه ر به خو بوون و پشت سوور بوون به رامبه ر به خوئیان دوور ده خاته وه و ته واوی ئومید و هیوا ی خوئیان ده به ستنه وه به لیپورده یی و په حمهت و به زه یی پهروهردگاره وه.

ئەگه ر سه یری باروودوخی زۆریه ی خه لکی بکه یت و تیّ بفریسی و لی ورد بیته وه، بوته درده که ویّ و ده زانی که پیچه وانه ی ئەمه ن و هه میسه له بیری حق و مافی خوئیانن به سهر پهروهردگاره وه و سه بارهت به حق و مافی پهروهردگاره

به سه‌ریانه‌وه بیر ناکه‌نه‌وه! لیڤره‌وه بوار و زه‌مینیه‌ی پچراندنی په‌یوه‌ندی ئه‌مان له‌گه‌ل
په‌روه‌ردگاردا فه‌راهه‌م ده‌بی و له‌ نیوان دله‌کانیان و ناسین و خوشه‌ویستی و
تامه‌زویی بینینی په‌رستراوه‌که‌ی و چیژ وه‌رگرتن له‌ یادو ستایش کردنی
په‌روه‌ردگاردا، له‌مپه‌ر و به‌ربه‌ست دروست ده‌بی‌ت و سه‌ر هه‌لده‌دات. ئه‌مه‌ کو‌تایی
نه‌زانی و سه‌ر لی‌تشیواوی مرو‌فه‌ به‌رامبه‌ر به‌ خود و په‌روه‌ردگاریش.

موحاسه‌به و لی‌پرسینه‌وه‌ی نه‌فس:

گرنگی و پئویستی پووتیکردن و چاودیری و بیرکردنه‌وه‌ی مرو‌فه، سه‌ره‌تا سه‌باره‌ت
به‌ ماف و حه‌قی په‌روه‌ردگاره‌ به‌سه‌ر خو‌یه‌وه (واته‌ به‌سه‌ر خودی مرو‌فه‌وه). دوا‌ی
ئه‌وه له‌م باره‌یه‌وه نه‌فسی خو‌ی موحاسه‌به‌ بکات و لی‌ی بپرسی‌ته‌وه که‌ ئایا ئه‌و
شی‌وه‌یه‌ی که‌ پئویست بو‌وه کاری به‌ به‌رپرسیارییه‌تیه‌کانی خو‌ی کردووه و به‌جیی
هینا‌ون یان نا؟

چاکترین و به‌رزترین پامان و بیرکردنه‌وه، بیرکردنه‌وه‌یه له‌م باره‌یه‌وه، چونکه‌ دل
پاده‌کیشی به‌رو په‌رستراو و مه‌عبودی پاستی و له‌دیوان و باره‌گای مه‌زن و گه‌وره‌ی
په‌روه‌ردگاردا ناچاری ده‌کات و هه‌لی ده‌نی بو‌ئنه‌وه‌ی ملکه‌چ و گو‌پزایه‌ل بی‌ت و به‌
ته‌واوی خو‌ی به‌ داواکار و هه‌ژار له‌ قه‌له‌م ده‌دات، پئویستی و داخوازی که‌ وه‌ک نا
پئویستی و سه‌رچامه‌ندن و سه‌رکزی که‌ وه‌ک سه‌ربه‌رزی وایه. به‌لام هه‌روه‌کو چو‌ن
مرو‌فه‌ به‌ هه‌ر ئه‌ندازه‌یه‌ک کارو کرده‌وه‌یه‌کی باش که‌ حه‌ز ده‌کات ئه‌نجامی بدات، ئه‌گه‌ر
موحاسه‌به و لی‌پرسینه‌وه‌ی نه‌فسی خو‌ی له‌ بیر بکات و پشت گو‌یی بخات، گه‌وره‌یی و
چاکه‌ی زو‌ر زیاتر له‌وه‌ی که‌ ئه‌نجامی داوه له‌ده‌ستی داوه.

نیمام ئه‌حمه‌د ده‌فه‌رموویت: ابن قاسم له‌ سألحی مه‌رئی و ئه‌ویش له‌ عمران‌ی
جه‌ونی و ئه‌ویش له‌ ئه‌بی جه‌لد گێ‌راویه‌ته‌وه که‌: ((په‌روه‌ردگار په‌یام و ئیلهامی بو‌
پیغه‌مبه‌ر موسا (سه‌لامی خوا‌ی له‌سه‌ر بی‌ت) دابه‌زاند که‌، هه‌ر کاتی خه‌ریکی زی‌کرو
یاد و ستایش کردنی منی، ئه‌ندامه‌کانت بله‌رزن و بکه‌ونه‌ جووله‌ جوول و له‌کاتی یاد

کردندا ملکه چ و هیمن و ناسووده به ! له کاتی ستایش کردندا زمانت بخه ره دواى دلته وه و له پشت دلندا جیگیری بکه !

(لیتره دا مه به ست نه وه یه که کاتی ستایشی په روه رودگار ده که یت نه و ستایشه ی که ده یکه یت له دلته وه سه رچاوه بگری و هه لقولئ، نه ک ته نیا زمان ناگای لی بیّت و دل لی بی ناگا بیّت، نه گه ره له دلته وه هه لقولئ زمان و ته واوی نه ندامه کانی تریش به ناگان له و یادکردن و ستایش کردنه، چونکه دل نیوه نچ و سه رچاوه و فه رمانه وای ته واوی شته کانه به سه ر نه ندامه کانی تره وه، وه به پیچه وانه شه وه، وه رگری کورد).

هه رکاتی هاتیه باره گاو دیوانی من وه کو به نده یه کی هه ژار و په ریشان و کلؤل وه ره ! نه فست که له خرابه گوتن و پاش مله دا له پیش تره وه بیخه ره به ر موحاسه به کردن و لیپرسینه وه وه ! وه هه رکاتی له گه لمداراز و نیازت ده که یت به دلئیکی په ریشان و نیگران و زمانئیکی پاک و راستگووه بیاریره وه و ده ست بکه به لالانه وه و داواکردن)).

یه کیکی تر له که لک و قازانجه کانی پووئی کردنی مروئی نه هلی ئیمان به حق و مافه کانی په روه رودگار به سه ره خو یه وه نه وه یه، پیگی پی نادات که و ا متمانه به هه ر کارو کرده وه ی له کارو کرده وه کانی بکات و - هه ر شتی که بیّت - پشتی پی بیه ستی، چونکه هه ر که سی ته نیا متمانه به کارو کرده وه کانی خوئی بکات و پشتیان پی بیه ستی ناتوانی به ره و لای په روه رودگار به رز بیته وه و بروات. (ئیمه ی مروؤ هه رچه نده که گوپرایه لی و په رستشی په روه رودگار بکه ین و کار و کرده وه ی چاکه نه نجام بده ین، گه ر چی به نه ندازه ی که فی سه ر ده ریاکانیش بیّت، نابی شانازی به خو مانه وه بکه ین، وه ده بی بیارینه وه و بلئین که: نه ی په روه رودگار له پوژی دواپی دا و له ساحه ی مه حشه ردا به کرده وه ی خو مان له گه لماندا نه جوولئیته وه و له گه لمان نه که یت و به چاوی په حم و میهره بانی خو ته وه و موحاسه به و لیپرسینه وه مان له گه لدا بکه یت، چونکه گه ر په حم و میهره بانی په روه رودگار نه بیّت له و لیپرسینه وه و موحاسه به کردنه ی

خوداوه نندا دهریازمان نابیت، نه گهر چی چاکه ی گه لی زوریشمان کردبیت و هه مان بی، وه رگتپی کورد).

هه روهك چون ئیمام نه حمه د (خوای لی پازی بیت) له به کی له نه هلی ناسینی په روه رداگار (واته نه و که سانه ی که په روه رداگاریان به چاکی ناسیوه) گتپاویه ته وه که پیاوی پتی وتوه: ((من له نویژه کاندما نه وه نده ده گریم و فرمیسک ده پیزم خه ریکه به هوئی فرمیسکه کانی چاومه وه سه وزه لانی و گیا بروئی و شین بی)). نه و نه هلی ناسین و زانایه به و پیاوه ی وت: ((نه گهر به پاستی په روه رداگارت بناسیایه و ناشنای بوویتایه له وه باشتر بوو که ده گریای و فرمیسکت ده پشت و باست له په رستش و کارو کرده وه ی خوتت ده کرد! چونکه نویژی خه لگانی که کارو کرده وه ی خویمان باس ده کن و ده یدهن به نیو چاوانی نه م و نه ودا، له سه ریان به رزتر نابیته وه)).

پتی وت: ناموزگاریه کم بکه! وتی: ((سه بارت به دنیا پاریزگاری و چاوتیر و رهزا به بهش به و له گه ل نه هلی دنیا دا مشت و میو بهر به ره کانی مه که! وه وه کو میشه ههنگ وابه! که له پاکی ده خوات و پاکیش به ره م ده هینیت، وه نه گهر به سه ر چل و پویه که وه بنیشیته وه زهره ر و زینای پی ناگه یه نیت!

پات ده سپترم به وه ی که له نه مه کداری و وه فاداری سه گ به رامبه ر به خاوه نه که ی په ند و ناموزگاری وه ریگره! چونکه نه وان هندی جار نه و سه گه به برسییته ی ده هیلنه وه و هندی جاریش له خویمانی دوور ده خه نه وه و پراوی ده نین، به لام نه و که مته رخه می ناکات له مانه وه یان و پاسه وانی کردن له مال و سه روه تیان)).

به لام شاعیری له م وته یه ئیلهامی وه رگرتووه و نه م هوتراره یه ی وتووه که:

کن کالکلب یقصیه اهله ولا یاتل فی نصحه م مبتدلا

واته: ((وهك نه و سه گه وابه که خاوه نه که ی دووری ده خاته وه و پراوی ده نی، به لام

تووره نابی و له خزمه ت کردن پیمان که مته رخه می ناکات)).

به شی پینجه م

**پاراستنی دلّ له به رانبهر
زالبوونو ده سه لّتی شهیتاندا**

تهوهری یه کهم: چاره‌سهری نه خوشی زالبوونی شهیتان به‌سهر دلدا

بازنه‌ی زال بوونی شهیتان به‌سهر مروّقا:

په‌روه‌ردگار له‌سهر بناغه و بنچینه‌ی کارزانی و کارامه‌یی خوئی دوژمنیکی به ناگای له‌سهر پّیگه‌کانی له‌ناو بردنی مروّقا و هوکار و ئامرازی هیئانه‌دی خیر و چاکه و به‌دبه‌ختی و چهرمه‌سهری بوّ جیگیر کردوه.

دوژمنیکی زانا و کارامه و پابه‌ند بوون و ئوگر بوونی به‌سهر لیئشیواندنی مروّقا که به‌جوړه‌ها شیوه و له‌ته‌واوی ئان و ساته‌کاندا بوّ زه‌بر و زهره‌ر و زیان‌گه‌یاندن پیئی تّیده‌کوئشی و هولّ ده‌دات. وه له‌هیچ جوړه‌هولّ و کوئشی بوّ به‌ده‌ست هیئان و گه‌یشتن به‌یه‌کی له‌م شه‌ش ئامانجه‌ی خواره‌وه که‌مته‌رخه‌می ناکات:

یه‌که‌م: نه‌وه‌ی که به‌لایه‌وه گرنکه و جیی بایه‌خ پیدانه و کوّتا ئامانجی نه‌وه، نه‌مه‌یه که نیوان مروّقا زانست و ئیمان مه‌ودایه‌کی قوولّ درووست بکات و له‌گومرایی و نه‌زانی و بیّ باوه‌پی دا جیگیری بکات، نه‌گه‌ر له‌م کاره‌دا سه‌رکه‌وتوو بیت نه‌وا به‌ته‌واوی به‌سه‌ریدا سه‌رکه‌وتوو ده‌بیّ و بی‌ر و هوئشی له‌و مروّقا ئاسووده ده‌بیت.

دووه‌م: نه‌گه‌ر شه‌یتان نه‌یتوانی به‌و ئامانج و مه‌به‌سته‌ی خوئی بکات، وه نه‌و مروّقا پووی کرده ئیسلام و پّینموونی وه‌رگرت، هولّ ده‌دات و تّیده‌کوئشی که ناچاری بکات به‌به‌دیه‌ئان (البدعة) – که پله‌یه‌که دوا‌ی بیّ باوه‌پی – شه‌یتان زیاتر نه‌و مروّقانه‌ی خوش ده‌ویّ که نه‌هلی به‌دیه‌ئان و تازه‌گه‌رین، نه‌ک نه‌وانه‌ی که نه‌هلی سه‌رپّیچی کردن و گوناح و تاوانن. چونکه نه‌هلی سه‌رپّیچی و گوناح و تاوان ده‌توانی بگه‌رپّته‌وه و توّبه بکات، به‌لام نه‌هلی به‌دیه‌ئان و تازه‌گه‌ری (بدعة) به‌هوئی نه‌وه‌ی که‌وا کاره‌که‌ی خوئیان وه‌ک پّینموونییه‌ک و پّینیشانده‌ری له‌قه‌له‌م ده‌دن له‌بیری گه‌رانه‌وه و توّبه‌کردندا نین.

له هندی له فرموده دا هاتوه که: شهیتان دهلی من مروّفه کانم به هوئی گوناح و تاوانه وه تووشی گومپایی و سهر لیثیواندن کردوه، به لام نهوان به توبه کردن و داوای به خشش و لیبوردن له پهروهردگار و دان پیدانان و په یوه ست بوون به به کخوابه رستی و تاك و ته نیایی پهروهردگار له خوداوهندی خواوند (اللوهیه) دهستی منیان به ست و گرییان دا. کاتی به و جوړه بینیم که وا پوچی هوا و ناره زوو په رستیم له نیوانیاندا په ره پیداو په واجم دایه! چونکه نه هلی به دیهیتان (بدعة) و هوا و ناره زوو گوناح و تاوان دهکن و توبه ناکن و ناگه پینه وه، چونکه نهوان وا هه ست نه کن که وا خه ریکی نه جامدانی کاریکی پاست و دروستن!

نه گهر شهیتان له مه سه له ی تازه گهری و به دیهیتان و زیاد و که مکردندا (له بنچینه و بناغه کانی باوه پی په وشت و نه حکام) به سهر که سیکدا سهرکه وتوو بیت، نه و ده کاته شوینکه و ته و سه ریازی خوئی.

سپیه م: نه گهر شهیتان له وه دا سهرکه وتوو نه بوو که وا مروّفه بخاته نیو گوماوی تازه گهری و به دیهیتانه وه، نهوا هه ولّ ده دات تووشی گوناح و تاوانی گهره ی بکات. چواره م: نه گهر هاتوو له وه دا سهرکه وتوو نه بوو که وا مروّفه تووشی تاوانی گهره بکات، نهوا تووشی له مه موو خلیسکان و هه له و تاوانی بچوکی ده کات.

پینجه م: گهر هاتوو مروّفه به نه اندازه یه که له به رامبه ر شهیتان پاره ستاو سه قامگیر بوو و ناماده ش نه بوو تاوانی بچووک نه جام بدات، شهیتان سه رقالی کاروبار گه لیکی بی بایخ و بی پله و پایه ی ده کات، تا وه کو ته من و هیز و توانای به بی که لک و قازانج به فیرو بدات و دوری بخاته وه له کارو کرده وه ی باشر و گرنگتر.

شه شه م: هه روه ها گهر دیسان هاتوو شهیتان له م کاره ی دا بی توانا بوو و سهرکه وتنی به ده ست نه هیئاو مروّفه به ناگایی و نیمان و ویست و نیراده ی خوئی توانی خوئی له و داوه مه ترسیداره ده ریاز بکات، شهیتان هه ر وازی لی ناهیتنی و ده ست بهرداری نابی، وه نه مجاره ده ست و پیوه ند و یارمه تی ده ران و ناریکارانی خوئی له

دژی ئه و که سه به کارده هینی و دهیانخاته جووله، تاوه کو تووشی ئه زیهت و نازاری بکات و تاوان و درو ده له سه ی گه وره ی ده داته پال، تاوه کو تووشی خه م و خه فهت و دلته نگی بکات، وه دووری بخاته وه له زانست، ئیمان، ویست و ئیراده و کارو کرده وه . که سی که ناگایی و شاره زایی له م بواره دا نییه و دوژمن و ناحهزی خوئی به درووستی نانسئی، له داو و ته له که بازی و فپو فیله کانی بی ناگابه، چونکه ده توانئی خوئی لی بپاریزی و خوئی دوور بخاته وه؟!

چونکه ته نیا که سانی ده توانن له پیلانی پیلانگێران و کهین و بهینه کانی دوژمنان و ناحهزان له په نا و ئه ماندا بن که، له ریگه کانی چوونه ناوه و ریپاز و میتودی دهست به کاربوونیان و یارمهتی ده ران و دهست و پیوه ند و سه ربازه کانیان و چوتییه تی پووبه پوو بوونه وه و ئامراز و هوکاری به رامبه ر کی و چوتییه تی چاره سه رکردنی ئه و زمانه ی که تووشیان ده بن و کارووبار گه لی که هیز و توانایان پی ده به خشی بو ئه م پووبه پوو بوونه وه یه، به جوانی ناگایی و شاره زاییان هه بی.

ته واوی ئه و کارووباران له ریگه ی زانست و ناگاییه وه له توانادا نابن. به لام مروقه نه زان و بی ناگاگان له م بابه ته زۆر گرنگ و هه ستیار و چاره نووس سازه له بی ناگاییدان و هه یچ شاره زایی و ناگابه کیان نییه .

له بهر ئه وه یه که وا به شیوه یه کی زۆر دوور و دریتز باس له و دوژمنی و ناحهز و باروودوخه ی ئه و و سه رباز و پیلان و فپو فیله کانی کراوه . چونکه خه لکی به توندی پیوستیان به ناشنایه تی له گه ل دوژمن و ریگه کانی پووبه پوو بوونه وه و به رامبه ر گرتن هه یه . نه گه ر زانست (به قورئان) ئه م حه قیقهت و راستییه ی نه دوژیایه ته وه هه یچ کهس له و دام و فپو فیله نه ی ئه و ده ربازی نه ده بوو له سه ر ئه م بنچینه و بناغه یه که ده بی بوتری: پزگار بوون و به خته وه ری و کامه رانی میوه ی دره ختی زانست و ناگاییه .

مهترسی شهیتان له مهترسی نهفس ترسناکتره:

نهم به شه له گرنګترین و به سوودترین بابه ته کانی نهم په رتوکهن، به لام دواکه وتوان و شوینکه وتوانی نه هلی په وشت و نه ریت، به و نه اندازه یه ی که باسیان له حقیقت و پاستی نهفس و که م و کورپی و به لاکانی نهفس کردووه و به دور و دریزی باسیان کردووه، گرنګیان به م بابه ته نه داوه.

که سی له قورئانی پیروژ و فرموده کانی پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) ورد بیته وه و بیر بکاته وه، تیده گات که دواي لاکردنه وه و گرنګیدان به نهفس، گرنګی به مهسه له شهیتان و پروبه پروو بوونه وه ی نه داوه.

نهفسی نه ماره له نایه تی: ﴿...إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ...﴾ سووره تی یوسف ۵۳. واته: به پاستی نهفس نه گهر به نووری خواناسی ناوه دان نه بیت، زوژ فرماندیره به گونا و هله و تاوان.

نهفسی له ووامه له نایه تی: ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ سووره تی قیامه ۲. واته: سویند ده خوّم به ویزدانی زیندوو و نهفسی په خنه له خوگر که لوّمه له خوئی دهکات.

هروه ها نهفسی که سن و ناپه سهند له نایه تی: ﴿...وَتَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى﴾ سووره تی نازعات ۴۰.

واته: نه وه ی جلّه وی نهفسی گرتبیته وه له هه مووه وا و هه وه س و ناره زوویه کی نادروست.

باسکراوه و وه بیرمانیانی هیناوه ته وه:

به لام له زوړیه ی نایه ته پیروژه کانی قورئاندا باس له شهیتان کراوه و سووره تیک^{۲۰} تاییه ت کراوه به وه وه (شهیتان)، وه په روه ردگاری به دهسه لات و مه زن پیش نه وه ی

۲۰ به روالدت مه به ست له و به هه مان شیوه که حامد الفقی ده تی: سووره تی (الفلق) ه.

ئەھلی ئیمان ئاگادار بکاتەوہ سەبارەت بە مەترسییەکانی نەفس، ئەوانی ئاگادار کردووەتەوہ سەبارەت بە داو و مەترسییەکانی شەیتان، حەقیقەتەن ئەمەیه، چونکە سەرھەڵدانی شەپ و خراپە و خراپەکاری نەفسیش لە دڵپراوکی و وەسوەسەیی شەیتانەوہ سەرچاوە دەگرتی و نەفسیش وەك مۆرەکەبی شەیتان یاخود وەك زەویبەکە کە تۆویی خراپە و خراپەکاری تێدا دەچیتنی.

پەرورەدگار داوای لە ئەھلی ئیمان کردووە و بانگیانی کردووە کەوا لەکاتی خۆیندنی قورئانی پیرۆز و کارو کردەوہکانی تردا پەنا بە پەرورەدگاری مەزن بگرن لە شەپ و خراپەیی شەیتان. ئەمە بەھۆی ئەوہیە کەوا پەنا بە پەرورەدگار بگرن بۆ دوورکەوتنەوہمان لە شەپ و خراپە و بەدکاری شەیتان. بەلام پەرورەدگاری مەزن و بەدەسەلات تەنانەت لە یەك بواریشدا داوای لە ئەھلی ئیمان نەکردووە کەوا پەنای پێ بگرن لە شەپ و خراپەیی نەفسی خویان، وە تەنیا لە ئامۆژگاری و نزیابەکدایە کەوا پەنا بۆ پەرورەدگار براوہ بۆ دوورکەوتنەوہ لە شەپ و خراپەکاری نەفس، بە ھەمان شێوہ کە ھاتووە: ((وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا)).

واتە: پەنا دەگرن بە پەرورەدگار لە خراپە و بەدکارییەکانی نەفس و کار و کردەوہ خراپەکانمان.

پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) ھاوار و پەناگرتن بە خوا لە ھەر خراپە و بەدکاری ھەردوو – نەفس و شەیتان – لە فەرموودە یەکدا کە لە ئەبوو ھورەیرەوہ گێژدراوہ تەوہ، لە پال یەکترا دایناون: ئیمامی ئەبوویەکر (خوای لی پازی بیت) فەرمووی: ئەھی پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم)! شتیکم فێر بکە کە لە دەستپێکی پۆژو و لە سەرھتای شەودا بیلیم! پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرمووی: ((قل اللهم عالم الغيب والشهادة فاطر السموات والأرض رب كل شيء و ملكيه، أشهد أن لا اله الا أنت أعوذ بك من شر نفسي وشر الشيطان وشرکە، وان

اقترب علی نفسی سوءاً او اجره علی مسلم. قله اذا أصبحت واذا أمسیت واذا اخذت مضجعك)).^{۲۱}

واته: بلیّ خوابه زانای نیهنی و ناشکرای، به دیهینه ری ناسمان و زهوی، په روه ردگارو پادشای هموو شتیک، شایه تی ددهم که هیچ په رستراویک نییه به حق جگه له تو په نا نه گرم پیټ له خرابه ی نه فسم و له شه پ و خرابه و هاوبه ش دانانی شه یټان. وه له وهی که نه فسم تووشی خرابه یه ک بکه م یان بیټالینم له موسلمانیکه وه. (نمه یه کیکه له و زیکرانه ی که پیویسته موسلمان به یانیا و ئیواران بیللی و له په رتووی قه لای موسلمان، له زیکره کانی پوژانه و شه وانه له قورئان و سوننه تدا، هاتووه، نه م نزیاه له کاتی به یانیا و ئیواران و هرکاتی چووینه ناو جیگه ی نووستنه وه بیللی! دیاره هموو شتی کات و شوینی تایبه تی خوئی هیه، جا لیټره دا مه به ست له به یانیا، نه و دهمه یه که بانگیبژ بانگی به یانی دها تا نه و کاته ی که خوړ هه لدی، وه مه به ست له ئیوارانیش نه و دهمه یه که بانگیبژ بانگی عه سر ده فهرموویټ تاوه کو بانگی ئیواره (مه غریب) ده وتری، بویه پیویسته نه و نزیاه له و دوو کاته دا بوتری باشتره، خواش خوئی باشتر ده زانی، وه رگیپی کورد).

له م فهرمووده پیوژده دا په نا گیراوه به په روه ردگار له شه پ و خرابه و خرابه کاری و نامراز و هوکار و شوټهاته کان، چونکه ته واوی شه پ و خرابه و زهره ر و زیانه کان، یان له نه فسه وه سه رچاوه ده گرن یاخود له شه یټانه وه و ناکام و شوټه ما و شوټهاته کان، یان به زهره ر و زیانی نه جامده ر و جی به جی که ره که یه تی، یاخود به زهره ر و زیانی موسلمانانی تره، که نه م فهرمووده یه باسی له هه ردوو سه رچاوه ی شه پ و خرابه و شوټه ما و شوټهاته کانی به سه ر نه جامده ر و خه لکانی تره وه کردووه و قسه ی له سه ر کردووه.

۲۱ اخرجه ابو داود (۵۰۶۷) و الترمذی (۳۳۹۲)، واتای نه م فهرمووده یه له قه لای موسلمانوه

په نا بردن بو په روهردگار له کاتی خویندنی قورئاندا:

په روهردگاری مه زن و به دهسه لات ده فهرموویت: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ (۹۸) لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (۹۹) إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَكَّلُونَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ﴾ سوره تی نه حل ۹۸ - ۱۰۰.

واته: ئینجا کاتیک قورئانت خویند و دهورت کرده وه، ئه وه په نا بگره به خوا له شهیتانی نه فرین لیکراو بیگومان شهیتان دهسه لاتی به سهر ئه وانده هیه که پشتیان پی به ستووه و ملکه چ و فهرمانبهرداری ئه و دهن، ههروه ها ئه وانده ش که هاوه لگرن (مشرك) بو په روهردگار.

په روهردگار داوای کردووه و فهرمانی فهرمووه که ئه هلی ئیمان له کاتی خویندنی قورئانی پیروژدا، په نا به و بگرن و هاوار بو لای ئه و ببهن، ئه مه به هوئی ئامراز و هوکار گه لیکه که بریتین له:

۱. قورئانی پیروژ چاره سهر و دهوا و دهرمانی نه خوشیبه دهروونیبه کان و له ناوبه ری دوو دلّی و دله راوکی و په ریشانی و پاکیشان و خواسته نارپه واکانی شهیتانه. قورئانی پیروژ دهوا و دهرمانی ئه و ئازار و نارپه حه تی و ئیش و سه ختیانه یه که شهیتان له نه فسی مروّثدا درووستی کردوون، به هوئی ئه مه وه یه که په روهردگار فهرمانی فهرمووه که هوکاری نه خوشیبه که واته شهیتان دوور بخریته وه و پراو بنری و دلّ له و هوکاری نه خوشیبه که شهیتانه پاک بکریته وه، تاوه کو دهرمان و جیگه یه کی گونجاو و شیاو بو کاریگه ریبه کانی خوئی په یدا بکات. به هه مان شیوه که وتراوه:

أتانی هواها قبل أن أعرف الهوى فصادف قلبا خاليا فتمكنا

واته: پیش ئه وه ی نه فس بناسین، ههوا و ناره زووه که ی به دوامدا هات و پووبه پووی

دلّیکی خالی بوویه وه و زال بوو به سهریدا.

ئەم دەوا و دەرمانە چارەسەرکەرەشی لە دایکدا جیگیر دەبی که ئەو دڵە خالی کرابی لە ناحەز و نەیارەکانی، ئەوسا کاریگەری و شۆنەت و شۆنەمای خۆی بەجی دەهێلی و کاریگەری دەبی بەسەرییەوه.

۲. قورئانی پیرۆز سەرچاوەی پینموونی و زانست و کەلک و قازانج و دەسکەوتە لە دڵدا. هەر وەکو چۆن ژبانی پووهک و گژو گیاکان پەیوەستە بە بوونی ئاوهوه (واتەگەر ئاوهی ژبانی ئەو پووهک و گژو گیایانەش کوتایی پی دیت و بوونی نابێ، وەرگێری کورد). شەیتانیش هەر وەکو ئاگر که تەواوی گژو گیاو درەختەکان دەسووتینی، هەرکاتی هەستی بەوه کرد و زانی کەوا نەمامیکی خیر و چاکە لە دڵدا نیژدراوه و پوواوه، هەول دەدات و تێدەکوژی کەوا وشکی بکات و بیسووتینی و لەناوی بیات.

بەهۆی ئەمەوهیە کەوا فەرمان کراوه بە ئەهلی ئیمان و داوایان لی کراوه که بەهۆی رینگە گرتن لە وشک بوونی نەمامی زانست، پینموونی، ئیمان و کاروکردهوهی چاکە لەلایەن شەیتانەوه، پەنا بو پەرودرگار ببەن و دەستەو دامینی بن (واتە پەنا ببەن بەر پینموونییەکان و ئامراز و هوکاری گەشەکردنی زانست، پینموونی و ئیمان و هاوکاری و ئاریکاری پەرودرگار). جیاوازی نێوان ئەم بابەتە و بابەتی پیشووتری، ئەمەیه که لە شێوهی یەکەمدا پەنا بردن بو پەرودرگار لە شەپی خراپەیی شەیتان، بەهۆی گەیشتن و بەدەستەیتانی کەلک و قازانجی قورئانی پیرۆزە. بەلام لەباری دووهەمدا بو پاراستن، مانەوه و چەسپاندن و گەشەکردنی ئەو کەلک و قازانجانەیه.

وەک چۆن کەسی بلی: پەنا بردن و داواکردن دواي قورئانیش بەم بابەتە راستی دەبەخشی.

ئەمە وتەو تیبینییهکی زۆر بەجی و جوانە، بەلام شەریعت و شۆنەمای هاوهلان (اصحاب) پوونکەرەوهی داواکردن و پەنا بردنە بو پەرودرگار لە شەپ و خراپەیی

شهیتان بهر له خویندنه وهی قورئانی پیروژدا. وه پراو بوچوونی نژییهی زانایانی پیشینه (سلف) و دواینه (خلف) ی گهل، بهرهمی هردوو بوچوونه که یه.

۳. مه لائیکه کان له قورئان خویننه کان نژیک دهنه وه و گوئی له خویندنه وه که یان ده گرن.

به هه مان شیوه که له فهرموده یه کدا له ئوسهیدی کوپی حوزه بیره وه هاتوو که له کاتی خویندنه وهی قورئانی پیروژدا هالئیکی دلرفیئنی بینیه که تییدا چرا گه لی داگیرسا بوون و پیکرابوون. پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموویان: نه وانه مه لائیکه کانن. به لام شهیتان درووست له بهرامبهر مه لائیکه کانه وه یه و له گه لیاندا دوژمنی و ناحهزی و نا ته با بیان هه یه، بویه پهروه ردگار داوای له نه هلی قورئان کردوو که بو پاراستن و دوورکه وتنه وه یان له شه ر و خراپه ی شهیتان، په نای بو بیه ن ونزیکان و خوشه ویستان و فریشته کان لئی نژیک ببنه وه. جوان خویندنه وهی قورئانی پیروژ وه ک میوانئیکی تایبه تی وایه که فریشته کان و چاکه کان له گه ل شهیتانه کانداه لویدا پئکه وه کو نابه نه وه و ناماده نابن.

۴. شهیتان ته وای توانا و یارمه تی ده رانی و ئاریکاران و ده ست و پیوه نده کانی خوئی بو سه رقالم کردنی قورئان خوینان و گوئیگران له ئامانج له خویندنه وه، ته گبیر کردن و پراویژ و تیگه یشتن و زانایی ویستراوی خاوه ن قورئان - واته پهروه ردگاری مه زن - ناماده ده کات و لیده بپئی وهه ول دده ات و تیده کوشی، که دووریان بخاته وه له تیگه یشتن و کارکردن به قورئانی پیروژ و بههره مند بوونیان له قورئان ته و او و کامل نه بی. له بهر نه وه یه که پهروه ردگار قورئان خوینانی پاسپاردوو بو پاراستن و پاریزگاری کردنی خوینان بهرامبهر به وهه ول و کوششانه ی شهیتان په نا بو پهروه ردگار (جل جلاله) بیه ن و هاواری لی بکن.

۵. خویننه ی قورئان له کاتی خویندنه وهی قورئاندا له راستیدا سه رقالمی وتوو ویژو پارانه وه یه له گه ل پهروه ردگار داو له گپرانه وه یه کدا هاتوو که: پهروه ردگار له گوژانی

بیژان به‌دهنگی ناهنگ و ساز و ده‌هولّی خویمان به بیستنی خویندنه‌وی قورئان خوینان بو گویدانه ئاواز و چوئییه‌تی خویندنی شیرینی قورئان تامه‌زروتره.

له‌لایه‌که‌وه شه‌یتان له ئاواز و گوړانی خراپ و لادهر تام و چیژ و ه‌رده‌گری، بوّیه په‌روه‌ردگار قورئان خوینانی پاسپاردوه و وریاری کردونه‌ت‌وه که: له‌کاتی خویندنه‌وی قورئاندا په‌نا بگرن به په‌روه‌ردگار له شه‌پ و خراپه‌ی شه‌یتان.

۶. په‌روه‌ردگاری گه‌وره و به‌ده‌سه‌لات فه‌رموویانه: که‌وا هیچ نی‌ردراو و پیغه‌مبه‌ری نه‌بووه که شه‌یتان دوو دلّی نه‌خستبیته نیو هیوا و ئاره‌زوه‌کانیانه‌وه، ته‌واوی زانایانی سه‌له‌ف له‌م باوه‌په‌دان که ه‌رکاتی قورئان خوینان قورئان ده‌خویننه‌وه شه‌یتان بو دروست کردن و هیئانه‌کایه‌ی سه‌رقالی و دوور خستنه‌وه‌یان له قورئان، ده‌ست به‌کار ده‌بی و تووشی دوو دلّی و سه‌رقالییان ده‌کات. کاتیک که شه‌یتانی — نه‌فرین لی‌کراو — به‌م جوّره له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ران و نی‌ردراوانی خواوه‌ند ه‌ئس و که‌وت ده‌کات و ده‌جوولیت‌ه‌وه، پوون و ئاشکرایه که ده‌یه‌وی چوّن له‌گه‌ل خه‌لکانی تردا ه‌ئس و که‌وت بکات.

له‌م په‌یوه‌ندی‌ده‌ه‌ندی جار قورئان خویننه‌که تووشی ه‌له‌ ده‌کات و ه‌ندی جاریش تووشی بی‌ئاگایی و زمانیشی تووشی گرفت ده‌کات (واته جاری واه‌یه وشه‌کانی بو‌نایه‌و زمانی ته‌ته‌له‌ ده‌کات و کورد واته‌نی وشه‌کان وه‌ک خویمان نایه‌نه سه‌ر زاری، وه‌رگپری کورد)، ه‌ندی جاریش له‌ئاماده‌یی دلّ و تیگه‌یشتن دووری ده‌خاته‌وه. ه‌رکاتی شه‌یتان له‌کاتی خویندنی قورئاندا ئاماده‌ بی‌بی شک‌یه‌کی له‌و کارانه ئه‌نجام ده‌دات و ه‌ندی جاریش له‌وانه ته‌واوی ئه‌و کیشه و گرفتانه بو قورئان خوینان و گوږه‌کان دروست بکات و بیان‌هینیته دی. بوّیه په‌نا گرتن به په‌روه‌ردگار له‌ دوور که‌وتنه‌وه له شه‌پ و خراپه‌ی شه‌یتان یه‌کیکه له‌ کارو کرده‌وه چاکه و به‌نرخه‌کان.

۷. کاتی که ئینسانی ویست و ئیراده دهکات و دهیهوی ههنگاو ههلبگری بهروه کاریکی خیر و چاک، شهیتان تهواو نیگه ران ده بیست و تهواوی ههول و کوششه کانی خوئی بو به ستنی پینگه لئی به کار دههینی. (واته نهوپه پی ههول و کوششی خوئی ده خاته گه پ بو نهوهی کاره که ی پی په ک بخت و سوود و قازانج و خیر تووشی نه و که سه نه بیست، وه رگیری کورد).

له فرموده یه کی صه حیوه که له پیغه مبهروه (صلی الله علیه وسلم) گپرداوه ته وه هاتوو که: ((ان شیطاناً تفلت علی البارحة فأراد ان یقطع علی صلاتی)).^{۲۲}

واته: ((دوینی شه و شهیتانی که به ده ستمه وه پزگاری بوو ده یویست که وا نویره که م ببری)).

به هر نه ندازه ی نه و ههنگاو نان و ده ست به کار بوونه بو مروژ به سوودترو به که لک تری و پهروه رداگار زیاتر - نه و کاره ی - خوش بووی، ههول و کوششی شهیتان بو دروستکردن و هینانه کایه ی کیشه و گرفت تیدا زیاتره.

له مسندی ئیمام نه حمه ددا له فرموده یه کدا له سه بره ی کوری نه بیلفاکیه هاتوو که له پیغه مبهری خوی (صلی الله علیه وسلم) بیستوو (ان الشیطان قعد لابن آدم باطرقه، فقعد له بطریق الاسلام، فقال اتسلم وتذر دینک و دین آبائک؟ فعصاه فأسلم، ثم قعد له بطریق الهجرة: فقال اتهاجر وتذر ارضک وسمائک؟ وانما مثل المهاجر کالفرس فی الطول، فعصاه وهاجر، ثم قعد له بطریق الجهاد - وهو جهاد النفس والمال فقال: تقاتل فتقتل، فتتکح المرأة ویقسم المال؟ قال فعصاه فجاهد ((شهیتان له سه ر تهواوی نه و ریگایانه ی که مروژ ده یان گریته بهر، بو سه و که مین داده نی، سه ره تا له سه ر پینگه ی موسلمان بوونی نه و داده نیشی و پی ده لی: ده ته وی واز له ئایینی باب و با پیران بهینی و بیته موسلمان؟!)

ئەگەر ئادەمیزاد واز لە فەرمانەكەى ئەو - شەیتان - بەهینى و سەرپىچى لى بکات و بە موسلمانى بمىنیتەوه و موسلمان بى، شەیتان سەبارەت بە كوچکردنى ئەو دیتە ناوهوه و هەنگاو هەلدەگرى و پى دەلى: دەتەوى واز لە زهوى و ئاسمانى ولاتەكەت بەهینى و بەجى بەهینى و برویتە شوینىكى ترهوه؟! ... ئەگەر دژى فەرمانەكەى - شەیتان - جوولایهوه و سەرپىچى لى کرد و پىگەى كوچکردنى گرتە بەر، لەسەر پىگەى ویست و نیازى تىكووشانى (جیهاد)، واتە تىكووشانى گیانى و مالى بوسه و كهمین دادەنى و پى دەلى: دەتەوى بروى بو جیهاد و تىكووشان (مەیدانى جەنگ و جەنگ کردن لە پىناو پەرورەدگاردا لەگەل سەتەمكاران و ملهوپان و بیباوه پاندا، وەرگىپرى كورد). تاوهكو بكوژىیت و خەلكانى ترژنەكەت بو خویان ماره بکەن و مال و سامانەكەت لە نیوان خویاندا دابەش بکەن؟! بەلام (مروقى ئەهلى ئیمان و ویست و ئیرادە و زانست) سەرپىچى و نافەرمانى لى دەكەت و پىگەى تىكووشان (جیهاد) دەگریتە بەر).

شەیتان لە سەر تهواوى پىگەى كارە چاکەكانى مروقى كهمین و بوسه دادەنى. مەنسور لە موحامیدەوه گىراوییه تهوه كه: ((هەركاتى كاروانى بو پویشتن بو مەكە باری سەفەرى ببیچیتەوه، شەیتانىش بە ئەندازەى ئەوان هیز و توانا و خەلك بو ئەو سەفەرە نامادە و فەراهەم دەكەت)).^{۲۳}

شەیتان بەردەوام بەدواى دەرفەتیکەوهیه بو زەریه و زەنگ دان بە مروقى، بە تاییهتى لەكاتى قورئان خویندندا. بویه پەرورەدگار فەرمانى بە بەندەكەى داوه كه پەنا بگرى بە پەرورەدگار لە شەر و خراپەى ئەو دوژمنەى كه دەیهوى لەمپەر و پىگر لە سەر پىگەى دروست بکات! وه دواتر پىگەى خوى بگریتە بەر. هەر وهكو چوئن پىبوار و موسافىرى كه ئەگەر لەمپەر و پىگرى لەسەر پىگەى خویدا ببینى لە سەر پىگەكەى لای دەبات و پاشان درێژە بە پىگەكەى دەدات.

۸. په نا گرتن پيش قورئان خویندن نیشانه و ناگاداریه که که و نه وهی که ده خویندریته وه قورئانی پیروژه. واته وتنی (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم). پیشه کی و بیرهینانه وه په که بو گوینگران که و خویندنی تهی په روه ردگار - قورئانی پیروژ - خه ریکه ده ست پی ده کات و هه رکاتی گوینگر نه و په نا گرتنه ی بیست، خوئی ناماده ده کات بو بیستنی ته و که لامي په روه ردگار (جل جلاله). ته نانه ت نه گه ر قورئان خوین هر خویشی بیت و به ته نیا بیت، دووباره وتنی په ناگرتن (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) به هوئی بابه ت که لی که وترا، پیویسته.

نه وهی که باسکراو خرابه پوو هندیکه له که لک و قازانجه کانی په نا گرتن به خوا، نیمامی نه حمه د له گپړانه وه په کدا هیناوییه تی که پیش نویژ و کارووباره کانی تره وه په نا گرتن (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) ناوتری، مه گه ر نه و په ناگرتنه ی که په روه ردگاری به توانا و به ده سه لات له باره یانه وه فه رموویانه: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ سووره تی نه حل ۹۸.

واته: ئینجا کاتیک قورئانت خویند و ده وره ت کرده وه، نه وه په نا بگره به خوا له شه یسانی نه فرین لیکراو.

له گپړانه وهی ئین مه شیدا هاتوو که: ((هه رکاتی که قورئانی ده خوینده وه په نای به په روه ردگار ده گرت به وتنی (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم)).

په ناگرتن له شه یتانه کانی جین و ئینس:

په روه ردگاری مه زن و به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿وَقُلْ رَبُّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ (۹۷) وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ﴾ سووره تی موئمینون ۹۷ - ۹۸.

واته: خوئی بسپیره به خوا و بلی: په روه ردگارا من په نا ده گرم به تو له هه موو خه تره و خه یال و وه سه وه سی شه یتانه کان، په نا ده گرم به تو نه ی په روه ردگار که شه یتانه کان به ده ورمدا کو بینه وه و سه رم لی بشیوینن.

همه‌زاتی (همزات) شه‌یاتین، دروستکردن و هیتانه‌دی دوو دلّی و فریودانی نه‌وانه به‌سه‌ر دلّدا.

ئیبین عه‌بباس و حه‌سه‌ن وتوویانه: ((همه‌زاتی شه‌یتانه‌کان دروستکردنی دوو دلّی و هه‌لّخه‌له‌تاندنه)).

سه‌باره‌ت به‌مه‌ی که وا په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَعُوذُ بِكَ رَبُّ أَنْ يَحْضُرُونِ﴾. ئیبین زه‌ید ده‌لّی: ((واته په‌ناگرتن له‌وه‌ی که‌وا له کارووباری ژییانی مندا به‌شداری بکه‌ن)).

که‌لبیش ده‌لّیت: ((واته بوّ نه‌وه‌ی که‌وا له کاتی خویندنه‌وه‌ی قورئاندا ئاماده نه‌بن و بوونیان نه‌بیّت)).

عه‌کره‌مه‌ش ده‌لّیت: ((واته له کاتی مردن و پوچ کیشان و پوچ ده‌رچووندا ئاماده نه‌بن)).

په‌روه‌ردگار موسلمانانی به‌هه‌ردوو جووری شه‌ر و خراپه‌ی شه‌یتان واته که‌وتنه ژیر کاربگه‌ری دوو دلّیه‌کانی و یاخود نزیك بوونه‌وه و ئاماده بوونیان فه‌رمانی فه‌رموو (داوه).

په‌روه‌ردگار نه‌و ئایه‌ته‌ی دوا‌ی نه‌م ئایه‌ته‌ی باس فه‌رموو که: ﴿ادْفَعْ بِأَلْتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ﴾ سووره‌تی موئمینون ۹۶.

واته: هه‌ولّ بده به‌چاکترین و جوانترین شه‌توه پالّ به‌هه‌له و نارپکی ناحه‌زانه‌وه بنییت و خه‌مت نه‌بیّت ئیمه چاک ئاگادارین له گوفتار و قسه‌ی ناره‌وایان.

فه‌رمانی پیکردوه که به‌جوانترین و چاکترین پینگه پووبه‌پووی خراپه‌کاری و قسه‌ی خراپه‌کانی خه‌لگی بیته‌وه و له‌رپگه‌ی په‌نا بردن بوّ په‌روه‌ردگار و په‌ناگرتن به‌و شه‌رو خراپه‌ی شه‌یتانه دیار و نادیاره‌کان، یاخود جنوکه و مروّقه، له‌خوی دور بخاته‌وه. چه‌شنی ئه‌مه‌ش له سووره‌تی ئه‌عرفدا فه‌رموویه‌تی که: ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾ سووره‌تی ئه‌عرف ۱۹۹.

واته: کاری ناسان له خه لکی داوا بکه و چاوپوشی له هه له و که م و کورپیه کانیان بکه و فرمان بده به چاکه و کرده وه یه که په سه ندی شرعه، پووش وه رگپه و پشت بکه له نه فام و تی نه گه یشتوان.

په روهردگار فرمانی به مروقه کان کردوه که له پښگه ی پشت کردن و پور هه لچه رخانندن له نه زان و نه فامه کان خویان له شه پ و خراپه ی نه وان دور بخه نه وه و بپاریزن. دواتر فرمانی پیکردون که وا له پښگه ی په ناگرتن به په روهردگار خویان له شه پ و خراپه ی شه یان دور بخه نه وه و خویان بپاریزن: ﴿وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ سووره تی نه عراف ۲۰۰.

واته: نه گه ر وه سوه سه یه کت له لایه ن شه یانه وه بو پیشهات و ویستی له خشته ت به ری و تووشی هه له ت بکات، جا نه وه تو په نا بگره به خوا و پشت به و ببهسته، چونکه به راستی نه و بیسه ر و زانایه.

وته یه کی تری هاوچه شنی نه مه ی له سووره تی (فوصیله تدا) فه رموه که: ﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ سووره تی فوصیله ت ۳۴.

واته: بښگومان چاکه و خراپه وه که یه که نیین، (تو نه ی برودار) به جوانترین و چاکترین شیوه به رهنگاری خراپه و نادروستی بکه، نه و کاته نیتر ده بینیت نه وه ی که له نیوان تو و نه ودا دوژمنایه تی و ساردییه که هه یه، ده بیته دوستی کی دل سوژ و گیانی به گیانی.

نه مه بو دورکه و تنه وه و په نا گرتنه له شه پ و خراپه ی شه یانه نیسییه کان، به لام دوا ی نه وه ش ده فه رموویت: ﴿وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ سووره تی فوصیله ت ۳۶.

واته: ئەي ئيماندار، ئەگەر له لايەن شەیتانەوه خەتەرە و خەیاڵی نادرووست له دل و دەروونتدا درووست بوو ئەوه توو داوای یارمەتی له خوا بکە و پەنای پێ بگرە، چونکە بەپراستی ئەو بیسەر و زانایە.

پەییوەندی نیوان خۆراگری و پەناگرتن:

قورئانی پیرۆز ئەهلی ئیمانی بە سادەترین شیوەی پووبەپوو بوونەوه له گەل ئەو دوو دوژمن و ناحەزەدا - واته نەفس و شەیتان - پێنموونی کردووه، شیوە گەل وەك: پەناگرتن له شەیتان و پوو هەلچەرخان و پشت تێکردن له نەزان و نەفامەکان و دوور کردنەوه و لابردنی خراپە و شەپێ خەلگیش ئەویش بە چاکەکردن. وە ئەم بابەتە ی وە بیر خستووینەتەوه که هەر کەسێ ئەو جووره پێگە یە بگریتە بەر له بەش و پشکی گەوره و مەزن بەهرەمەند دەبێ و نەك ئەوهی کهوا له شەپ و خراپە ی دوژمن و ناحەز پزگاری دەبیت، بەلکو وەکو هاورپێه کی دلسۆز و میهرەبانی لیدەکات، وە دەبیتە هوێ بە دەست هێنانی خوشەویستی و دوستایەتی و پێ هەلئان و باسکردنی خەلکی و لەناو بردنی پاکیشانەکانیان و تەندروستی و تەواوی دل له بق و کینه، وە تەنانەت ناحەز و دوژمنەکانیش بە هاورپێهەتی له گەلیدا هەست بە ئارامی و ئاسوودەیی دەکەن.

ئەوهی وترا، بەرژەوهندی گەلێکە، زیاده لەسەر پیز و پاداشت و پەزنامەندی پەروەردگار، ئەمە ئامانج و مەبەستی کۆتایی و ماوه درێژی هەر مرووفیتیکی ئەهلی ئیمان و ئەندیشه یە.

چونکە شتیکی وەك ئەمە جگە له پێگە ی خۆراگریه وه شیاو و مومکین نییه، چونکە پەروەردگار فرموویەتی: ﴿وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ﴾ سوورەتی فوصیلەت ۳۵.

واته: جا که سیش ناتوانیت بە و پەفتاره هەلسیت جگە له وانە ی که ئارامیان گرتووه، هەر وه ها که سیش ناتوانیت هەلوستی و بنوینیت جگە له که سیک نەبیت که خاوهنی بەهره یه کی گەوره بیت.

چونکه مروّقی شیت و نه فام، په له کەر، ههستیار و خوړانه گر، توانای پووبه پوو بوونه وهی نییه له گه لّ شهیتانه جنوکه و ئینسییه کان (شیاطین الجن والإنس).

له بهر ئه وهی توورپه یی ئامرازیکه له خزمهت شهیتاندا، نه فسی توورپه و شهیتان ههردووکیان دژ به نه فسی موتمه ئینه ن که مروّق بانگ دهکات بوّ پوو به پوو بوونه وهی هه رچ باشتر له گه لّ خراپه ی خه لکی دا یه ک ده گرن، به لام داوا له مروّق کراوه و فه رمانی پیکراوه که وا بوّ گه شه کردن و به هیزکردنی نه فسی موتمه ئینه هانا بوّ په ناگرتن به ریت. چونکه په ناگرتن توانای مروّق به هیز دهکات بوّ پووبه پوو بوونه وهی سوپاکانی نه فسی توورپه و فیتن ئاوی و پشتیوان و لایه نگرانی گه وره و مه زنی وهک: (خوړاگری و ئیمان و پشت به ستن) به هانا ی نه فسی (موتمه ئینه وه) دین و هاوکاری ده کهن و دلّ و ویست و ئیراده له زالّ بوون و دهسه لاتی شهیتان پزگار ده کهن و به سه ریداو سه رکه وتوو ده بن، چونکه: ﴿لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ سوورته ی نه حل ۹۹.

واته: بیگومان شهیتان دهسه لاتی به سه ر ئه واندا هه یه که پشتیان پیّ به ستووه و ملکه چ و فه رمانبه رداری ئه و ده بن.

شهیتان دهسه لاتی به سه ر ئه هلی ئیماندا نییه، یانی چی؟

موجاهید و عه کره مه و پرافه کهرانی تری قورئان ده لّین: ((واته شهیتان هیچ به لگه و بیانوی نییه به سه ر ئه هلی ئیماندا)). به لام درووست تر ئه مه یه که وا بوتری: شهیتان ریگه یه کی نییه تاوه کو زالّ ببیّ به سه ر ئه هلی ئیماندا، نه له پووانگه ی به لگه و بیانوه وه و نه له پووانگه ی هیز و تواناوه. چونکه سولتان و پاشا هیز و توانایشی هه یه، له و پووه وه به بیانو و به لگه ده وتری سولتان و پاشا، چونکه له ریگه ی ئه وه وه خاوه نی سولتان وه کو خاوه نی هیز و توانا به ته واوی زالّ ده بیّ به سه ر لایه نی به رامبه ریدا و دهسه لاتی به سه ردا په یدا دهکات.

په روه ردگاری مه زن و به دهسه لات ئماژه ی به م بابه ته کردووه که دوژمن و ناحه زیکی وهک شهیتان هیچ هیز و توانایه کی نییه به سه ر به نده دلپاک و ئه هلی پشت به ستنه کاند (توکل).

له سوورده تی حجردا ده فہرموویت: ﴿قَالَ رَبُّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ
وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ (۳۹) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ (۴۰) قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ
(۴۱) إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَايِبِينَ﴾ سوورده تی حہجر
۳۹-۴۲.

واتہ: ئیبلیس بہ بوغزو کینہ و حہسادہ تہ وہ وتی: پەرہردگارم، مادہم بہ هوئی ئەم
ئینسانہ وہ منت سەر لیشیواو کرد، شہرت بیت لہ زہویدا ہموو گونہ و لادان و
تاوانیکیان لا جوان و شیرین بکہم و ہەر ہموویان سەر لیشیواو و سەر گەردان بکہم،
بیجگہ لہ بہندہ پوختہ و دلسوزہ کانی خوٓت نہ بیت، چونکہ دلیان بہ باوہر بہ تو و
یادی تو تاوہ دانہ، ہول و کوششی من بو وئیل کردنیان ناکامہ، خوای گہورہ
فہرمووی: نایا ئەوہ پینگہ و پربازیکی راست و دروستہ ہەر بو لای من دیت و ہەر من
چاودیتری دہکہم، بہ پاستی بہندہ چاک و پاکہ کانی من بہ تو فریو نادرین و تو ہیچ
دہسہ لاتیکت نییہ بہ سہریاندا، جگہ لہ وانہی کہ شوینت کہ وتوون لہ سہرکہش و
یاخی و سہرگہردانہ کان.

ہەر وہا دہ فہرموویت: ﴿لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (۹۹)
إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَكَّلُوهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ﴾ سوورده تی نحل ۹۹ - ۱۰۰.
واتہ: بیگومان شہیتان دہسہ لاتی بہ سہر ئەوانہ دا ہہ یہ کہ پشتیان پی بہستوہ و
ملکہ چ و فہرمانبہرداری ئەو دہبن، ہەر وہا ئەوانہش کہ هاوہ لگہرن بو پەرہردگار.
ئەم نایہ تہ دوو بابہت لہ خو دہگریٓت:

یہ کہم: لابردن و لادانی زالبوون و دہسہ لاتی شہیتان بہ سہر ئەہلی یہ کخوابہرستیدا
(توحید)، یہک دلی و یہک ئیمانی.

دوہم: سہ لماندنی زالبوون و دہسہ لات و فہرمانپہوایی (حاکمیہت) شہیتان
بہ سہر ئەہلی هاوہل بو خوا دانہران (شُرک)، بی باوہر و پوویاز و کہسانی کہ
سہرپہرشتیان (الولاية) ہہ لبرداروہ و پەسەندیان کردوہ.

کاتیٓک کہ ئەو دوژمن و ناحہزہی ئایینی پەرہردگارہ - شہیتان - زانی کہوا
پەرہردگار پینگہ نادات کہ زال ببی بہ سہر ئەہلی یہ کخوابہرستی و پاک دلاندا (توحید)

اخلاص): ﴿قَالَ فِعْرَتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ (۸۲) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾ سوره تی ص ۸۲ - ۸۳.

واته: ئینجا شهیتان وتی: سویند به دهسه لاتی بی سنورت شهرت بیئت هر هه موویان گومرا و سهرگردان بکه م، جگه له بهنده و عهده دلسوزه کانت که هه لباردهی خوتن (دهسه لاتی نه وانم نییه).

شهیتان زانی به وهی که وا هر که سی به ناگایانه و شاره زایانه و دلپاکانه، هوگری نایینی په روهردگار (جل جلاله) بی و دهستی پیوه بگری و پشستی پی بهستی، نه وه - شهیتان - ناتوانی گومرای بکات و هه لی بخه له تینی و له ریگهی راست لای بدات، به لکو ته نیا به سهر نه و که سانه دا ده توانی زال بی و دهسه لاتی هه بی به سهریاندا که وا خوشه ویستی و سهر په رشتیاری نه و قبول بکن و هاوهل و شهریک بو په روهردگار برپار بدن. نه وانه خزمه تکار و شوینکه وتوانی شهیتان و ته نیا به سهر نه واندا زال ده بی و دهسه لاتی هه یه.

نه گهر بوتری وه کو چون په روهردگار لیتره دا زال بوون و دهسه لاتی نه وی به سهر سهر په رشت و سهر په رشتیاره کاند (وه لی) دیاری کردوه و سه لماندوویه تی، چون له م نایه ته ی خواره وه ویدا په دی ده داته وه: ﴿وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ (۲۰) وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُوْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ﴾ سوره تی سه به ۲۰ - ۲۱.

واته: له راستی دا گومانی شهیتان به راست ده رچوو به رامبه ر نه و جوړه که سانه (که پوو به په روهردگار کاتی خوئی وتبووی: ده بینیت زوربه ی خه لکی سوپاسگوزار نابن)، که چی خه لکی بی په روا هر شوینی که وتن، جگه له دهسته یه که له برواداران. جا وه نه بیئت ئیبلیس هیچ دهسه لاتیکی به سهریاندا بیئت، به لکو نیمه ویستوومانه بوون بیئت و ده ریکه ویت، کی باوه پی به قیامت و پوژی دواپی هه یه و کیش له شک و

گوماندایه (دلنیا به نهی پیغه مبه) که په روه ردگاری تو ناگادار و چاودیره به سره هموو شتی کدا و هیچ شتی کی لی بزر نابیت.

له وه لاما ده بی بوتری که: نه گره نهو جیناوه له نایه تی: ﴿وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ﴾ بو موسلمانان و باوه پداران بگه پیره وه، له بنچینه دا شوینی یا خود جیگه ی بو نه م پرسیاره بوونی نابی، چونکه جیاوازی و جوداگردنه وه (جوداگردنه وه و جیاوازی به کی پساو و براوه یه)، واته: به لام نه وانمان له ریگه ی شهیتانه وه تاقیکرده وه وه هلمان سه نگاندن تاوه کو بزاین که وا چ که سی بروای به دواپوژ هیه و چ که سیکیش له گومان و دوو دلیدایه سه باره ت به پوژی دواپی.

به لام نه گره بو نه م فرموده و نایه ته پیروژه ی په روه ردگار بگه پیره وه که ده فرمویت: ﴿وَلَقَدْ صَلَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ سووره تی سه به ۲۰.

واته: له راستی دا گومانی شهیتان به راست دهرچوو به رامبر نهو جوړه که سانه (که پوو به په روه ردگار کاتی خوئی و تبووی: ده بینیت زوربه ی خه لکی سوپاسگوزار نابن)، که چی خه لکی بی په روا هره شوینی که وتن، جگه له ده سته یه که له برواداران. که به پوواله ت نه مه دروسته. تاوه کو جیاوازی و جوداگردنه وه ی به کلاکه ره وه، به هوئی هه لکه و تنییه وه له دوا ی لابر دن و دوورخستنه وه ی راست بیت و نه م و اتایه بگه یه نی که وا: ((شهیتانمان به سه ریاند ا زال نه کردوه و توانامان پی نه به خشیه وه، مه گره به هوئی نه وه ی که وا بزاین که چ که سی به راستی بروای به پوژی دواپی هیه و لپی دوو دل نییه)).

نابین قوته ییه ده لیت: ((کاتی که شهیتان داوا ی دهر فته و موله تی کرد له په روه ردگار، په روه ردگاریش موله ت و ماوه ی پیدا و دواتر شهیتانی نه فرین لیکراو وتی: نه وان تووشی گومرایی و هه لکه له تاندن ده که م و فرمانیان پی ده که م به فلا نه کار و کرده وه و له نیوان به نده کانتدا به دلنیا ییه وه که سانی بو خوم هه لده بزیرم و

دهست نیشان دهکه م، کاتیک که شهیتان وه‌های دهوت: دلنیا نه‌بوو شه‌وی که له‌به‌ر چاوی گرتووه بی شک دیته دی، به‌لکو شه‌وی که دهیوت له‌سه‌ر بنچینه و بناغی گومان و دوو دلّی بوو)). به‌لام دواتر که بینی و بوئی ده‌رکوت که‌وا ژماره و پیژیه‌ک شوینی که‌وتوون و په‌په‌وی لی ده‌کن، گومان و دوو‌دلییه‌که‌ی گوپا و بوو به‌پاستی (یه‌قین). دواتر په‌روه‌ردگار (جل جلاله) فه‌رمووی: زالّ بوون و ده‌سه‌لات په‌یدا کردنی شه‌یتان به‌سه‌ریاندا به‌هوئی شاره‌زایی و ناگاییه له‌سروشستی نه‌هلی ئیمان و نه‌هلی گومان و دوو دلّی بووه، واته له‌باروودوخیکی کرده‌یی و پاسته‌قینه‌دا (عملی و واقعی) بیان بینین تاوه‌کو به‌لینه‌که‌مان به‌سه‌ریاندا بچه‌سپی و بیته‌دی و شیاوی پاداشت و سزادان و تولّه بن.

له‌سه‌ر شه‌م ئه‌ساس و بنچینه‌یه‌دا شه‌یتان به‌سه‌ر شه‌و که‌سانه‌دا زالّ ده‌بی و ده‌ست ده‌گریت به‌سه‌ریاندا که‌وا بپروایان به‌پوژی لیپرسینه‌وه - پوژی دواپی - نییه و سه‌باره‌ت به‌و پوژه له‌گومان و دوو دلّیدان، شه‌وانه هه‌مان شه‌و که‌سانه‌ن که سه‌په‌رشتی و سه‌په‌رستی شه‌یتانیا هه‌لبژاردوو و کردوویانه‌ته شه‌ریک و هاوه‌لی په‌روه‌ردگار! به‌م جوژه ده‌سه‌لات و توانای شه‌یتان به‌سه‌ریاندا ده‌چه‌سپی و ده‌سه‌لمیترئی و نکولی لی ناگریت و شه‌م ئایه‌ته له‌گه‌ل ئایه‌ته‌کانی تردا هاوپی و هاوده‌نگ ده‌بی.

شه‌گر بیت و پرسیار بگریت سه‌باره‌ت به‌وه‌ی که‌وا ئایه‌تی سووره‌تی نبیره‌ایم چون رافه ده‌کن و لیکی ده‌ده‌نه‌وه که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَّ الْحَقُّ وَوَعَدْتَكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلْمُزُونِي وَلَوْ مَوْأ أَنفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ سووره‌تی نبیره‌ایم ۲۲.

واته: کاتیک هموو شتیک ته و او ده بیټ به هه شتییه کان ده چنه به هه شته وه و
 دۆزه خیییه کان ده خریته دۆزه خه وه، شهیتان به فه رمانی خوا دیته قسه و پرو به
 په پره وانی ده لیت: به پاستی خوا به لینی پاست و دروستی پی گه یاندیون منیش
 به لینی دروونا دروستم پیدان و جا توانیم گومراتان بکه م و له پیبازی پاست و یلتان
 بکه م، وه نه بیټ من هیچ زۆر و ده سه لاتیکم به سه ر ئیوه دا هه بو بیټ، جگه له وه ی به
 وه سه وه سه و خه تهره و خه یال بانگم کردن (بو خوا نه ناسی و تاوان) ئیوه ش
 به ده ممه وه هاتن و به قسه تان کردم، ئه مپو من ناتوانم به هانا و هاواری ئیوه وه بیم،
 ئیوه ش ناتوانن به هانا و هاواری منه وه بین، بیگومان من باوه پم نه بو به وه ی که
 کاتی خوئی منتان کردبوو به شه ریک و هاوبه ش له پیشدا، به پاستی ئه مپو سته مکاران
 سزای زۆر به ئیش ده درین.

ئه گه ر چی له بنچینه دا ئه مه وته ی شهیتانه، به لام په روه ردگار - ئه وه ته یه ی -
 هیناوه و بوئی گپراوه ته وه و بریاری بوئی داوه، نه ک ئه وه ی که وا نکولی لی بکات. ئه مه
 پوونکه ره وه ی ئه وه یه که بابه ته که به هه مان شیوه یه.

ده بی بوتری: ئه م پرسپاره پرسپاریکی چاک و جوانه و وه لامه که یشی ئه مه یه که
 مه به ست له ده سه لات و توانای دوورخراوه (نفی) له م باره یه وه زال بوونه به هوئی
 به لگه و نیشانه وه. واته من به سه ر ئیوه دا به لگه و نیشانه یه که له دژی ئیوه به لگه یان
 پی به پینمه وه نیمه.

به هه مان شیوه که ئیبن عه بیاس ده فه رموویت: واته من خاوه نی ئه وه به لگه و
 نیشانه یه نیم که له دژی ئیوه دا به کاری به پینم، هیچ به لگه و پی نیشاندهریکم پی
 رانه گه یاندوون و پیشانم نه داون. من - شهیتان - ته نیا ئیوه م بانگ کردوه بو لای بی
 باوه پی و هاوه ل بریاردان بو په روه ردگار و (شرك)، گومپایی و سه ر لیشیواوی و
 ئیوه ش قبولتان کردوه وه رتان گرت و. باوه پتان به قسه که م هیناو به بی هیچ جوړه
 به لگه و نیشانه یه که و تنه دوام و شوینم که وتن و په پره ویتان لی کردم.

به لام سه لماندن و چه سپاندنی دهسه لات و توانای شهیتان لهم نایه تدها که ده فرموویت: ﴿إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ...﴾ سووره تی نه حل ۱۰۰.

واته: به راستی تنها دهسه لاتی به سر نه واندها هه به که پشتیان پی به ستووه و ملکه چ و فرمانبرداری نه و دهن.

زال بوون و دهسه لاتی نه و به سر یاندا له پیگه ی فر و فیل و گومپا کردن و دهسته موکردنیان به جوړیکه که وا بانگیان دهکات بو بی باوه پی و هاوهل بریار دان (کفر و شرک) و ابهسته یان دهکات به خویره و وازیان لی ناهینی و پیگه نادات که وا واز له بی باوه پی و هاوهل بریار دان بهینن. به هه مان شیوه که په روه ردگاری مه زن و به دهسه لات ده فرموویت: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوَّزُّهُمْ أَزًّا﴾ سووره تی مه ریه م ۸۲.

واته: نایا نابینیت به راستی نیمه چون شهیتانه کان ده نیرینه سر خوانه ناسان، به گهرمی هانیان ده دهن بو تاوان و گوناوه خراپه.

ئیبین عه بیاس ده لیت: ﴿تَوَّزُّهُمْ أَزًّا﴾ واته: به توندی و به سه ختی نه وان هه لده خه له تینی. له گپرانه وه به کدا هاتووه که: نه وان تووشی شه له ل و ئیفلیجی و بی توانایی و لاوازی دهکات. له لیکدانه وه به کی تردها: واته نه وان هان ده دات و ناچاریان دهکات بو تاوان و سه رپیچی کردن.

به لام حه قیقه ت و راستییه تی بابه ته که نه مه به که: وشه ی "ازا" به واتای جوولان و هه لنان و بزواندن دیت. بو به کولاندنی مه نجه ل و قازان ده لین "ازیز" چونکه ناو له ناویدا به توندی جووله و کولانی هه به.

به هه جوړی بی وشه ی "ازا" هه لگری دوو واتایه:

یه که م: بزواندن و به جووله دهرهیتان.

دووه م: داگیرسان و پوشنکردن.

هر دو و اتا که پیکه وه په یوه ندییه کی نژیکیان هیه، چونکه جووله و بزواندن دوخیکی تایه تیبه که ده بیته هوئی کولان و هه لگیرساندن. نه مه به شیکه له هه مان ده سلات و هیژ و توانای شهیتان به سهر شوینکه و توانی خوئی و نه هلی هاو له بریارده راندا (شرك)، به لام بوئو و پاشایه تی و هیژ و ده سلاتی خوئی خاوه نی هیچ جوړه به لگه و نیشانه ی نیبه و نه وان ته نیا خوئیان داو ته ده ست بانگه پشست و بانگ کردنه فر و فیل کاریه کانی شهیتان و به بی داو کردنی به لگه و نیشانه له شهیتان شوینی - شهیتان - که و توون و خوئیان داو ته ده ست نه و چونکه بانگه پشست و بانگ کردنه کانی شهیتان له گه له هوا و نارو و و پراکیشانه نه فسییه کانی نه واندا سازگاری هیه و هاو ده نگه له گه لیدا. نه وانه بواری زال بوون و ده سلاتی دوژمنیان به سهر خوئیاندا فه راهم کردووه و هاوکاری و ناریکاریان کردووه، چونکه نه ویان له گه له خواست و نامانجه نارپه واکانی خویدا هاو هه نگاو له قه له م داوه. کاتیک که به ویستی خوئیان گه وره یی و سهر کردایه تی کردنی شهیتان یان قبول کرد و خوئیان کرد به دیلی، وه ک توله سه ندنه وه و سزایه ک شهیتانی به سهر یاندا زال کردووه.

لیره دایه که وا واتای نه م فه رموده یی په روه ردگار "جل جلاله" زیاتر ناشکرا و بوون ده بیته وه که ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمُ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فِتْنَةٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُم مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ سوورده تی نیسا ۱۴۱.

واته: نه وان هی که خوئیان بوئو مه لاس داوه چاوه پووانی به سهره اتان ده کهن، نه گه ر سهرکه و تنیکتان له لایه ن خواوه ده ست بکه ویت ده لاین: نه ی نیمه له گه لتاندا نه بووین...؟! خوئو نه گه ر کافره کان به شیکیان بییت له سهرکه و تن، دوو پووه کان ده لاین: نایا نیمه له سهر نیوه مان نه ده کرده وه و نه مان هیشت نیمانداران زیانتان پی

بگه یه نن، ئینجا خوا له پۆژی دواییدا داوهری دهکات له نیوانتاندا (ئهی بی باوه پ و دوو پروهکان) دلتیابن هرگیز خوا نایه لیت بی باوه پان به سهر ئیمانداراندا دهست پویشتوو بن و پیشه که نیان بکن.

نایه ته که به سهر بناغه و بنچینه ی هه مان پووالت و گشتگیریه وه جیگیره، ئه وه باوه پدارانن که وا به تووش بوون به گوناح و سه رپیچی و نافه رمانی په روه ردگار، که له گه ل ئیماننه که یاندا دژایه تی دهکات و له بهر به ره کانی دایه، بوو ده پره خسیتن بوو چونه وه پیش و زال بوونی بی باوه پان، به گویره ی ئه و سه رپیچی و تاوانه ی که تووشیان بووه و ئه نجامیان داوه، (واته مروف چه نده تووشی گوناح و تاوان و نافه رمانی بیت له بهرامبه ر په روه ردگاردا، به هه مان ئه ندازه خو ی ریگه خوشکه ره بو ئه وه ی شهیتان زال ببی به سه ریدا و ده سه لاتی هه بی به سه ریدا، وه رگیچی کورد).

ئه وه خودی خو یان بوون که وا ئامراز و هوکاری ئه و ده سه لات و چونه پیشه وه و زال بوونه یان - زال بوونی شهیتان به سه ر خو یاندا - هیناوه ته دی و فه راهه میان کردوه. (وه ک کورد واته نی ده لی: به دهستی خو م چیم کرد به خو م، وه رگیچی کورد). وه ک ئه و نافه رمانیه ی که وا موسلمانان کردیان بهرامبه ر به فه رمانه که ی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) له جهنگی ئو حوددا که بووه هو ی سه رکه وتنی موشریکه کان به سه ر موسلمانه کاندا.

په روه ردگار خو ی شهیتانی زال نه کردوه به سه ر ئه هلی ئیماندا و ده سه لاتی پی ئه به خشیوه، مه گه ر کاتی که وا ئه وان - ئیمانداران - به هو ی په پره وی کردن و شوینکه وتنی شهیتان و به هاوه ل دانانی شهیتان بوو په روه ردگار (واته شهیتانیان کردوه ته هاوه ل و شه ریکی په روه ردگار)، بواری زال بوونی شهیتانیان به سه ر خو یاندا

فہراہم کردوہ، لہم نان و ساتھ دایہ کہوا پەروردگار (جل جلالہ) شہیتانی زال کردوہ بہ سہر ئو جوڑہ کہ سانہ دا و سہری خستوہ.

ہرکے سی گہیشته ئو بہختہ وہری و کامہ رانیہی کہوا پەروردگار پینموونی پی ببہ خشی و بیخاتہ سہر پیگہی راست، ئووا با سوپاس و ستایشی پەروردگار بکات و ہر کہ سیکیش لہ پیگہی گومپایی و نہ زانیدا ہنگاری ہلگرت با جگہ لہ خوئی لوئمہ و سہرکوٹنہی کہس نہکات.

((یہ کخوابہ رستی، پشت بہستن و نیہت پاکی و یہک دلی)) دہبنہ پیگرو لہ مپہری لہ بہردہم زال بوونی شہیتاندا، بہلام ہاوہل پریاردان بہ ہموو جوڑ و چہشنہ کانیہوہ، ہوار دہرہ خستی بو زال بوونی شہیتان و تیکرای ئوانہ لہ سہر بناغہ و بنچینہی نہریتی تاکہ کہ سیکہ کہ ہوسار و لہ غاوی تہواوی کاروبارہکان بہدہست ئو و لہ ژیر دہسہ لاتی ئو دایہ و سہرجہم کارو کردہوہکان بو لای ئو دہگہ پینہوہ و کوتایی بہلگہ و بیانووی لای ئوہ و بو ئو دہبیت. - واتہ پەروردگار - نہگہر ئو ویستی لہ سہر بوویہ و بیویستایہ دہیتوانی تہواوی خہلکی بکاتہ گہلکی یہ کپارچہ. بہلام کارزانی و تہگبیر کردنی بہو جوڑہی نہویستوہ. ﴿فَلِلّٰهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (۳۶) وَكُلُّ الْكِبْرِيَاءِ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿سورہتی جاسیہ ۳۶ - ۳۷.

واتہ: جا ہر لہ بو خوایہ سوپاس و ستایش، کہ پەروردگاری ناسمانہکانہ، پەروردگاری زہویشہ، پەروردگاری ہموو جیہانیانہ، ہرچی گہورہی و شکوہندی ہہیہ لہ ناسمانہکان و زہویدا ہر ہمووی شایستہی ئوہ، بہ راستی ئو زاتہ بالادہست و دانایہ.

ته وهری دووهم: نامرازه کانی پووبه پروو بوونه وه له گهل شهیتاندا:

ئین قهیم (خوای لی پازی بیت) ده فرموویت: ئیسته چند بنامه یه کی سوومه ند باس ده کهین که به دلنیا یه وه به که لک وهرگرتن لیان و به کارهیتانیا، مروقه ده توانی له گهل شهیتاندا پووبه پروو بیته وه و له شه پ و خراپه ی پاریزراو بیت و دووره په ریژی لی بکات.

ئه وانه بنه ما، نامراز و هوکار و سه نگر و پاریزگه لیکی ده لایانه ن که بریتین له:

سه نگر و پاریزگه ی به که م: په ناگرتن و په نابردن بو په روه ردگار: ۲۴

سه نگر ی دووهم: خویندنه وه ی هردوو سوورته ی "فلق" و "ناس": چونکه خویندنه وه، تیگه یشتن و کارکردن به و دوو سوورته بو لابرده و دوورخستنه وه ی خراپه و شه پی شهیتان و پاریزراویمان له لومه و بیانوه کانی شهیتان زور کاریگر و سوومه ندن. بو یه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرموویه تی: ((ما تعوذ المتعوزون بمثلهما)).^{۲۵}

واته: ((هیچ شتی هینده ی نه و دوو سوورته بو ئه وانه ی په نا ده گرن له شه پ و خراپه ی شهیتان کاریگر و سوومه ندر نین)). ((پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هه موو شه ویک له کاتی خه وتندا نه و دوو سوورته ی (الفلق و الناس) ده خویند^{۲۶}، وه فرمووی به عوقبه که: دوا ی هه موو نویره کانیش بیانخوینی)).^{۲۷} (دیاره لیته دا مه بهستی له نویره فره زه کان بووه نه ک سوننه ته کان، خواش باشر ده زانی، وهرگیپی کورد).

۲۴ ئه م بابه ته پیشر به دوور و دریزی باسکراوه و خراوه ته پروو.

۲۵ رواه النسائی والدارمی.

۲۶ رواه البخاری عن حدیث عائشة.

۲۷ رواه ابو داود والترمذی والنسائی.

هه روه ها فه رموو یه تی:

((هه ر که سیك نه و دوو سوورده ته له گه ل سوورده تی "إخلاص" سدا سیجار له کاتی ئیواراندا و سی جار له کاتی به ره به یاندا (به یانیان) بخوینیته وه، نه وه ی به سه بو هه موو شتی)).

((هه روه ها له جیگه یه کی تر دا پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فه رموویت: نه گه ر چوو ه ناو جیگه ی نووستن دهستی بدات له یه ک و پاشان فووی پید ا بکات و سوورده تی "إخلاص" و "فلق" و "ناس" ی پیا دا بخوینتی، پاشان دهستی بهینتی به سه ر نه و شوینته دا نه توانی له له شی، وه سه ری و له گه ل ده م و چاوی و له پیشه وه ی له شیه وه ده ست پی بکات وه نه مه سی باره بکاته وه)).^{۲۸}

سه نگه ری سییه م: خویندن ی "أیه الكرسي"، چونکه له فه رموو ده سه حیه کاند ا له موحه مبه دی کوپی سه رین و نه ویش له نه بوو هوره یه وه هاتوو که وتوو یه تی: ((پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فه رمانی پیکردم به پاریزگاری کردن له سه رفیتره و زه کاتی مانگی پیروزی په مه زان، که سی هاتوو و ده یویست به بی پرس هه ندیکی لی هه لگری و بیبات گرتم و پی م وت: ده ته مه لای پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه و نه و فه رموو ده یه ی گپراوه ته وه و دواتر وتی: هه رکاتی چوو یته ناو جیگه ی نووستنه وه، "أیه الكرسي" بخوینته ره وه! چونکه نه م کاره ی ده بیته هو ی نه وه ی که وا په روه ردگار هه میسه پاسه وان و چاودیری تو بیته و تا کو به ره به یان شه ی تان لیته نزیک نه بیته وه)).

۲۸ البخاری مع الفتح ۶۲/۹ و مسلم ۱۷۲۳، چونکه پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ناوای ده کرد، نه مه له قه لاتی موسلمان ه وه وه رگپراوه، له به شی زیکره کانی به یانیان و ئیواراندا، ل ۳۴، چاپی سی و یه که م، وه رگپری کورد.

پیغهمبیری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرموی: ((ئەو لەگەڵ تۆدا پاستی وتوو، بەلام شەیتان تەواو درۆزنە)).^{۲۹}

سەنگەری چوارەم: خۆبندنەو و تیگەبشتن و کارکردن بە سوورەتی "بەقەرە": چونکە لە فرمودەیهکی صەحیحدا لە سەھلی کۆپی عبدالله و ئەویش لە ئەبوو ھورەیرەو گێراویەتەووە کە پیغهمبیری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرمویەتی: ((لاتجعلوا بیوتکم قبوراً وان البیت الذی تقرأ فیہ البقرۃ لا یدخله الشیطان)).^{۳۰}

واتە: ((مالەکانتان مەکنە گۆرستان، بەپاستی شەیتان ناچیتە ئەو مالانەووە کە سوورەتی "بەقەرە"ی تێدا دەخوینیتەو)).

سەنگەری پێنجەم: دوو ئایەتی کۆتایی سوورەتی بەقەرە: چونکە لە فرمودەیهکی صەحیحدا لە ئەبوو موسای ئەنصارییەووە هاتوووە کە: پیغهمبیری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرمویەتی: ((ھەرکەسێ شەوی ھەر دوو ئایەتی کۆتایی سوورەتی بەقەرە بخوینیتەو، بو ئەو کەسە بەسە)).^{۳۱}

لە صەحیحی ترمزیدا لە نعیمانی کۆپی بەشیرەووە هاتوووە کە پیغهمبیری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرمویەتی: ((پەرەردگار دوو ھەزار سال پێش بەدیبھێنان و خولقاندنی بوونەووەرەکان کتیبیککی نووسی کە کۆتاییەکی بە دوو ئایەتی کۆتایی سوورەتی بەقەرە کۆتایی دەھات، ئەگەر ئەو دوو ئایەتە سێ شەو لە مالێکدا بخوینیتەو، شەیتان لەو مالە نزیک نابیتەو)).^{۳۲}

۲۹ رواه البخاری معلقا (۲۳۱۱).

۳۰ رواه مسلم (۷۸۰).

۳۱ رواه البخاری ومسلم.

۳۲ رواه الترمذی (۲۸۸۲) والدارمی (۳۳۸۷).

سەنگەری شەشەم: ئایەتەکانی سەرەتای سوورەتی "حم" تا "الیە المصیر" لەگەڵ
 "ایە الكرسي" دا:

لە صەحیحی ترمزی دا لە عبدالرحمن کوپی ئەبووبەکرەو هاتوووە کە پێغەمبەر
 (صلی اللہ علیہ وسلم) فرموویەتی:

((من قرأ حم المؤمن الی (الیە المصیر) وأیة الكرسي حين یصبح حفظ بهما حتی
 یمسی، ومن قرأهما حين یمسی حفظ بهما حتی یصبح)).^{۳۳}

واتە: هەرکەسێ سوورەتی حم (مؤمنین) تا (الیە المصیر) لەگەڵ ئایەتۆل کورسی لە
 بەیانی دا بخوینێتەوێ تا ئیوارەیی لێ دەبیتهوێ پارێزراو دەبیته، و هەر کەسیکیش
 ئیوارە بیان خوینێت تا بەیانی لێ دەبیتهوێ پارێزراو دەبیته.

سەنگەری حەوتەم: وتن، تیگەیشتن و کارکردن بە واتای:

((لا اله الا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شيء قدير)).

چونکە لە صەحیحەیندا فرمودەیک لە ئەبوو هورەیرەو هاتوووە کە پێغەمبەری خوا
 (صلی اللہ علیہ وسلم) فرموویەتی: ((من قال: لا اله الا الله وحده لا شريك له، له الملك
 وله الحمد، وهو على كل شيء قدير، فی يوم مئة مرة، كانت له عدل عشر رقاب، وکتبت
 له مائة حسنة ومحيت عنه مائة سيئة وكانت له حرزا من الشيطان يومه ذلك حتى يمسي
 ولم يأت احد يافضل مما جاء به الا رجل عمل اكثر من ذلك)).^{۳۴}

واتە: هەر کەسێک سەد جار بڵێ: هیچ پەرستراویک نییە بە هەق جگە لە (اللہ)، تەنهاو
 بێ هاوتایە، مۆلک و سوپاس و ستایش هەر بوو ئەو و بەسەر هەموو شتیگدا بە
 توانایە، بە ئەندازەیی ئازادکردنی (۱۰) کۆیلە پاداشت و چاکەیی بوو هەیه، (۱۰۰) چاکەیی
 بوو دەنووسرێ و (۱۰۰) گوناح و تاوانی لەسەر لادەبرێ، ئەو شەوێ تاکو بەیانی (کە

۳۳ رواه الترمذی (۲۸۷۹) والدارمی (۳۳۸۶).

۳۴ متفق علیه.

پوژی لی ده بیته وه) له شه پ و خراپه ی شه ی تان پاریزراو ده بیته و هیچ کهس له و ده سها ت و سه رمایه یه کی چاکی نییه مه گه ر که سی زیاتر و چاکتر له می وتبی.

سه نگره ی هه شته م: زۆر یادکردنی پهروه دگار، که له بابه ته کانی تر زیاتر جیگه ی گرنگی پیدانه.

له سه حیجی تورموزیدا فه رموده یه که له حارسی نه شهع ریبه وه هاتوه که پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه رمویه تی: ((پهروه دگار فه رمانی کرد به یه حیای کوپی زه که ریا بو جی به جی کردنی پینچ پرسته و پیی فه رموو که، به به نی ئیسرانیلیش بلتت که وا کرده وه یان پی بکه ن، به لام یه حیا له باره ی گه یاندنیان به گه لی به نی ئیسرانیل توژی دره نگ که وت و دواکه وت. عیسا (سه لامی خوای له سه ر بیته) وتی: پهروه دگار تو ی پاسپاردوه به به جیهیتانی پینچ بابه ت و فه رمویه تی که وا به به نی ئیسرانیل بلتت که وا جیه جییان بکه ن و کرده وه یان پی بکه ن، یا تو – یه حیا – پییان رابگه یه نه یا خود من – عیسا – پییان ده لیم.

یه حیا وتی: له وه ده ترسم که وا نه گه ر تو – عیسا – پیش من – یه حیا – رایان بگه یه نی، زه وی من هه ل لوشی و له ناو خویدا نو قمم بکات، یا خود تووشی سزایه که بم! خه لکی بانگه پشست کرد بو (بیت المقدس) و خه لکیکی زۆر له ویدا کو بوونه وه و گوئیستی وته کانی بوون و گوئیان لی پاگرت.

یه حیا وتی: پهروه دگار فه رمانی کرد پیم به به جیهیتانی پینچ ته وه ر (بابه ت) و فه رمانیسی پی کردووم به ئیوه یشی رابگه یه نم.

یه که م: نه مه ی که وا ته نیا پهروه دگار بپه رستن و هاوه ل و شه ریکی بو بریار نه دن و پهروه دگار فه رمانی پی کردوون به چاکه و چاکه کردن. کاری مروقی چاکه کار وه که نه وه وایه که که سیک دوژمنیکی نه وی – دوژمنی مروقه چاکه کاره که – به دیل گرتبی و ده ست و پیی به سته بیته وه و ناماده ی کردبی بو نه وه ی له ملی بدات و

بیکوڙیت، به لَام ٺه و مروفه چاکه کاره هه لَسیتَه وه و بَلّیت: من هه رچی مال و سامان و داراییم هه یه ده دیده به تو به مرچی که وا نه یکوڙی و له مردن پزگاری بکات.

هه روه ها په روه ردگار فه رمانی پی کردوون که وا: یاد و ستایشی په روه ردگار بکن. یاد کردنی په روه ردگار وه که وه وایه که وا دوژمن بکه ویتته شوین که سیک و ٺه ویش به خیرایی خوئی بکه یه نیتته که لاو سایه و په نایه کی پاریزراو و به هیزو خوئی له ٺه وان بشاریتته وه و بپاریزیت. مروفیش به م جوړه یه و ته نیا به یاد و ستایشی په روه ردگار، که وا ده توانی نه فسی خوئی بپاریزی له به رامبه ر شه ی تاندا و پاریزگاری لی بکات)).

پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه رموویه تی: ((...وأنا أمرکم. بخمس، الله امرنی بهن، السمع، والطاعة، والجهاد والهجرة والجماعة فان من فارق الجماعة قید شبر فقد خلع ربة الإسلام من عنقه الا ان یراجع ومن ادعی دعوی الجاهلیة فانه من جثا جهنم)).

فقال رجل: یا رسول الله. وإن صلی وصام.

قال: ((وان صلی وصام، فادعوا بدعوی الله الذی سماکم المسلمین المؤمنین عباد الله)).

واته: ((من فه رمانتان پی ده که م به پینچ شت که په روه ردگار فه رمانی پی کردووم: بیستن، په پره وی کردن، تیکوښان (جیهاد)، کوچکردن و بوونمان له که ل کومه لدا. چونکه هه رکه سی به ٺه ندازه ی بستئ له کومه ل (جماعت) دور بکه ویتته وه نیشانه ی نیسلامی له ملی خویدا دهره یناوه و لایبردوه، مه گه ر ٺه وه ی که جارئکی تر بکه ریتته وه ناویان و هه رکه سی بانگه شه و بیروباوه په کانی ٺه هلی نه قام و نه زانه کان زیندوو بکاته وه، له زومره ی جهه ننه مییه کانه (واته ٺه هلی دوژه خه)).

پیاوی وتی: ٺه ی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ٺه گه ر چی نویش بکات و

پوښویش بگریت؟

پینغمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرمودی: ((نه‌گه‌ر چی نویژ بکات و پوژوویش بگری، دروشم و بانگه‌شه‌ خوییه‌کانیش‌ ترح‌ بکن، په‌روه‌ردگاری‌ که‌ ئیوه‌ی‌ به‌ موسلمان و نه‌هلی‌ ئیمان و به‌نده‌ی‌ خوی‌ زانیوه‌)).^{۳۵}

پینغمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له‌م‌ فرموده‌یه‌دا‌ نه‌هلی‌ ئیمانی‌ ناگادار‌ کردوه‌ته‌وه‌ و پی‌ فرموی‌ که‌، مروژ‌ ته‌نیا‌ له‌ ریگه‌ی‌ یاد و ستایشی‌ په‌روه‌ردگاره‌وه‌ ده‌توانی‌ خوی‌ له‌ فیئل‌ و ته‌له‌که‌ و خراپه‌ی‌ شه‌یتان‌ بیاریژی‌ و خوی‌ دوور‌ بخاته‌وه‌ و نه‌مه‌ همان‌ نه‌و‌شته‌یه‌ که‌ سووره‌تی‌ "ناس" باسی‌ ده‌کات.

په‌روه‌ردگار له‌م‌ سووره‌ته‌دا‌ شه‌یتانی‌ به‌ "خناس" پیناسه‌کردوه‌ و ناوی‌ هی‌ناوه‌، خه‌نناس‌ که‌سیکه‌ که‌ هر‌ کاتی‌ مروژ‌ یاد و ستایشی‌ خوا بکات و بیپه‌رستی‌ و په‌یره‌وی‌ لی‌ بکات، تووره‌ و نادیار و شاراوه‌ ده‌بیئت. به‌لام‌ هر‌کاتی‌ بی‌ ناگا‌ بیئت‌ له‌ په‌روه‌ردگار، شه‌یتان‌ دل‌ی‌ بچوک‌ ده‌کاته‌وه‌ و دوو‌ دل‌ی‌ و دل‌ه‌ پراوکی‌کانی‌ خوی‌ که‌ ریگه‌ خوشکری‌ ته‌واوی‌ خراپه‌ و تیاچوونه‌کانه‌ هه‌لی‌ ده‌خه‌له‌تینی‌، به‌لام‌ هیچ‌ شتی‌ وه‌ک‌ یاد و ستایش‌ کردنی‌ په‌روه‌ردگار ناتوانی‌ مروژ‌ دوور‌ بخاته‌وه‌ له‌ دوو‌ دل‌ی‌ و دل‌ه‌ پراوکی‌ و فیئل‌ و ته‌له‌که‌کانی‌ شه‌یتان‌ بیاریژگاری‌ لی‌ بکات، (واته‌ مروژ‌ ته‌نیا‌ له‌ ریگه‌ی‌ یادو‌ ستایش‌ کردنی‌ په‌روه‌ردگاره‌وه‌ ده‌توانی‌ خوی‌ له‌ شه‌ر‌ و خراپه‌ و دوو‌ دل‌ییه‌کانی‌ شه‌یتان‌ بیاریژی‌ و خوی‌ لی‌ دوور‌ بخاته‌وه‌، وه‌رگیزی‌ کورد).

سه‌نگه‌ری‌ نویهم: ده‌ست‌ نویژ و نویژ کردن، که‌ له‌ گرنگترین‌ و بنجینه‌ترین‌ قه‌لا‌ و سایه‌ و په‌نا‌ گه‌لیکن، که‌ ده‌توانین‌ خو‌مانی‌ تی‌دا‌ بیاریژین‌ و خو‌مان‌ دوور‌ بخه‌ینه‌وه‌ له‌ دوو‌ دل‌ی‌ و دل‌ه‌ پراوکی‌کانی‌ شه‌یتان. به‌ تاییه‌ت‌ کاتی‌ک‌ که‌ تووره‌یی‌ و هه‌وا‌ و ناره‌زوو‌ وه‌ک‌ ناگر له‌ ناخی‌ مروژ‌دا‌ بلیسه‌ بسینی‌، هیچ‌ ریگه‌یه‌کی‌ تر وه‌ک‌ ده‌ست‌ نویژ و نویژ‌ کردن‌ ناتوانی‌ نه‌وانه‌ بکوژی‌تنه‌وه‌ و له‌ناویان‌ بیات.

له صه حیجی تورموزیدا له ئه بوو سه عیدی خدرییه وه، له پیغه مبهری خوداوه (صلی الله علیه وسلم) هاتوو که فهرموویه تی: ((ألا وان الغضب جمره من قلب ابن آدم، اما رأیتم الی حمرة عینیہ و انتفاخ اوداجہ، فمن احس بشیء من ذلك فلیلصق الأرض)).^{۳۶}

واته: بزائن که توو پهیی ناگریکه^{۳۷} له دلی ئاده میزادا پهیدا ده بیئت، مه گهر سووری چاوه کانی و هه ئاوسان و باکردنی دهماره کانی نابینن؟ هه رکاتی که سی تووشی ئه م باروودوخه هات دانیشی و هیچ کاری ئه نجام نه دات.

(سه بارهت به و دوخه ی که مروؤ توو په ده بیئت، پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) ده فهرموویت: گهر توو په بوون و له و کاته شدا به پیوه بوون ئه و دابنیشن، وه ئه گهر له کاتی توو په بووندا دانیشتبوون ئه و رابکیشرین، وه رگری کورد).

له فهرمووده یه کی تر دا هاتوو که: ((شهی تان له ناگر دروست کراوه و ناگریش به ئاو ده کوژیته وه)).^{۳۸} هیچ شتی به ئه ندازه ی ده ست نویژ و نویژ کردن ناتوانیت زال بیئت به سه ر ناگری تبوره یی و هه و و ئاره زوو ه کانیدا. چونکه ئاوی ده ست نویژ جهسته ی گهرم و ناگر ئاسا و هه لگیسراوی مروؤی توو په سارد ده کاته وه و ئه گهر نویژ به ملکه چی و زه لیلی و دلپاکییه وه به چی بهیتری، ئارامی و ئاسووده یی ده به خشیته پوچ و ده روونی هه لگیساو و نا ئارامی ئه و. ئه مه راستیییه که که تاقیکردنه وه و ئه زمونی مروؤ له هیئانه وه ی به لگه و نیشانه بی نیاز ده کات.

سه نگه ری ده یه م: سووره په ریژی له زیاده پووی له قسه کردن، ته ماشا کردن، خواردن و خواردنه وه و تیگه لاوی کردنی نا پیویست له گه ل خه لکی دا، چونکه شهیتان له م ریگه یانه وه یه که ده توانی زه فه ر به مروؤ بیات و بجیته نیو دل و پوچی مروؤ ه وه و هیئانه ی تیدا دروست بکات و زال بیئت به سه رییدا و دهستی به سه ردا بگریت.

۳۶ رواه الترمذی (۲۱۹۱) وابن ماجه (۴۰۰۰).

۳۷ (جمره) به وانای ورده به ردیش هاتوو

۳۸ شیخی ئه لبانی ئه م فهرمووده یه به لاواز داده نی.

به کورتی:

هر مروفتیکی ژیر و عاقل و تیگه یشتو دِه زانی که شهیتان ته نیا له سی لوه دِه توانی زال بی به سهریدا:

یه که م: زیاده پوی و خه سارکردن و نه می که وا له هر شتی کدا زیاد له پیویست ههنگاو بنی، نه زیاد پوییه زه مینه و بواریکه بو چوونه ناوه وهی شهیتان بو ناو دل و ریگه ی پووبه پوو بوونه وه له گه لیدا - له گه ل شهیتان دا - دهر فته نه دانه به نه فس بو به دست هینانی نه و هز و نارزه زور و له راده به دهرانه بو خه وتن و خواردن و تام و چیژ، هرکاتی نه م دهرگایه ی داخست به پوی نه فسی خویدا، له راستی دا دهرگای به سهر سه رسه خترین و ترسناک ترین دوزمنی خویدا به ستووه.

دووه م: نا ناگایی و که مته رخه می، چونکه نه هلی زیکر و یاد و ستایش کردن، له پال قه لایه کی پولایینی یادکردندا جیگیرن، به لام هرکاتی توشی نا ناگایی و که مته رخه می بینه وه، دهرگاکانی نه و قه لا و په ناگایه ده کرینه وه و دوزمن ده چیته نه و ناو قه لایه و له م کاته دا پاونان و دهرکردنی شهیتان بو نه وان ته واو قورس و گران ده بیت.

سییه م: پووتیکردن و که لک وه رگرتن و به کرده یی کردنی کار و قسه کان و شت گه لیک بی به ها و هیچ و پوچ، که هاوکاری و کو مه کی نه و ناکات بو گه شه کردنی زانست و ئیمان و کاری خیر و چاکه و به رزه وهندی خوئی و خه لگانی تر.

(له کوتایی نه م ته وه رده دا ده لیم: نه م بابه تانه ی له م ته وه رده دا باسکراون و خراونه ته پوو وه ک نامرازیک بو به رگری کردن و پووبه پوو بوونه وهی شهیتان، بابه ت و فه رموده گه لیک پیروژ و به سوودن، به لام وا به باشتر دِه زانم که وا به خوینه رانی به پزیش بلیم بو وه دست خستنی نامراز و فه رموده ی زیاتر و به سوودتر سه باره ت به م باسه، سهردانی نامیلکه ی "قه لای موسلمان له زیکره کانی به یانیا ن و ئیواراندا" بکه ن، به تاییه تی به شی "زیکره کانی به یانیا ن و ئیوارانی" نه و نامیلکه به سوود و به که لکه، وه رگتپی کورد).

بہنشی شہشہم

کاریگہری نازاوه و تاوانہکان

بہسہر دلہوہ

ته وهری یه کهم: پروتیکردنی به لا و تاوانه کان بو سه ردل:

حوزه یفه ی کوری یه مان (خوای لی پازی بیت) ده لیت: پیغمبری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه رموویته: ((تعرض الفتن علی القلوب کعرض الحصر عوداً عوداً، فأی قلب أشرب بها نکتت فیه نکتة سوداء وای قلب انکرها نکتت منه نکتة بیضاء حتی تعود القلوب علی قلبین: قلب اسود مریاداً کالکوز مجخیا لایعرف معرفوا ولا منکرأ الا اشرب من هواه. وقلب أبيض لاتضره فتنة مادامت السموات والأرض)).^{۳۹}

واته: ((گوبه ند (فتنه) و تاوان و سه رپیچییه کان وه کو (چنینی حه سیر) دانه دانه له به رامبر دلّه کانه وه ریژه^{۴۰} ده پون. هر دلّی که بکه ویته ژیر کاریگری نه وانه وه، خالیکی ره شی به سه ره وه په یدا ده بیت، به لام هر دلّی که وا پشت بکاته نه وان و پرویان لی هه لجه رختنی، خالیکی سپی به سه ره وه په یدا ده بیت، تاوه کو نه مه ی که وا دلّ له شیوه ی یه کی له م دوو گروویه دلانه ی خواره وه ی لی دیت:

دلّیکی ره ش و تاریک وه کو گوزه یه کی تاوه ژوو و هه لگه پاره، که چاکه ناناسی و پشت ناکاته خراپه و تاوان و پرووی لی هه لناه رختنی و ته نیا په پره وی له هه وا و ناره زوی خوئی ده کات.

نه وی تریان دلّیکی سپی و (پاک) ه، که تاوه کو ناسمانه کان و زه وی بوونیان هه بیت، گوبه ند و تاوان و سه رپیچی کردن، زهره ر و زیانکی پی ناگه یه نی)).

پیغمبری خوا (صلی الله علیه وسلم) پرو هینان و پرو تیکردنی که م که می گوبه ندو نازاوه کانی (فتنه) بو سه ردلّه کان، چواندوه به چنین و پیکخستنی حه سیر

^{۳۹} أخرج مسلم برقم (۱۴۴).

^{۴۰} ریژه واته نه وه ی که وا تاقلینک یا خود گروویتک له به رامبر که سیتی گوره دا به رینک و پینکی

ده چن به ریژه وه رگیری کورد.

له دانه دانەى قاميشه كان. وه ئه و دلاَنهى كه دهكهونه بهر هيرش و ههلمهتى
گوپه نده كانه وه دابهشى كردوون بو سهر دوو جوَر:

يه كه م: دلَيكه كاتِيك كه گوپه ند و فیتنه كان پووی تیده كه ن، به هه مان شیوه كه
نیسفنچ ئاو هه لده مژئی، ئه و گوپه ند و (فتنه) و ئازاوانه له خویدا كوئی ده كاته وه و
به هوئی هه ر تاوان و سه رپیچی و گوپه ند یكه وه خالیکی ره شی له سه ر په یدا ده بیته. ئه و
دلّه هه روه ها به ئامیز و باوه شیکی كراوه وه و به پوویه کی خوش پیشوازی له و تاوان و
سه رپیچیانه ده كات، تاوه كو به ته واوی ره ش ده بیته و پووناکی و پووشنایی خوئی
له ده ست ده دات و ژیره و ژوور ئاو یزان ده بیته، دوونه خوشی ته واو مه ترسیدار پوو
ده كاته ئه و دلّه و به ره و مردن و له ناوچوونی مه عنه وی ده بات و له کاری ده خات.

يه كه م: لی تیکچوون و كه وتنه هه له وه به رامبه ر به ره وا (معروف) و نارپه وا (منكر)،
واته چاكه و خراپه و خیر و شه ر به لایه وه جیاوازی نییه و هه ر یه كی له وانه واتای
خوئیانه له ده ست ده دن. ته نانه ت له وانه شه ئه م نه خوشییه به جوړی ره گ و پیره شی
خوئی دابكوئی كه وا په وا و پینگه پیدراو به نارپه وا و پینگه پینه دراو (معروف، منكر) و
نارپه وا به په وا و به دیهینان (بدعت) به شه ریه ت و شه ریه ت به به دیهینان (سونه ت و،
بیدعت) و حه ق به هیچ و پووچ و هیچ و پووچی به حه ق له قه له م بدات.

دووهم: به حاكم و فه رمانره وا زانینی هه وا و ئاره زووه كانی خوئی به سه ر ئه و
شتانه ی كه وا پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هیئاوییه تی. (واته هه وا و
ئاره زووه كانی خوئی ده كاته حاكم و فه رمانره وا ی خوئی و په یره وییان لی ده كات و پشت
ده كاته ئه و په یامه و ئه و شه ریه ته ی كه پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) هیئاوییه تی،
خوا په نامان بدات، وه رگێپی كرد).

دووهم: دلَيکی سپی و پاك: كه هه تاوی ئیمان له و دلّه دا هه له اتووه و پر له نوور و
پووشنایی كردووه، ئه م جوړه دلّه هه ركاتی بكه ویته بهر هيرش و هه لمه تی گوپه ند و
تاوانه كانه وه، پوویه پوویمان ده بیته وه و له خوئیانه دوور ده خاته وه و لایان ده بات. ئه مه
ده بیته هوئی ئه وه ی كه وا پووناکی و پووشنایی و هیز و توانایی ئه و دلّه زیاد بكات.

ئەو گۆبەند و تیکدەرانی (فتنه) پوو دەکەنە دڵەکان و دەبنە هۆی نەخۆشی و پەك
کەوتنی مەعنەوی دڵ، بریتین لە:

- گۆبەندی هەوا و ئارەزوو.
- گۆبەندی دوو دلی و دڵەپاویکان .
- گۆبەندی خراپە و لەناو بردن و گومرایی
- تاوان و سەرپێچی و تازەگەرییەکان.
- ستم و زۆردارییەکان .
- نەزانی و نەفامییەکان .

گۆبەندی یەکەم، دەبێتە هۆی لەناو بردن و خراپی ویست و نیاز.
دووەمیش دەبێتە هۆی خراپە و لەناوچوونی زانست و بیروباوەر و ئیمان.
هەندی لە هاوێلان (اصحاب) دڵەکانیان دابەش کردوو بۆ سەر چوار بەش.
هەرەها هاتوووە کەوا حوزەیفەیی یەمانی (خوای لی پازی بیّت) فەرموویەتی: ((دڵەکان
چوار جۆرن:

یەکەم: دلیکی پاک و بی خەوش کە تێیدا چرایەکی پووناک و پۆشن داگیرساو و
ئەو دڵەش دلی مروۆی ئەهلی ئیمانە.

دووەم: دلیکی بی تیشک و نا پۆشن و شاراو، کە دلی مروۆی بی باوەرە.
سێیەم: دلیکی هەلگەراو و سەر لیشیواو کە دلی مروۆی دوو پوو (منافق).
دلیک کە خیر و چاکە دەناسی، بەلام پووی لی هەلگەرخینی و پستی تی دەکات،
وە حەق و راستی دەبینی بەلام خووی لە ئاستی دا هەلگە دەکات و خووی بە کویر لە
قەلەم دەدات، بە واتای ئەوەی کە ئەو حەق و راستییە نابینی!

چوارەم: دلی کە هەر دوو هیزی - هیزی ئیمان و هیزی دوو پووی - هەر یەکیکیان
بەرەو لای خووی پایدەکیشی، وە لە کوتایی دا دەبێتە شوینکەوتە و ژیر دەستەیی ئەو
هیزی کەوا زیاتر بەسەریدا زال دەبێت.

مه به سستی ئه و له (دلی ته نیا و سه لت) دلێکه که خالی بیت له ته وای
 کاروباره کانی تر جگه له کاروباره کانی پهروه ردگاری مه زن و پیغه مبهری ئازیز و
 حق و راستی. مه به سستی ئه و له و چرایه ی که له و دلده دا جیگیره و بوونی هیه، چرای
 ئیمان و ته نیایی و سه لت بوونی ئه و به واتای سه لامه تی و ته ندروستییه تی له دوو
 دلی و هه و و ئاره زوو و ناره و و گومراکه ر و بوونی چرای پووناک و پووشن تییدا به
 واتای پووشن و پووناکی بوونی ئه و دلده یه به هوئی کارو کرده وه و ئیمان وه.

مه به سستی ئه و له دلی شاراه، دلی بی باوه ره کانه، چونکه له ناخ و دهروونییدا،
 کالان و بهرگ و سیپالی شاراه ته وه و تیشکی زانست و ئیمانی پی ناگات. به هه مان
 شیوه که پهروه ردگار له باره ی یه هوده وه ده فه رموویت: ﴿وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ...﴾
 سووره تی به قه ره ۸۸.

واته: ((هروه ها جووله که کانی سه رده می پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) وتیان:
 دلده کانمان داخراوه (له گوفتاری تو تی ناگه ین!)).

پهروه ردگاری گه وره و به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ
 يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذُكِرْتِ رَبِّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَكُوا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا﴾
 سووره تی نه سرا ۴۵ - ۴۶.

واته: ((کاتیک که قورئان ده خوینیت ئیمه به ره سستی نادیارو شاراه، ده خه یه
 نیوان توو ئه وانه ی باوه ر به پوژی دوا یی ناهینن، (چونکه سوودی لی وه رناگرن)، چونکه
 مه به ستیان نییه تی بگن، ئیمه ش په رده ده هینن به سه ر دلایندا تا هه ر تی نی نه گن،
 گویشیان سه نگین ده که ین تا نه بیستن، جا کاتیک له قورئاندا ته نها ناوی
 پهروه ردگارت ده به یت (باسی بت و به رنامه یان نا که یت)، ئه وه پشت هه لده که ن و پوو
 وه رده گپن و بیزاری ده رده پین و ده پون)).

هه رکاتی بو خاوه نانی ئه و دلانه، باسی یه کخوابه رستی پاک و په رستش و په یره وی
 کردن و شوینکه وتنی راستگو یانه بکریت و قسه ی لی بکری، به شیوه یه کی هه راسانی و
 تووره ییه وه پشتی تی ده که ن و پوو ی هه لده جه رختنن. به هه مان شیوه که وتمان:
 مه به سستی ئه و له دلی له کالان و قه ولگ بوون و هه لگه پاوه و ژیره وه و ژوور دلی

ئینسانی دوو پووه وهك چۆن په روه ردگاری مه زن و به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِئْتَيْنِ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْتُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا﴾ سووره تی نیسا ۸۸.

واته: جا نه وه چیتانه (ئهی ئیمانداران) ده رباره ی دوو پووه کان بوون به دوو ده سته وه؟ له کاتیکدا خوا (سه رشوپی کردوون) و وه ری گپراونه ته وه بو بی باوه پی و به هو ی نه و کرده وانهی که کردوویانه، ئایا ده تانه ویت (دلای) که سیک هیدایهت و پینموونی بکن که خوا گومرای کردووه؟! (به هو ی باوه پی دانه مه زراو و دل و ده روونی نه خوشییه وه)، بیگومان نه وه ی خوا گومرای بکات (به هو ی کارو کرده وه ی ناپه سه ندییه وه) نه وه هر گیز ریگه یه کت ده ست ناکه ویت بو پینموونی کردنی.

واته نه وان ی له حق دوور خستووه ته وه و ده یان گه پینیتته وه بو نه و ناپه وا و هیچ و پوچییه ی که زیاتر تیدا بوون و پیوه ی خه ریک بوون، نه مه ش به هو ی نافه رمانی و تاوان و سه ریچییه کانیا نه وه یه.

نه مه خراپترین و پیسترین دلگانه، چونکه نه م جوړه دلگه حق به ناحق و ناحق به حق له قه له م ده دات و ده بیته هاوکار و هاوپی نه هلی ناحق و ناپه وا و له گه ل نه هلی حق و په وادا ده که ویتته بهر به ره کانی و دوژمنایه تییه وه.

مه به سستی نه و له و دلای که که وتوته نیوان دوو هیزه وه و له و نیوه نده دا جیکیر بووه و له هر یه کیکیان به شیک ی هیه، دلایکه که، پایه و بنه ماکانی ئینسانی تیدا پایه دار نه بوون و چراکه ی - چرای ئیمان - تیدا دانه گیر ساوه و پویشن نه بووه. چونکه هیشتاکو خو ی پاک و خاوین نه کردووه و خو ی ناماده نه کردووه بو قبول کردن و په سه ندکردنی حه قیقهت و راستییه تی په یامه که ی پیغه مه به ری خوا (صلی الله علیه وسلم). تیشکیکی لاواز له ئیمانی تیدا پویشن و تاریکی و تارمایی بی باوه پی و نه زانیش تیدا جیکه و شوینی بو خو ی فه راهم کردووه. هه ندیک جار نزیک ده بیته وه له کوفر و بی باوه پی و هه ندی جاریش زیاتر پوو ده کاته ئیمان، وه فه رمان و برپار بو نه وه یانه که زیاتر زال ده بی به سه ریدا و ده ست ده گری به سه ریدا.

تھوہری دووہم: نیشانہ و ناسہوارہکانی تاوان بہ سہر دلہوہ:

گوناح و تاوان شوہنہ ما گہ لیکي زور خرابی بہ دواوہیہ بو جہستہ و دلی مروژہ ہم لہ دونیا و ہمیش لہ دوا پوژدا (قیامت) و تہنیا پەرورہدگارہ بہ درووستی ناگایان لیٹیانہ، کہ دہتوانری ناماژہ بکری بہ مبابہ تانہی لای خوارہوہ:

ہہست نہکردن بہ گہورہی و شکومہندی پەرورہدگار:

یہکی لہ شوہنہ ما و نیشانہکانی تاوان و سہرپیچی کردن ٹوہیہ کہ، ہہست کردن بہ گہورہی و شکومہندی پەرورہدگار لہ دلی تاوانباردا لاواز دہبیٹ و بیہوی و نہیہوی، سالاری و ترس و گہورہی و شکومہندی پەرورہدگار لہ دلیدا ہہموو پوژئی لاواز و لاوازتر دہبیٹ. چونکہ ٹہگہر لہ دلی دا توانایی و گہورہی و شکومہندی پەرورہدگار جیگیر بووایہ، بہ ہیچ جوڑی نازایہتی ٹوہی نہدہکرد و ٹوہندہ نازا و چاونہ ترس نہدہبوو تا وہکو تووشی گوناح و تاوان بیٹ و سہرپیچی و نافہرمانی لہ پەرورہدگار بکات.

لہوانہیہ ہہندی جار مروژئیکی نہزان و ہہلخہلہ تینراو بہ گومانی خوئی بلیٹ: ٹہمہ ہیوا و ٹومیدی منہ بہ لیبورڈن و بہزہی پەرورہدگار کہ تووشی تاوان و نافہرمانی دہم، نک ٹوہی کہوا پلہ و پایہ و گہورہی و مہزناہتی پەرورہدگار لہ دلدا کہم و لاواز بووبیٹہوہ. (زور جار ٹیمہی مروژ کہ تاوان دہکہین یہکسہر دہلیٹین کورہ خوا بہرہم و میہرہبانہ، لیمان خوش ٹہبیٹ، بہ لام نابیٹ بہو بیانوہوہ کہ پەرورہدگار بہرہم و میہرہبانہ دہست بکہین بہ نافہرمانی و تاوان کردن، چونکہ زور جار بہ ہوئی تاوانی بچووکہوہ و بہردہوامیمان لہسہری، تووشی تاوان و گوناحی گہورہتر دہبین و بہخویمان نازانین و دواتر یا ہہر ہہست بہ گہورہی و شکومہندی پەرورہدگار ناکہین لہ دلماندا، یاخود گہر بیشی کہین ٹوہندہ کہمہ کہ نابیٹہ لہمپہر و پیگر لہ بہردہم ٹوہی کہوا دہست لہو تاوانانہ ہہل بگرین، بوئیہ دہبی زور وریا و بہ ناگا بین و ٹوہش بزائین کہ پەرورہدگار لہ ہہموو کہسیکی تر تووپرہ و تولہ سینہر و سزادہرتہرہ، وەرگیچی کورد).

ئەم گومان و خو ھەلکەشانە جوړیکه له خو ھەلخەلە تاندن، چونکه له راستی دا دەبی بوونی گەورەیی و شکوئەندی و ترسی پەرورەدگار لە دلی مروئدا ببیتە هوئی ئەو هی که وا سنووری شەریعەتی خوداوەند پەچاو بکریت و بپاریزیت و لە مپەر و پێگر دروست بکات له نیوان ئەو و - خودی مروئە که دا - تاوان و سەرپیچی کردندا.

بەلام ئەوانە هی که وا له نافەرمانی و سەرپیچی کردنی پەرورەدگار ناترسین و سل ناکەنەو، بە راستی پلە و پایە و گەورەیی پەرورەدگارییان نەناسیو، چونکه له کەسیکدا که بە ئاسانی ئەمر و نەهیەکانی پەرورەدگار پەچاو ناکات، دەتوانین قبولی بکەین که بە راستی گەورەیی و پلە و پایە هی خوداوەندی پەچاو کردوو و دان بە گەورەیی و شکوئەندی ئەودا دەنی؟!!

ئەمە له نەگونجاوترینی گونجاوکان و هیچ و پووچ ترینی هیچ و پووچەکانە و ھەر ئەم سزادانانە بو مروئی تاوانبار بەسە، که شکوئەندی و پایە بەرزی پەرورەدگار لە دلیدا نەمیتنی و بسرپیتەو و سالاری و مەزنی و گرنگی و بەھابوونی سنووری شەریعەتی مافی پەرورەدگار بە کەم سەیر بکات و بە سووک له قەلەمی بدات.

یەکی له تۆلە و سزاکانی ئەو جوڑە کەسانە ئەمە یە که، پەرورەدگار پلە و پایە و سامی ئەو له دلی خەلکانی تردا لا دەبات و بە ھەمان شیوہ که ئەو نافەرمانی و سەرپیچی کردنی پەرورەدگاری بە کەم زانی، خەلکیش ئەو بە سووک و بچوک له قەلەم دەدەن. خەلکی بە ھەمان ئەندازە خویشیان، دەوی که ئەو پەرورەدگاری خویش دەوی و بە ھەمان پێژە و ئەندازەش پێز و گەورەیی ئەویان له دلدا یە که، ئەو ترس و شکوئەندی پەرورەدگاری لە دلدا یە. (واتە ئەو کەسە تا چ ئەندازە یە ک پێز و گەورەیی و ترسی پەرورەدگاری لە دلدا یە و تا چ ئەندازە یە ک لپی دەترسی و پێزی دەگری، خەلکیش بە ھەمان ئەندازە وە ک کەسیکی گەورە و شکوئەند سەیری دەکەن و پێزی لی دەگرن. گەر بو ئەمە بگونجی، وە ک چۆن کورد واتە نی دەلی: ((چی بچینی ئەو ھەش دەدووریتەو)). وەرگێری کورد).

کەسی که سنووری پێز و قەدری (حورمەت) پەرورەدگاری بشکینتی، دەبیت چۆن چاوہ پێی ئەوە بیت که وا خەلکی پێز و قەدری ئەو بگرن و ببپاریزن؟! چۆن ئەو مافە

به خوئی دَهدات له کاتیکدا که ئه و حهق و مافی په روهردگاری پِیشیل کردوه و خستوویه تیبه ژیر پی، خه لکی حهق و مافی ئه و په چاوبکه ن و چوَن نا فه رمانی و سه رپیچی کردنی په روهردگار به سووک و به هیچ ده زانی و له هه مان کاتیشدا چاوه پووانی ئه وه ده کات که وا خه لکی به چاویکی سووک سه یری ئه و نه که ن و به سووک ته ماشای نه که ن. (وه ک فارس ده لئیت: ((تاکنی به دیگران، یا به خودت یا به سران)). واته: ((ئه وه ی که ده یکه ی به رامبه ر به خه لکی، دواتر یا به خوئی ده که نه وه یا خود به نه وه کانت)). جا بو که سی که حورمه ت و پِیزی په روهردگار نه گری، په روهردگاریش پِیز و حورمه تی ئه و ناگری و پِیسوا و زه لیلی ده کات، وه رگپِی کرد.

په روهردگار له قورئانی پیروژدا باسی له سزادانه کانی ئه هلی تاوان و سه رپیچی کردوه و ئه م بابه ته ی خستوه ته پوو که به هو و کاریگه ری تاوانه کانی خو یانه وه گومرا بوون و له سه ر دلایان په رده یه ک جیگیر بووه و وه ک چوَن په روهردگاریان له یاد کردوه و فه راموشیان کردوه، خوداوه ندیش ئه وانی له بیس کردوه و پشت گوئی خستوون، وه ک چوَن سووکا یه تیان به ئایینه که ی کردوه په روهردگاریش ئه وانی بچووک و سووک کردوه، وه ئه وانی به هه مان شیوه که بپیاره که ی په روهردگاریان پشت گوئی خست، خوداوه ندیش ئه وانی پِیسوا کرد و پشت گوئی خستن: ﴿...وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ...﴾ سووره تی ۱۸ حه ج .

واته: جا ئه و که سه ی که خوا قه در و پِیزی بشکینیت و پِیسوا ی بکات ئه وه هیچ پِیز لینه ریکی نییه .

ئه وانه که کپنوش بردن و مل دانه واندن و ملکه چی له به رامبه ر په روهردگاریان به سووک و به تال له قه له م دا و له ئاست گه وره یی و شکو مه ندی خوداوه ندا کپنوشیان نه برد، هیچ کاتی هیچ که س پِیز و ئیحترامی ئه و که سانه ناگریت و جیگه ی پِیز و ئیحترام نیین! چوَن که سی که په روهردگار زه لیل و بچووک بکاته وه خه لکی ده توانی پِیزی لی بگرن و که سیکیش که په روهردگار پِیزی لی بنی خه لکی ده توانی بی پِیزی به رامبه ر بنوینی و به بچووک بزائن؟!

— پهیدا بوون و به‌دیار کهوتنی سام و ترس له دلدا :

یه‌کټکی تر له نیشانه‌کانی تاوان و سه‌رپیچی کردن، سام و ترسیکه که په‌روه‌ردگار له دلای تاوانباردا په‌یدای ده‌کات وه ده‌یخاته دلپیه‌وه. له راستی دا ده‌توانین هم‌میشه نه‌و که‌سه له باروودوخیکی ترسناک و نیگه‌راناویدا ببینین.

چونکه په‌یره‌وی کردن له په‌روه‌ردگار قه‌لا و پاریزگه‌یه‌که که هر که‌سی بجپته ناوییه‌وه پاریززاو ده‌بیت له سزا و گرفته‌کانی دونیاو هر که‌سی لپی بپته دهره‌وه و دوور بکه‌ویته‌وه، سام و ترس له هم‌مو لایه‌که‌وه دهره‌وی ده‌دات. به‌لام هر که‌سی ریگه‌ی په‌یره‌وی کردن و شوینکه‌وتنی په‌روه‌ردگار بگریته به‌ر و لپی دوور نه‌که‌ویته‌وه، ته‌واوی ترس و توقانه‌کانی ده‌بنه نارامش و ناسووده‌یی و هر که‌سی‌کیش نافه‌رمانی و سه‌رپیچی لی بکات، هیمنی و ناسایش و ناسووده‌یی ده‌گوپردی به‌ سام و ترس.

هیچ مروفتیکی تاوانبار و خه‌سارو‌مه‌ند نییه، که‌وا دلای وه‌ک نه‌وه‌ی که له نیاوان دوو بالی په‌له‌وه‌ریکدا جیگیر بووبی، به‌رده‌وام له دوخی ترس و له‌رزدا نه‌بی، هرکاتی ه‌وا په‌نجه‌ریه‌ک یاخود دهرگایه‌ک رابوه‌شیننی و ته‌کانی بدات، ده‌له‌زری و گومان ده‌کات که کاری ته‌واوه و به‌دوای نه‌ودا هاتوون و هر ده‌نگی ده‌بیستی دلای ده‌که‌وی و ده‌له‌زری و وا ده‌زانی ده‌یانه‌وی سزای بدن، به‌لام هر ناده‌میزادی که‌وا ترس و سامی په‌روه‌ردگاری له‌دلدا بیت، خوداوه‌ند له هر شه‌ر و خرابه و ناله‌باریه‌ک ده‌پیاریزی، به‌لام هر که‌سی ترسی خودای له دلدا نه‌بیت، په‌روه‌ردگار کاریکی وای به‌سه‌ر دیننی و وای لی ده‌کات که‌وا له هم‌مو شتی بترسی. (دووری بو‌مه‌رو که نه‌و که‌سه له سیبه‌ری خوشی بترسی، وه‌رگپری کورد).

په‌روه‌ردگار له‌و کاته‌وه‌ی که بوونه‌وه‌ره‌کانی به‌دیه‌پناوه و خولقاندوونی، نه‌م بنه‌ماو بناغه‌یه‌ی له نیاواناندا جیگیر کردووه و دایناوه، که تاوان و سزا پپویست و پیداویستی یه‌کترن.

یه‌کی تر له سزاکانی دلای سه‌رکیش و تاوانبار، نه‌مه‌یه که‌وا تووشی سام و ترسیکی وای ده‌کات که وه‌سف ناکریت، نه‌و هم‌میشه هه‌ست ده‌کات که‌وا له باروودوخی ترس و

نیگه رانیدایه. چونکه وهك چوَن جودایی و ترس كه وتووه ته نیوان خوئی و دروستكه ره كهی كه په روه ردگار، له گه لَ خوئی و دروستكراوه كانیشتا ههست به نامویی و غریبی دهكات و به تیپه پ بوونی زهمن ترسه كهی زیاتر و زیاتر ده بیّت، به راستی نه هلی ترس له خراپترین جوئی ژیاندان و له بهرامبهردا نه هلی هاوپازی و هاوده می له گه لَ پیغه مبهردا (صلی الله علیه وسلم) له چاكتین و باشترین و به تام ترین ژیاندا به سهر ده بهن.

نه گه ر مروئی ژیر و عاقل ورد بیته وه و ته ماشا بکات و له نیوان تام و چیژی زوو له دست چووی تاوان و گوناخدا و سزا و سام و ترسی كه له ویوه - له تاوان و گوناخه وه - سه رچاوه ده گری هه لسه نگاندن و به راوردی بکات، زیاتر ههست به شله ژاوی و ناسازگاری و نارپه حتی باروودوخ و زیان و زهره ره کانی دهكات. چونکه نه و نهو نارامی و هیمنیبهی كه له په پره وی کردن و شیرینی نارامی و ناسووده بیه وه سه رچاوه ده گری گوپاویه تیه وه به و نارامی و ترسهی كه له تاوان و گوناخه وه سه رچاوهی گرتووه.

إذا كنت قد اوحشتك الذنوب فدعها اذا شئت واستانس

واته: وهك چوَن تاوان توئی خستوته نیو سام و ترسه وه، نه گه ر ناره زوو و مه یلت هه به وازیان لی بهینه و لییان دوور بکه وهره وه، تا به ناسووده بی و نارامی بگه یلت. پاز و نهینی بابه ته كه له مه دایه كه په رستش و په پره وی کردن، مروؤ نزیك ده كه نه وه له په روه ردگار و به هر نه اندازهی كه نزیكیه كه زیاتر بیّت، هاوده می و پیکه وه بوون و نزیکی زیاتر ده بیّت.

به لام تاوان و سه رکیشی ده بیته هوئی دوور كه وتنه وه و به هر نه اندازهی نه و دووریه زیاد بکات، پیژه و نه اندازهی ترسیش زیاد دهكات و پیژه كهی هه لده كشی و به رز ده بیته وه... بویه مروؤ به هوئی نه و جیاوازیبهی كه له نیوان نه و دوژمنه كه یدا په یدا بووه و دروست بووه، هه همیشه ترسی نه وی له دل دایه، هه رچه ندیش له پالیدا بیّت. به لام له بهرامبهردا نه گه ر له گه لَ خوشه ویست و یاره كه یدا چه ند دوور بیّت ههست به هاوده می و پیکه وه بوون دهكات. (لیره دا مه بهست نه وه یه كه مروؤ

هرچنده نزیکى دوزمنه کهى بیّت که یه کى له وانه شه يتانه، هر ههست به ترس دهکات، چونکه متمانه ی پی نیبه و قهه متمانه به دوزمن ناکرى جا لیوهى نزیک بی یاخود نا، به لام له به رامبه ردا هرچنده له یار و خوشه ویسته که یه وه دور بیّت. نه وسا زیاتر ههست به ئارامى و ئاسایش دهکات، وه رگپى کورد).

سام و ترس، شوته ما و ئاکامى پووپوش و له مپه به هر نه اندازه و پیزه یه که سه پوش و پووپوش نه ستور تر و گوره تر بی، سام و ترسیش زیاتر ده بیّت. (لیزه ردا مه بهست نه وه یه که وا هه تاکو زیاتر ملکه چى فه رمانه کانى په روه رداگار بین و په پیره وی له برپاره کانى خوداوه ند و شه ریه ته که ی بکه ین، نه وا شه يتانى نه فرین لیكراو زیاتر و زیاتر ده بیته له مپه و پیزگر له به رده مماندا و هه ولّ ده دات به ره و سارد بوونه وه و پاشگه ز بوونه وه مان ببات، په روه رداگار خویشى باشت ر شاره زایه، وه رگپى کورد).

نا ئاگایى و بی خه به رى ترس به دى ده هینى و خراپتر له وه ترس له تاوان و گوناح و خراپتر له وهش ترس له هاوه لّ برپار دان و بی باوه پیه وه سه رچاوه ده گرى. هیچ که سى نابینى و په یدا نابیت که له گه لّ یه کى له م کارووبارانده هاوپى و سازگار بیّت، مه گه ر نه وه ی که وا ترس به سه ختى به سه ریدا زالّ ده بیّت و سام و ترس پوو و دلّی نه و داده گرى و داگری دهکات و ده بیته که سیکی ترسناک و خو پانه گر.

له دهست دانى سه لامه تى و ته ندروستى دلّ:

یه کیکی تر له شوته ما و نیشانه کانى تاوان نه مه یه که، ساغى و سه لامه تى دلّ له ناو ده بات و تووشى نه خووشى و لادانى دهکات و نه خووشى و کولّه وارى نه و دریزه ی ده بیّت و له و خواردنه مه عنه و بیانه ی که ژیان و خیر و به رژه وه ندی نه و وابه سته ن پییه وه به هره مه ند نابى.

چونکه کاریگه رى و نیشانه ی تاوان به سه ر دلّ وه وه ک کاریگه رى و شوته ما ی نه خووشیه کانه به سه ر جه سته وه، له پاستیدا تاوان و سه رپیچیه کان، نه خووشیه کانى دلّ و ته نیا پیزگه چاره ی نه وانه دورکه وتنه وه و وازه یئانه له گوناح و تاوان و توبه کردن و په شیمان بوونه وه.

ته‌واوی پزیشکاری پزیشکی په‌روه‌ردگار له‌م باره‌یه‌وه کوک و یه‌ک ده‌نگن که‌وا دل ته‌نیا کاتی به‌ناره‌زووی خوئی ده‌گات که به‌گوره و په‌رستراوی راسته‌قینه‌ی خوئی بگات و ته‌نیا کاتی به‌گوره و په‌رستراو و خوشه‌ویستی خوئی ده‌گات که له‌ساغی و ته‌ندروستی به‌هرمه‌ند بیت و ته‌نیا کاتیکش له‌سه‌لامه‌تی و ته‌ندروستی به‌هرمه‌ند ده‌بی، که دهرد و نازاری نه‌و چاره‌سهر و دهرمان بکریت و شتیکی وه‌ک نه‌مه‌ش پوو نادات و نایه‌ته‌پیشه‌وه مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی که‌وا پوو‌په‌پووی پاک‌شان و ه‌ه‌وا و ناره‌زووه‌کانی بیته‌وه و به‌ره‌ره‌کانیشی له‌گه‌لدا بکات. نه‌وه‌وا و ناره‌زووانه‌ی که وه‌ک نازار و نه‌خوشییه‌کانییه‌تی و چاره‌سهرکردنی له‌دزایه‌تی کردن له‌گه‌لیاندا شاراوه‌و نادیاره.

به‌لام نه‌گه‌ر نه‌خوشییه‌که په‌گ و پیشه‌ی تیدا دابکوتی و تووشی مردنی مه‌عنه‌وی ده‌بیته‌وه یاخود ته‌واو لئی نزیک ده‌بیته‌وه. به‌همان شیوه که نه‌گه‌ر که‌سی نه‌فسی خوئی له‌ه‌ه‌وا و ناره‌زووه نه‌فسییه‌کان دوور بخاته‌وه به‌ه‌شت جیگه و مه‌نزلگی نه‌وه، له‌پیش به‌ه‌شتی دواپوژ دا نه‌وه له‌م دونیایه‌دا له‌به‌ه‌شتیکی کاتی به‌هرمه‌ند ده‌بی که به‌خشش و تام و چیژه‌کانی نه‌وه له‌گه‌ل خوئی و تام و چیژه‌کانی ژبانی هیچ که‌سیکی تردا شایه‌نی به‌راورد کردن و ه‌ه‌سه‌نگاندن نییه، ته‌نانه‌ت جیاوازی نیوان نه‌وه دوو ژبان و به‌خششانه‌ی وه‌ک جیاوازی نیوان به‌خششه دونیاییه‌کان و به‌خششه دواپوژه‌کانه.

نه‌مه‌ه‌حقیقه‌ت و راستییه‌که که ته‌نیا نه‌وه که‌سانه‌ بپوای پی‌ده‌کن و به‌راستی ده‌زانن که دلی نه‌وان نه‌مه‌ی یاخود هاوشیوه‌ی نه‌مه‌ی ه‌ه‌ست پیکردبی. نابی دوو دل بین که نه‌مه‌ فهرمووده‌یه‌ی په‌روه‌ردگار: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ (۱۳) وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ﴾ سووره‌تی ئینفتار ۱۳ - ۱۴.

واته: (سهرنه‌نجام) به‌راستی چاکان، خواناسان له‌ناو ناز و نیعمه‌تدا ژبانی پر له شادی و خوئی ده‌به‌نه‌سهر، بیگومان تاوانبار و تاوانکاره‌کانیش له‌ناو دوژه‌خدا ژبانی پر له ئیش و نازار ده‌به‌نه‌سهر.

به به خششه‌کافی ژیانی پاش مردن سنووردار ده‌بیّت و کوتایی دیت، ته‌نانهت په‌یوه‌ست و تاییهت نییه به په‌کیّ له مالّ و سه‌راکانی دونیا، به‌رزخ یاخود دواپوژ، نه‌وانه له به‌خشش و نه‌مان له سزا و تولّ‌دا جیگیرن، مه‌گر به‌خشش و تام و چیژ و خوشی، هه‌مان تام و چیژ و خوشی و به‌خششی دلّ و سزاش هه‌مان سزای دلّ نییه؟

چ سزایه‌ک نازاروی ترو ناخوشره له سزای ترس و خه‌م و په‌ژاره، دلّ مردوویی و پاشگه‌ز بوونه‌وهی دلّ له په‌روه‌ردگار و ژیانی پاش مردن و وابه‌سته بوون به‌غیره خودا و دور که‌وتنه‌وه و جودابوونه‌وه له په‌روه‌ردگار، له هر کات و شوینیکدا په‌یوه‌ندی به هر شتیکه‌وه هه‌بیّ و نه‌وانی به پیچه‌وانه‌ی په‌زامه‌ندی په‌روه‌ردگار خوش بوویت، ئەم جوژه باروودوخه مروژ تووشی خراپترین سزا ده‌کات.

هه‌رکه‌سیّ جگه له په‌روه‌ردگار به هر که‌س و شتیکی تر پشت ببه‌ستی و پووی تیّ بکات و په‌یوه‌ندی و خوشه‌ویستی له‌گه‌لی دا هه‌بیّ، (مه‌به‌ست له په‌یوه‌ندی و خوشه‌ویستی، واته جگه له په‌روه‌ردگار که‌سیکی تری خوش بوویت و په‌یوه‌ندی بیّ له‌گه‌لی دا، ئەلبه‌ته ئەم په‌یوه‌ندی و خوشه‌ویستی به لیتره‌دا ناماژه‌ی پیکراوه و په‌وانییه بوّ غه‌یری خوا بوّ که‌سی تر هه‌بیّ، په‌یوه‌سته به په‌رستش و به‌ندایه‌تی کردنه‌وه، خوداش باشتر ده‌زانی، وه‌رگپری کورد). له‌م دونیا‌یه‌دا تووشی سیّ جوژ سزاو گرفت ده‌بیته‌وه:

– پیش نه‌وه‌ی به‌ده‌ستی به‌ینی و پیی بگات، له په‌نج و سزادا ده‌بیّت.

– هه‌رکاتی پیگه‌یشت و به‌ده‌ستی هینا، له ترسی نه‌وه‌ی که مه‌بادا له‌ده‌ستی بدات له په‌نج و سزادا ده‌بیّت.

– هه‌رکاتی له ده‌ستی بدات، تووشی خراپترین سزا ده‌بیّت.

ئەم سیّ سزا و نازار و به‌لایانه ته‌نیا له‌م جیهانه‌دا بوّی په‌یدا ده‌بیّت. به‌لام له به‌رزخ‌خدا، به په‌نج و سزای دوری و دابران جودابوونه‌وه، که هیچ هیوا و ئومیدی نییه بوّ که‌پانه‌وه‌ی و په‌نج و نازاری له‌ده‌ست دانی به‌خشش گه‌لی که به هوّی وابه‌سته بوون به‌خوشه‌ویسته ناراسته‌قینه و دروینه له‌ده‌ست چووه و نازار و سزای

سه رپوش له نيوان نه وان و په روه ردگاردا و په نچ و نازاری داخ و په روښی که جگه ری نه و پارچه پارچه ده کات. تووش ده بیټ.

نم به خشش و تام و چیره دروینه و ناراسته قینانه له کوئی و به خشش گه لی که دلی مروژ به هوئی هاو ده می و نزیکی په روه ردگارده وه و یاد و په رستش و ویست و خوشه ویستی له ناسووده یی همه لایه نه و خوښی و شادومانی و هسف نه کراو جیگیره، له کوئی؟!.

ته نانه ت هه ندی له و که سانه ی که له و جوړه باروودوخدا جیگیر بوون و ناماده ن، له کاتی مردندا به هوئی له ده ست دانی نه و خوښی و تام و چیرانه په شیمانی نیشان ده دن و خم و خه فته ده خون و که سی و توویه تی: ((نه گه نه هلی به هه شتیش له م جوړه خوښی و به خششانه دا به شدارن و به هره مهن دن، به راستی له زیانکی شادی به خشدا به سر ده به ن)).

یه کیکی تر له و به هه شتیاننه ی سر زه وی و توویه تی: ((بیچاره و دامای و که ساسی بو دنیا په رستان، که به بی که لک و هرگرتن و سوو دمه ند بوون له چاکترین و به تام و چیرترین به خششی دنیا، که به خشش و نعمه تی خوښی زیکر و یادکردن و په رستش و په پیره وی کردنی په روه ردگار. نم دنیا یه به جی ده هیلن)).

یه کیکی تریان و توویه تی: ((نه گه پاشا و فرمانپه واکان ده یانزانی که نیمه له چ به خشش و ناسووده یی کدا داین، بو و هرگرتنی نه و به خشش و ناسووده یی لیمان شمشیریان له کیلاندا به پووماندا دهرده کردو به رز ده کرده وه)).

هروه ها یه کیکی تر له وانه که تام و خوښی به هه شتی دنیا ییان له یاد و زیکر و په رستش و په پیره وی کردنی په روه ردگاردا دوزیوه ته وه و په یدوژی بوون، ده لیت: ((له م دنیا یه دا به هه شتی هه یه که نه گه که سی نه چیتته نیوییه وه، نه وای بی به ش ده بی له به هه شتی دواړوژ و ناچیتته نیوییه وه)).

نه ی نه و که سه ی که پشک و به شی به نرخ و به به های خوتت به به هایه کی که م فروشتووه و له م کپین و فروشتنه شدا به خراپترین شیوه هه لخاله تاوی و زیانت

بینیوه و خویشتی لئی به ناگاییت! نه‌گەر خوٚت له نرخ و به‌های کالای به‌نرخ و نه‌رزشمه‌ندی خوٚت به ناگا نیت، پرسپار له شاره‌زایان و پسپوژان و به ناگایان بکه!
 چه‌په‌سان و سه‌رسوپمان بوٚ نه‌و کالاً و شمه‌که‌ی که په‌روه‌ردگار کړپار و کړپنه‌ری نه‌وه و نرخ و به‌هاکه‌شی به‌ه‌شته و نه‌و نوینه‌ره‌ی په‌روه‌ردگار که کړپن و فروشته‌نه‌که له ریگه‌ی نه‌وه‌وه گزیدراوه و به‌ستراوه، نرخ و به‌های نه‌و – که به‌ه‌شته – بوٚ موشته‌ری و کړپاره‌که‌ی له نه‌ستوٚ گرتووه، پیغه‌مبه‌ری گه‌وره و مه‌زنی ئیسلامه (صلی الله علیه وسلم).

له‌ده‌ستدانی بینین و بینایی "دل":

یه‌کیکی تر له نیشانه و شوٚنه‌ماکانی تاوان و نا فه‌رمانی و سه‌رپیچی کردنی په‌روه‌ردگار (جل جلاله) نه‌مه‌یه که، بینایی و بینینی دل له‌ناو ده‌بات، تیشک و پووناکیه‌که‌ی له ناو ده‌بات و ده‌یکورژینیت‌ه‌وه، ریگه‌ی زانستی لئ ده‌به‌ستی و له نیوان دل و رینموونیدا له‌مپه‌ر و ریگریه‌کی گه‌وره دروست ده‌کات.

ئیمامی مالیک له دیدار و چاوپیکه‌وتنیکیدا له گه‌ل ئیمامی شافعی دا، دوا‌ی سه‌رنجدان و وردبوونه‌وه له توانا زانستی و ئیمانیه‌کانی نه‌و وتی: ((من هست نه‌که‌م که په‌روه‌ردگار تیشک و پووناکیه‌کی له دلی تو‌دا پر شوق و پووناک کردووه‌ته‌وه، نه‌و نوور و پووناکیه‌ به تاریکی و زولمه‌تی تاوان و سه‌رپیچی کردن له‌ناو مه‌به و خاموشی مه‌که)).

به هر ریژه و نه‌ندازه‌ی که‌وا تاریکی و زولمه‌تی تاوان و گوناح زیاتر بیٚت پووناکی و شه‌وقی دل که‌م و که‌متر ده‌بی، تا نه‌و شوینه‌ی که دل وه‌ک شه‌ویکی تاریکی بیٚ شه‌وق و پووناکی و پووشنایی لئ دیت، به هوٚی بیٚ به‌ش بوونی له شه‌وق و پووناکی،

٤١ لیره‌دا مه‌به‌ست له‌و بینین و بینایی نه‌وه‌یه که، چاری دل ده‌بینی و نه‌و چاوه‌ش چاوی ناخه، نه‌گەر بینایی نه‌و چاوه‌ پووناک و روژن و جوان بیٚت نه‌وا ته‌واوی جه‌سته ناسووده و نارام ده‌بیٚت و سوودی لئ ده‌بینی، وه‌رگیزی کورد.

وهكو ئادهميزادىكى كوئىر و نابينا كه له شهوئىكى تاريك و له شوئىنىكى پر له لىژگه و خزگه دا دهكه وئته نئو هر چال و قوئرتىكه وه.

له م رپگه يه دا يا دهبيت به گوئپرايه لى كردن و په رستش كردن داواى سه لامه تى و ته ندروستى بكه ين، يا خود به هوئى سه رپىچى و نافه رمانى كردن و تاوان كردنه وه دهكه وينه نئو گوئم و گىژاوى سه ر لىشىواوى و گو مپايى.

تاريكى دل به هوئى كاريگه رى تاوانه كانه وه ده گوازى ته وه بو پهل و نه ندامه كان و به هوئى هيز و لاوازييه وه كاره كانى نه وان - پهل و نه ندامه كان - تووشى شله ژاوى و تىكچوون ده كات.

هه ركاتى مردنى هاته پيشه وه و له مردن نزيك بوويه وه و به ره و دونياى به رزه خ هه نگاوه ه لى بگرئ، تاريكى گوپ نه و داده گرئ، وه ك چوئن پيغه مبه رى خوا (صلى الله عليه وسلم) فه رمويه تى: ((ان هذه القبور ممثلة على اهلها ظلمة وان الله ينورها بصلاتي عليهم))^{۴۲}.

واته: ((نه م گوپانه بو خاوه نه كانيان هه مووى تاريكييه، په روه ردگار به هوئى دروود و سه لاوات ناردينى نه وان بو من - موحه ممه د - بويان ده كات به شهوق و پووناكى)).

كاتىكيش كه پوئى بپيار دراو و واده دراو (پوئى دوايى) دپته پيشه وه و ته واوى به نده كان كو ده كاته وه، تاريكى دلى مروقه كانى نه هلى بى باوه پى و هاوه ل بپيار ده ران (شريك)، تاوان و گوناح به سه ر نئو چاوانياندا به ده رده كه وئت و وه ك تاريكى و دووكه ل هه موويان نه وه ده بينن.

چ سزادانى له مه خراپتر، سزادانى كه ته واوى تام و چيژ و خوشييه كان و به خششه كانى دونيا له سه ره تاوه تا كوئايى له گه ليدا شايه نى به راورد كردن و هه لسه نگاندن نبيه! و پراى باروودوخى مروقه نوqm بووه كان له تاوان و سه رپىچى كردن و پشت تىكردن و پوو هه لچه رخاندى له حه ق و راستى و پووناكى و پوئى نايى.

ته وهره ی سییه م: په رده ی نیوان دل و خوی گه وره:

خوی گه وره ده فهرموویت (کلا بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون) سووره تی نه لموته ففین، نایه تی ۱۴، ئیبنو عه باس و چند موفه سیریکی دیکه ش بۆچوونیان وایه مه به ست له وشه ی (ران) له م نایه ته نه و تاوانه یه ک له دوی یه که یه، که ده بیته په رده یه ک و دل داده پوشیت، نه و په رده یه ک که دل داده پوشن ده جورن: -

۱- په رده ی له کارخستن، و نکۆلی کردن له ناوو سیفاتی خوی گه وره، نه م جوره یان له داپوشینه کانی تر نه ستورترن، چونکه خاوه نه که ی هرگیز ناتوانیت خوا بناسیت و نایگاتی هه روه کو به رد ناتوانیت خوی به ره و سه روه و پروات.

۲- په رده ی شیرک و هاوه ل بریاردان بۆ خوی گه وره، مه به ستیش لئی دلی خوی بۆ غه یری خوا ته رخان و ملکه چ بکات.

۳- په رده ی بیدعه ی گوفتاری، وه که داپوشینی ئاره زووبازان و ته و قسه ی نابه جی و خراپ به هه موو جوره کانیه وه.

۴- په رده ی بیدعه ی کرداری، وه کو داپوشینی په رستش و ویردو زیکره داهینراوه کان.

۵- په رده ی نه نجامده ی تاوانه گه وره کان به په نهانی، وه کو په رده ی مله وپ و لووت به رزو ریا بازه کان و حه سوودی و شانازی و خو به زلزانه کان.

۶- په رده ی نه نجامده ی تاوانه گه وره کان به ئاشکرا، په رده کانیشیان له په رده ی نه نجامده ی تاوانه گه وره کان به په نهانی ته نکتره، هه رچه نده نه نجامده رانی تاوانه گه وره کان به په نهانی زیاتر په رستش و کۆشش ده کهن، به لام نه نجامده ی تاوانه گه وره کان به ئاشکرا نزیکترن له ته و به و گه رانه وه بۆ لای خوی گه وره، و دلله کانیشیان سه لامه ت تره له دلی نه نجامده رانی تاوانه گه وره کان به په نهانی و دلله کانیشیان باشتره.

۷- په رده ی نه نجامده ی تاوانه بچووکه کان.

۸- په رده ی زیاده پوییکه ران و ده ستبلاوکه ران له شته حال لکراوه کان.

۹- په رده ی بئ ناگیان له وه ی بؤی خولقینراون و ئه وه ی لیان داواکراوه، بئ ناگیان له مافی په روه ردار له سه ریان، له په رستش و یادکردنه وه ی و سوپاسگوزاری و به ندایه تی.

۱۰- په رده ی کوششکاری گورج و خیرا له په رستش که له مه به ست لایداوه.

ئهمانه ی باسمانکردن ده په رده ن که ده که ونه نیوان دل و خوی په روه رداره وه، ئه م په رده انه ش له چوار توخم دروست ده بن، ئه وان ه ش دروون و شه ی تان و دنیا و ناره زوه، ئه م په رده انه ش هرگیز ه لئامالرین به بئ پشه کیشکردنی په که کانیان له دلدا.

ئو چوار توخمه ی باسمانکردن، گوفتارو کردارو مه به ست و پڼگا تیکده دن، به پئی زال بوون و ده سه لاتیان، پڼگای گوفتارو کردارو مه به ست ده گرن بؤ ئه وه ی نه که نه دل، ئه وه شی بگاته دل پڼگای ئه وه ی لی ده گرن که نه گاته په روه ردار.

نیوانی گوفتارو کردار و نیوانی دل پڼگایه که هیه، به بنده له م پڼگایه وه کوچ بؤلای دلی خوی ده کات، بؤ ئه وه ی شته سهیره کانی نیو دلی خوی ببینیت، ئه و پڼگرانه ی باسمانکردن له سه ر ئه م پڼگایه ن، ئه که ر له دژبان بجه نکیت و به دل سؤزی به ره و لای دلی کوچ بکات ئه وه ده یگاتی و به نیویشیدا ده سوورپته وه، وله ویشه وه ئوقره ناگرنیت تا ئه و کاته ی ده گاته په روه ردار، (وان الی ربک المنتهی) النجم نایه تی ۴۲، خوی که وره ش به که یشتنی ئه و پاداشتی زیده ئیمان و یه قین و زانست و ژیری پیده به خشیت، بؤ ئه وه ی رووخسارو ناوه وه ی پی جوان بکات، به مه ش پڼمایه ده کات بؤ جوانترین ناکارو باشرین کرده وه، و هه موو کرده وه و په وشتیکی خراپیشی لی دور ده خاته وه، خوی که وره به به و زانسته ی که پئی به خشیه سه ربازانیکي بؤ فه راهم دینی که دزی پڼگره کان بجه نگی، بؤ ئه وه ی بگاته په روه ردار.

به دنیانه ویستی و دهرهینانی خوشه ویستی دنیا له دلیدا دژی دنیا دهجهنگی، به شیوهیهک ئەگەر دنیا هاته سەر دهستی یان بۆ نیو ماله کەسی زیانی پیناگهیه نیت و له برپای به تینی به ئاخیرهت، کهم ناکاته وه.

له دژی شهیتان دهجهنگیت به وهی گوپراهی لی ههواو ئاره زوو نابیت چونکه شهیتان له ئاره زووبازی جودا نابیته وه.

به جیبه جیکردنی فرمانهکانی پهروهردگار دژی ههوهسبازی دهجهنگیت، به شیوهیهک جگه له فرمان و حوکمی خوا، هیچ دهسهلاتیک بۆ ههواو ههوهس نامینیته وه.

به هیزی دلسۆزی بۆ پهروهردگار دژی نهفس دهجهنگیت.

ئهوانه ی باسمانکردن، کاتیک دینه دی ئەگەر کردهوهکان پیهکیان دۆزیه وه له دلوه بۆ لای پهروهردگار، ئەگەر بیتو کردهوهکان پیهک نه دۆزنه وه و نهفس زال بوو به سه ریدا، ئهوه دهکریت به بهندایه تی و خواپه رستی و دونیا نه ویست ببینیت، به لام له راستیدا دووره له خوا، به لکو ئەنجامده رانی تاوانه گه وره کان نزیکترن له خوا تا ئەمانه، دلسۆزتر و نزیکتریشن له پزگاریبون.

سهیری سه جادی خواناس و دونیا نه ویست بکه، که شوینه واری کړنووش به نیوچه وانیدا دیاریوو، چون زیاده پویی کردهوهکانی وای لیکرد به رانه بر به پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم قسه ی کرد، رق وکینه شی خسته نیو دلی هاوه له کانی تاکو وایان لی هات خوینی موسلمانانیا ن به هه لال زانی.

سهیری ئەو مه یخۆره سه رخۆشه ش بکه، که زۆر جارن ده یانه تیا به لای پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم، و له سه ر مه یخواردنه وه هه ددی لی ده دا، به لام برپای به تینی و خوشه ویستی بۆ خواو پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم، بۆیه پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم نه هی کرد نه فره تی لی بکریت.

به مه بۆمان ده رکه وت زال بوونی تاوان زیانی که متره له زالبوونی گوپراهی لی.

بهشی جهوتهم

دلی زیندوو و پایه دار

ته وهری یه که م: ژيانی دل، بناغه و بنه‌مای ته‌واوی خیر و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کان

__ ژيان و پووناکی دل، سه‌رچاوه‌ی خوشبه‌ختی :

بناغه و بنچینه‌ی ته‌واوی خیر و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کان و خوشبه‌ختی تی‌کرای
موسلمانان و ته‌نانه‌ت هم‌وو مروّقه‌کانیش، گه‌یشتنه به که‌مائی و ته‌واوی ژيان و
به‌ده‌ست هیئانی پووناکی و پووشنایی ژيان، چونکه ((ژيان و پووناکی)) سه‌رچاوه‌ی
ته‌واوی خیر و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانه. په‌روه‌ردگاری گه‌وره و به‌ده‌سه‌لات فه‌رموویه‌تی:
﴿أَمَّنْ كَانَ مِيتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ
بِخَارِجٍ مِنْهَا﴾ سوره‌تی نه‌نعام ۱۲۲.

واته: ئایا نه‌و که‌سه‌ی که مردوو بوو (به‌هوی بی‌باوه‌پیه‌وه) نینجا (به‌هوی
نیمانه‌وه) زیندوو مان کرده‌وه و نوور و پووناکییه‌کمان بو‌ساز کرد له ژيانیدا (که
قورئانه) له‌ناو خه‌لکیدا پیی ده‌روات و هه‌لس و که‌وتی پی‌ده‌کات (هاند‌ه‌ریتی بو
هموو چاکه‌یه‌ک و ده‌یگی‌ریت‌ه‌وه له هموو خراپه‌یه‌ک، ئایا نه‌و که‌سه) وه‌کو نه‌وه وایه
که له‌ناو تاریکییه‌کاندا گیری خواردوووه و لئی ده‌رناچیت؟.

په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به‌ده‌سه‌لات له‌م ئایه‌ته پی‌روژه‌دا هه‌ردوو بناغه و بنه‌مای
(ژيان و پووناکی) له پال‌یه‌کترا باس کردوووه. چونکه هی‌ز و توانایی، بیستن،
شه‌رم و خاوینی، دلیری و چاو نه‌ترسی، پشوو‌ریتی و نه‌رزش و به‌ها نه‌خالقی و
په‌وشته‌کانی ترو حه‌ز لیکردن و خوش‌ویستنی چاکه‌کان و نه‌فره‌ت کردن له خراپه‌کان،
به‌هوی ژيان و پووه‌وه گونجاو و مومکینه. به‌هه‌ر نه‌ندازه و پی‌ژه‌ی که ژيان و پووحی
ئاده‌می گه‌شه بکات و به‌هی‌ز بی‌ت نه‌و تاییه‌تمه‌ندیانه‌ش - ژيان و پووناکی - تییدا
گه‌شه ده‌که‌ن و به‌هه‌ر نه‌ندازه‌یه‌کیش که ژيان و پووحی نه‌و لاواز بی‌ت، نه‌و
تاییه‌تمه‌ندیانه‌ش له مروّقا لاواز ده‌بن. شه‌رم و حه‌یا له ده‌ست پی‌کردنی ناشیرینی و

ناپه سہندی بہ پڑھی ژیان و سہ قامگیری و پایہ داری پوچی مروّقہ وہ وابہ سہ تیہ .
 ہرکاتی خرابہ و ناپہ سہندی پوو بکہ نہ دلّیکی سالم و تہندروست و خاوہن ژیانہ وہ ،
 سروشتی نہ و دلّہ بہ جوڑیکہ کہ نہ فرہ تیان لی دہکات و دوورہ پہریزیان لی دہکات و
 دوور دہکہ ویتہ وہ لییان . بہ لّام دلّی مردوو دلّی کہ تووشی مردنی مہ عنہ وی بوہ ،
 (واتہ لہ ناوہ وہ خودی دلّہ کہ مردووہ و گہر تاوان بکات ہست بہ پہ شیمانی و
 دلّتہنگی ناکات، وہرگیچی کورد). چاکہ و خرابہ، حہق و ناحہق، دیار و نادیار،
 بہ لایہ وہ فرق و جیاوازی نیہ . وک چوّن عبد اللہی کوری مہ سعوود دہ لّیت: ((کہ سیّک
 کہ خاوہنی دلّیکی تامہ زوؤ بہ دیار و (معروف) و ہراسان و پاکردوو لہ نادیار و خرابہ
 (منکر) بہ ہرہ مہند بی، دہ مرّی و لہ ناو دہ چی)).

دلّی نہ خویش، دلّی کہ تووشی نہ خویشی بہ دواکوتن و بہ دواچوونی پاکیشانہ نارہ واو
 ریگہ پینہ دراوہ کان بوہ، سروشت و مہیلی بہ جوڑ و شیوازییکہ کہ، وپڑای نہ خویشی و
 لاوازی و بیّ ہیّزی خوئی، خوئی دہداتہ دہست پیسی و ناپہ سہندیہ کانہ وہ .

ہہروہا ہرکاتی پووناکی و پووشنایی دلّ زیاتر بیّت، پووالّہ تی زانیاریہ کان و
 چیبہ تی و جہ و ہری شتہ کانی بہ و جوڑہی کہ ہہیہ بہ لایہ وہ پوون و بہ دیار دہکہ ویت و
 ناشکرا دہ بیّت، زہریفی و جوانیہ کان و چاکہ کانی بہ لاوہ ناشکرا و بہ دیار دہکہ ون و
 لہ ریگہی ژیان و سہ قامگیری و پایہ داری خوہ وہ نہ و ہلدہ بژیری و خرابہ و
 ناپہ سہندیہ کانیش بہ لایہ وہ ناشکرا و بہ دیار دہکہ ون و لییان دوور دہکہ ویتہ وہ .

پہروہردگاری مہزن و بہ توانا لہ چہند بابہ تیکی جیاوازا نہم دوو بناغہ و بنہ مایہی
 — ژیان و پووناکی — لہ قورثانی پیروژدا باس کردووہ و لہ وانہ دہ فہرموویت: ﴿وَكَذَلِكَ
 اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ رُوحًا مِنْ اَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْاِيْمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُوْرًا نَهْدِي بِه
 مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا﴾ سوورہ تی شوورا ۵۲ .

واتہ: نہی موحہ مہمد (صلی اللہ علیہ وسلم) نا بہ و شیوہیہی کہ وتمان نیّمہ
 قورثانمان بوّ پھوانہ کردیت لہ لایہن خوّمانہ وہ (کہ ژیان بہ خشہ بہ پوچ و گیان و

عهقل)، تو نه تده زانی ئیمان چیه و قورئان چیه، به لام ئیمه ئه م قورئانه مان کرده پووناکی و نوریک که هیدایهت و پینمونی هرکه س که بمانه ویت له بهنده کانمانی پی ده که ی، (ئه وانه ی دلی بو ده که نه وه و به چاکی گوئی بو ده گرن).

له م ئایه ته پیروژه دا پوچ که (ژیان) له ریگه ی ئه وه وه ده سته بهر ده بیته و (نور) که پووناکی و بریسکه له وه وه به ره م دیت، له پال یه کتردا هیئاوییه تی و ئه م بابه ته ی وه بیر خستووینه ته وه که ئه و په رتووکه ی که وا ناردوو یه تی بو پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) هر دوو بنه ما و بنچینه که ی - ژیان و پووناکی - له خو گرتووه، چونکه قورئانی پیروژ (پوچیکه) که دلله کان به هوئی ئه وه وه ژیانی راسته قینه ده دوژنه وه و (پووناکییه که) که پووشنایی و ئاورنگ و بریسکه ده به خشی.

به هه مان شیوه که په روه ردگاری گه وره و به ده سه لات (جل جلاله) ده فه رموویت:

﴿أَوْمَنْ كَانَ مِيتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُينَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ سوره تی نه نعم ۱۲۲.

واته: ئایا ئه و که سه ی که مردوو بوو (به هوئی بی باوه پییه وه)، ئینجا (به هوئی ئیمان وه) زیندوو مان کرده وه و نور و پووناکییه کمان بو ساز کرد له ژیانیدا (که قورئانه) له ناو خه لکیدا پیی ده پوات و هه لئس و که وتی پی ده کات (هاندهریتی بو هه موو چا که یه ک و ده یگتپیته وه له هه موو خرا په یه ک، ئایا ئه و که سه) وه کو ئه وه وایه که له ناو تاریکیه کاندایه گی ری خوار دووه و لئی ده رنا چیت، هه روه ها ئا به و شیوه یه که ده بینریت ئه و کارو کرده وه ی که ده یکن بو یان پارزینرا وه ته وه.

واته که سه ی که بی باوه پ بووه و دلی تووشی مردنی مه عنه وی بووه و - واته له ناخه وه ئه و دلله مردوو وه هه ست به تاوان و گوناح ناکات - به تاریکی و نه زانی و نه فامیدا نقوم بوو بوو به لام ئیمه پینمونی مان کرد بو سه ر ریگه ی گه شه کردن و ئیمان و دلمان زیندوو کرده وه و پووناکی و ئاورنگمان پی به خشییه وه.

بئى باوهر به هوى پشت تىكردن و پوو هه لچه رخانندن له گوپرايه لى و نه زانى و نه قامى به رامبه ر به ناسين و به كخو ايه رستى و ئايين و شه ريعه ت و بئى تاگايى و گرنگى نه دان به به ده ست هينانى پشك و به شى خوئى له په زامه ندى په روه ردگار و هه ول و كوئشش و هه نكاو نانى بو دهر باز بوون و به خته وه رى و خوشبه ختى خوئى، وه ك مردوويه ك ته ماشا ده كات، كه هيج كاتيك سوود و قازانجيكى بو خوئى فه راهم نه كردووه و زه ره رو زيانتيكى له خوئى دوور نه خستوو ه ته وه و لاي نه بردووه، به لام په روه ردگار ئه وىي پيئموونى كردووه بو ئيسلام و به هوى وه پوئيكى تر تييدا سه رى هه لداوه، كه له ريگه ي ئه و پوئحوه به درووستى به رزه وه ندييه كانى ده دوزيئه وه و ديارى ده كات و بو دهر باز بوون و پرگار بوونى له تووپه يى په روه ردگار و سزادانه كانى، هه ول ده دات و تيده كوئشى.

ئه و دواى به ده ست هينانى ژيانتيكى تازه و دووباره، حه ق و پاستييه ك كه چاوى بينينيانى نه بو وه ست پئى ده كات و ده يانينئى و به نه زانى و نه قامى خوئى هه ستيان پئى ده كات و دواى ئه وه ي كه پشتى كردبووه حه ق و پاستى و پووى لى هه لچه رخانده بوون ريگه ي حه ق و پاستى گرته به ر و پووناكى و پوئشنايى بو په يدا بوو كه به كه لك وه رگرتن لئى له نئو خه لكيدا ده ژيئ و ژيان ده باته سه ر، وه به پيچه وانه ي بئى باوهر په كانه وه كه له تاريكى و تاواندا جيگيرن و قه راريان گرتوو ه. ئه و له پوئشنايى و پووناكى و پيئموونى دا هه نكاو هه لده گريئ و هه نكاو ده هاوئى.

ليلي بوجهك مشرق وظلامه فى الناس ساري
الناس فى سدف الظلام ونحن فى ضوء النهار

واته: شه وى من، به پوئشنايى و پووناكى پوو و پوو خسارى تووه پوئشنه، به لام تاريكى شه و خه لكى داپوئشيوه، خه لكى له تاريكى زولم و بيزاريدا جيگيرن، به لام ئيمه له پووناكى و پوئشنايى پوژدا هه نكاو هه لده گرين و هه نكاو ده هاوين.

نمونه‌یك له ناو و ناگر:

په‌روه‌ردگار له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل (په‌یامی ناسمانی و به‌نده‌کانیدا) نمونه و یتنه له ناو و ناگر ده‌هینیتته‌وه:

سه‌باره‌ت به نمونه‌ی یه‌که‌م ده‌فه‌رموویت: ﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أوديةً بِقَدْرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حَلِيبَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ﴾ سووره‌تی په‌عد ۱۷.

واته: هر‌ته‌و له ناسمانه‌وه بارانی باراندووه، به‌ته‌ندازه‌ی ته‌و ډول و شیوه به‌هو‌ی ته‌و بارانه پر ده‌بن (نینجا لافاو‌یک دروست ته‌بیټ) ته‌و لافاوه که‌ف و کولی به‌رز هه‌لگرتووه، (ته‌مه نمونه‌ی یه‌که‌می حقه و ناحقه، بو نمونه‌ی دووه ده‌فه‌رموویت) هه‌روه‌ها له‌سه‌ر پووی ته‌و کانزایانه‌ی که ناگری تی به‌ر ده‌دن و ده‌یتویننه‌وه به ناگر بو دروست کردنی خشل وه‌کو (ثالتون و زیو) یاخود بو پیوستی تر (وه‌کو ناسن و مس و قورقوشم) که‌ف و کول دروست ته‌بیټ وه‌کو که‌ف و کولی سه‌ر ناوه‌که، نا به‌و شیوه‌یه خوا نمونه ده‌هینیتته‌وه بو حقه و ناحقه، بو راست و ناراست، جا ته‌وه‌ی که‌ف و کول و بی سوود و بی که‌لکه ده‌پوات و ده‌پووکیتته‌وه، به‌لام ته‌وه‌ی که سوود به‌خش و به که‌لکه بو خه‌لکی، له سه‌ر زه‌وی دا هر ته‌وه ده‌مینیتته‌وه، نا به‌و شیوه‌یه خوا نمونه جو‌زا و جو‌ره‌کان ده‌هینیتته‌وه، (دیاره که به‌تال و ناحقه‌ی که‌ف و کولن و ته‌مه‌ن کوتان، حقه و پاستیش ناوه پاکه‌که‌یه و کانزا به سووده‌کانن ده‌میننه‌وه هه‌میشه له زه‌وییدان.

په‌روه‌ردگار (په‌یام و وه‌حی) خو‌ی چواندووه به ناو که ژیان و ژیان به‌سه‌ر بردنی لی په‌یدا ده‌بیټ، هه‌روه‌ها چواندوویه‌تی به ناگریش که پووناک‌ی و پو‌شنایی لی فه‌راهه‌م ده‌کریټ و به‌ده‌ست دیت.

په روه دگار ناماژهی به م بابه ته کردوه که هر دهشت و شیو و دولی به نه اندازهی خوئی ناو و لافاو له خوئی تیده په پینئی و پیددا د پروات، شیو و دولی گه وره تر ناوی زیاتر و دول و شیوی بچو و کتر ناوی که متر، دلّه کانیش هاوشیوهی نه و شیو و دولانه، دلّه گه وره و مه زنه کان جیگه و شوینی زانست و ناسینی زیاتریان هیه و دلّه بچو و که کانیش به نه اندازهی خوئی لیبان به هر مه مند ده بن. هر روه ها گومان و هوا و ناره زوو گه لی که هندی له دلّه کان له خوئی اندا کوئیان ده که نه وه و به هوئی بوونی پروناکی و پوشنایی په پیام و وحی له و دلانه دا، نه وانی له به کتر جیا کردوه ته وه و چواندوویه تی به ته و اوئی نه و شتانهی که لافاو کان له گه لی خوئی اندا ده گوازیته وه.

هر روه ها له ناو چوونی نه و گومان و ناره زوو و هوا یانهی به هوئی کاریگری بوونی زانستی به که لک و به سوود و ناسین و ناشنایه تی و یستراو و ناره زوو کراو چواندوویه تی به له ناو بردنی که فی سهر ناو و مانه وهی نه و شتهی که بو خه لکی به سوود و به که لکه.

به لام سه باره ت به نمونهی دووم، واته چواندنی په پیام و وحی به ناگر که ناپاکی و پسیبیه کان له ماده کانزاییه کان جودا ده کاته وه و پاکی و خاوینیان پی ده به خشی، ده فه رموویت: ﴿مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ (۱۷) صُمُّ بَكْمٌ عُمِي فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ﴾ سوورده تی به قهره ۱۷ - ۱۸.

واته: نمونه و وینهی نه واته وه که سیک وایه: ناگریک دابگر سینیت (بو سوودی خوئی و هاوړیکانی) که چی کاتیک هه لگرساو ده وروویه ری خوئی پوناک کرده وه، خوا پروناکییه که یان لی بکوژینیت ته وه و له چه نده ها تاریکی دا جیبان به یلیت و هیچ ترووسکاییه ک نابین و پی دهرناکه ن، نه وانه که پ و لال و کویرن (له ناستی حه ق و راستی دا) و ناشگه پینه وه (بو سهر هیدایه ت).

پاشان په روه ردگار ده فہرموویت: ﴿أَوْ كَصِيبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَرَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ﴾ سوورہ تی بہ قہرہ ۱۹.

واتہ: یا خود وینہ یان وه ک که سانیک وایہ بہ دہست بارانیک لیزمہ وه گیریان خوار دبیت، کہ پہلہ هوری تاريک و هوره تریشفه و برووسکه ی هہ بیت، له تاو دہنگی برووسکه کہ په نجہ یان دہ ناخن بہ گوچکہ یاندا له ترسی مردن، خوابش گہ ماروی کافرانی داوه (بارانہ کہ قورنانه و برووسکه کان، ترساندن دوپووه کانه کہ حز بہ بیستنی ناکہن)!

نیمہ له پرتووکہ کانی (المعالم) و (الوابل الصیب) دا بہ دور و دریژی له بارہی فلسفہ جیگیره کان له م دوو نمونہ و نهینیانہ قسہ مان کردووه.^{۴۳}

__ درووستکردن و چاکسازی کردنی دل مہر جداره بہ دوو بنہ ماکہ؟

مہ بہست نهمیہ کہ بہ رزہ وهندی و بہ ختہ وهری و خوشبختی دل، له پال هینانہ دی و دہستہ بہر کردنی نهم دوو بنہ ماو بنچینانہ دایہ.

په روه ردگار ده فہرموویت: ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ (۶۹) لِيُنذِرَ مَن كَانَ حَيًّا وَيَحِقُّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ سوورہ تی یس ۶۹ - ۷۰.

واتہ: نهمی کہ فیرمان کردووه تہنہ یاد خہر وه و قورناتیکي ٹاشکرا و پوونہ، نهم قورنانه بو نهمیہ نهم کہ سانہ بیدار بکاتہ وه کہ زیندوون (دل و عہقلیان زیندوون و هوشیاره) تا بریاری خوا له سہر کافران جی بہ جی بکریت (بریاری سہرگہردانی دنیا و سزای قیامت، نهمر باوہری پی نہکہن.

ناماژہی بہم راستیہ کردووه کہ بہ ٹاگابوون و کہ لک وهرگرتن له قورناتی پیروز، تہنیا بو نهم کہ سانہ فہراہم دہبیت کہ خاوهنی دلکی زیندوون و هوشیار بن. وه ک

چون له جيگه به کی تر دا ده فہرموویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ سوره تی ق ۳۷.

واته: به پاستی نا له و به سهرهاتانه دا یاده وهری هیه بو که سیك دلکی زیندوی هه بیته، یا خود گوی بو قورئان پادیریت، له کاتیکدا ناماده بیته بو فہرمانبهرداری و کردنی هه موو کاریکی دروست.

هه روه ها فہرموویته: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ سوره تی نه نغال ۲۴.

واته: نهی نه و که سانه ی باوه پرتان هیناوه، به دهم بانگه وازی خوا و پیغه مبه روه بچن کاتیک بانگتان ده کات بو به رنامه و پربازیک که ده تانزینیته وه و زیان به خشه، چاک بزائن به پاستی خوا (زور به ناسانی) ده توانیت ده سه لاتی بکه ویتته نیوان ناده میزاد و (ئاواته کانی) دلپیه وه (به گوزینیان)، بیرتان نه چیت به پاستی هه ر بو لای نه ویش کو ده کرینه وه.

له م نایته پیروژه دا په روه ردگاری مه زن و به ده سه لات (جل جلاله) پیمان ده فہرموویت: زبانی پاسته قینه ی نیمه ته نیا له ریگه ی هه ول و کوشش بو به ده ست هینانی (زانست و نیمان) ده سه به ر ده بی و دپته دی. که واته به دیار ده که ویت که بی به ش بوون له ناسین و نیمان، ده بیته هو ی مردن و له ناو بردنی دل.

په روه ردگار به و که سانه ی که وه لامیکی نیجایی ناده نه وه به بانگه پششت و بانگ کردنی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم)، چوواندونی به مردووه به خاک سپیردراوه کان، نه م چوواندنه، چوواندنیکی زور جوان و په وایه، چونکه جهسته و لاشه ی نه و که سانه ی که دلپان تووشی مردنی مه عنه وی بووه، - نه و جهسته و لاشه یه - بووه ته گوپرستانی دلله کانپان، دلله کانپان مردوون و له گوپرستانی جهسته یاندا نیژراون و به خاک سپیردراون!

په روه ردگاری زانا و به ده سولات ده فهرموویت: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَن فِي الْقُبُورِ﴾ سوورده تی فاتر ۲۲.

واته: زیندووان و مردووانیش هاوتای به ک نین بیگومان خوا راستی دهدات به گوئی هه ر که سینکا بیه ویت، به لام توئی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ناتوانیت په یامه که ت بگه یه نیت به و که سانه ی که له ناو گوژدان (مه به ست کافرانه که وه ک مردوو نابیستن و نه گه ر بشبیستن سوودی لی وه رناگرن).!

شاعیریک هو تراوه یه کی سه رنج پاکیشی هوئیوه ته وه و ده لی:

وفي الجهل، قبل الموت، موت لأهلہ
 وارجسامهم قبل القبور، قبور
 و ارواحهم فی وحشة من جسمهم
 و لیس لهم حتی النشور نشور

واته: ((نه زانی و نه فامی پیش مردن، مردنی نه زانان و نه فامانه، وه جهسته کانیان پیش گوژ، گوژی نه وانه. پووچه کانیان له گه ل جهسته کانیاندا له مه ترسی و سام و ترسدان، به لام نه وانه تا کاتی دیاری کراویان به خه به ر نایه)).

له به نه مه یه که په روه ردگار له وه حی و په یامی که ناردوویه تی بو پیغه مبه ران (سه لامی خویان له سه ر بیت) به (پوچ) ناوی دهبات. به هه مان شیوه که ده فهرموویت: ﴿رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ﴾ سوورده تی غافر ۱۵.

واته: نه و په روه ردگار په له و پایه ی زور بلنده، خاوه نی ته ختی فه رمان په وایی تاییه تی خویه تی، نه و زاته وه حی و نیگا به فه رمانی خوی ده نیریت بو هه ر کام له به نده کانی که خوی بیه ویت، (قورئان پوچه، چونکه ژیان به خشه به عه قل و دل و ده روون)، بو نه وه ی خه لکی بترسینیت له پوژی به یه ک گه یشتنه وه (گه یشتنه وه ی پوچ به جهسته، گه یشتنه وه ی ناده میزاد به کرده وه کانی).

وه فه رموویه تی: ﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا.....﴾ سوورده تی شوورا ۵۲.

واته: نه ی موحه ممه د (صلی الله علیه وسلم) نا به و شیوه یه ی که وتمان ئیمه قورئانمان بو په وانه کردیت له لایه ن خو مانه وه (که ژیان به خشه به پوچ و گیان و عه قل).

چونکه ژبانی حه قیقی و پاسته قینه ی پوچ و دلّه کان په یوه سته به ناسین و ناشنایه تی و په پره وی کردن له وه حی و په یامی ناسمانی. نه مه هه مان نه و ژبانه خوش و جیّ په زامه ندیبیه که په روه ردگار که سانی که له وه حی و په یامی ناسمانی ناگادار و شاره زان بن و په پره وی لی بکن، به هر مه مند ده کات.

په روه ردگار ده فهرموویت: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ سوره تی نه حل ۹۷.

واته: نه وه ی کاروکرده وه ی چاکه ی کردبیت، پیاو بیت یان نافرته بیت، له کاتیکدا برودار بیت، سویند به خوا به ژبانیکی کامه ران و ناسووده له دونیادا ده بیژنین، له قیامه تیشدا پاداشتیان به جوانتر ده دینه وه له وه ی که نه وان ده یان کرد. په روه ردگاری زانا، دانا و کاربه جیّ ته نیا نه وان ی له به هر مه مند بوونیان له ژبانیکی خوش و پاک له دنیا و دواپوژدا تایبته کردوه.

هروه ها فهرموویته تی: ﴿وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ...﴾ سوره تی هود ۳.

واته: هروه ها خه لکینه. ! داوای لی خوشبوون له په روه ردگارتان بکن، له وه و دوا بگه پینه وه بولای، نه و کاته به چاکه ده تان ژینیت، به ژبانیکی چاک، تا کاتیک دیاری کراو هروه ها پاداشتی هه موو خاوه ن چاکه یه ک به زیاده وه ده داته وه، خو نه گه ر نیوه پشت هه لکن و گوپراه لی فهرمانی خوا نه بن، نه وه به پاستی من - مه به ست له پیغه مبه ری خوشه ویسته - ده ترسم که سزای پوژیکه گه وره و سه خت یه خه تان پی بگریت (که پوژی قیامه ته، یان نه و پوژه ی خوای گه وره له ناوتان ده بات).

هروه ها ده فهرموویت: ﴿...لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلِأُولَئِكَ خَيْرُ النَّجْمِ دَارُ الْمُتَّقِينَ﴾ سوره تی نه حل ۳۰.

واته: بو نه و که سانه ی که له م جیهانه دا چاکه یان کردوه، چاکه دیته وه پریان، بیگومان جیگه و پیکه ی نه و جیهانه خوشتر و چاکتر و سازگارتر و پر له ناز و نیعمه ت

تره (بهراورد ناکریت له گهل دونیادا) نای که چهنده جیگه و پیگه و کوشک و تهلاری خواناس و پاریزکاران سازگار و خوش و جوان و پازاوهیه .

پهروهردگاری مهزن و بهدهسهلات ناماژهی بهم بابهته کردووه که، کهسه پاک و چاکهکان و پاریزکارانی بههوی پاکی و پاریزکاری کردنیان - له تاوان و سهپیتی - له دنیا و دواپوژدا سهبرهرز و بهختهوهریان دهکات و کهسه پیس و خراپکارهکان و له خوا نهترسهکانیش به هوی ناپاکییهکان و خو نهپاریزییهکانیان له دنیا و دواپوژدا بچوک و بهدبخت و چارهپهشیان دهکات.

پهروهردگاری مهزن و بهدهسهلات دهفهرموویت: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرُّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ سوورهتی نهعام ۱۲۵.

واته: جا نهو کهسهی (خیری تیدا بیت) و خوا بیهویت هیدایهتی بدات، نهوه سینهی ساف و پاک و ناماده دهکات بو نایینی نیسلام، نهو کهسهیش خوا بیهویت گومرای بکات، نهوه دلّی دهگوشیت و سنگی توند دهکات و ههناسهی سوار دهبیت، ههروهک نهوهی بهرهو ناسمان بهرز بیتهوه (چون تووشی تنگهنهفوسی و دلّه تهپی و خوین بهر بوون دهبیت)، نا بهو شیوهیه خوا گومرای و پیسی هاوهلگهری لهسهر دلّی نهوانه دادهنیت که باوهپ ناهینن.

نههلی پینموونی و نیمان له کرانهوه و فهرانهی سنگ و بهرینی و بهرفراوانی دلّ بههرهمندن، بهلام نههلی تاوان و بی باوهپان، له دلتهنگی و نا فراوانی سنگ و دلّرهقی، رهنج و نازار دهکیشن.

پهروهردگاری گهوره و بهدهسهلات دهفهرموویت: ﴿أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ...﴾ سوورهتی زومه ۲۲.

واته: جا ئایا ئەو کەسەى کە خۆى میهره بان سنگى گوشاد کردووه بو ئیسلام و له
سه ر پێبازى نوور و پووناكى په روه ردگار ییه تی، وهك ئەو کەسه وایه که
پێچه وانە یه...؟!

ئەهلی ئیمان له پووناکی و پۆشنایی و به رفراوانیدان، به لام ئەهلی بی باوه پی و
گومپایی له تاریکی و دلپه قی و لاوازی دلدا به سه ر ده بن.
له به شی تایبەت به پاکی و خاوینکردنه وه ی دلدا له م باره یه وه زیاتر قسه ده که ین و
ده دو یین: مه به ست ئەوه یه که ژیان و پووناکی و پرشنگاری و ئاورنگی دل،
سه رچاوه ی ته واوی چاکه و به خته وه ری و خوشبه ختییه کانه و مردن و تاریکی دل
هوکاری ته واوی خراپه و به دبەختی و چه رمه سه رییه کانه.

ته وه ری دووهم: ژیا نی دل له پال تیگه یشتن و فی ربوونی حه ق دا

__ دوو هیزی زانست و ویست (العلم و الارادة):

له ویوه که دل له دوو جوړه هیز به هره مه ند و به رخورداره:

- هیزی زانست و جیا کردنه وه.

- هیزی ویست و چه ز لی کردن.

ژی ری و (کمالی)، خیر و چاکه ی ئەو له پال به کاره ینان و که لک وه رگرتن له م دوو
هیزه به ئاراسته ی هینانه دی خیر و به رژه وه ندییه کان و هینانه دی چاکه و
به خته وه ری و کامه رانی ئەوه.

ژی ری و ماقولی (کمال)، گه شه کردنی که مال و ژیری له به کاره ینانی هیزی زانست له
درک کردن و تیگه یشتن و ناسینی حه ق و پاستی و به چاکتر زانین و به رز نرخاندنی
ئەوه به سه ر ناحه ق و باتلدا.

- هه رکه سی حه ق و پاستی نه ناسی، له گومپایی دا هه نگاو هه لده گری و سه ر

لێشیواو و په ریشان ده بیئت.

– هرکس حق و پاستی ناسی و هیچ و پوچی (باتل) به باشر زانی، ده که ویتته بهر تووره یی په روه ردگار.

به لام هرکس حق و پاستی بناسی و په پره وی لی بکات، نه هلی به خشش و کامه رانی و خوشبه ختیبه.

په روه ردگاری مه زن داوای لی کردوین که له نویژه کانماندا داوای لی بکهین پینمونیمان بکات بو سر پیگی نه وانه ی که له به خششه کانی په روه ردگار به هره مenden، نه ک پیگی نه و که سانه ی که که وتوونه ته بهر قین و تووره یی خوداوه ندو یا خود له پیگی گومپایی دا هه نگاویان هه لگرتووه.

بوپه به هوئی فره خودایی له نه زانی و نه فامی و جاهلییه تدان، نزدیکترن له گومپایی و تاریکیه وه، به لام به هود که گه لیکه نه هلی پقه بهری و قبول نه کردنی حق و پاستی، نزدیکترن له و گه له ی که که وتوونه ته بهر پق و تووره یی خودا.

به لام نه هلی پینمونی، ئیمان، به کخواپه رستی و دادگه ریبه که نه هلی به خشش و "منعم علیهم" ن.

له م باره یه وه سفیانی کوپی عویینه (خوای لی پازی بیت) وتوویته: ((هر یه کی له موسلمانان که تووشی تاوان و سه ریچی بیت، وه که نه صرانیه کان لی دیت و هریه کی له زانایان که تووشی خراپه و تاوان بن، وه که یه هودییه کانیاں لی دیت و هاوشیوه ی نه وان، چونکه خاچ په رسته کان به بی زانست و له پووی نه زانییه وه په رستش نه نجام نه دهن، به لام جووله که کان (یه هودییه کان) حق و پاستی ده ناسن و ده یزانن به لام په پره وی لی ناکن و به پیچه وانه ی نه و حق و پاستییه کار ده که ن و پیگی بی باوه پری و پکا به رییان گرتووه ته بهر)).

له مسندی ئیمام نه حمده و سننی ترمزیدا له (عدی کوپی حاتم) هوه (خوایان لی پازی بیئت) هاتووه که پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) فرموویه تی: ((اليهود مغضوب عليهم، والنصارى ضالون))^{۴۴}.

واته: ((جووله که کان (یهودییه کان) نوممهت و گه لیکن که که وتوونه ته به رقی و تووپی بی په روه ردگار هوه (جلّ جلاله) و گاورد و خاچ په رسته کانیش خه لکانیک و که سانیکن که وا پیگه یان ون کردووه)).

— ناسین و پهیرهوی کردن له حقه و راستی:

په روه ردگار (جلّ جلاله) له زوریک له نایه ته جوانه کانی قورئاندا ئه م دوو بنه ما و بنچینه یه ی - ناسینی حقه و راستی پهیرهوی کردن لئی - له پالّ یه کتردا باسکردووه و باسیانی فرمووه: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ سوورده تی به قهره ۱۸۶.

واته: ((ئهی موحه ممهه (صلی الله علیه وسلم) نه گه ر به نده کانم پرسیارت لی بکه ن ده رباره ی من، نه وه من نزیکم لیئانه وه، به هاناو هاواری دوعا که یانه وه ده چم هر کاتیک لیم بیارینه وه و نزا بکه ن، ده با نه وانیش به دم بانگه وازی منه وه بین و باوه پی دامه زراو به من بهیننن بو نه وه ی پیگای هوتشیاری و ناگایی بگرنه بهر (بو به ده ست هینانی سه ر به رزی و سه رفرازی هه ردوو جیهان)).

له م نایه ته پیروزه دا په روه ردگار وه لام دانه وه و قبول کردن حقه و ئیمانی به خودی خوینه وه پیکه وه هیناوه.

هه روه ها ده فرموویت: ﴿... فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ سوورده تی نه عرف ۱۵۷.

واته: ((جا ئه‌وانه‌ی باوه‌پیان به پیغه‌مبهر هیتاوه و پشتیوانیان لی کردووه و پشتگیریان کردووه و شوینی ئه‌و نووره که‌وتوون (که قورئانه) و هاوپی له‌گه‌لی دا په‌وانه کراوه، هر ئه‌وانه سه‌ر فراز و پزگارن)).

وه هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿الم (۱) ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ (۲) الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (۳) وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (۴) أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ سووره‌تی به‌قه‌ره ۱ - ۵.

واته: ((به (ئه‌لیف، لام، میم) ده‌خوینرینه‌وه، هر خوا خوئی زانابه به نه‌یتی ئه‌و پیتانه، ئه‌و قورئانه کتیبیکه هیچ گومانیکه تیدا نییه، (که له‌لایه‌ن خوای په‌روه‌ردگاره‌وه په‌وانه کراوه به جیره‌ئیلدا بو پیغه‌مبهر (صلی الله علیه وسلم) که مایه‌ی پیتموونی و سه‌رچاوه‌ی هیدایه‌ته بو خواناسان و پاریزکاران (که ئه‌وانه‌ن فه‌رزه‌کان جی به‌جی ده‌کن و له‌هه‌رام خویان ده‌پاریزن، له‌پووی بیروباوه‌پ و کردارو گوفتاره‌وه). ئه‌وانه‌ی باوه‌پ به نه‌بینراوه‌کان ده‌هیتن (وه‌ک خوا و فریشته و ئه‌وانه‌ی خوا باسی کردوون و ئیمه‌ نایان بینن)، هه‌روه‌ها نوێژه‌کانیش به چاکی ئه‌نجام ئه‌ده‌ن و له‌و پزق و پوزییه (حه‌لاله‌ی پیمان به‌خشیون، ده‌به‌خشن. (له‌هه‌مان کاتدا) ئه‌وانه باوه‌پ ده‌هیتن به‌و (په‌یامه‌ی) که بو تو (ئه‌ی موحه‌مه‌د) دابه‌زینراوه و به‌و په‌یامانه‌ش که بو (پیغه‌مبهران) ی پیش تو دابه‌زینراوه، دلنیاش ده‌بن که پوژی دوایی پیش دیت و قیامه‌ت هر به‌ریا ده‌بیت. ئا ئه‌وانه له‌سه‌ر شا ریگه‌ی هیدایه‌تی په‌روه‌ردگاریان و هر ئه‌وانیش سه‌ر فراز و سه‌رکه‌وتوو (ئه‌مانه بنه‌ما سه‌ره‌کییه‌کانی نیمان و نیسلامن)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿...وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ...﴾ سووره‌تی به‌قه‌ره ۱۷۷.

واته: ((کرداری چاک و کاری باش بریتیه له وهی که ئاده میزاد باوه پری هینا بیئت به خوا و به پوژی دواپی و به فریشته کان و به کتیبه کان و به پیغه مبه ران، هه روه ها مال و سامانی به خشی بیئت - له گه لّ خوشه ویستی دا بوئی - به خزمان و هه تیوان و هه ژاران و پیبواران و داواکاران و له پیناوی ئازاد کردنی به نده کاند، هه روه ها نوژی به چاکی نه نجام دابیئت و زه کاتیشی له مال و سامانی ده رکربییئت)).

وه هه روه ها ده فهرموویت: ﴿وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ﴾ سوورتهی عه صر ۱ - ۳.

واته: ((سویند به زه مانه، سویند به کاتی عه صر، به پاستی ئاده میزاد له زهره رهنندی و خه ساره ته نیدیایه، بیجگه له وانهی که باوه پریان هیناوه و کار و کرده وهی چاکیان نه نجام داوه و ناموژگاری به کتریشیان کردوه که هه همیشه پابه نندی حه ق بن (پابه نندی حه قیش پیویستی به خوگری هه یه)، له بهر ئه وه به رده وام ناموژگاری به کتریان کردوه تا هه همیشه و به رده وام، خوگر و نارامگریش بن)).

په روه ردگار (جلّ جلاله) به زه مان و کات که هه ل و ده رفه ته بو هه نگاهه لگرتن و هه نگاهه نان بو کارو کرده وهی چاکه و کامه ران به خشی و یاخود خراپه و زیان بارو به دبختی و چاره رهش، سویندی خواردوه که ته وای مروقه کان جگه نه وانهی که توانای زانستی و ئیمانی و کاری چاکه ی خویانیان له ریگه ی په پره وی کردن له په روه ردگار به هیز کردوه، له تیاجوون و زهره ر و زیاندان و ته وای که مالی نه نفسی نه وان له م ناسین و ئیمان و کاره چاکه دا شاراوه یه .

دواپی ئه وه خه لکانی تر به ره و لای ئیمان و کار و کرده وهی چاکه بانگ بکات و نه وان له ریگه ی گه شه کردن و گه وره بوون و کاملی و ته واییدا جیگیر بکات و دایان بنی، مه رجی ئه وه ش خوڤاگری و پشوو دریزییه له به رامبه ر کیشه و گرفته کان و به رامبه ر ریگر و له مپه ره کاند.

ئەهلی ئیمانئى که بەهۆی زانست و ئیمان و کارو کردەوهی چاکە، نەفسی خۆیانیان لە ڕێگەی گەرەبوون و گەشەکردن و بەرەو پێشەوه چووندا جێگیر کردوو و بەهۆی فێرکردن و پەرەدەکردن و ئاراستەکردنی خەلکانی تریشەوه ڕێگەی پزینمونیان پێ بەخشیی و پێشانیان دابى و خۆپاڤی و پشوو درێژی بکەنە بنەما و بناغەى کارى خۆیان.

لەبەر ئەمەیه که ئیمامی شافعی فرمویەتی: ((ئەگەر خەلکی بیریان لەسوورەتی (عەصر) دەکردهوه و لێی تێرا دەمان و کردەوهیان بە ناوه پۆکەکی بکرایه، بەسیان بو)).

لە بابەت گەلیکی زۆر، قورئانی پیرۆز ناماژەى بەم بابەتە کردوو و پەرەردگار تەواوی مروفەکانی لەم حەقیقەت و راستییە ئاگادار کردوو تەوه که ئەهلی بەختەوهری و کامەرانی تەنیا ئەو که سانهن که راستی و حەقیقەتیان ناسیوه و پەیرەوییان لێ کردبى و ئەهلی چاره پەشی و بەدبەختیش ئەوانەن که وێپرای ناسین و ئاشنا بوونیان بە حەقیقەت و راستییەکان قبوولی ناکەن و وهری ناگرن و دژایەتیان دەکەن - دژایەتی ئەو حەق و راستییە - ڕێگەى پووج و هیچ دەگرە بەر.

دەبى بزانی که ئەو دوو هیژە - ناسین و پەیرەوی کردن - هیچ کاتى لە دڵدا لەناو ناچن، بەلام ئەگەر توانایی و لێهاتویی زانستی ئەو لە ڕێگەى ناسینی حەق و درک کردن و تیگەیشتنی ئەو بەکار نەیت، بەدلتیاییهوه لە ڕێگەى نەزانی و نەفامی و کارووباری هیچ و پووچدا هاوتەراز و وهک ئەو لەگەڵیدا بەکار دەهینى.

مەرەها ئەگەر هینى ویست و ئارەزوو بە شتۆهیهکی کردەبى لە ئاراستەى کارکردن بە حەق و راستی بەکار نەهینى، بى گومان لە ڕێگەى پووج و نەزانی و نەفامیدا ئەو بەکار دینن.

مروّث به شیوه‌یه‌کی سروشتی پاسه‌وانیکه خاوه‌نی ویست و مه‌ردایه‌تی و پیاوه‌تی، به ه‌مان شیوه که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرمویه‌تی: ((أصدق الأسماء: حارث همّام)).^{۴۵}

واته: ((گونجاوترین و شیواوترین ناو بوّ مروّث (حارث) به‌ده‌سته‌ینه‌ر و سه‌ودا گه‌ر (همّام) خاوه‌نی ویست و ئیراده)).

نه‌فسی مروّث به هوّی ویست و ئیراده‌وه ده‌جوولّی و جوولّه‌ی سروشتی و خوږسکی به‌شیکه له‌پیویستییه‌ خوئی و ده‌روونییه‌کانی مروّث.

پیویست بوونی ویست و ئاره‌زووش ئەمه‌یه که خاوه‌نی ئامانج و نیازیک‌ی شایه‌نی هینانه پیش چاو و ئاشکراکردن و جیاوازییه. ئەگه‌ر نه‌توانی حق و پاستی ببینی و ه‌ستی پی بکات و به‌دوای به‌ده‌ست هینانیه‌وه نه‌بی، ئەوا ناحق و نار‌ه‌وا ده‌دوژینه‌وه و ئەوه به‌ده‌ست ده‌هینی، جگه له‌دیاری کردن و ه‌لبژاردنی یه‌کی له‌م دوو ریگایانه، زانست و ویست و ئاره‌زوو ته‌گبیر و چاره‌یه‌کی تری نییه. له‌به‌شی دواتردا ئەم بابه‌ته زیاتر ده‌خریته‌ روو و باسی لیوه ده‌کریت.

بهشی ههشته م

دهوا و دهرومانی نه خوشییه کانی

دل

ته وهری یه که م: دیاریکردنی دهرمانه کانی نه خوشییه کانی دل

نه خوشییه کانی دل دوو جوړن:

جوړی یه که م: جوړیکه له نه خوشی و ناساغي، که مروڅ خیرا و به زووی هه ست به و نه خوشییه ناکات، ئەم نه خوشییه نه ش بریتین له: ((نه زانی و نه قامی، دوو دلای و گومان و هه و هه و هه و هه)) که زیاتر قسه مان له سهر کردوون و باسمان کردوون.

ئەم جوړه نه خوشییه زهره ر و زیانه کانی و شوته ما و نیشانه کانی له جوړه کانی تری به گویره ی پله خراپتر و مه ترسیدارتره، به لام نه خوشه که به هوئی خراپی و پیسی دلاییه وه هه ستیان پی ناکات، چونکه سهرگردانی و له هوئش چوونی به هوئی نه زانی و نه قامی و په پیره وی کردن له هه و و نارزه ووه نه فسییه کانی، ده بیتته له مپه ر و پیرگر له به رده م ئەوه دا که نه توانی پهنج و نازار و کاریگه رییه کانی دهرک پی بکات و لئیان تی بکات، له کاتیکدا که ناکام و کاریگه رییه کانی ئەو نه خوشییه به ته و اوای له گه لیدایه و هاورپییه تی، به لام به هوئی سهرقالتییه وه به و کارووبارانای که به دلای خوئییه تی و به لایه وه خوئش، له و کاریگه ری و نیشانه و زهره ر و زیانانای ئەو نه خوشییه بی ناگایه و ناگای لئیان نییه.

به هه مان شیوه که و ترا: ئەمه یه کیکه له خراپترین و قورس ترین جوړه کانی نه خوشییه دهروونییه کان. ته نیا پیغه مبه ران و شوینکه و ته کانیان به هوئی ئەوه ی که پسپوړی چاره سهرکردنی ئەو نه خوشییه نه، ده توانن چاره سهرییه بکن و دهرمانیان بکن.

جوړی دووه م: جوړیکه له نه خوشی دل و دهروون، که له هه مان کاتدا مروڅ تووشی ئیش و نازار و پهنج و دهرده سهری ده کات، وهک: خه م و خه فته و په ژاره و قین و تووپییه و پق...

ئەم جوړه نه خوشییانه به د هوا و دەرمان گه لیکي وهك دسته بهرکردنی هوکار و نامرازهکان، یاخود فراهام کردنی کاروویاری که له بهرامبه ریاندا جیگیرن و له کاتی هیئانه دی و دست خستنی هوکارهکانیان ئەوا چاره سریان ده کری و له ناو ده برین.

ئەمه وهك دل وایه که به هوئی ئیش و نازارهکانی جهسته و نا په سندی و نا هموارییه کانییه وه تووشی پهنج و نازار و خراپه ده بیته وه و جهسته ش بهم شیوه به ده که ویته ژیر کاریگری نه خوشییه جهسته ییه کانه وه و له بی ئوقره یی و نا ئارامی ئەوانه ئه ویش تووشی نا ئارامی و بی ئوقره یی ده بی و ئارامی و ئاسوده یی لی ده بریت.

نه خوشییه دیار و ئاشکراکانی دل که به هوئی پینگه چاره سروشتی و باوه کانه وه چاره سهر ده کرین و دەرمان ده کرین، به شیکن له نه خوشییه جهسته ییه کان و ئەمه به ته نیا نابیته هوئی نه گبه تی و به دبه ختی و سزای دوا ی مردن.

به لام ئەوه نه خوشییه ده روونییه کانی دلن - که ته نیا به هوئی د هوا و دەرمانه ئیمانیه پینگه پیدراوه کانه وه له لایه ن خاوه نی په یامه وه (په یامی ئاسمانی) شایه نی چاره سهرن - که دهبه نه هوئی به دبه ختی و چاره پره شی و سزای سهخت و به نازار، له دونیا و دوا پوژدا، مه گه ر ئەوه ی که وا به هوئی د هوا و دەرمان گه لیکي گونجاوه وه دست بکری به چاره سهر کردنیان و ههنگاویان بو هه ل بگيردری به مه به سستی دەرمان و چاره سهر کردنیان.

چونکه ئەگه ر له و د هوا و دەرمان و پینگه چارانه که لك وه ریکیردری، بی گومان نه خوشییه که چاره سهر ده کری و پزگاری و چاک بوونه وه به دست دیت و فراهام ده بیت.

په روه ردگاری مه زن و به ده سلات ده فهرموویت: ﴿قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِيهِمْ وَيُنْصِرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ﴾ (۱۴) وَيَذْهَبُ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿سوره تی ته ویه ۱۴ - ۱۵﴾

واته: ((ئەي ئيمانداران بجهنگن دژی بی باوهپان، ئەوه خوییه که بهدهستی ئیوه سزایان دەدات و سەرشوۆر و خەجالەتیان دەکات و ئیوه بهسەریاندا سەردەخات سینەي گروۆی ئیماندارانیش گۆشاد و ئاسووده دەکات و دل و دەروونیان ساپۆژ دەکات (چونکه کاتی خوۆی کافرهکانی مهککه زۆر ئازار و ئەشکهنجەي ئیماندارانیان دەدا و بی بهزهبیانه هەندیکیان لی شههید کردن)، هەر چی ئازار و کینهش هەیه له دلی ئیمانداراندا لای ببات و نهیهیلۆت، خوی گهوره تهوبه و پهشیمانی لهو کهسه وەردهگریت که خوۆی دهیهوۆت و (شایستهیه)، خوی گهوره زانا و دانایه)).

پهروهردگار داوی له ئەهلی ئیسلام کردووه که پووبهپووی دوژمنان ببهوه و بیران دینۆتتهوه که له پووبهپوو بوونهوهدا - جهنگ و بهر بهرهکانی - شهش که لۆکو قازانج بوونی هەیه، که بریتین له:

۱. پهروهردگار ئەو دوژمنانه سزا دەدات.
۲. ئەو دوژمنانه بچووک و پيسوا و کهساس دەکات.
۳. ئەهلی ئیمان سەردەخات بهسەریاندا - به سەردوژمنهکاندا -.
۴. ئەوان - ئەهلی ئیمان - شادومان و کهیف خوۆش و خوۆشحال دەکات.
۵. تووپهیی دلایان لهناو دەبات و چارهسەری دەکات.
۶. تۆبه و گهراڤانهوی هه رکهسی که ویستی لهسەر بی و بیهوی، قبوول دەکات و وەری دهگری.

پق و کینه و تووپهیی، دل تووشی ئیش و ئازار دەکات و چارهسەرهکی له دهستهبه رکردن و هینانه دی هوکارهکانی ئەو تووپهبیهدا جیگیره، ئەگەر به پاستی ئامرازهکانی دهستهبهر بکریڤ و وه دهست بخریڤ، دەرمان و چارهسەر فهراهم دهبیڤ، بهلام ئەگەر کهسی به ناحق و نارپهوا و ستهم بیهوی پق و تووپهیی خوۆی

که م بکاتوه و دایبه زینئ، وه ئه و که سه وایه که بیهوئ ئیش و نازاری نه خوشی
 ئه وین و حه ز لیکردنه که ی خوئ له پئگه ی داوین پیسی و خراپکارییه وه له گه ل یار و
 خوشه ویسته که یدا، که م بکاتوه، له کاتیکدا ئه م جوړه کاره نه خوشییه که ی ئه و زیاد
 ده کات و ئه و به نه خوشی گه لیکه جه سته یی و دهروونی زوژ خراپتر و مه ترسیدارتر
 له نه خوشییه کانی دل داری و حه ز لیکردن توش ده کات. خه م و خه فته و په ژاره ش
 به شیکن له نه خوشییه کانی دل و ته نیا به فه راهه م کردنی کارووباره کانی به رامبه ریان
 وه ک کارووباره خوشی ئاوه ر و شادکه ره کان ده توانی چاره سه ریان بکری و ده رمان
 بکری.

ئه گه ر ئه م کاره به درووستی ئه نجام بدری، دل پزگاری ده بیته و به ره و چاک
 بوونه وه ده پوات و نه خوشییه که ی چاره سه ر ده کریته، به لام ئه گه ر بو چاره سه ر کردنیان
 له پئگه ی نادروست و ناحق که لک وه ربگیری، ده شاردرینه وه و گوم ده بن، به لام
 چاره سه ر ناکرین و له ناو ناچن و له هه مان کاتیشدا نه خوشی گه لیکه خراپتر و
 مه ترسیدار تری به دواوه ده بیته. نه فامی و نه زانیش به هه مان شیوه نه خوشییه که ی
 مه ترسیداره که به سه ختی دلی مروژ نازار ده دات. به لام هه ندی له مروژه کان
 ده یانه وی له پئگه ی زانستی بی سوود و بی که لکه وه چاره سه ری بکه ن و وا ده زانن
 که به هوی ئه و زانسته وه ده توانن زال ببن به سه ر نه خوشییه نه زانی و
 نه فامییه که یانداو ده سته ی به سه ردا بگرن، به لام له پاستی دا به و کاره یان نه خوشییه که
 زیاد ده که ن و په ره ی پی ده دهن.

به لام دل به هوی سه رقال بوونی به و زانسته بی که لک و بی سووده وه و بی ناگامی و
 نه شاره زاییان له زانستی به سوود و به که لک، هه ست به نه خوشییه که ی مه ترسیدار

ناکەن لە دەروونی خۆیاندا، لە کاتیگدا تەنیا پزیکە چاره‌ی نەخۆشی نەزانی و نەفامی بە دەست هینانی زانست و ناسینی بە سوود و بە کەلکە.

پینغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) سەبارەت بە و کەسانە ی کە لە پووی نەزانی و بی‌ئاگاییە وە فتوا دەدەن و فتواکەیان دەبیتە هۆی مردنی پرسیار کەرەکە، دەفەر موویت: ((قتلوه، قتلهم الله. ! ألا سألوه اذا لم يعلموا..؟ فإنما شفاء العی السؤل))^{٤٦}.

واتە: ((ئەویان کوشت. ! خوا بیانکوژی. ! کاتی کە نازانن، بو پرسیار ناکەن و ناپرسن؟ تەنیا پزیکە ی بووژانە وە دەرباز بوون لە نەخۆشی نەفامی و نەزانی پرسیار کردنە)).

پینغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) نەزانی و نەفامی بە نەخۆشی لە قەلەم داوہ و چاره‌سەر و دەرباز بوون لە و نەخۆشییەش بە پرسیار کردن لە ئەهلی زانست باس کردووە.

هەر وەها کەسی کە لە بارە ی شتیگە وە گومان و دوودلی هەیه، تا کاتی کە لە بارە یە وە بە زانست و دلنایایی و دلقایمی نەگەیشتووە، دل و پوخی لە ئەزییەت و ئازاردان و بە هۆی ئەو ی کە ئیش و ئازار و ناپەحەتی و گەرما و داخییەکی هەیه، هەرکاتی زانست و دلنایایی پی‌گەیشت، وە ک ئەو وایە کە ئاوکی ساردیان پێداکردی.

دلش بە هۆی نەزانی و تاریکی و نەفامی سەبارەت بە پزیکە ی گەشە کردن و گەرە بوونی خۆیدا تووشی پەنج و ناپەحەتی دەبیت و تەنیا بە زانست و پزینموونی لە و پەنج و ئیش و ئازار و ناپەحەتی دەربازی دەبیت و لێ پرگار دەبیت.

پهروه‌دگاری مه‌زن و به ده‌سه‌لآت ده‌فه‌رموویت: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ
لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ
الرُّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ سووره‌تی نه‌نعام ۱۲۵.

واته: ((جا نه و که‌سه‌ی (خیری تیدا بیت) و خوا بیه‌ویت هیدایه‌تی بدات، نه‌وه
سینه‌ی ساف و پاک و ناماده ده‌کات بو‌ئایینی ئیسلام، نه‌وه که‌سه‌یش خوا بیه‌ویت
گومپای بکات، نه‌وه دل‌ی ده‌گوشیت و سنگی توند ده‌کات و هه‌ناسه‌ی سوار ده‌بیت،
هه‌ر وه‌ک نه‌وه‌ی به‌ره‌و ئاسمان به‌رز بیت‌ه‌وه (چون تووشی ته‌نگه‌نه‌فه‌سی و دل‌ه ته‌پی
ده‌بیت)، نا به‌و شیوه‌یه خوا گومپایی و پیسی هاوه‌لگه‌ری له‌سه‌ر دل‌ی نه‌وانه داده‌نیت
که باوه‌ر ناهینن)).

له به‌شه‌کانی دواتردا، سه‌بارت به ئامراز و هوکاره‌کانی دل‌ته‌نگی و بی‌تاقه‌تی و
خو‌نه‌گرتن و ریگه چاره‌کانیان به‌ئومیدی په‌روه‌دگار قسه ده‌که‌ین.
مه‌به‌ست و ئامانج نه‌مه‌یه که:

- هه‌ندی له نه‌خوشییه‌کانی دل به‌هو‌ی ده‌وا و ده‌رمان گه‌لیکی سروشتی
گونجاوه‌وه چاره‌سه‌ر ده‌کرتن و له‌ناو ده‌برین.

- هه‌ندیکی تریان ته‌نیا به‌هو‌ی ده‌وا و ده‌رمان گه‌لیکی شه‌ری و ئیمانیه‌وه
چاره‌سه‌ر ده‌کرتن و له‌ناو ده‌برین.

- دل گه‌لیکی زیندوو و ساغ و سه‌لامه‌ت و دل گه‌لیکی مردوو و یاخود نه‌خوش و
ناساغ بوونیان هه‌یه.

زانباری و به ئاگایی و شاره‌زایی له‌باره‌ی کاروباری په‌یوه‌ندی‌دار به نه‌خوشییه
ده‌روونییه‌کانه‌وه به‌گویره‌ی پله و پایه‌ی گرنگیان له نه‌خوشییه جه‌سته‌یی و
نه‌خوشییه پوواله‌تی و ئاشکراکانی دل، زیاتر و چاره‌نووس سازتره.

ته وهری دووم: قورئان هه لگری دهرمان و چاره سه رگه لیکی دهروونییه

قورئان و چاره سه رکردنی نه خوشیه دوودلی و گومانایه کان:

په روهردگاری مه زن و به توانا ده فهرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّلُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ سووره تی یونس ۵۷.

واته: ((نهی خه لکینه، به پاستی ئیوه ناموزگارویه کی گوره و گرنگتان له لایه ن په روهردگارتانه وه بو هاتوه که (قورئانه)، شیفا و چاره سه ریشه بو نه خوشی دل و دهروونه کان و پئی نیشاندهر و په حمه تیشه بو ئیمانداران)).

هه روه ها ده فهرموویت: ﴿وَتُنزَلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ...﴾ سووره تی نه سرا ۸۲.

واته: ((ئیمه له قورئان نایه ت و سووره تانیک داده به زینین، که بیته هوئی شیفا و چاره سه ر بو نه خوشیه دهروونی و جهسته ییه کان، هه روه ها په حمه ت و میهره بانیش بو ئیمانداران)).

زیاتر ناماژمان بو نه م بابه ته کرد که: گومان و دوو دلویه کان سه رچاوه ی ته واوی نه خوشیه کانی دلن.

به لام قورئانی پیروژ هه لگری پینگه چاره گه لیکی زانایانه یه بو چاره سه رکردنی نه و دوو نه خوشیه - گومان و دوو دلی -.

له ناویدا به لگه و پئی پیشاندهری دیار و دوور له نکولی و بی به قایی بوونیان هه یه که حه ق له ناحه ق جودا ده کاته وه و نه خوشیه کانی گومان و دوودلی که زانست و زانایی و تیگه یشتن و ده رک ده خاته بهر هیرش و په لاماردانه وه له ناو ده بن و کاروویاره کانیش وه که نه وه ی که هه ن ده بینی.

له ژیر ناسماندا کتیبیکي تر وهك قورئانی پیروژ بوونی نییه که هه لگر و خاوهنی به لگه و نیشانه گه لئ بئ سه بارهت به ئه زرش و به ها گه لئکی گه وره و مه زنی وهك: یه کخوایه رستی، سه لماندنی خه سلته و نیشانه کان، سه لماندنی په یامبه ری و پوژی قیامهت و لابردن و به تال کردنه وهی بیر و باوه په خراپ و چه وته کان و بیر و بوچونه هیچ و پوچه کان بی.

قورئانی پیروژ به شیوه یه کی زور نایاب و ته واو و به میتو دئکی زور نزیك به عه قل و زانایی و به جوانترین ده ربړین ته واوی ئه و به لگه و نیشانانہی له خویدا جیگیر کردوه و بوونیان هه یه.

— قورئان چاره سه رکه ری راسته قینه :

به راستی قورئانی پیروژ چاره سه رکه ر و ساړیژکه ری نه خوشیبه کانی گومان و دوو دلپیه، به لام ئه م چاره سه رکه رنه مه رجه و به ستراوه ته وه به تیگه یشتن و مه به سته که ی. په روه ردگار هه رکه س به هره مه مند بکات له م ناسین و ناشنایه تی و تیگه یشتن و زاناییه، به بینینی دلی خوئی حه ق و ناحه ق وهك بینینی شه و و پوژ ده بینئ و تی ده گات و ده زانی که په رتوکه کان و بیر و بوچوونه کان و ئه ندیشه و بیروپاکانی خه لکانی تر.

— یا زانست گه لئکن که ناتوانین متمانه یان پی بکه یین، یا له راستی دا بیر و بوچوون گه لئکن که لاسایی که ره وهی خه لکانی ترن.

— وه یا کارووبار و دوز گه لئکی ریك و دروستن که دل به ناسین و ناشنایه تی له گه لیاندا سوود و که لئکی لئ وه رناگری و لئی سوودمه ند نابئ.

— هه روه ها زانست و فرهه ننگ گه لئکن که بو به ده ست هیئانیا ن تووشی په نج و نازاریکی زور بووه و له کاتی که م بوونه وهی قازانجه کانیا ندا، سه بارهت به سه لماندنی دروستیان به درپژئی قسه مان کردوه، ئه و جوړه زانسته وهك: ((گوشتی حوشریکی

له‌ر و لاوازه که له سه‌ر شاخیکی به‌رز دایان نابی، که ناتوانین به ناسانی پیی بگه‌ین))^{۴۷}.

__ روو لینان و سه‌خت و دژوار کردنی کارووباره‌کان، له لایه‌ن قسه‌که‌رو زاناکانه‌وه:

چاکترین و دروستترین بیر و بوچوونه‌کانی زانایان و غه‌یری نه‌وانیش، هه‌مان نه‌و کیشه و گرفتانه‌ن که به شیوه‌یه‌کی زور و رد و جوان له‌قورئانی پیروژدا باسکراون، ته‌نیا شتی که له هه‌گبه‌ی نه‌هلی قسه‌که‌ران و بیژه‌راندا هه‌یه روو لینان و دریژ کردنه‌وه و ئالۆزی و دژواری و یا به واتایه‌کی ترکاری بی‌ هووده و دوور و دریژ کردنه‌وه و دریژه دان و قورس کردنی کیشه و گرفته سووک و ناسانه‌کانه.

به هه‌مان شیوه که وتراوه:

لولا التنافس فی الدنيا لما وضعت کتب التناظر لا (المغنی) ولا (العمد)

یحللون بزعم منهم عقدا ویالذی وضعوه زاعت العقد

واته: ((نه‌گه‌ر به‌هوئی به‌ریه‌ره‌کانی و پکه‌به‌رایه‌تی له‌سه‌ر کارووباری دنیا نه‌ده‌بوو په‌رتووک و کتیبهایه‌کی مونازه‌ره کردن (مغنی) و (العمد) نه‌ده‌نووسران، وا ده‌زانن که‌وا گریکانیان کردووه‌ته‌وه، به‌لام به‌و کاره‌ی که کردوویانه، گری کویره‌کان فراوانتر و سه‌ختی و قورسییه‌کانیش سه‌خت تر و گه‌وره‌تر بوون)).

نه‌هلی که‌لام وا ده‌زانن که به‌هوئی نه‌وه‌ی که وتوویانه، گومان و دوو دلییه‌کانیان په‌واندووه‌ته‌وه و چاره‌سه‌ریان کردوون، به‌لام نه‌هلی زانست و لیکۆلینه‌وه و به‌دواداچوون به‌درووستی زانیویانه که به‌و قسه‌ته‌م و مژو قورسانه‌ی نه‌وان – نه‌هلی که‌لام – قورسی و ته‌م مژاوی گومان و دوو دلّه‌کان زیادی کردووه.

ئەستەمە كەوا چارەسەر و پینموونی و زانست و دلتیایی لە پەرتووکی پەروەردگادا و - قورئانی پیروژ - قسەئ پیغەمبەرەکانی دا پەیدا نەبی و نەدوژزیتەوه، بەلام لە پەرتووک و کتیبەکانی ئەو مروثە سەرگەردان، سەر لیشیوا و کەسانی دوو دل و گومانای زۆر پەیدا دەبن و دەبینرن. خەلکانی کە کەسیکی ئەهلی لیکۆلینەوه و بەداداچوون کە بە ئاکام و ئەنجامی هەنگاو هەلگرتن و دەست بە کاربوون و نیازی ئەوانی زانیوه،^{۴۸} لە بارەیانەوه و توویەتی:

واکتر سعی العالمین ضلال	نهاية اقدام العقول عقال
وحاصل دنیانا اذی و وبال	وارواحنا من وحشة من جسمنا
سوی ان جمعنا فيه قيل وقالوا	ولم نستفد من بحثنا طول عمرنا

واتە: ((ئەنجام و ئاکامی هەولی ئەندیشەکان و بیروپراکان بەکوئا گەشت و زۆریە هەول و کوششی کوشش کەران، گومرا کردن و سەر لیشیواندنە، پووچەکانمان لە نیو جەستەکانماندا تووشی دووری و ترس بوون و دەسەتات و دەسکەوتەکانی ئیمە لەدوونیدا هەمووی لە پەنج و ئیش و ئازاردا خوئی دەبینیتەوه، لەوانە و باسەکانی خویمان بەدریژایی تەمەن جگە لە کوکردنەوهی هەرا و مەزات، کەلک و قازانجیکمان دەست نەکەوتوو و بە قسەتمان نەبووه.

من - ئیبن قەیبمی جەوزی - لە قوتابخانە کلامی و فەلسەفیەکاندا لیکۆلینەوه و بەدواداچوونی زۆرم کردووه، بەلام شتیکم تیاياندا دەست نەکەوتوو و نەدوژزیتەوه کە دەرد و ئازاری دەرمان و چارەسەر بکات تینویەک تیرئاو بکات بەسەر ئاگرادا و گەشتووینەتە ئەم ئاکام و دەرتەنجامە کە کورت ترین ریگە بوگەشتن بە حق و راستی و سەر بەرزی و بەختەوهری و کامەرانی، قورئانی پیروژه.

سه بارهت به (سه لماندن) واته (اسبات) بخویننه وه!

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ سوره تی ته ها ۵.

واته: ((خوای میهره بان به سر ته ختی فه رمانره وایه تی خویره وه وه ستاوه (عرشی نه وه له سه رو حوت چین ئاسمانه وه یه و له ویره سه رپه رشتی هه موو به دیهینراوه کان ده کات)).

﴿...إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ...﴾ سوره تی فاتر ۱۰.

واته: گوفتاری چلك و جوان و به جی بۆ لای نه وه - خودا - به رز ده بیته وه.

وه له باره ی نه هیشتن و لابردنه وه، واته (نفی) بخویننه وه!

﴿...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ...﴾ شوورا ۱۱.

واته: هیچ شتیك نییه له وینه ی نه وه - خودا -، هیچ شتیك له و ناچیت.

﴿...وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾ سوره تی تاها ۱۱۰.

واته: ناتوانن ئاگاداری زانست و زانیاری بی سنووری نه وه - خودا - بن.

هه رکه سی نه م نه زمونه ی من تاقی بکاته وه و بینا زمونی، به و نه نجام و ئاکامه

ده گات که من پیی گه یشتووم - مه به ست خودی دانه ره -.

نه وه و نراوانه ئیمام فه خری پازی له کوتایی په رتووکه کانی خویدا ده نیووسی،

که سایه تیه ک که له زانستی که لام و فه لسه فه دا ماموستایه کی په های سه رده می خوئی

بووه.

هاوشیوه کانی نه وه له م جوړه قسانه یان زوړ باسکردووه، وه ئیمه نه وه و ته و

قسانه مان له کتیبی ((الصواعق المرسله)) دا هیناوه.

بیروبوچوونی هندی له شاره زایان له بیروبوچوونه کانی نه هلی که لامان هیناوه،

له وانه ش:

((آخر أمر المتكلمين، وآخر أمر المتصوفين الشطع)).

واته: ((کورته و ده ستهات و کاری نه هلی که لام زیادکردنی گومان و دوو دلپه و کوتا

ده سته وتی کاری نه هلی سوڤیگه ری هه لیت و په لیت و قسه ی به لاشه)).

به لَام قورئانی پیروژ سه بارهت به بیروپا دروسته کان، په وشتی بهرزو کاروکرده وهی چاکه که گه ورهترین نامانجی مروّقه کانه، مروّقه ده گه یه نیته حق و پاستی و دلنیاپی، وه په روه ردگار قورئانی بوّ ئه م مه بهست و نامانجه نارووه ته خواره وه و کردوویه تیبیه چاره سهری هه موو ئه و شتانهی که له دلدان و کردوویه تیبیه هوکاري پینمونی و به بهزهیی و میهره بانی ئه هلی ئیمانیش.

__ قورئان چاره سهری نه خوشی هه و اوناره زووه کانه :

قورئانی پیروژ له پیکه ی پینمونی زانایانه و ناموژگاری و ناموژیاری ژیرانه و هاندرانه و ترسینه رانه و هاندان بۆلابردنی ئاره زووه دونیا ییه کان و وابسته بوون به دواپوژ و نمونه و داستان گه لّ که هه لگری په ندو ناموژگارین، دهست دهکات به چاره سه رکردن و دهرمان کردنی نه خوشییه هه واهه و هه سییه کانی دلّ و خاوه نانی دلّه ساغ و ته ندروسته کان که بینایی و خوئیانیان دۆزیوه ته وه هان ده دات و گهرمیان دهکات که، بوّ به دهست هینانی ته و اووی ئه و شتانهی که بوّ پئویستییه کانی ژیان و پوژئی دواپیان سوودمهند و به که لکن هه ولّ بدن و تیّ بکوشن بوّیان و ئه و شتانهی که بوّ دنیا و دواپوژیان زهره ر و زیانی هه یه و بیّ زهره ر مهند ده بن دووره په ریژی بکه ن و خوئیانی لّ به دوور بگرن، تا له کوّتاییدا دلّه کانیان ببنه لایه نگر و دوستی گه شه کردن و به ره و پیشه وه چون و دوور بکه ونه وه له تاوان و گومرایی.

قورئانی پیروژ چاره سه رکه ری نه خوشی گه لّیکه که ده بنه هوّی نیاز پیسی و ویستی خراب، قورئانی پیروژ چاکسازی دلّ دهکات تاوه کو خواست و ویستی مروّقه دروست بکریت و چاکسازی تیدا بکریت و بگه پیته وه بوّ ئه و سروشت و فیتره ته ی که له سه ر ئه و بناغه و بنچینه یه په یدا بووه و سه ری هه لداوه و به هه مان شیوه که جهسته دوا ی چاک بوونه وه و بووژانه وه ی له نه خوشی، سه لامه تی و ته ندروستی خوئی به دهست دینیته وه و ده گه پیته وه بوّ دوخی سروشتی و ناسایی خوئی.

دلّ له دۆخی ته ندروستی و سهلامهتی دا جگه له حهق و پراستی هیچ شتیکی تر قبول ناکات، هر وهك چۆن منالئیکی تازه له دایك بوو كه له ته مهنی مندالئی دا جگه له شیر هیچ شتیکی تر ناخوات.

وعادا الفتی كالطفل، لیس بقابل سوی المحض شیئا واستراحت عواذله

واته: ((نه و جوامیر و دلیره، دووباره وهك مندالئیکی لی دیت كه جگه له شیر پاك و خاوین قبول كهری هیچ شتیکی تر نییه و سهركوته كهرانی نهو، ناسووده و نارام بوون)).

دلّ نه وهی كه ده بیته هوئی خوړاك و گه شه كردن، پاك كردنه وه و خاوین كردنه وه و كه یف خووشی و شادی و شادومانی و فه زمانه وایی دلّ ده چه سپینی، ته نیا ده توانی له قورنانی پیروژ كه لك وهر بگری، وهك چۆن نه وهی كه ده بیته هوئی گه شه كردن و به هیژ كردنی جهسته، له خوړاك و خواردنه كانه وه وهری ده گری، دلّ و جهسته هه ردووكیان بو گه یشتن به كه مائی و ته وایی، چاكسازی و سهلامهتی، پیوستیان به گه شه كردن و گه وره بوونه، به هه مان شیوه كه جهسته بو گه شه كردن و گه وره بوون و به ده ست هینانی هیژ و خوړاکی گونجاو پیوستی به پشتگیری كردن و ناگا لیبوون هه یه له به رامبه ر كارووباره زهره ر و زیانده ره كانه وه، جگه له ریگه ی فه راهه م كردنی نه وهی كه بوئی سوو دمه نده و دوورخسته نه وه و لابردنی نه وهی كه بوئی خراپه و زهره ری هه یه، گه شه ناكات و سه رناكه ویت و هیچ ریگه یه كیش بو هینانه دی و دهسته به ر كردنی نه م نامانجه بوونی نییه جگه له وهی كه ده بیته بگه ریته وه بولای قورنانی پیروژ. نه گه ر بیته و جگه له قورناتن شتیکی تر له م ریگه یه دا بدوژینه وه و په یدا بکهین، جگه له كارووباریکی زوژ كه م كه هیچ كاتی نه و ناگه یه ننه ته وایی نامانجه كه ی خوئی، بوونی نابی و نییه.

داهات و دهغلّ ودانی کشت و کالیش بهم شیویه و بههینانه بهرهم و هینانه دی
 نه و دوو بابه تیه (به دست هینانی قازانچ و لابردن و دوورخستنه وهی زهره و زیان)
 که: گه شه دهکات و ته واو ده بیّت و ده که ویته سه رباری خوئی.
 ته نیا له پیگه ی چاک کردن و پاک کردنه وه وهیه که، دلّ به ژیان و به خشش و
 کامه رانی و خوش به ختی دهگات، پیگه چاره یه ک جگه له چوونه ناو باس و مه سه له ی
 ((خاویّن کردن و پاک کردنه وه)) ی دلّ بوونی نییه.

به‌شی نوّیه‌م

**خاوین کردنه‌وهی دلّ له
ناپاکییه‌کان**

ته وهری یه که م: پاکی دل و جهسته:

— **نایه تی:** ﴿وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾

په روه ردگاری مه زن و به ده سولات فه رموویه تی:

﴿وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾ سووره تی موده سر ۴.

واته: ((پوشاکت (دل و دهرونت، په فتارت، هر هه مووی) خاوین بکه (خوت و شوینکه وتوانت)).

نه گه ر چی نه م به شه له گه ل به شی پیشووتردا بی په یوه ندی نییه و زیاتر وتمان که: ((خاوین کردنه وه)) واته (تزیکه) به بی (پاکیه تی) واته (الطهارة) و شیکردنه وه (تحلیل) به بی به تالکردن و چولکردن (تحلیل) گونجاو نییه، به لام به شیوه یه کی سه به خو نه وه ده خینه بهر لیکولینه وه و تویرینه وه و تا وه کو زیاتر واتای پاکیه تی (الطهارة) پوون بکه یه وه و گرنگیه که ی بزاین، له بهر نه مه ناراسته کردن و ریتموونیه کانی قورئان و سوننه ت له باره ی پاکیه تیه وه باس ده که یین و لیکو ده دینه وه.

په روه ردگاری مه زن و به توانا ده فه رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ (۱) قُمْ فَأَنْذِرْ (۲) وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ (۳) وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾ سووره تی موده سر ۱ - ۴.

واته: ((نه ی نه و که سه ی خوت پیچاوه ته وه، نه ی موحه ممد (صلی الله علیه وسلم)، هه سته و خه لکی بیدار بکه ره وه (راستییه کان پوون بکه ره وه)، په روه ردگارت به گه وره ناو ببه (الله اکبر، با درووشمت بیت، مه زنی نه و پوون بکه ره وه)، واته: پوشاکت (دل و دهرونت، په فتارت، هر هه مووی) خاوین بکه (خوت و شوینکه وتوانت)).

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ سووره تی مائیده ۴۱.

واته: ((نا نه وانه نه و که سانه ن خوا نه یویستووه دلیان پاک بکاته وه (چونکه خویشیان مه به ستیان نه بووه) نه وانه له دونیادا سه رشوپیی و شه رمه زاری به شیبانه، له قیامه تیشدا سزای سهخت و گه وره چاوه ریانه)).

__ مہبہست لہ وشہی "ثیاب" :

نۆرہی پافہ کہ رانی پتیشین و هاوچہ رخ لہم باوہ پڑدان کہ مہبہست لہ وشہی (ثیاب) لہ نایہ تی ﴿وَيَا بَكَ فَطَهِّرْ﴾ دلّہ و مہبہست لہ پاکیبہ تی، چاککردنی نە خلاق و پڑوشت و کار و کردہ وہیہ .

واحدی دہ لیت: ((پافہ کہ رانی قورئان لہ بارہی واتا و مہبہست لہ وشہیہ لہم نایہ تہ دا پراو بوچوونی جیاوازیان ہہیہ))، عہ تا لہ نین عہ بباسہ وہ گپراویہ تیبہ وہ کہ: واتہ پاک کردنہ وہی خود لہ گوناح و تاوان و نئوہی کہ جاہلیہت پتگہی پتداوہ ! پراو بوچوونی قہ تتادہ و مواہدیش بہم جوڑہیہ، نئوان و توویانہ: ((واتہ پاک کردنہ وہی نہ فسی خود لہ پیسی و خراپہی تاوان و گوناح)).

شعبی، ئیبراہیم، زوحاک و زوہدیش نئم پراو بوچوونہ یان ہہیہ . لہ سہر نئم بناغہ و بنہ مایہ مہبہست لہ (ثیاب) لپڑہ دا نہ فسی ئادہ میزادہ، وہ خہ لکی عہ رب نئم وشہیہ یان بہ کینایہ بو نہ فسی خوین بہ کار دہ ہینا، عہ نترہش دہ لیت:

فشککت بالرمح الاصم ثیابہ لیس الکریم علی القنی بمحرّم

واتہ: ((بہ رمیکی بہ رز جل و بہرگہ کہیم دراند، بہ لام ئادہ میزادہ کانی نئہلی گہ وریہی و مہزنی بی بہ ہرہ نین لہ شہرم و حہ یادا)).

حہ سہ نیش دہ لیت: ﴿وَيَا بَكَ فَطَهِّرْ﴾ واتہ: ((نہ خلاق و پڑوشتی خوٹ چاک بکہ)). قورتبیش ہر ہمان بوچوونی ہہیہ .

کہ واتہ (ثیاب) بہ واتای ئاکار و پڑوشت دیت، چونکہ ئاکار و پڑوشتی مروفتیش بہ ہمان شیوہ کہ جل و بہرگ جہستہ و لاشہی دادہ پوشتی، باروودوخی نئو لہ خو دہ گری و داگری دہ کات.

عہ وفیش لہ نین عہ بباسہ وہ لہ بارہی نئم نایہ تہ وہ دہ گپرتتہ وہ کہ: ((واتہ نئو جل و پوٹاکہی کہ دہ پوشتی و لہ بہری دہ کہیت لہ داہاتیکی ناپاک و حہرام نامادہ

نه کرابیت و به دست نه هاتبی و ههول بده و تی بکوشه که له مال و سهروه تی دهست به سهر داگراو و نارپهوا و نا شهرعی که لک وهر نه گریت و به کاری نه هینی!!))
 له سه عدی کوپی جوبهیرهوه هاتووه که: ﴿وَيَا بَكَ فَطَهَّرْ﴾ واته: ((دل و نیاز و مه بهستی خود پاک کردنهوه)).

ابو العاص ده لیت: (ثیاب) واته: جل و بهرگ و بو دلش به کار دیت، بو نمونه ده وتریت:

((فسلی ثیابی من ثیابک تنسلی)).

واته: ((نارامی و ناسودهیی پهیدا بکه، چونکه دللی من له دللی تو ناسودهیی پهیدا ده کات)).

__ واتای دیارو ناشکرای نایه ته که :

هه ندی له رافه که ران نایه ته که یان به گویره ی پوواله ته که ی، نایه ته که یان رافه کردووه و لیکیان داوه ته وه و وتویانه: په روهردگار فرمانی کردووه به پاک کردنهوه ی جل و بهرگه کانمان له و پیسی و ناپاکیه ی که به بوونیان نویژ کردن پهوا و پیگه پیدراو نییه، نه مه و ته ی ئین سیرین و ئین زهیده .

نه بوو إسحاق وتویه تی: ﴿وَيَا بَكَ فَطَهَّرْ﴾ واته: ((جل و بهرگه کت کورت بکه ره وه تا وه کو نه خشی به سهر زهوی دا و پیس نه بیت)). طاووسیش ههرا وا ده لیت.

__ بوچوونیکی تر:

هه ندیکی تر له رافه که رانی قورثانی پیروژ له وانه ش ابن عرفه ده لین: ﴿وَيَا بَكَ فَطَهَّرْ﴾ واته: ((هاوسه ره کانی خوتان پاک بکه نه وه چونکه نه و وشه یه و جل و بهرگ وه کینایه بو ژنان به کار دیت)).

په روهردگاری مه زن و به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿أَحِلُّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ﴾ سووره تی به قهره ۱۸۷.

واته: ((له شه وگاری په مه زاندا تیکه ل بوونتان له گه ل هاوسه رانتاندا حه لال کراره،
نه وان پوښاکن بو ئیوه و ئیوه ش پوښاکن بو نه وان)).

__ بُوچوونی ئیمه (ئین قه ییمی جهوزی):

من له و باوه په دام که نه و نایه ته ته واوی نه و بابه تانه ی که و تراوه نه گه ر چی
به پوواله ت وشه که به م جوړه نه بیت، به لام له پښگه ی سه رنج دان و پښو سستیبه وه
له خو ی ده گری. چونکه نه وه ی که به پاکیه تی فرمان کراره هر چه نده دل، به لام
پاکیه تی و حه لالی جل و بهرگ و داهات و ده سته و تیش ته واوکه ری پاکیه تی دلن.

__ روئی پوښاک و خواردن له چیه تی و جهوه ری دلدا:

جل و بهرگ و خواردن که له حرام په یدا بکری و یاخود پیس بن، باروود و خیکی
ناپه سهند بو دل به دیی ده هیتی.

له بهر نه مه یه که پوښین و له بهر کردنی پیستی پلنگ و درنده کانی تریش له سه ر
زاری پیغه مبه ری خواوه (صلی الله علیه وسلم) له چند فرموده یه کی صه حیحا
به بی نه وه ی فرموده ی تر ه بی دزی نه و فرمودانه ی، حرام کراره، چونکه بوار
ده په خسینی و زه مینه ساز ده کات بو نه وه ی که دلی مروف خو و سروشتی نه و
نازه لانه په یدا بکات، چونکه پوښین و جل و بهرگی پوواله تی به تیپه ر بوونی زه من
کار ده کاته سه ر ناخ و ده روونی مروف.

هر وه ها له بهر نه مه یه که و له بهر کردن و پوښینی جل و بهرگی ناوړی شمی و
که لک و هرگرتن و به کاره ینانی زیږ و زیو و نالتون بو پیاوان حرام و پښگه پښه دراوه،
چونکه به کاره ینانی نه و له لایه ن پیاوانه وه ده بیته هو ی نه وه ی که به تیپه ر بوونی
زه من سروشتی ژنان و هندی جار مروف گه لی نه هلی خراپه کار و داوین پیس تیا یاندا
په یدا بی و سه ر ه لبدات.

کورته ی قسه که نه مه یه که: پاک ی و حه لالی جل و بهرگ و خواردن به شی که له

گه وره یی و ته واوی پاکیه تی دل.

نه گهر نه وهی که فه رمانی پیکراوه، پاکی و حه لالی جل و بهرگ بیت، له راستی دا هوکاریکه و نامانج شتیکی تره، وه نه وهی که نامانج و مه بهسته، په چاو کردنی پړساو یاسا کانییه تی له نه وله و بیه تدا.

به لام نه گهر نه وهی که فه رمانی پیکراوه پاکیه تی دل و خاوینکردنه وهی نه فس بیت، به بی پاکی و حه لالی پوشاک و خواردن دهسته بهر نابی و نایه ته دی، که واته دیار و ناشکرایه که قورنانی پیروژ پیداگری له سهر هردوویان دهکات.

ته وهری دووهم: کاریگه ری گویگرتنی نارهوا به سهر دلته وه:

— گویگرتن له شتی نارهوا، ده بیته هو ی لاواز کردنی حه ق و راستی:

په روه ردگاری مه زن ده فه رموویت: ﴿...أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ...﴾

سوره تی مانیده ۴۱.

واته: ((نا نه وانه نه و که سانه ن که خوا نه یویستوه دلان پاک و خاوین بکاته وه)).

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿...سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَاعُونَ لِقَوْمٍ آخِرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يَحْرُفُونَ

الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ...﴾ سوره تی مانیده ۴۱.

واته: ((گوی بو درو هه لده خه ن و کاری پی ده که ن، گوی بو که سانیکی تری

جاسوس و خوانه ناس ده گرن که: هیمان نه هاتونه ته لای تو وه ک جووله که کانی

خه بیهر و فه ده ک، له باتی نه وه که گوی بو تو بگرن، که چی گویان بو خه لگی تر

ده گرت و به بریاری نه وان په فتاریان ده کرد و قسه ی تویشیان ده برده لای نه وان،

وشه و بریاره کانی خوا له جیگه ی خویدا ده گوزن، نه وه بوو به رده بارانی زینا کارانیان

به قامچی لیدان گوپی!!)).

نه م بابه ته پوونکه ره وهی نه م حه قیقه ت و راستیه یه که، به هر نه ندازه یه که که

مروف گوی له قسه ی بی مانا و نارپهوا بگریت و خوویان پیوه بگریت و یاخود قبوولیان

بکات، به هه مان نه ندازه حه ق له جیگه و شوینی خویدا لا ده دات و له ناوی ده بات.

چونکہ کاتیڪ کہ ناحق قبول بکات و پی پی پازی بیت، هرکاتی حق کہ له به رامبه ریدا جیگیره و تهرج بکریت، قبولی ناکات و له ناست نه و ناحه قیبه ی که قبولی کردوه لای دعات و ده یگوپی. (واته مروؤ به هر نه اندازه به که ههنگاو به ره و شتی نارهوا و ناحق هل بنی و به ره و پیریبه وه بپوات و نهجامی بدات، به هه مان نه اندازه له چاکه و کاری باشه ی خوئی که م ده کاته وه و ده بیته له مپر و پیگر له به رده م نه وه ریدا که به ناسانی نه توانی کارو کرده وه ی چاکه نه انجام بدات و ههنگاوی بو هه لنگری، (وه رگپی کورد).

دروست هه مان میتود که "جهمیه" سه بارهت به نایهت و فرموده کانی په یوه ست به سیفاتی په روه ردگار وه کاریان کردوه. نه وان نه و نایهت و فرمودانه یان به شیوه یه کی ته واو نا سازگار و نه گونجاو له که ل راستیبه کانیاندا لیک داوه ته وه و پافه یان کردون، چونکه فرموده ی په یوه ندیدار به سیفه ته کانی په روه ردگار وه فرموده که لیک تاکن و له بوازی ناسینی په روه ردگار و ناو و سیفه ته کانی خودا، به هوتکار که لیک پایه دار و شایه نی متمانه له قه ل م نادرین.

نه وانه و هاورپیکانیشیان له و که سانه ن که په روه ردگار ویست و شیراده ی له سه ر نه بووه که دلیان پاک و خاوین بیته وه، چونکه نه گه ر دلیان پاک ببوایه ته وه، ناحق و ناره وایان نه ده خسته جیگه و شوینی و ته ی په روه ردگار و پیغه مبه ره که ی و له بری نه و دایان نه ده نا.

به هه مان شیوه ی نه و گومراگه لانه ی که پینمونی نه کراون، دوا ی نه وه ی که دلیان پاک و خاوین نه بووه ته وه. گوینگرتن له شه ی تانیان به باشتر زانیوه له گوینگرتن له قورنانی پیروژ!

عوسمانی کوری عه فغان (خوای لی پازی بیت) ده فرمودیت: ((نه گه ر دل کانه مان پاک بوونایه هیچ کاتی له ناسینی که لامی په روه ردگار تیر نه ده بوون)).

دلی پاک - به هوئی چاکی ژیان و پووناکی و پوئشناپی ئه و و پزگار بوونی له پیسی و ناپاکییه کان - له بیستنی کهلامی پهروهردگار تیر ناپیت و تهنیا به هوئی حهقیقهت و راستییه کانییه وه تیر دهخوات و به دهوا و دهرمانی ئایه تهکانی چاره سهر ده کری.

به لام دلی که پهروهردگار - به هوئی ههلس و کهوت و پهوشتی خاوه نه که به وه پاکی نه کردوه ته وه - له خواردن گه لیکی هاوته راز له گه ل ناپاکییه که ی خویدا خوراک دهخوات، چونکه دلی پیس و ناپاک وه کو جهسته ی نه خوش وایه و خواردنهایه کی هاوته راز له گه ل جهسته ی مروغه سالم و تهندرسته کاندای، بو نه خوشه کان وه ک به ک نییه و هاو ته راز نییه.

ئو ئایه ته پوونکه ره وه ی ئه م راستیییه که (پاک کردنه وه و خاوین کردنه وه) ی دل به ستراره و په یوه سته، به ویست و ئیراده ی پهروهردگار (نه ریت و یاساکانی ئه وه وه)، له ویدا که نه یویستوه دلی شوینکه وتوانی ناحق و ناپهوا پاک بکاته وه، ئه و پاکییه ته یان بو دهسته بهر نه کراوه و نه ها تووه ته دی.

لیره دا لیکدانه وه و شیکردنه وه ی ویست و ئیراده به ویستی هه می شه یی، لیکدانه وه یه کی درووست نییه، چونکه پهروهردگار له پاکی و خاوینکردنه وه ی له پښگی فرمان کردن پیی و خوش ویستنی - بو ئه وانی ئیراده فهرموه و ئه وانی ناچار نه کردوه به وه ی که وا پشتی تی بکه ن و پووی لی هه لچه رخیئن، به لکو داوای لی کردوون و به وه فرمانی پی کردوون، به لام ئه وان خویان به هوئی بیرویا و پر و ههلس و کهوت و ئامانج و مه به سته خراپ و لاره کانی خویانه وه، به ربه ست گه لیکیان له نیوان خود و پاک کردنه وه ی دل و نه فسی خویان درووست کرد و هینایانه دی. وه ویست و ئیراده ی پهروهردگار له پښگی سوننهت و یاسا و نه ریته بریار دراو و نه گوڤه کانی خوییه بووه و ئیمه له پهرتووی "شفاء العلیل" دا به دوور و دریزی باسمان لی کردوه و له سهر دواوین.

— ریگه نادهن خراپه کاران بچنه بهه شته وه! :

ئو ئایه تهی که پیشتر هینرا، پرونکه ره وهی ئه م پاستیه به که هرکه سیّ
په روه ردگار دلی پاک نه کاته وه، هیچ ریگه ی جگه له پووبه پوو بوونه وهی له گه ل
هه ژاری و که ساسی دونیا و سزا و جه زره بهی دواپوژ له بهره میدا نییه و ئه مه
شوئه ماو نیشانه ی سروشتی پیس بوون و دلّره شی و ناپاکی دلّیه تی.

له بهر ئه م هوّیه به که په روه ردگاری مه زن و به ده سه لات پویشتن به ره و به هه شتی
به سه ر ئه و که سانه ی که خاوه نی دلّیکی پیس و په ش هه لگه پاوه حه رام کردووه و
ته نیا دوا ی پالفته کردن و خاوین کردنه وه وه به تی، که ریگه ده دری بچپته نیو
به هه شته وه. (واته تا دلی خوئی پالفته نه کات و له گوناح و خراپه کاری پاکی
نه کاته وه و هه ولّ نه دات کاری چاکه و چاکه کاری ئه نجام بدات و پشت به په حم و
به زه بی خوا نه به سستی ناچپته نیو به هه شته وه. (وه رگیپری کورد). چونکه به هه شت
جیگه و شوینی چاکه کاران و پاکان و پاریزکارانه، بوّیه به به هه شتییه کان ده وتریت:
﴿...طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ﴾ سووره تی زومه ر ۷۳.

واته: ((فه رموون بچنه ناو به هه شته وه، هاوپرّی له گه ل ژیانی هه میسه بی و
نه بپاوه دا)).

وه ته نیا ئه وانن — چاکه کاران و پاریزکاران — که له کاتی مردنیاندا مزگینیان
ده دری تی. به هه مان شیوه که په روه ردگاری گه وره و به توانا ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ
تَتَرَفَأُهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَبِيبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ سووره تی
نه حل ۳۲.

واته: ((ئه وانه ی که له سه ره مه رگدا فریشته کان دین بوّ لایان له کاتی کدا گیانی
پاک و پیروزیان ده کیشن (که دووره له بی باوه پری) و پیمان ده لّین: سلواتان لی بیت
(ئیتر پزگارتان بوو ئیتر ناخووشی نه ما) ده بچنه به هه شته وه، به هوئی ئه و
کاروکرده وانه وه که کاتی خوئی ده تان کرد)).

خراپه کاران و ناپاکان و نه وانه ی که پیسایه تی له دلایاندا هه یه پښگه یان پی نادهن بچنه به هه شته وه، هه رکه سی له م دونیا یه دا خو ی پاک بکاته وه و به دلپاکی و پاکیه تی دل بچینه وه خزمه تی خوا، هیچ جوړه پښگر و له مپه ریک بوونی نابی له سه ر پښگه ی رویشتنی بو به هه شت.

نه گه ر که سی له م دونیا یه دا پاک نه بیته وه و پیسی و ناپاکی نه و قول بیت، وه ک بی باوه رپه کان هیچ کاتی ناچینه نیو به هه شته وه.

به لام نه گه ر ئالوده بوون و پیس بوونی دل پووکه شی بیت، دوی پاک بوونه وه ی له و ناپاکیه، ده چینه به هه شته وه و دوی نه وه ش قه د له و به هه شته دا دهرناکری و ناکریته دهره وه و بو هه تا هه تایی ده مینینه وه. ته نانه ت نه هلی نیمانیش دوی تیپه ر بوونیان به سه ر پښگای (سرات) دا، له خالی کدا له نیوان به هه شت و دوزه خدا راده گیری و ده وه سستی نرین و له و پیسانه ی که لیان ماوه و بووه ته پښگر له به رده م چوونه ژووره وه ی راسته و خو یان بو نیو به هه شت و هوکار نه بوون بو چوونیان بو ناو جه هه ننه م پاک ده کرینه وه و دوی پاک کردنه وه و خاوین کردنه وه یان پښگه یان ده دریتی که وا بچنه نیو به هه شته وه.

— دوو جوړ پاکي:

په روه ردگاری مه زن له سه ر بنچینه ی لیزانین و حکمه تی خو ی گه یشتن به خزمه تی خو ی مه رجدار و په یوه ست کردووه به پاکي و خاوین کردنه وه، نو یژکه ر ته نیا دوی پاکي و خاوین بوونه وه ی له (پووداوی گه وره و بچوک) ه که له دهرگا و دهروازه ی خوداوه ندا ده وه سستی و نو یژ به جی ده هیئی، به م شیوه یه رویشتن بو به هه شت و دیدارو چاوپیکه وتن له گه ل په روه ردگاری به به زه یی و میهره باندا په یوه نیداره به ساغی و سه لامه تی دل و پاکي نه فسه وه، په روه ردگار ته نیا پښگه به مروقه پاکه کان ده دات که وا بچنه نیو به هه شته وه.

که واته دوو جوړ پاکیه تی بوونیان هه یه:

۱. پاک و خاوینی جهسته و جل و بهرگ.

۲. پاکی و سه لامه تی دل و نه فس.

له بهر نه مه یه که واده دست نویژ ه لگر دوا ی دست نویژه که ی ده لیت: ((أشهد أن لا

إله الا الله وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، اللهم اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين)).^{۴۹}

واته: ((شایه تی ددهم که هیچ په رستراوی نییه به حق جگه له (الله)،

وه شایه تیش ددهم که موجه ممد بهنده و نیردراوی خویه. په روه ردگار داوات لی

نه که م بمگپری له ته و به کاران و بمگپری له خو پاک که ره وه کان)).

چونکه پاکیه تی دل، به هو ی ته و به کردنه وه وه یه.

وه پاکیه تی جهسته به هو ی ناوه وه، دهسته بهر ده بی و نه نجام ددری.

هرکاتی نه و دوو پاک بوونه وه یه بو که سی فراهم بوو دهسه لاتی گیشتن به

خزمت و دیداری په روه ردگار و راوه ستان و ستایش کردن له خزمتیدا په یدا ده کات.

__ واتای نزای ((اللهم طهرنی...))!

له باره ی نه م نزای پیغه مبه ری خواوه (صلی الله علیه وسلم) که فرموویه تی: ((اللهم

طهرنی من خطیای بالماء والثلج والبرد)).^{۵۰}

واته: ((په روه ردگار! به هو ی ناو و به فر و ته رزه وه، گوناح و تاوانه کانم پاک

بکه ره وه)).

پرسیارم له شیخی نیسلام (نبین تهیمییه) کرد که تاوانه کانی مروژ چون به م شتانه

پاک ده بنه وه؟! تاییه ت کردنی پاک کردنه وه به و کاروویاران وه چ سوودیکی هه یه؟ له

^{۴۹} اخرجه مسلم وغيره.

^{۵۰} متفق علیه.

کاتیڤدا ناوی گهرم له ناوی سارد چاکتر ده توائی پیسی و ناپاکیه کان پاک بکاته وه و لایان بیات؟!

فهرمووی: هه له و تاوانه کان ده بنه هوئی په یدا کردنی گهرما، ناپاکی و لاوازی له دلدا، بوئه سست و لاواز و سپر و بی هیژ ده بیټ، ناگری هوا و هوهس و ناره زووی تیدا بلئسه ده سینئی و پهرش و پیسی دهکات، به لام هه له و تاوانه کانیش وه ک چیلکه و داری نه و ناگرن و گرپ و بلئسه که ی زیاتر ده کن.

له بر نه مه یه که به نه دازه ی هه له و تاوانه کان زیاتر بن، وه ک نه وه وایه که وا چیلکه و داری زیاتر بخړیته سهر ناگری هوا و هوهسه وه، به لام ناو ناگر خاموش دهکات و ناپاکی و پیسیه کانیش پاک دهکاته وه وه ک چون که ناوه که سارد تر بی، باشر و زوتر خاموشی دهکات و دهیکورژینټه وه و جهسته ش به هیژتر دهکات و به نه دازه یه سارد تر بی، وه ک: به فر و ته رزه چاکتر و باشر دلئی گرگرتوو و بلئسه سه ندوو ده گپړټه وه بو باروودوخی ناسایی و سروشتی خوئی و جهسته به هیژتر دهکات و نیشانه و شوته ما و کاریگه ریه کانی هه له کانیش له ناو ده بات و لای ده بات. نه مه مه به سستی قسه و گوته کانی ئین ته مییه بوو که پیوستیان به پوونکرده وه و خسته پووی زیاتر هه یه.

ده بی بزانی که لیره دا چوار بابه ت بوونی هه یه:

- دوو بابه تیان پوواله تی و دیار و هه سټیپکراون.

- دوو بابه ته که ی تریش جه وه ری و (مه عنه وی) نادیارن.

پیسی و ناو که پاک که ره وه یه تی هه ردووکیان دیار و هه سټ پیکراون، هه له و تاوانه کان و نیشانه و شوته ما کانیان که به هوئی ته و به و په شیمان بوونه وه وه پاک ده بنه وه، هه ردووکیان جه وه ری و نادیار و هه سټ پی نه کراون و چاکسازی و پاراستنی سه لامه تی و دابین کردنی به خته وه ری و خوشبه ختی دل پیوستی به هه ردووکیان هه یه و به هه ردووکیان نیازمه نده.

پيغهمبەرى خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) لہ ہر دوو جوڑہ کہ یان بہ شیکی باس کردوہ کہ دہرخەر و نیشاندەری بە شەکەى تره و ئەو فەرموودەى پيغهمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) ہەر چوارىانى بە کورت ترين شیوہ و جوانى دەرپرین و باسکردن لہ خوگرتوہ .

بہ هەمان شیوہ کہ لہ نزا و پارانەوہى دواى دەست نوێژ گرتن دەرمووئیت: ((اللهم اجعلنى من التوابين واجعلنى من المتطهرين)) کہ ہەر چوار جوڑہ کہى لہ خوگرتوہ .

ئەمە نمونە و وینە یە کہ لہ، کہ مالى پاراوى و پەوانى و حەقیقەت و پاستیبەتى ئەو کارووبارە کہ پيغهمبەرى خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) هەوالى پیداوین و ناگایى کردووینەتەوہ و فەرمانى فەرمووہ و بابەتیکى جەوہەرى لہ پيگەى بە نمونە هیناوە بە بابەتیکى دیار و هەست پیکراو و ماددى، پوونى کردووەتەوہ و خستوویەتیبە پوو . ئەم جوڑە بابەتەنە لہ فەرموودەکانى پيغهمبەردا نوۆن، وەك چۆن بە ئیمامى عەلى (خوای لى پازى بىت) دەرمووئیت: ((سل الله الهدى والسداد، وانكر بالهدى هدايتك الطريق وبالسداد سداد السهم)).^{۵۱}

واتە: ((پيئموونى و چاکسازى لہ پەرورەدگار داوا بکە و! بە هووى هەنگاو هەلگرتن لہ پيگەى درووستدا، پيئموونى و هیدایەت وەك چۆن تیرى دەهاوئىژى بۆ ئامانج و نیشانەى و بە جوانى دەپيئکى، وەبیرى خوۆتى بەینەوہ)).

ئەمە یەکى لہ گەورەترین و نایاب ترین فەرموودە فیژکارى و پەرورەدەبیبەکانى پيغهمبەرى خواىە (صلی اللہ علیہ وسلم). چونکە بە ئیمامى عەلى فەرمووہ کەوا هەرکاتى لہ لایەن پەرورەدگارەوہ پيئموونى کردن بۆ پيگەىەك کہ بە بەهەشت و

په زامه ندى خوداوه ند كوټايى پى ديت، داواى كرد، خوئى وهك پيواريك كه ريگه لى ون بووه و نازانى به ره و كوئى بروت و له ناكاو كه سيكى ليها توو و شاره زا به ريگه، پهيدا بى و ريگه پاستى پى نيشان بدات، ريگه پيتموونى، به خته وهى و به هشتيش به م شيوه يه و ده توانين ريگه ديار و ههست پيكر اوى به نمونه بو بهينته وه.

نيهت و نيازي مروقى كه ده يوى ريگه پويشتن به ره و په روه دگار بگريته بهر، به پيتموونى و پى نيشاندهرى نه و له پوى پله و پايه وه له نيهت و نيازي پيوارى كه ده يوى سه فهر بو شار و ناوه داننيهك بكات و له سه فهر دا ريگه كه لى ون بووه و لى بزد بووه، به پيتموونى كه ر و پى پيشاندهرى كه ريگه گيشتن به و شار و ناوه داننيه پى نيشان بدات، له پوى پله و پايه وه گرنگتر و زياتره.

((سداد)) يش كه به واتاى كاروكرده وه و قسهى دروست و چاكه، وهك نه وه وايه كه كه سى بيهوى تيرى به ره و نامانجى بهاويژى، نه گهر تيره كه بدات له و نامانجهى كه نه و گرتوويه تيبه پيش چاو و له لاي نه و مه به سته، شيوه زى دروستى ريگه بو پيكانى نيشانه كه گرتووه ته بهر و تيره كه لى له نامانجه كه لى داوه و نامانجه كه لى پيكاوه و كه سيكىش كه له كاروكرده وه و قسه كانى خويدا حق و چاكه لى له پيش چاو گرتووه، وهك نه و كه سه وايه كه تيره كه لى بهر نامانجه كه كه وتبى و نامانجه كه لى پيكايت.

له قورئانى پيرويشتدا له زوريك له بواره كاندا هردووكيان له پال به كتردا جيگين، بو نمونه په روه دگارى مه زن و به ده سه لات ده فهر موويت: ﴿...وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى...﴾ سوورتهى به قهره ۱۹۷.

واته: ((به رده وام هه ول بدن كه زه خيره و تويشوو بخهن، بيگومان چاكترين زه خيره ش ته قوا و پاريزكاريبه)).

له م نایه ته پیروژه دا په روه ردگاری مه زن (جلّ جلاله) فه رمانی به حاجیان کردوه که تویشوو و کولّی خویمان فه راهم بکه ن و به بیّ تویشوو بار و کولّی سه فه نه پیچنه وه و دوا به دوا ی ئه وه ش بیری ئه وانی خستوه ته وه و وه بیرانی هیناوه نه ته وه به وه ی که وا، فه راهم کردن و ناماده کردنی تویشووی سه فه ری دوا پوژ که (ته قوا) و له خواترسان و پاریزگاریکردنه، شتیکی گرنګ و پیویسته .

به هه مان شیوه که وا له م دونیا یه ش دا پړیوار و موسافیر به بیّ تویشوو به نامانچ و مه رازی خوئی ناګات، ئه و که سانه ی که ده یانه ویّ به دونیا ی دوا ی مردن و که یشتن به دیداری په روه ردگار و به ده ست هینانی به خته وه ری و کامه رانی هه تا هه تایی و هه میشه یی بګن، به بیّ تویشووی ته قوا و له خواترسان به م نامانجه ی خویمان ناګن، ده بینین که په روه ردگار (جلّ جلاله) هه ردوکیانی له پالّ یه کتردا جیګیر کردوه و دایناون .

هه روه ها په روه ردگاری گه وره و مه زن ده فه رموویت: ﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ وَرِيشًا وَكِبَاسُ التَّقْوَى ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِّنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ﴾
سوره تی ئه عرف ۲۶ .

واته: ((ئهی نه وه ی ئاده م، ئیمه به پاستی پو شاک ی له بارمان بوّ فه راهم هیناون، عه وره ت و نه وه ی پیتان ناخو شه ده ریکه ویت دای ئه پو شیت، هه روه ها جل و به رگی جوانیش که خو تانی پیّ پرازیننه وه (به لام بیرتان نه چیت) که پو شاک ی ته قوا و خواناسی چاکترو خیردارتر و به فه پتره، ئه و پو شاکه (ماددی و مه عنه ویانه) له نیشانه و به لګه کانی خوی گه وره ن بوّ نه وه ی یاداوه ری وه ربګرن و (یادی به هه شت بکه ن)) .

په روه ردگاری مه زن هه ردوو جوانی و خو پازاندنه وه، واته پازاندنه وه ی جهسته به هوئی جل و به رګ و جوانکردنی دلّ به هوئی (ته قوا)، واته جوانی ناوه وه و ده روه ی پیکه وه ی باس کردوه و خستوونیه تیه پوو .

ههروه‌ها په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ﴿...فَمَنْ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى﴾
سوره‌تی تاها ۱۲۲.

واته: ((ئوه شوینی به‌رنامه‌که‌م بکه‌ویت، نه‌گومرا ده‌بیټ، نه‌ناخوشتی و
ناپه‌حەتی و ناسوړ دیته ریټ)).

په‌روه‌ردگار، گومپایی که ده‌بیټه هوئی سزای دل و پوځ، به‌دبەختی و چاره‌په‌شایی
که ده‌بیټه هوئی سزا و جه‌زبه‌بی پوځ و جه‌سته، له‌وانه‌ی که په‌په‌روی له‌پینمونی
ئو ده‌که‌ن، په‌دی کردووه‌ته‌وه، له‌پاستی دا‌ئوان له‌به‌خششه‌کانی دل، جه‌سته و
پوځ، به‌هوئی پینمونی و پزگار و ده‌رباز بوونه‌وه، به‌هره‌مند ده‌بن.

یه‌کیکی تر له‌و بابه‌تانه‌ قسه و گوته‌ی هاوسه‌ری عه‌زیزی میسر له‌باره‌ی حه‌ززه‌تی
یوسف (سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بیټ) له‌وه‌لامی لو‌مه و توانج و سه‌رکوته‌ی ژنانی تردا
به‌هوئی خو‌شه‌ویستی و ئه‌وینبازی ئه‌و - هاوسه‌ری عه‌زیزی میسر - بو‌پیغه‌مبه‌ر
یوسفه.

﴿فَدَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنِنِي فِيهِ﴾ سوره‌تی یوسف

واته: ((ئهی خانمه‌کان! ئه‌مه هه‌مان ئه‌و که‌سه‌یه که به‌هو‌یه‌وه منتان سه‌ززه‌نشت
ده‌کرد و لۆمه‌تان ده‌کردم)).

په‌روه‌ردگار جوانی حه‌ززه‌تی یوسفی پی‌نیشان دان و دواتروتی: ﴿وَلَقَدْ زَاوَدْتُهُ

عَنْ نَفْسِهِ فَأَسْتَعَصَمَ﴾ سوره‌تی یوسف

واته: " (ژنی عه‌زیزی میسر) دوودلی ده‌خسته دلی خو‌یه‌وه که گویا له‌گه‌ل یوسفدا
په‌یوه‌ندی دروست بکات، به‌لام حه‌ززه‌تی یوسف ریگه‌یه‌کی پاک و خاوینی گرته‌به‌ر".

له‌به‌ر ئه‌مه پاک داوینی پیغه‌مبه‌ر یوسفیش_ واته پاک و جوانی ناخ و ده‌روونی_

وه بی‌ری ئه‌وان خراوه‌ته‌وه.

پښغه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) به م نزا و پارانه وه یه ی که فرموی: ((اللهم طهرنی من خطیای بالماء والثلج والبرد)).

نه هلی نيمانی ناگادار کردووه ته وه و بیر خستوونه ته وه، به پټویستی و نیازی توندی جهسته و دلّ به وهی که نه و دووانه - دلّ و جهسته - پاک و به هیزی و پووناکي و پووشنی و بینایی ده به خشی، له م نزیایه ی پښغه مبهردا هم نه مه و همیش نه و هاتووه شتی که له م بابه ته وه نزیکه، نه مه یه که پښغه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) له کاتی هاتنه دهره وهی له نه ده بخانه ده یفرموی: ((غفرانک)). ۵۲

واته: ((په روه ردگار! سووکی و ناسانی کار و لیبوردن، له تو داوا ده که م)).

له م که لام و فرمووده ی پښغه مبهردا پارنیک شاراوویه و پوواله تی نه و پارز و نه ټینییه نه مه یه که پاشماوه و پیسییه کان جهسته قورس ده که ن و نازاری ده دن.

تاوان و گوناحه کانیش له سهر دلّ قورسایي دروست ده که ن و به کوټوونه وه یان نازاری دلّ ده دن و نارپه حه تی نه که ن. که واته پاشماوه کانی جهسته و تاوان و گوناحه کان یه کیکیان به سهر جهسته وه و نه وی تریشیان به سهر دلّ وه کاریگه رییه کی خراپی هه یه و بو نه و زهره رهنه ند و خراپن.

پښغه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) دواي هاتنه دهره وهی له نه ده بخانه (WC) و به هوئی پزگار بوونی له وهی که جهسته نازار ده دات و سووک بوون و پاچه تی و ناسووده بوونی جهسته ی، سوپاس و ستایشی په روه ردگاری کردووه، هه روه ها داوای لی کردووه که پزگاری بکات له و نازار دهره ی تر و دلی ناسووده و سووک بکات.

نه ټینی و پازه کانی فرمووده و نزا و پارانه وه کانی پښغه مبهري (صلی الله علیه وسلم) به رزتر و گه وره تره له ته واوی نه و شتانه ی که به بیری نيمه دا دین.

تهوهري سييهه: رولې خراپې گوناح و تاوان، به سهر دلهوه

__ پيسی و ناپاکی هاوول بریاردان، زیناو نیربازی:

په روهردگار ((هاوول بریاردان، زینا و نیربازی)) وهك كاروكردهوه و هه لس و كه وتیكي خراب و پيس و __ به پیچه وانهی تاوان و گوناحی تر نه گهر چی نه م كارووبارانهش له خو ده گری __ ناوزهد كردهوه و ناوی هیناون.

په روهردگاری مه زن و به دهسه لات له باره ی هاوول بریاردانانه وه ((شرك)) ده فهرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ...﴾ سوره تی ته و به ۲۸. واته: ((نه ی نه و كه سانه ی باوه رتان هیناوه چاك بزنان كه موشريك و هاوه لگه ران ناپوخت و پيسن!)).

وه سه باره ت به كاری نیربازیش ((لواط)) له قورئانی پیروژدا ده فهرموویت: ﴿وَلَوْطًا أَتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَتَجْنِئَاهُ مِنَ الْقَرِيْبَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمٌ سَوْءٍ فَاسْقِيْنَ﴾ سوره تی نه نبیا ۷۴.

واته: ((به (لوط) پیغه مبه ریش حيكمه ت و دانایی و زانیاریمان به خشی و پزگارمان كرد له و شاره ی كردهوه پيسه كانیان تیدا نه نجم ددها، بیگومان نه وانه قه ومیكي نا له بار و خراب و به دخوو تاوانكار بوون)).

مروقه كانی نه هلی نیربازی قهومی لووتیش ده یانوت: ﴿...أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّتَطَهَّرُونَ﴾ سوره تی نه مل ۵۶.

واته: ((قه ومه كه ی لوط و تیان (لوط) شوینكه و تووانی لوط له شاره كه تاندا ده ريكه ن، چونكه به راستی نه وانه كه سانیکن خویمان به پاك راده گرن!)).

نه وانه ویرای جیگیر بوونیان له شرك و هاوول بریار دان و بی باوه پیدا، به نقوم بوونی خویمان له نیو زه لكاوی خراپه و پيسی و پاکی و پاریزگاری حه زره تی (لوط) و دار و دهسته كانی نه و دانیان دهنه به و كاره خراب و نزم و پيسه دا.

په روهردگاری مه زن و به توانا سه بارهت به کاری زیناگردنیش ده فرمویت:

﴿الْحَيَّاتُ لِلْحَيَّاتِ وَالْحَيَّاتُونَ لِلْحَيَّاتِ...﴾ سوره تی نور ۲۶.

واته: ((ژنانی ناپاک بو پیاوانی ناپاک و پیاوانی نا پوخت بو ژنانی نا پوخت)).

__ هاوهل بو خوا دانان دوو جوړه خراپه و پیسی ههیه:

۱. پله و پایه ی سهخت، یاخود شرکی گوره.

۲. پله و پایه ی سووک، یاخود شرکی بچوک.

شرکی گوره خراپترین هاوهل دانانه بو په روهردگار که خوداوهند نه و نه هله نابه خشی، چونکه په روهردگار هاوهل دانانی که سی یاخود شتی له و کار و سیفه تانه ی که تایبه تن به خوږیه وه، له موشریک و هاوهل بپیار دهر خوش نابیت و لئی نابوریت.

شرکی بچوک و بچوکتز، وهک: پووبازی که م (پیاپی)، پووالهت چاک کردن بو سه رنج پاکیشانی خه لکانی تر و سویند خواردن و هیوا و ترسی خیرا و ماوه کورت له غهیری په روهردگار. (واته سویند خواردن و نومید بوون به که سی و ترس لئی، نه گه ر بو ماوه یه کی که میش بیت، به شرک داده نری. وهرگتپی کورد).

خراپی و پیسی هاوهل دانان بو خوا ناشکرا و دیاره، له بهر نه مه یه که په روهردگار شرکی به پیس _ به سه ره ی جیم _ هیناوه و وشه ی پیس (نجس) _ به ژیره ی (جیم) _ به کار نه هیناوه بو.

چونکه ((نجس)) _ به سه ره ی جیم _ بو شتی دیار و ناشکرا و چیه تی و جهوه ری و ((نجس)) _ به ژیره ی (جیم) _ بو نه و شته به کاردی که به هوئی شتیکی تره وه پیس بووه.

بو نمونه جل و بهرگی که به هوئی پاشماوه و مه ی و شه رابه وه پیس بیت، پیی ده لئین (نجس) _ به ژیره ی (جیم) _ ، به لام خودی پاشماوه یاخود مه ی و شه راب (نجس) _ به سه ره ی جیم _ . به هه مان شتیه که خراپترین گوناح و تاوان زود و ستمه، خراپترین پیسیش هاوهل بو خودا دانان و شرکه.

له پووی زمانه وانی و شه ریعته وه پیسی، خراپی و پیسیکی به و جوړه یه که ده بی لئی دور بکه وینه وه و خو مانی لئ پاریزین و له هست کردن و بوڼ کردن و بینینی نه و دوره پهریزی بکه یین، به لام له پیس بوونی جهسته و جل و بهرگ به هوپه وه به شیوه یی که م ده بیت دوره پهریزی و دورویی بگرین. به گشتی پیسی، شتی که که سروشت و فیتره ته پاکه کان نه فره تی لئ ده کن و به و نه اندازه یی که سروشتی مروقت سالم و ته ندروست بی و له ژیانیکی پاکی ماددی و مه عنوی به هره مه ند بی، دوره پهریزی و نه فره ت کردن له پیسی و خراپه زیاتر ده بیت.

به و نه اندازه یی که ناخیان (زات) پیس بیت، دل یا جهسته یا خود هر دو کیان پیس ده کات. هندی جار به هو ی بوڼ کرده وه و هندی جار له پیگه یی بهرکه وتنی نه و نه گه راو هنی بوڼ و بهرامه یه کی پیس نه بی، ده بیته هو ی نه زیهت و نازار و پیسیان.

__ کاریگه ری پیسی و خراپه به سه ردل و پوچه وه:

مه به ست نه مه یه که پیسی و خراپه هندی جار، دیار و هست پیکراو و هندی جاریش دهروونی و نادیار و هست پی نه کراوه و. خراپه و پیسی هندی جار به شیوه یه کی وه ها به سه ردل و پوچی مروقتا زال ده بیت که، خاوه نانی دل و پوچه هستیار و پاکه کان بو نی پیس و نازارویی له دل و پوچی مروقت گه لیکي تووش بوو و موشریک و هاوه ل بریاردهر بو خودا هست پی ده کن و. به همان شیوه که به هو ی بو نی عاره ق کردنی جهسته یان خه لکانی تر بیزار ده بن و. بو نیکی پیس و خراپ له جهسته یانه وه ده گاته لووتمان. به لام بو نی پیسی دل و پوچی مروقته کانی نه هلی شرک و بی باوه پی و دوو پووی زیاتر له وه یی که په یوه ندی به پوواله تیانه وه ه بی، په یوه ندی به دهروون و ناخیانه وه هیه، نه گه رچی عه رق کردنی جهسته ش له دهروونی جهسته یانه وه سه رچاوه ده گری.

بوّیه جهسته و لاشه‌ی مروّقه پاک و له خواترسه‌کان و پاریزکاره‌کان، خاوه‌نی بوئینکی خوشه و پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) زیاتر له هه‌مووان، عاره‌قی (ئاوی جهسته‌ی) جهسته‌ی بوئن خوشتر بووه.

له کاتی‌کدا که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له‌پال (ام سلیم) له‌سه‌ر جینگه‌ی نووستن خه‌وت بوو سه‌باره‌ت به بوئی جهسته‌ی پرسپاری لی کرد - له ام سلیم - ام سلیم وتی: ((بوئی هیچ شتیکی تر بوئن خوشتر نییه له عه‌تر و بوئی جهسته‌ی تو)).

مروّقه‌گه‌لی که خاوه‌نی نه‌فسیکی پیسن، پیسی و ناپاکیه‌کانیان به‌سه‌ر جهسته‌شییانه‌وه به ده‌رده‌که‌ویت، به‌لام که‌سانی که خاوه‌نی نه‌فسیکی پاکن، ته‌نانه‌ت له جل و به‌رگ و جهسته‌شییانه‌وه بوئی خوش دیت، که له‌سه‌ر زه‌وی هیچ بوئینکی خوش وه‌ک نه‌وه په‌یدا نابیت. به‌لام بوئی جهسته و لاشه‌ی مروّقه پیس و ناپاکه‌کان په‌کیکه له خراپترین و نازارایی ترین بوئنه‌کان، که له‌سه‌ر زه‌وی دا بوونی هه‌یه.

نیشانه و شوئنه‌ماکانی هاوه‌ل بریاردان (شرك):

مه‌به‌ست نه‌وه‌یه که به هوئی نه‌وه‌ی که هاوه‌ل بریاردان بو خوا گه‌وره‌ترین زولم و سته‌مه‌و پیسترین ناپاکی و خراپترین خراپیه‌کانه، له‌لای په‌روه‌ردگاریش غه‌زه‌ب لی گه‌راوترین و ناپه‌سه‌ندترین کاره و پیش هه‌موو شتی خوداوه‌ند پیی تووره‌ده‌بی و نه‌و سزا و جه‌زره‌بانیه‌ی که له دنیا و دواپوژدا بو نه‌هلی شرکی داناوه بو هیچ تاوانیکی تری دانه‌ناوه.

په‌روه‌ردگاری گه‌وره و به‌ده‌سه‌لات نه‌م بابه‌تانه‌ی وه بیر هیئاوینه‌ته‌وه که:

- له نه‌هلی هاوه‌ل بریار دان خوش نابیت.

- موشریکه‌کان پیس و ناپاکن.

- نه‌وانی بی به‌ش کردووه له‌وه‌ی که‌وا نزیکه سنووری مه‌ککه بینه‌وه.

– که لک و هرگرتن و به کارهیتانی گوشتی نه و نازده لانهی که نهوان – موشریکه کان
 – سه ری ده بپن حه رامی کردووه و نابیی له لایه ن موسلمانوه به کاریبت.
 – ژن و ژن خوازی له گه لیاندا حه رام کردووه.
 – پیژ و خوشه ویستی و په یمان به ستن له نیوان نهوان و نه هلی نیماندا قه ده غه
 کردووه.

– موشریکه کانی به دوزمن و ناحه زی په روه ردگار، فریشته کان، پیغه مبه ران و
 نه هلی نیمان ناو بردووه و باسیانی کردووه.

– خستنه ژیر ده سه لاتی مال و سامانیان و به کارهیتانی ژن و منداله کانیان به
 مه به ستی کارکردن بو نه هلی نیمان په وا کردووه و پیگه ی پیداوه.^{۵۳}

نه مه همووی به هوئی نه وه یه که هاوه ل بریاردان بو په روه ردگار، له بهر چاو
 نه گرتنی ماف و حه قی په روه ردگارییه تی په روه ردگار و ((الوهیت))، که م کردنه وه ی
 پله و پایه و گه وره یی خوداوه ندی خودا و ((ربوبیت))، خراب بیرکردنه وه یه به رامبه ر به
 دروستکه ر و خولقیته ری جیهانیان.

به هه مان شیوه یه که خوا ی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
 وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السُّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السُّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
 وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ سووره تی فه تح ۶.

واته: له ولاشه وه ئازار و نه شکه نجه ی دوو وو و موشریکه کان، چ پیاوانیان، چ
 ئافره تانیان بدات، نه وانیه که تیکرا گومانی خرابیان ده ریاره ی خوا هه یه، نه و گومانه
 خرابه یان هر بو خویان ده گه ریته وه، نه وانه خوا نه فرینی لی کردوون و دوزه خی بو
 ناماده کردوون، ئای که سه ره نجامیکی یه کجار سه خت و سامناکه .

۵۳ نه م حوکم و بریارانه نه و موشریکه کانه ده گرتتوه که له گه ل موسلماناندا له دۆخی شهردان و له گه ل

موسلماناندا ده جه نگین. وهرگیبری فارس.

ئو هه پشه و گورپه شه و سزا و جه زره بانه ی که له لایه ن پهروه ردگار وه دژی موشریکه کان ته رح کراوه و له بهر چاو گیراوه، له دژی غهیره موشریکه کان ته رح و له بهر چاو نه گیراوه، چونکه ئه وان - موشریکه کان - به رامبه ر به پهروه ردگار دوو دل و له ناسینی ئه ودا به گومانن، بویه که سی یا شتیکیان کردووه ته هاوه ل و شه ریکی خوا، به لام له راستی دا ئه گه ر به رامبه ر به خودا گومانی باش و ناسینی باشیان هه بووایه، راستییته تی و حه قیقته تی به کخوایه رستی و به کخواناسی (توحید) پهروه ردگاریان به درووستی قبول ده کردو خویان به ملکه چ و گوپرایه لی ئه و له قه له م ئه دا. له بهر ئه وه یه که پهروه ردگار سه باره ت به موشریکه کان له قورئاندا ده فرموویت ٥٤: ((که ئه وان به شیوه یه کی گونجاو و شایسته پله و پایه و پیزی پهروه ردگاریان له بهر چاو نه گرتووه و په چاوییان نه کردووه !!)).

خه لکانی که که سی یا خود شتی ده که نه هاو ده م و هاوه لی پهروه ردگار و وه خوداوه ند خوشیان ده وی و وابسته بوون پیوه ی، لی تی ده ترسن، ئومید و هیوایان پی تی هه یه، له به رامبه ریاندا سه ری پیز و نه وازش داده نوینن، بو دهریاز بوونیان له خه شم و توورپه بیان و به ده ست هینانی په زامه ندییان، به سه ر هه ر شتیکی تردا له پیشتری ده زانن و به باشتری ده زانن، چون گونجاو و شیاوه ئه و جوژه که سانه پله و پایه و پیزی پهروه ردگار له بهر چاو بگرن و په چاوی بکه ن؟! (لیتره دا مه به ست ئه وه یه که وا که سی که شه ریک و هاوه لی بو خودا دانابی، ئیدی چون ده توانی پله و پایه و گه وره یی خودا له بهر چاو بگری! چونکه گه ر بیزانیا و بیتوانیا هه ست به گه وره یی و مه زنی و شکۆمه ندی پهروه ردگار بکات، ئه وا قه د هاوه ل و شه ریکی بو پهروه ردگار دانه ده نا. وه رگیزی کورد).

په روه ردگاری گه وړه و به ده سولات ده فهرمویت: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ...﴾ سوورده تی به قه ره ۱۶۵.

واته: ((له گه لّ نه و هم موو به لگه ناشکرایانه دا، هه ندیک که س هه یه له جیاتی نه وهی خواپه رست بیت، شتانی تر داده تاشیت بوّ خوئی و شوین پینموونییه کانی خوا ناکه ویت، وه خوښه ویستی و سوژ ددات به و بت و به رنامولکه و تووله ریگه یانه و خوښی ده وین، وه ک چون نیمانداران خویان خوش ده ویت)).

هه روه ها ده فهرمویت: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ﴾ سوورده تی نه نعام ۱.

واته: ((سوپاس و ستایش بوّ نه و خوییه که ناسمانه کان و زه وی دروست کردوه، تاریکی و پوونکی فراهه م هیناوه (که چی له گه لّ نه و هم موو به لگه به هیز و سه رسام ناوهرانه دا) پاشان نه وانه ی بی باوه پوون به په روه ردگاریان یه کیک له دروستکراوه کانی خوا ده که نه هاوتسای خودا)).

واته نه وان له په رستشدا پیزی گه وره یی و مه زنی که سی یا شتی ده دهنه پال په روه ردگار و ده یکه نه هاو هل و هاو به شی په روه ردگار، نه مانه موشریکه کانن که که سی یا شتیکیان کردوه ته په رستراو و خوی خویان، هاوشان و هاوپیزی خوداوه ندیان لی کردوه و له نیو ناگری جه هه ننه مدان که هه ست به وه ده که ن و ده زانن که وا بیروباوه پیه کانیان هچ و پوچ و ناحق بووه و نه و ریگایانه ی که پیناندا پویشتون و هلیان بزاردوون کویره ریگه و لاپی بوون و به په رستراو و خوداکانیان که نه وانیش له دوژه خدان ده لین: ﴿تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَنفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ (۹۷) إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿ شوعه را ۹۷ - ۹۸.

واته: ((سویند به خوا به راستی نیمه له گومراییه کی ناشکرادا ده ژیان، کاتیک که نیوه مان ده برده پیزی په روه ردگاری جیهانیانه وه و یه کسانمان ده کردن له گه لیدا)).

ئەم بابەتە پوون و ناشکرایە کەوا، موشریکەکان ئەو شتانەى کەوا کردوویانەتە هاوەل و شەریکی پەرەردگار، ئەوانەیان لە زات و لە هەندى لە سیفەت و کارەکاندا لە گەل خوداوەندا کردووەتە شەریک و هاوەل و هیچ کاتى نەیان وتوووە کەوا خوا و پەرستراوەکانى ئیمە ئاسمانەکان و زەوى درووست کردوووە و بەدیهیئان و مردن و ژیان بە دەست ئەوانەوێ، بەلکو ئەوانەیان - واتە ئەو شتانەى کەوا موشریکەکان کردوویان بە شەریک و هاوەلى خوا. وەرگىپى کورد. - لەخوش و یستى، پزىگرتى، گەورەى و مەزنى بووندا، پەرستش و داواى یارمەتى لى کردن لىیان، کردوویان بە هاوشان و هاوەلى پەرەردگار، بە هەمان شىووە کەوا لە نىو ئەهلى شەرىک سەر بەم ئىسلامەدا ئەو دەبینى و هەستى پى دەکەین؟! (واتە: ئەو جوۆرە کارە خودا بەنامان بدات لە نىو کۆمەلگەى کوردەوارى خوشماندا هەر هەیه، بە تايبەتى لای باپیره و داپیرهکانمان و لە برى ئەوێ هاوار و سکالا بو لای پەرەردگار بەرن بو لای شىخىک یاخود پیاو چاکى دەبن،؟! کە ئەمەش لە شەریعەتى ئىسلامدا پزىگە پىنەدراوە و نابى هیچ کەس و هیچ شتى بکەین بە وەسەیلەى نىوان خویمان و پەرەردگار بەلکو دەبى راستەوخو لەخوداوەند بپارپىنەو و تەنیا داوا لە ئەو بکەین. تەنانەت نابى لە خووشەوێستى کەسى خوداش کە پىغەمبەرە (صلی اللہ علیہ وسلم) بپارپىنەو و داوا بکەین! چونکە پەرەردگار خوێ فەرموویەتى ((وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ...)) واتە: ((ئەى بەندەکانم تەنیا داوا لە من بکەن و لە من بپارپىنەو و من زۆر لىتانەو نزیکم و داواى هەر شتىکم لى بکەن بۆتانى جى بەجى دەکەم...)). وەرگىپى کورد.

بابەتى کە بە راستى جى سەرسوڤمانە ئەمەیه کەوا، موشریکەکان ئەهلى یەكخواپەرستى (توحید) بە کەمتەرخەم و لاوازکردنى پلە و پایەى پىغەمبەران و پیاوچاکان و شىخ و مەشاىخ تاوانبار دەکەن! لە کاتىکدا کەوا تەنیا تاوانى یەكخوا پەرستەکان و موەحیدەکان ئەمەیه کە دەلین: تەواوى ئەوانە بەندەى پەرەردگارن و

نه بوّ خوځيان و نه بوّ خه لکانی تریش خاوهنی سوود و قازانچ گه یاندن و لابردنی زهره روزیان نیین، واته ناتوانن نه سوودیّ به خه لکی بگه یهنن و نه زهره روزیانیکیش له خه لکی دوور بخه نه وه، مردن و ژیان و زیندوو کردنه وهی دووباره به دهست نه وان نییه و به هیچ جوړی داوای لیبوردن و به خشش و شه فاعهت ناکه ن له لای په روه ردگار بوّ نه و که سانهی که وا نه وانینان کردووه به په رستراو و هاوه لای خوا و بوّ نه هلی به کخوابه رستتانیس دواي پووخسهت و پړیگه پیدانی په روه ردگار که ده توانن شه فاعهت بکه ن. (واته: نه هلی به کخوابه رستتیش که چاکه کاران و شه هیدان و...، ناتوانن شه فاعهت بوّ که سی بکه ن تاوه کو په روه ردگار پووخسهت و پړیگه یان پیّ نه دات، هر ئیجازهی دان نه وسا شه فاعهت ده که ن بوّ خه لک، وهک له فهرموده ی پیغه مبهردا (صلی الله علیه وسلم) دا هاتووه که وا مروقی شه هید ده توانی شه فاعهت بوّ هفتا و نه وهنده که س بکات، لیّره دا تا خودا ئیجازه نه دات نه و ناتوانی شه فاعهت بکات، وه رگیّری کورد).

هینانه دی و دروست کردن و فرمان، به دهست په روه ردگاری به دیهینهر و دروستکه ره نهک نه وان، (واته نه و پیواو چاکانهی که وا خه لکی ده یانکه نه هاوه ل و شهریکی خودا، ئیتر له پارانه وه دا بی یا خود له داواکردن و سکالا کردندا بی. وه رگیّری کورد). ته واوی شه فاعهت و پیشرپه وییه کان بوّ خودایه و هیچ یه کی له دروستکراوه کانی گوره و شه فاعهت دهر نین جگه له خوئی - په روه ردگار -.

شرك و سهردانه وانندن و ملکه چ بوون بوّ غیری په روه ردگار له سهر بناغه و بنه مای ناحالی بوون و به دگومانی به رامبه ر به خودا جیگیره و دروست ده بی، حه زره تی ئیبراهیم (سه لامی خواي له سهر بیّت) به دوژمنه کانی خوئی ده فهرموو: ﴿أَنْفَكَ إِلَهَةٌ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ﴾ (۸۶) فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿﴾ سووره تی صافات ۸۶ - ۸۷.

واته: ((نایا شتی دهست هه لبهست ده که نه خوا و له جیاتی په روه ردگار ده تانه ویت

بیهرستن...؟ باشه ناخو ئیوه چ گومانیکتان هه یه له په روه ردگاری جیهانیان...!!)).

ئەگەر چى واتاي ئەم ئايەتە ئەوھىيە كەوا، سەبارەت بە ھەئس و كەوتى پەرورەدگار لەگەل ئیوھدا و ئەو سزا و جەزەبانەى كە بەھۆى ئەوھى كە غەبرى پەرورەدگارتان دەپەرست و كەسى یا شتیکتان لە پىزى ئەودا دادەنا لەچاوەپروانیدان، چۆن بىر دەكەنەوھ؟! بەلام لەدوو توییى ئەم ھەپەشە و گۆپەشانەدا، ئەم مانایەش شاراوھ و نادیارە كە چ گومانیکى خراپتان بەرامبەر بە پەرورەدگار ھەبوو كەوا كەسى یا شتیکتان كەردبوو بە ھاوپى و شەرىك و ھاودەمى پەرورەدگار.؟!

كەسى موشرىك وا گومان دەكات كەوا پەرورەدگار بو بەرپۆھبردنى كارووبارەكانى جیھان پىویستی بە جیگر و یاریدەدەر ھەيە،! كە ئەمە خراپترین جوړى كەم كەردنەوھىە لە پلە و پایە و گەورەیی پەرورەدگارى دەولەمەند و بى نیاز كە ھەموو شتى و ھەموو كەسى پىویستی بەوھ و نیازمەندى ئەوھ.؟! یاخود وا گومان دەبات كە تەنیا دواى كەلك وەرگرتن لە ھىز و توانای ئەو شەرىك و ھاوھل بىرپار دەرەيە كەوا توانای پەرورەدگار تەواو كەمەل دەبى.؟! یاخود گومان دەبات كەوا پەرورەدگار شت كەلى نازانى یاخود نابىستی و دەبى لە رىگەى ناوجیکەرەوھ ناگادارى بكەینەوھ.?!

یا لەوانەيە گومان ببات كە پەرورەدگار تەنیا دواى دلسۆزى و مېھرەبانى و دەست تىوھردان و ھىنانە ناوھوھى ئەو ناوجیکەرەوھىە كە ئەوان دەخاتە بەر لىبوردەيى و پەحمەت و مېھرەبانى خۆيەوھ.?! یاخود پەرورەدگار بەندەكانى تىرناكات و ئەوھى كە بەندەكانى دەیانەوى تەنیا دواى ھىنانە ناوھوھى ناوجیکەرەكانە كە جى بەجى دەكات و ئەنجامى دەدات و وەك شەفاعەت و ھىنانە ناوھوھى مروفەكان بەرامبەر بە يەكتر، كە ھەندى جار لایەنى سەرلىدراو (مراجە) (ئەو كەسەى كە چووین بو لای بە مەبەستى ئەنجام دانى كارى بو مان. وەرگىرى كورد)، بەھۆى ئەو نیاز و پىویستیيەى كە بە شەفاعەت كەر ھەيەتى و لە ھاوپىيەتى و پەفياقیەتى لەگەلیدا قازانچ و سوودیكى دەست دەكەوئت و كەم و كورپىيەكانى قەرەبوو دەكاتەوھ و سەرشوپیيەكانى

دهکات به گه وړه یی و سه به رزی. شه فاعهت هاتنه ناوه وه و ناوجیکه ری نه و قبول
دهکات.

یا خود گومان دهکات که په روه ردگار وه لای نزا و داواکاری مروقه کان ناداته وه،
مه گه ر نه وه ی که وا ناوجیکه ره کان نه و نیاز و پتویستیانه لای نه وه - وه ک ترح
کردنیان له خزمهت خاوه ن دهسه لات و پله و پایه کانی دنیا - ترح بکن و بیان
خه نه پوو.؟! په گ و پیشه ی ته وای شرک و هاوه ل برپارده کانی مروقه کان لیره دایه.
یا خود نه مه ی که وا گومان ده بن که په روه ردگار به هو ی دوری و نزیک
نه بوونی وه، نزا و پارانه وه و داواکاریه کانی نه وان نابیستی و نه وه ناوجیکه ره کان
که وا نه و نزا و داواکاریه ی نه وان ده گه یه ننه لای په روه ردگار.؟!

یا خود وه ها بیر ده که نه وه که هه ندی له دروستکراوه کان له لای خوداوه ند خاوه نی
حق و مافی تایبه تی خو یانن و نه وانه سویند به په روه ردگار ده خو ن به حقی نه و
که سانه و له ریگه ی دروستکراوه وه به په روه ردگار ده گن و لپی نزیک ده بنه وه،
دروست وه ک نه وه ی که وا هه ندی له خه لکی له ریگه ی مروقه گه لیک ی نزیک له خاوه نانی
پله و پایه و دهسه لات، نزیک ده بنه وه و ده چنه لایان، که قبول نه کردنی شه فاعه تی
نه وان بو یان سه خت یا خود نه گونجاوه. (واته قبول نه کردنی شه فاعه تی نه و که سه
نزیکانه به و که سه ی که له دنیا دا خاوه نی پله و پایه و دهسه لات نه گونجاوه و نیلا
قبولی دهکات بو هر که سی بیت. و هر گپری کورد).

ته وای نه و شتانه ی که باسکران، ده بیته هو ی تیشکان و له ناو بردنی مه نزلگه ی
په روه ردگاریه تی په روه ردگار و خوداوه ندی خودا ((الوهیت و ربوبیت))، وه له بهر چاو
نه گرتنی حق و مافی خوداوه ند به لای نه هلی شرکه وه.

نه گه ر له ناویاندا هیچ نه نگیی جگه له کم و کوپی خوشه ویستی و ترس و
پارانه وه و تکا کردن له په روه ردگار و پشت به ستن و پروتیکردنی موشریک جگه له
خوداوه ند بوونی نه ده بوو بو پیسی و ناپاکیه کانی به س بوو چونکه به هو ی دابه ش

بوونی دلی موشریک له نیوان په‌روه‌ردگار و نه‌و شته‌ی که کردوویه‌تییه هاوول و شهریکی خوداوه‌ند له هه‌ستکردن به‌گوره‌یی و خوشه‌ویستی و ترس و پارانه‌وه‌یی و تکا کردنی په‌روه‌ردگار له دلیدا به‌توندی که‌م ده‌بیته‌وه، یاخود به‌ته‌واوی له‌ناو ده‌چیت.

__ تازه‌گه‌ری^{۵۵} هاوشانی هاوول بریاردانه بو خودا (البدعة قرینة الشرك):

که‌م و کورتی و ناته‌واوی گه‌وره‌یی و مه‌زنايه‌تی په‌روه‌ردگار له دل و ژبانی نه‌هلی شرکدا نیشانه و شوته‌مای سروشتی نه‌هلی شرکه، مروقی موشریک بیه‌ویت یاخود نه‌یه‌وی، نه‌م شته بو نه‌و پروو ده‌دات و دیته پیشه‌وه. بو‌یه پیووستی سوپاس و ستایش و ته‌واوی و که‌مالی خوداوه‌ندی خودا(ربوبیت) نه‌مه‌یه که‌وا، له نه‌هلی شرک خوش نه‌بیټ و بو‌هه‌میشه‌یی و هه‌تا هه‌تایی له نیو تاگری دوزه‌خدا سزا و جه‌زبه‌یان بدات، وه بیانکاته خراپترینی درووستکراوه‌کان. هیچ که‌سیکی موشریک نییه که له کاروکرده‌وه و گوفتار و بیروباوه‌پیدا که‌موکوپری و نا ته‌واوی په‌روه‌ردگاریه‌تی په‌روه‌ردگار و خوداوه‌ندی خوداوه‌ند بوونی نه‌بی. نه‌گه‌ر چی گومانیش بکات که به‌و شیوازه‌ی خوئی، بپوای به‌گوره‌یی و مه‌زنايه‌تی په‌روه‌ردگار هه‌یه.

به‌م جوړه هه‌ر مروقیکی نه‌هلی داهینان و تازه‌گه‌ری که‌وا شتی زیاد ده‌کات به‌بنه‌ما و بنچینه‌کانی بیروباوه‌پ و په‌رستش، یاخود که‌م ده‌کاته‌وه، له کاروکرده‌وه‌دا، په‌یام و شه‌ریعه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به‌ناته‌واو و که‌م و کوپری له

۵۵ لیږه‌دا مبه‌ست له تازه‌گه‌ری، نه‌و تازه‌گه‌ری و داهینانان که له نایینی نیسلامدا له لایه‌ن هه‌ندی که‌سی دل نه‌خوش و نا تیگه‌یشتوو و نه‌زان، له شه‌ریعه‌تی نیسلامدا داده‌هینرین، که به‌داهینانی هه‌ر تازه‌گه‌ریه‌ک له ناییندا سوننه‌تیک ده‌مرین. خوا په‌نامان بدات و له‌و کاره قیژه‌ون و خراپه دورمان بخته‌وه و بان پریرزی و نه‌که‌وینه نیو بازنه‌ی داهینه‌ران و بیدعه چیه‌کانه‌وه. امین. وه‌رگپری کورد.

قه لَم دَه دات، چونکه کهسی داهینەر، ئه و کاره ی خوئی له شه ریهت به چاکتر و دروست تر دَه زانی.؟! به لام ئه گهر نه زان و لاسایی که ره وه و شوینکه وتوو بیت ئه وه به شه ریهت دَه زانی و ئه گهر له پووی شاره زایی و ناگاییه وه ده ست بداته تازه گهری و داهینان، له راستی دا دژایه تی له گه ل پهره ردگار و پیغه مبهردا (صلی الله علیه وسلم) ده کات.

ئه وانه ی که به بیروباوه پ و په رچه کرداره کانیا ن (ئه لوهییهت و ره بووبیهت) پهره ردگار به ناته واو و نا پیویست دَه زانن، ئه هلی شرک و داهینان و تازه گهرین، که خودی ئه وان له لای پهره ردگار و پیغه مبهرد و ئه هلی به کخوابه رستی و ئیمان، مروؤ گه لئیکی پی نه گه یشتوو و ناته واو و گومپان.

به تاییه تی ئه وانه ی که ده لئین: که لامی پهره ردگار و پیغه مبهرد (صلی الله علیه وسلم) به لگه و نیشانه گه لئیکی زاره کی و دلنیا نه کهرن که به هیچ جوژی مروؤ له زانست و دلنیا یی بی نیاز ناکات.؟!

تو خودا چ شتی دیارخهر و ناشکراتره له م داوا و هه لکیشانه ی ئه مان سه بارهت به ناته واوی و که م و کوپی که لامی پهره ردگار و شه ریهت پیغه مبهرد که ی (صلی الله علیه وسلم).؟! هه روه ها که سی که سیفاتی ته واوی و که مائی به هوئی ترس و دوو دلئی و گومانه وه له تووش بوون به (چوواندن و هه لسه نگاندن) له پهره ردگاری دوور ده خاته وه و دانی پیدا نانی و له راستی دا له ئاراسته یه کی پیچه وانه ی ئه وه ی که خوداوه ند خوئی پی وه سف کردوو بهروای به ناته واوی و که م و کوپی مه نزله تی پهره ردگار هه یه .

مه به ست ئه وه یه که وا ئه و دوو تاقمه - ئه هلی تازه گهری و ئه هلی شرک - له راستیدا هه ردووکیان بهروایان به که م و کوپی و نا ته واوی و لاوازی پله و پایه و مه نزله تی پهره ردگار هه یه و ته نانهت له خرابترین ئه و که سانه ن که بهروایان پیی هه یه و پیی پازین، له کاتی کدا که شه یتان ئه وان ی هه لئه تاندوه و تووشی فرپو فیل و

هەلّ خەلتاندنی کردوون و وەك هەمان بیروباوەرپی ناتەواوی و بە كەم و كوێر زانیسی سیفاتی پەرورەدگار بە هەمان شیوەش لە كەمائی و تەواوی خوداوەند دوو دلّ و بە گومانن.

لەبەر ئەمەیه كەوا لە قورئانی پیروژدا تازەگەری و داھێنان ھاوشان و ھاوپیژی ھاوھلّ بپاردانە بوّ خودا: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ سوورەتی ئەعراف ۳۳،

واتە: ((پێیان بلّی بە راستی پەرورەدگارم ھەرچی گوناح و خراپەیه ھەرامی کردووە چ ئەوانەى ئاشکران، چ ئەوانەى پەنھانن، ھەرھەموو گوناح و داخوازی و دەست درێژییەکی بەناحەقی ھەرام کردووە، شتێك بکەن بە شەریك و ھاوھلّ بوّ خوا كە ھیچ دەسەلاتی پێی نەداوە، ھەرھەموو ھەرامی کردووە لەخۆتانەو بەناوی خواوە، دوور لە ھەموو زانیاری و زانستێك شت بلّین)).

دەبینین گوناح و تاوان و یاخیگەری و سەركێشی ھاوشان و داھێنان و تازەگەری و شرکیش لە پال یەكتردا جێگیرن.

__ جیاوازی لە نیوان پیسی و ناپاکی گوناح و پیسی و ناپاکی شرکدا:

بەلام پیسی و شوئەمای تاوان و گوناحەکان بەجوێرێکی ترە و تووش بوونی گوناح ھەمیشە بە مانای پازی بوون بە ناتەواوی پەبووبیەت و خراپ تێگەیشتن نییە بەرامبەر بە پەرورەدگار، لەبەر ئەمەیه كەوا خوداوەند ئەو سزا و جەزەبانەى كە بوّ ئەھلى شرک و ھاوھلّ بپاردانانی داناوە بوّ ئەوانی بپار نەداوە.

یەكێك لە بابەت و بوارە باوەرپێكراوەكان لە شەریعەتدا ئەمەیه كە پیسی و ناپاکی كەم وەك: مانەوہى ئەو پیس و ناپاکییەى كە لە دواى خۆ پاك كردنەوہ بە بەرد یاخود بە خۆلّ و... دواى بە دەست گەیاندى ئاو (واتە خۆ بەتالّ كردنەوہ لە پاشماوەكان) و

پيس و ناپاڪييه کي ڪم ڪه له ڙير ((خوف))^{۵۶} و پيالوڊا بوونيان هه بي و پيسي و پاشماوهي مندالي شيره خوڙه ده ڪه ونه بهر چاوپوشي و ليٽورده وه۔ ٺه و ليٽورده و به خششي ڪه له باره ي پيس و ناپاڪييه ڪاني تره وه ته رح نيه و به ڪار نايه.

به م پيه تاوانه بچوه ڪان - نه ڪ تاوانه گه وره ڪان - بو ٺه و ڪه سانهي ڪه ٺه هلي به ڪخواپه رستي به ڪي پاڪن و به هيچ جوڙي تووشي شرڪ نه بوون، ده ڪه ونه بهر ليٽورده و ليخوش بوونه وه. به لام بو ٺه و ڪه سانهي ڪه ٺه هلي به ڪخواپه رستي و ته وحيد نين، ٺه م ليٽورده و به خششه له ٺارادا نيه و نابي.

((نه گه ر ٺينسان ٺي ڪي به ڪخواپه رست ڪه ڪه ت ڪه سي يا خود شتي ڪي نه ڪرڊوه ته هاوه ل و شهري ڪي پهروه رڊگار، نه گه ر به ڪولٺيڪ تاوانه وه به ٺه نڊازهي گوڙي زهوي بپواته باره گا و خزمه تي خوداوه ڏند، خوي گه وره به ليٽورده و چاوپوشيڪ به ٺه نڊازهي گوڙي زهوي له گه ل ٺه و ڪه سه دا هه لس و ڪهوت ده ڪات و ده جوولٺيه وه))^{۵۷}.

به لام ٺه م جوڙه شته بو ٺه و ڪه سه ي ڪه په ڪخواپه رستي به ڪي ناته واو و ڪه م و ڪورته و له گه ل ڇه ڏند جوڙي شرڪ تي ڪه لي ڪرڊوه، له ٺارادا نيه. ڇونڪه هاوپي له گه ل ٺه و به ڪخواپه رستي به ڍدا ڪه شرڪي تي ڪه ل نه بووه، تاواني به جي ناميني. ڇونڪه (به ڪخواپه رستي پاڪ و بيگه رڊ) ده بيته هوي خوشه ويستي، پڙيگرتن، گه وره يي و مه زني، ترس و داوا ڪرڊن، ته نيا له پهروه رڊگار و ٺه مه ده بيته هوي پاڪ ڪرڊنه وه و له ناو برڊني پيسي و ناپاڪي گوناح و تاوانه ڪان - نه گه ر چي به ٺه نڊازهي قورسايي و ڪيشي گوڙي زهوي بن، ڇونڪه پيسي تاوانه ڪان له مپهر و پڙيگريڪن و هوڪاري پاڪ بوونه وه ليٽيان - به ڪخواپه رستي به ڪي ته واو به هيڙ و پاڪ و بيگه رڊه، ڪه تاوان و

۵۶ (خوف هاوشيوه ي گوڙه وييه و مرؤفي موسلمان و نوڙوڪه ر ده تواني مه سه به سه رته و خوفانه دا

بڪات و نوڙوي خوي به جي بهيني.

۵۷ به شيڪه له و فرموده يه ي ڪه موسليم به ژماره (۲۶۸۷) گپراويه تيه وه و هيئاويه تي.

گوناحه کان له پال نه ودا - په کخوآپه رستیه کی پاک و بیگه ردا - توانای مانه وهی هه تا هه تایان نییه .

__ زینا ونیربازی، پیستیرین و خراپترین تاوانن:

به لام پیسی و خراپی زینا ونیربازی له پوی پله و پایه وه له پیسی و خراپی تاوانه کانی تر زیاتره، چونکه ده بنه هو پیسی و ناپاکی دل و به توندی نیمان و په کخوآپه رستی لاواز ده کهن.

بو په نه وانه ی که زیاتر تووشی نه و دوو گوناح و تاوانه ده بن، زیاتر له خه لگانی تر تووشی هاوه ل بریار دانان و شرک ده بن، وه به و نه اندازه و پیژیه ی که شرک تیاواندا زیاد بکات و ته شه نه بسینی، ناره زوی تووش بوون به و کاره خراپانه له ناو نه و که سانه دا زیاد ده کات، به لام به و نه اندازه ی که پاکی و دلپاکی نه هلی په کخوآپه رستی و نه هلی نیمان زیاتر بیت، زیاتر خو یان دوور ده خه نه وه له و کاره خراپ و پیسانه - زینا ونیربازی - خو یان ده پارینن.

به هه مان شیوه که خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿...كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾ سووره تی یوسف ۲۴.

واته: ((تا به و شیوه یه مان کرد بو نه وهی هرچی گونا ه و تاوان و خراپه یه لیتی دوور ده خه یه وه و به راستی نه و له به نده هه لبرارده و پا که کانی نیمه یه)).

حه ز لی کردن و تامه زرو بوونی زود به فیلم و وینه هایه کی حرام و ناپه وا، جوړیکه له په رستنیان و به جوړی له په رستنیان له قه له م ده درین، هه ندی جاریش ده گاته به رزترین پله و پایه ی به ندایه تی کردن. به تاییه تی نه و کاتانه ی که نه و حه ز و تامه زرو ییبه زال بی به سر دلدا و ده ست بگری به سریدا و به و جوړه په گ و پیشه دابکو تی که وا نه ویندار و حه ز لیکه ره که (عاشق) ده کاته به نده و به رده ست و گوئی دیری یار و خوشه ویسته که ی (مه عشوق)، یاد و ستایش کردن و له گه ل نه ودا بوون و

ههول و تیکۆشان بۆ به دهست هینانی په زامه نندی ئه و بدات به سه ر خوشه ویستی و پزیزگرتنی په روه ردگار و ههول تیکۆشان بۆ به دهست هینانی په زامه نندی په روه ردگار. هه ندی جار ئیمان و خوشه ویستی بۆ په روه ردگار به ته وای له دلای ئه ودا لاده چی و نامینی و به ته وای مانا وابسته و په یوه ست ده بی به یار و خوشه ویسته که یه وه، ئه و یار و خوشه ویسته ده بیته خودا و په رستراوی ئه و په زامه نندی و خوشه ویستی و نزیك که و تنه وه له و به باشتر ده زانی له په زامه نندی و خوشه ویستی و نزیك بوونه وه له په روه ردگار وه. له پیناوی دا شت گه لی ده به خشی که ناماده نییه له پینا و خوادا و له بهر خاتری خوا بیان به خشی و له تووره بوونی ئه ودا به جوژی پاریز ده کات که به هه مان شیوه له ترسی په روه ردگار دووره په ریزی ناکات و به م پییه له پووی پزیز و خوشه ویستی و ملکه چی و بیستن و په یه وه کردنه وه ده یخاته پیش په روه ردگاری کارزان و کار به جیوه و به شیواتری ده زانی!

— په یوه نندی نیوان خوش ویستن و شرک:

به سه رنجدانه ئه وهی که باسکرا: خوش ویستن و خوشه ویستی بۆ غهیری په روه ردگار و هاو پیرادان بۆ خودا، پیویست و پیداویستی ((لازم و ملزوم)) یه کترین و. په روه ردگار له م په یوه نندییه دا و سه بارهت به مه باس له هه وهس و ئاره زووی گه لی لوت و ئه وینداری و حهزی هاوسه ری عه زیزی میسر — ئه و کاته ی که هیشتا کو باوه پریان نه هینا بوو — ده کات.

به هه مان شیوه که و ترا، به و ئه اندازه یه ی که شرک و هاوه ل پیرادان بۆ خوا له دلای زیاتر بیست، ئه و مروفه زیاتر پوو ده کاته حه ز لیکردن و خوشه ویستی وینه کان، به لام به و پزیزه و ئه اندازه یه که ئیمان و یه کخوابه رستی ئه و زیاتر بیست، له و مه سه له دوور ده که وینه وه.

کاری زینا و نیریازی ته وای خوشی و تام و چیزیان له حه ز لیکردن و ئه وینداری لاپیانه و پزیزه پینه دراوه وه سه رچاوه ده گری و ئه هلی ئه و کارانه ش به دلناییه وه به بی هیچ دوو دلای و گومانی ئه هلی هه و و هه وهس و ئاره زووی پیسن، به لام به هوی

به‌ره‌للائی و بئی جی و پئی بوونیانه‌وه خوشه‌ویستی و وابه‌سته بوونیاں به یه‌ک مه‌سه‌له و دوو مه‌سه‌له سنووردار ناکری و نابیت، به‌لکو وابه‌سته و تامه‌زوی چه‌ندین بابته و لایه‌ن ده‌بی و هر کامی له‌وانه‌ش به‌شیک له ئولوهییه‌تی نه‌و ده‌بات بوّ خوئی.

له نیو تاوان و گوناچه‌کاندا هیچ تاوانی به ئەندازه‌ی نیربازی و زینا نابنه‌هوی پیسی و ناپاکی دل و نایین^{۵۸}، له‌و تاییه‌تمه‌ندیانه‌ش به‌هرمه‌ندن که ده‌بنه‌هوی دوور خستنه‌وه و توژاندنی دل له په‌روه‌ردگار، چونکه به‌شیک له خرابترین نزمی و پیسی و ناپاکییه‌کان و هرکاتی دل و بیر تووشی نه‌و ناپاکیانه‌بن، له‌هه‌موو شتیکی پاک و خاوین دوور ده‌که‌ونه‌وه و هه‌لدین و پاکی پویان تی ناکات و به‌هر ئەندازه‌یه‌کیش پیسی و چه‌په‌لی نه‌وانه له‌دلێکدا کوّ بیته‌وه، زیاتر له په‌روه‌ردگار دوور ده‌که‌ویته‌وه و مه‌ودای نیوان نه‌و دلّه و خوا زیاتر و زیاتر ده‌بیته.

له‌به‌ر ئەمه‌یه که‌وا حه‌ززه‌تی عیسا (سه‌لامی خوی له سه‌ر بیته) له گێرانه‌وه‌یه‌کدا له ئیمامی ئەحمه‌ده‌وه له په‌رتووکي (الزهد) دا فه‌رموویه‌تی: مروّفه بئی کارو به‌تاله‌کان نابنه‌هه‌لی حیکمه‌ت و ده‌وله‌مندی و سامان، وه‌رێگه به‌زیناکاران ناده‌ن که‌وا بچنه جیهانی ئاسمانه‌کان)).

له‌به‌ر ئەم حال و باروودۆخی ئەه‌لی زینا و نیربازانه، که قورئانی پیروژ نه‌و کاره پیس و خرابه‌ی نه‌وان له شریک نزیک ده‌کاته‌وه و ده‌فه‌رموویه‌تی: ﴿الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرْمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾ سووره‌تی نوور ۳.

واته: ((پیاوی زیناکه‌ر ته‌نیا ئافره‌تی زیناکه‌ر یاخود موشریک ماره‌ ده‌کات، ئافره‌تی زیناکه‌ریش ته‌نیا پیاوی زیناکه‌ر یاخود موشریک ماره‌ی ده‌کات، (هاوسه‌ریتی پیاوان و ئافره‌تانیک که به‌رده‌وامن له‌سه‌ر زینا)، نه‌وه له‌سه‌ر ئیمانداران حه‌رام کراوه)).

۵۸ هه‌روه‌ها هاوکاری و هاو هه‌لوێستی و وابه‌سته بوون به دوژمنان و ناحه‌زانی دینه‌وه چ جووله‌که و خاچ په‌رسته‌کان و نه‌وانی تریش که به‌دوای زال بوون و ده‌ست گرتن به‌سه‌ر چاره‌نووسی موسلمانانه‌وه، له‌گه‌ل به‌کخواپه‌رستی دا ناکوک و پیچه‌وانه‌ی به‌کترن، وه‌رگێری فارس.

— رُوئی زینا له دوورخستنه وهی دلّ له په روهردگار:

مه به ست نه وه په که وا په روهردگاری گه وره و مه زن ژنان و پیاوانی زیناکاری وه ک مروؤ گه لیکي پیس و ناپاک و خراب ناو بردووه و باسیانی کردووه، ته نانه ت دواي کاری سر جیی کردنی حالل و پڼگه پیدراویش ژن و پیاو ده بی خویان بشون و خویان پاک بکه نه وه و که سی که کاری هاوسه ری (سه رجییی) نه نجام ددات له پووی شه ریعه ته وه پتی ده وتریت له ش پیسی (جنب)، چونکه ده بی پیش نه وه ی خوئی بشوات له قورئان و نویژ کردن و پویشتن بو مزگه وت دووره په ریژی بکات، (واته که سی که له پڼگه ی شه ریعه ته وه له گه ل هاوسه ری خویدا کاری سه رجییی نه نجام ددات نابی نویژ بکات و ده ست به قورئانه وه بدات و به ره و مزگه وتیش بروات به مه به ستی په رستش، تا نه و کاته ی خوئی نه شوات و له ش پیسی خوئی ده ر نه کات، نه م کاره نه و لاوانه ش ده گریته وه که وا تووشی (احتلام) ده بن و هه روه ها نه وانه ش که به ده ستی خویان هیژ و وزه ی سینکسی خویان به تال ده که نه وه که کرده واری خویمان پتی ده لیت: (ده ست په پ)، خودای گه وره په نامان بدات. وه رگیپی کورد).

به لام نه گه ر له پڼگه ی حه رام و نارپه واوه نه نجام بدری — واته کاری سر جییی — نه و دلّه دوور ده خاته وه له په روهردگار و ژیانی دواي مردن و له مپه ر و پڼگری دروست ده کات له نیوان که سی زیناکار و نیمانه که ی دا و ته نیا دواي پاک کردنه وه و خاوین کردنه وه دلّ به هوئی ته وبه و په شیمانیه وه و پاک کردنه وه ی جه ستش به هوئی خو شوړینه وه په که وا نه و له مپه ر و پڼگرانه له ناو ده چی و نامیئی.

نه و که لامه ی که گه لی لوت ده یان وت: ﴿...أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرَّتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ﴾ سوورته ی نه عراف ۸۲.

واته: ((نه وانه شار به ده ر که ن چونکه نه وانه که سانیکن خویمان پاک پاده گرن (داوین پاکن و وه ک نیمه ناکه ن)).

هه روه ها نه م که لامه ی خواي په روهردگار سه باره ت به نه صاحبول نه خدود که ده فه رموویت: ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِيَّأ أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ سوورته ی بروج ۸.

واته: ((ئەم بىق و داخەيان لە ئيمانداران تەنھا لە بەر ئەو ھەيە كە ئەوان باوھەرى بە تەينيان دەھيئا بەخوای بالادەستی شايستەى سوپاسگوزارى)).

ھەروھە سەبارەت بەمە پەرۆردگارى مەزن دەفەر مووئت: ﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقِمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ وَأَنْ أَكْثَرُكُمْ فَاسِقُونَ﴾
سورەتى مائيدە ۵۹.

واته: ((ئەى موھەمەد (صلى الله عليه وسلم) پەيان بلى: ئەى خاوەنەنانى كتیب ئەو ھە چى عەبيدار و لەكە دارمان دەكەن و ليمان توورە دەبن، جگە لە بەر ئەو ھەيەت كە ئيمە برۆى راست و پتەومان ھيئاو ھە خوا و بەو قورئانەى كە دابەزىو ھە خوارو ھە بو سەر ئيمە و بەو ھەى كە پيشتر دابەزىو ھە، يان ئەو ھەى كە زۆر بەتان ياخى و سەر ھەو و تاوانبارن؟)).

موشرىكىش بە دوای ئەو ھەو ھەى كە لە ئەھلى يەكخوایەرىستى بە ھۆى نيبەت پاكى و بىر باو ھەرى پاك و بىگەردىيان ھە لە ھەر جوړە ھاوشىو ھەى كى شرك توآلە بسينتەو ھە و ئەو مروئەى ئەھلى تازەگەرى و داھيئا ھەى وى. لە گەل ئەوانەى كە پابەندن بە شەرىعەتى پيغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) بە ھۆى پاكى و بىگەردىيان لە شوينكەوتن و تىكەلى نەكردنى لە گەل ھەر جوړە بىر بوچونىكى تردا و ئەو كارووبارانەى كە لە گەل ئيدا ناكوك و دژن، دوژمنايەتى و نەيارى ھەى.

خوڤاگرى و تاقت و پشوو دريژى مروئى يەكخوایەرىست و ئەھلى شوينكەوتەى شەرىعەت و سوننەتى پيغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) لە بەرامبەر دوژمنايەتى و توآلە سەندن ھەكانى ئەھلى شرك و تازەگەرى تەواو بە سوود و بەكەلكن بوئى.

ان لم يك بد من الصبر فاصطبر على الحق ذاك الصبر محمد عقباه

واته: ((ئەگەر ھىچ ريگە يەكتان جگە لە ريگەى خوڤاگرى لە بەردەما نيبە، ئەوا لە ريگەى ھەقدا خوڤاگرى بكەنە پيشە، چونكە ئەو خوڤاگرىيە ناكام و چارەنووسىكى چاك و لەبارى ھەى)).

بهشی دهیهم

گه شه سندن و پاک کردنه وهی دلّ

تهوهری یه که م: گه شه سندن و خاوینکردنه وهی دل

__ واتای خاوین کردنه وه "تزکیه":

خاوین کردنه وه له په گ و پیشه ی "زکاة" و به واتای گه شه کردن و به ره و پیشه وه چون به مه بهستی تهواری و کامل بوونه.

په ره ردگاری مه زن ده فه رموویت: ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا...﴾ سوره تی تهوبه ۱۰۳.

واته: ((له هندی مال و سامانی نه و نیماندارانه زه کات و خیر وه ریگره، چونکه ده بیته هوئی خاوین کردنه وهی مال که یان و پاک کردنه وهی دل و ده روونیان)).
په ره ردگار له م نایه ته پیروزه دا پاکی و خاوینکردنه وه "الطهارة والتزکیه" به هوئی نه وهی که پیویست و پیداویستی "لازم و ملزوم" یه کترین پیکه وه باسیانی کردوه.

__ خاوینکردنه وه دوای پاکیه تی:

نیشانه و شونه های پیسی و ناپاکیه کانی تاوان و سه ریچییه کان به سه ر دل وه، وه کو نیشانه و کاریگری میکروبه به سه ر جهسته وه و هه روه ها وه ک گژوگیا بی که لک و بیفه ره کانی نیو مه زرا و کیلگه کان و ناپاکیه کانی نیو زیو و زیو و ناسنه.

به هه مان شیوه یه و پیژه و نه اندازه ی که جهسته له میکروبه و ناپاکی و پیسییه کان پاک بیت، هیز و توانای سروشتی جهسته زیاتر ده کات و سه لامه تی و ته ندروستی باشر ده بیت، به بی هیچ له مپه ر و ریگری و گرفتاری خوئی نه نجام ده دات و په ره به گه شه سندن و به ره و پیشه وه چونی خوئی ده دات. دلش به هه مان شیوه یه، نه گه ر به هوئی تهوبه و په شیمان بوونه وه له پیسی و خرابی تاوانه کان پاک بکریته وه، هیز و توانای ده خریته گه ر و ویست و ئیراده ی دل له پیئاو هه نگاو هه لگرتن به مه بهستی خیر و چاکه و چاکسازی زیاتر ده بیت و له دوای پاکیشانه له ناو به رو هوکاره ناره واکان

دەریازی دەبیت، گەشە دەکات و پەره دەسینى و بەهیز و بەتوانا و پایەدار و سەقامگیر دەبى، هەوسار و لغاوی ولاتی جەستە دەگریتە دەست، کارووبارەکانی خوی سەبارەت بە ژێر دەستەکانی ئەنجام دەدات و هەموویان پەپرهوی لی دەکەن. که واتە بوّ خاوین کردنەوه و کامل بوونی دلّی مروّف، جگە لە پاکییەتی و پاک کردنەوهی دلّ هیچ رینگە چارهیهکی تر بوونی نییه.

بە هەمان شیوه که پەروەردگاری گەوره و بە دەسلات دەفەرموویت: ﴿قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ سوورەتی نور ۳۰.

واتە: ((ئەو پیغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) بە پیاوانی ئیماندار بلّی: چاویان بپاریزن (لە سەرنجدانی ئافرەتانی نامەحرەم) هەروەها ناموس و عەرەتی خویان لە حەرام بپاریزن، بیگومان ئەوه پاکتر و پوخت ترە بویان (بوّ دلّ و دەروون و پەرواڵەت و پوچ و لەشیان) بە راستی خوا ئاگادارە بەو هەلس و کەوت و پەفتارانەیی که دەیکەن)).

تیبینی دەکریت که، خاوین کردنەوه "تزکیه" بە نیشانە و شوونەمای چا و داخستن و دوور کەوتنەوه لە لادانە پەروشتی و ئەخلاقییەکان جیگیر بووه.

سوودەکانی چا و داخستن بەرامبەر کاری حەرام و نارهوا:

بەم پێیە پوون و ئاشکرایە که چا و داخستن بەرامبەر بە تاماشا کردنە نارهواکان سی سوودی گەوره و بایەخداری بەدواوهیە.

یەکەم: هەست کردن بە تام و چێژی ئیمان، ئەو چێژ و بەخششەیی که بەهیچ جوژی شایانی هەلسەنگاندن و بەراورد کردن نییه لەگەڵ چێژی ئەو تەماشاکردنەیدا که لە ئاستیدا چاومان داخستوه.

چونکه هەرکەسی بە مەبەستی پەرزمانەندی پەروەردگار واز لە شتی بهینیی و ئەنجامی نەدات، پەروەردگار لەوه باشتەر و چاکتری پی دەبەخشى. نەفسی مروّف

تامة زړوې ته ماشاكرنى دهم و چاو و پوومه ته جوانه كانه و چاوه كان نيردراوه كاني
دلن و رايان ده سپيرى بو ناگادا كرنه وهى دل له وهى كه له دوره وه دياره و
ده بينين.

هركاتى دليان ناگادار كرده وه به بوونى نيو چاو و نه ندامتكي جوان، بو چيژ
وه رگرتن له ته ماشاكرنى نه وليو و چاو و نه ندامه، مهيل و ناره زوو نيشان ده دات و
هندي جار سه باره ت به مه هم خوې - دل - و هميش نيردراوه كهى - چاو -
تووشى نارپه حه تى و گرفت ده كات.

شاعريك له م بواره دا هو تراوه يه كى هه يه و ده لى:

و كنت متى ارسلت طرفك رائداً
لقلبك يوما أتعبتك المناظر
رأيت الذى لاكله انت قادر
عليه ولا عن بعضه انت صابر

واته: ((هركاتى چاوه كانتان وهك ديده وهر و پيش قهره ولانى دلتان نازاد و
سه ربه خو بكن و به ره لايان بكن، بينين و ته ماشاكرنه كانتان تووشى ماندوو بوون و
گرفتارن ده كهن، شت كه ليكت بينيوه كه تواناي به ده ست هيئاني هه موويانت نيه و له
به رامبه ر هه نديكيشياندا پشوو دريژى نيشان ناده يت)).

به لام هركاتى چاوه كان له ته ماشاكرن و سه ير كرنى نارپه وا و ريگه پينه دراو و
ناپويست دوره په ريژى بكن، دل له كولى هم و خه م و هه ول و داوا كرن ناسووده
ده بيت، به لام هر كه سى چاوه كاني بو ته ماشاكرنى هه رشتى نازاد و به ره لالا بكات،
تووشى سزا و جه زره به و به دبه ختى ده بيت. چونكه ته ماشا كرن خو ش ويستنى
به دواوه يه و دلپش وابه ستهى نه وه ده بى كه چاو هه والى پيداوه و گوزار شتى لى
كردوو و نه گه ر نه و ته ماشاكرنانه ي چاو و تامة زړو بوونانه ي دلپش به رده وام بيت،
دل به ته واوى مانا سه رقالى ده بيت و نه وين و په يوه ندييه كى به هيژى تيدا درووست
ده بيت و سه ره لده دات و هه ندي جار له وانه يه له پيتاوه گه يشتن به ياره كهى ته واوى
ده سته اته ئيمانى و ئينسانيبه كاني خوې له ده ست بدات و هه ندي جار يش ده ست
بداته تاوان و مروقه كوژى خوا په نامان بدات. به شيوه يه كى كرده يى بيته به نده و

کۆیلەى خوشەویستهکەى و یارهکەى، وه خوشەویستهکەى بیته پەرودگار و پەرستراوى. به راستى ته‌واوى ئەو گېرگرفت و به‌لا و نیشانه و شوته‌ما ماددى و مه‌عنه‌ویانهى ئەم لادانه له ته‌ماشاو سه‌یرکردنه ناره‌وا و پێگه پى نه‌دراوه‌کانه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرى.

له‌م باروودوخه‌دا به‌هه‌ر قه‌چى ئەقل و ژیری ده‌که‌ویته‌داوه‌وه و له‌پله و پایه‌ى ده‌سه‌لاتداری ده‌که‌وى و به‌دیل ده‌گرى و زیندانی ده‌گرى و زمان به‌هوى چاوه‌وه ده‌ست به‌سکالا و گله‌ی ده‌کات! به‌لام چاوه‌کان پى ده‌لین که‌وا ئیمه‌ته‌نیا پاسپێراوى گوى به‌فه‌رمانى تو‌ بووین و جگه له‌کاربه‌ده‌ست و فه‌رمان به‌رداری خو‌مان کارىکی ترمان نه‌کردوه!

ئه‌لبه‌ته ئەم باروودوخه بو‌ دلى پيش دیت که خالى بیت له خوشەویستی خودا و پاکی و بیگه‌ردى بیروباوه‌پ و کاروکرده‌وه، چونکه سروشتى دل به‌جوړیکه که بى گومان ده‌بى وابسته و په‌یوه‌سته بى به‌یار و خوشەویستیکه‌وه و ئەگه‌ر پەرودگار خوشەویست و پەرستراو و یارمه‌تى ده‌رى که‌سى نه‌بى، پێگه چاره‌یه‌ک بو‌ دل نییه جگه له‌وه‌ى که‌وا که‌سى یاخود شتى بکاته خوشەویست و پەرستراوى خوى و بیپه‌رستى، خوا په‌نامان بدات.

پەرودگار ی گه‌وره له باره‌ى یوسف‌وه (سه‌لامى خواى له‌سه‌ر بیت) ده‌فه‌رموویت: ﴿...كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾ سوره‌تى یوسف .۲۴

واته: ((نا به‌و شیوه‌یه‌مان کرد بو‌ ئەوه‌ى هه‌رچى گونا‌ه و تاوان و خراپه‌یه لى دور بخه‌ینه‌وه و به‌راستى ئەو له‌به‌نده هه‌لبژارده و پاکه‌کانى ئیمه‌یه)).

ئەگه‌ر چى ژنى عه‌زیزى میسر موشرىک بوو و له‌هه‌مان کاتیشدا هاوسه‌رى هه‌بوو قه‌چى که‌وتبوویه ناو داوى هه‌وا و هه‌وه‌سى پىس و ناپاکیه‌وه! به‌لام یوسف (سه‌لامى خواى له‌سه‌ر بیت) به‌هوى ئیمان و به‌کخواپه‌رستى و نییه‌ت پاکی و وێپرای لاوییه‌تى، زگورتى، غه‌ریب و کۆیله‌ بوون، له‌واوه مه‌ترسیداره ده‌رباز و پزگارى بوو!

دوهم: بینایی و بصیرته‌تی دل و ساغی و سه‌لامه‌تی تیژ بیری و تیگه‌یشتوویی: باوکی شه‌جاعی کرمانی ده‌لئیت: ((هه‌رک‌ه‌سی به‌هوی شوینکه‌وتن و په‌یره‌وی کردن له شه‌ریعت پووخسارو پوواله‌تی خوی ئاوه‌دان بکاته‌وه و به‌هوی چاودیری به‌رده‌وامه‌وه ده‌روون و ناخی خوی پاک بکاته‌وه، نه‌فسی خوی له هه‌وا و هه‌وه‌س دوور بخاته‌وه و بیپاریزی، چاوه‌کانی له ئاست نامه‌حرهم دا دابخات و خوو بگری به‌جل و به‌رگ و خواردنی حه‌لاله‌وه، بیر تیژی و زیره‌کی و وریایی ئه‌و به‌ره و هه‌له‌ ناروات)).

په‌روه‌ردگاری مه‌زن ئه‌و باروودوخه‌ی که گه‌لی حه‌زته‌تی لووتی (سه‌لامی خوای له‌سه‌ر بیّت) تیدا بوو باس کردووه و دوا‌ی ئه‌وه فه‌رموویه‌تی: ﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ﴾ سووره‌تی حجر ۷۵.

واته: ((بیگومان ئا له‌و به‌سه‌ره‌اته‌دا به‌لگه و نیشانه‌ی زۆر هه‌یه بو که سانیک که په‌ند و ئاموژگاری وه‌رگرن)).

ئه‌وانه ئه‌هلی بیر تیژی و تیگه‌یشتنیکن که خویان له ته‌ماشاکردن و کاروکرده‌وه‌ی پیس و ناپاک پاراستووه و دوور خستووه‌ته‌وه، په‌روه‌ردگاری مه‌زن دوا‌ی فه‌رمان دان به ئه‌هلی ئیمان بو دووری کردن له ته‌ماشاکردنه‌هه‌رام و کاروکرده‌وه‌هه‌راپ و ناکوکه‌کانی پاک داوینی و په‌هوشته‌ به‌رزی ده‌فه‌رموویت: ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...﴾ سووره‌تی نور ۳۵.

واته: ((خوا‌نوور و پووناکی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه (نوور و پووناکی به‌خشه پێیان)).

نه‌ینی و پازی ئه‌م بابه‌ته له‌وه‌دایه که پاداشت له‌جو‌ری کاروکرده‌وه‌یه و هه‌ر که‌سی چاوی خوی بنوقینی به‌رامبه‌ر ئه‌و شتانه‌ی که په‌روه‌ردگار ته‌ماشاکردنیانی هه‌رام و قه‌ده‌غه‌ کردووه، خوای گه‌وره پاداشتیکی زۆر باشتری پی ده‌به‌خشی و به هه‌مان شیوه که پووناکی و بو‌شایی چاوه‌کانی له هه‌رامه‌کان پاراستووه، په‌روه‌ردگار پووناکی و پو‌شنایی بینایی و بصیرته‌تی دلی ئه‌و دوو چه‌ندان ده‌کات و کارووبار و شت گه‌لی ده‌بیینی که ئه‌وانه‌ی سه‌یری نامه‌حره‌میان کردوه هه‌چ کاتی ئه‌وه نابینن.

نہمہ راستیہ کہ کہ مروّٰہ ہستی پیّ دہکات، چونکہ دلی مروّٰہ وک ناوینہ و
 ہواو ہوہ سیش وک زہنگی ناوینہ کہ وایہ، وک چون کہ ناوینہ یہک لہ زہنگ و
 تہ پوتوژ پاک بکریتہ وہ، نیو چاوانی راستہ قینہ بہ ہمان شیوہ کہ ہہ یہ تیایدا بہ دیار
 دہکہ ویت و وک خوئی دہبیرئی۔ بہ لام نہ گہر ناوینہ پیس و زہنگاوی بیت، وینہ و
 دہموجاوی راستہ قینہ ی شتہ کان بہ پوونی تییدا نابینرین و دلّیکیش کہ بہ ہوئی
 تہ ماشا کردنہ ہوہس پیسہ کانہ وہ، تووشی ناپاکی و زہنگاوی بوون ہاتبئی، کہ لام و
 کردہ وہی سہرچا وہ گر لیئی گوماناوی و گوترہ دہبن۔

سّیہم: توانایی و بہرقہ راری و لیہاتوویی دل: بہ ہمان شیوہ کہ پەرہردگار بہ
 ہوئی پووناکئی و پووشنایی خوئی دلی بہ بینین و بہ صیرت بہ ہرہمہ مند کردوہ، لہ
 پیگہ ی گہ شہ پیدان و بہ ہیژکردنیشہ وہ لہ پلہ و پایہ ی سہرہک و ہزیری و میرایہ تی کردنی
 ولاتی نادہمی جیگیر دہکات و لہ ہر دو ہیزہ کہ بہ ہرہمہندی دہکات و لہم جوڑہ
 باروودوخہ دا شہیتانہ کان بہ توندی لیئی پا دہکن و دوور دہکہ ونہ وہ، بہ ہمان
 شیوہ یہ کہ لہ گیرانہ و ہ یہ کدا ہاتوہ: ((کہ سئی کہ لہ گہلّ ہوا و ہوہس
 وئارہ زووہ کانی خویدا دژایہ تی و بہ ربہرہ کانی بکات، شہیتان لہ سّیبہر و گہورہ یی و
 شکوہ مندی ئہ و دہ لہ رزی))۔

— پہستی و زہبوونی سہرپیچی کردن و سہرفرازی پہیرہوی کردن:

یہکئی لہ یاسا ونہریتہ نہ گوڑہ کانی پەرہردگار ئہ و ہ یہ کہ، ئہ ہلی تاوان و
 سہرپیچیکہر (پہست و زہبوون و کہ ساس) دہکات و ئہ ہلی شوینکہ وتوان و پہیرہوی
 کہ رانیش سہرفراز و سہربلند دہکات۔

پەرہردگاری مہزن و بہ دہسہلات دہفہرموویت: ﴿...وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ
 وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ﴾ سوره تی مونا فیقون ۸۔

واتہ: ((ئہ و دووہروانہ نازانن کہ: عیززت و دہسہلات و پایہ داری ہر شایستہ ی
 خوا و پیغہ مہرہ کہ ی و ئیماندارانہ))۔

هه وره ها فه رموویه تی: ﴿وَمَا تَهْنُؤا وَكَمَا تَحْزَنُؤا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

سووره تی ئالی عیمران ۱۳۹.

واته: ((ئهی ئیمانداران کۆل مه دهن و سارد مه بنه وه و خه فه ت مه خوئن، چونکه هه ر ئیوه سه ره رز و سه رفراز و سه رکه وتووترن، ئه گه ر ئیماندارای چاک و راست و دروست بن)).

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا...﴾ سووره تی فاتر ۱۰.

واته: ((ئوه ی سه ره رزی و پایه بلندی ده وی، با بزانیت که هه مو سه ره رزی و پایه بلندییه ک هه ر بو خوایه)).

واته هه رکه سی به دوا ی سه رفرازی و سه ره رزییه وه یه، با به په پره وی کردن له په روه ردگار له ریگی که لامی دروست و کاری چاکه و باشه وه، به دوایدا بگه ری و په یه دۆزی بکات.

هه ندی له پیشینه کان وتوویانه: ((هه ندی له مروفه کان بو به ده ست هینانی سه رفرازی و سه ره رزی، له بری پووکردن و پویشتن به ره و په پره وی کردن له خوداوه ند، به هه له پوو ده که نه ده سه لاتداران و پاره داره کان و به دوا ی ئه واندا ده گه ری و شوینیان ده که ون؟!)).

ئیمامی سه سن (خوای لی رازی بیته) ده فه رموویت: ((ئه گه ر تاوانباره کان سواری هه سپی خوشبه ز و خوش پووش بن و تاوی بده ن، په ستی و زه بوونی تاوان و سه ریچی هه ر به و چه شنه له دلایندا جیگیر ده بیته، چونکه ویستی په روه ردگار له سه ر ئه وه یه که سه رکیش و تاوانباره کان په ست و بچوک بکاته وه و که سانی که گوپرایه لی فه رمانه کانی ئه ون و په پره وی لی ده که ن، سه ره رز و سه رفرازیان بکات، به هه مان شیوه که له نزا و پارانه وه ی (قنوت) سدا هاتوه: ((انه لایذل من والیت ولا یعز من عادیت)). واته: ((به راستی ئه و که سه ی که تو سه ره رشتی بکه ی په ست و زه بوون نابی و هه ر که سیکیش که تو له گه لیدا دوزمنی و نه یاری بکه ییت به سه ره رزی و سه رفرازی ناگات)).

— پيش مهرجی خاوين کردنه وهی دل:

مه به ست نه وه به که خاوين کردنه وهی "تزکیة" دل، مه جداره به پاک کردنه وهی "تطهير" دل، دروست به هه مان شیوه که گه شه کردنی جهسته ی مروءه، مه جداره به پاک بوونی جهسته ی له نه خوشی و که م و کورپیه کان.

په روه ردگاری گه وره و به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿...وَكُلُوا فَاذْكُرُوا لِلَّهِ الَّذِي عَمِلْتُمْ لِرَحْمَتِهِ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ سوره تی نور ۲۱. واته: ((نه گه رفه زل و میهره بانی خوا نه بوایه له سه رتان، نه وه هه رگیز که ستان پاک و پوخته و پزگار نه ده بوون (له ده ست بوختان چپیه کان، یا خود به ته وه به پاک نه ده بوونه وه) به لام خوا هه رکه سیکی بوویت و شایسته بیت، پاک و پوخته ی ده کات و له گونا هه کانی ده بووریت، خوایش هه میسه بیسه ر و زانایه (به ته وه و په شیمانیتان و به نییه تی دل و ده رووتان)).

په روه ردگاری گه وره دوا ی باس کردنی حرام بوونی زینا و بوختانی ناموسی و شه ر ه ف و هاوسه رگیری له گه ل زینا که ردا، نه و نایته ی باس کردوه و خسته نه پووی نه م راستییه به که خاوين کردنه وه له ریگی دی دور که وتنه وه له و جوژه کارووباران دپته دی.

هه روه ها په روه ردگاری مه زن سه باره ت به پئویستی موله ت خواستن له خاوه ن مال له کاتی چوونه ژوره وه دا فه رموویه تی: ﴿...وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ سوره تی نور ۲۸.

واته: ((مه چنه ژوره وه هه تا موله ت نه درین، نه گه ر پیتان و ترا بگه رپنه وه (کاتمان نییه، یا کارمان هه به) بگه رپنه وه (به بی دلگرانی) نه وه چاکتره بوَتان، چاکیش بزانن که خوا زانایه به هه مو نه و کاروکرده وانیه که نه نجامی نه دن)).

چونکه که سانی که دهیانه وی بچنه نیو مالانی خه لکانی ترهوه و نه گهر موله تی چوونه ژوره وهیان پی نه درا به هوی دور که وتنه وهیان له بینینی نه وهی که بینینیان بو نه وان نارپهوا و نادرهسته، گه پانه وهیان ده بیته هوی پاک و گه ورهیی نه وان.

هه روهها په روه ردگاری گه وره و به دهسه لات ده فهرموویت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (۱۴) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿ سورته تی نه علا ۱۴ - ۱۵.

واته: ((بیگومان نه و کهسه سه رفرازه که دهروونی خوئی پاک پاکرتووه و ناوی په روه ردگاری ده بات و نویژی بو ده کات و کپنوش و سوژدهی بو بردووه)).

په روه ردگار گوته و قسه کهی چه زره تی موسا (سهلامی خوی له سهر بیت) که به فیرعونی فهرموو باسی فهرمووه که ده فهرموویت: ﴿فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَهٌ إِلَّا أَنْ تَزَكَّى﴾ سورته تی نازعات ۱۸.

واته: ((پیی بلی: باشه نه وه ناکریت دل و دهروون و کردار و په فتارت پاک و جوان و پوخته بیت؟)).

هه روهها ده فهرموویت: ﴿...وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ (۶) الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ...﴾ سورته تی فوصیلهت ۶ - ۷.

واته: ((چاک بزائن که، وهیل و سزای سهخت بو موشریک و هاوه لگه ران نامادهی، نه وانهی که زه کات نادهن)).

زوریهی پافه که ران و نه وانهی که دواي نه وانیش بوون، له سهر نه م باوه پهن که: مه به ست له "زکاة" له م نایه ته دا به کخوایه رستی و شایه تی دانه به (لا اله الا الله) و نیمان و باوه ریکه که ده بیته هوی خاوین کردنه وهی دل، چونکه به کخوایه رستی به مانای دور که وتنه وه و لادانی دل و کرده وهی نولو هییه تی غهیره په روه ردگار و ته نیا به م شیوه پاکیه تی نه و دیته دی و دهسته بهر ده بی و نولو هییه تی نه و به سهر دل و ژیانی خویدا پته و و پایه دار ده کات. نه مه بنچینه و بناغه و بنه مای هه ر جوړه گه شه سه نندن و کامل بوونیکه.

"تزکیة" هر چنده له بنچینه دا به واتای زیاد کردن و گه شه کردن و زوریه، به لام ته نها دواى له ناو بردنى به لا و له مپه ره کانه وه به ده ست دیت. کورتهى قسه که ئه مه یه که یه کخوابه رستی "توحید"، بنچینه و بناغی ته واوی ئه و شتانه یه که ده بنه هوئى خاوین کردنه وه و گه وره کردنى دلئى مروء.

— جیاوازی نیوان خاوین کردنه وهى نه فس و خوبه خاوین زانین:

تزکیة به واتای خاوین کردنه وه و پاک کردنه وهى شتى دیت، ئه م پاک کردنه وه یه یا له خودى مروءدا (ده روونى مروءدا) دیتته دى یا خود ته نیا له زانست و هه وال دانیدا، که له باره یه وه قسه دیتته ناوه وه.

له سه ر ئه م ئه ساسه یه که خواى گه وره ده فه رموویت: ﴿...فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ...﴾

سووره تی نه جم ۳۲.

واته: ((که واته خوتان به چاک مه زانن و خوتان به پالفته دامه نین)).

که مانای ئه وه جیاوازه له گه ل مانای ئه م نایه ته دا که ده فه رموویت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ

زَكَاها﴾ سووره تی شه مس ۹.

واته: ((به راستى ئه و که سه سه رفرازه که نه فسى پاک و پوخته کردوه و ئیمان و

ترسى خواى تیا دا پوواندوه)).

واته باس له پاکی و ناپاکی دل مه کن له لای خه لکی! وه خوتان هه لمه کیشن که وا

ئه هلی ته قوا و خاوینین! چونکه دواى ئه وه ده فه رموویت: ﴿...هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾

سووره تی نه جم ۳۲.

واته: ((هر خوا خوئى ده زانیت کئى ته قواى هه یه و پاریزکاره)).

ناوی زه ینه ب (هاوسه رى پیغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم) پیشترا "بَرَّة" واته

پاک و چاکه کار بوو پیغه مبه رى خوا (صلى الله عليه وسلم) فه رمووى: ئه م ناوه

گوزارشت له پاکی و چاکه کاری ئه و دهکات، بویه پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ناوی نا زینه ب و فه رموی: ((الله اعلم بأهل البر منکم))^۹.

واته: ((په روه ردگار خوئی باشر چاکان و پاکه کانتان ده ناسی)).

هه روه ها ئه م ئایه ته ی که ده فه رموویت: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ...﴾

سوره ته نیسا ۴۹.

واته: ((ئایا نه تپوو انیوه ته ئه و که سانه ی که خوئیان به چاک ده دهنه قه لَم (ده لَین

ئیمه هه لَبَزارده ی خواین!)؟!)).

واته باوه رپیان به خاوین بوونه وه و گه شه کردنی نه فسی خوئیان هه یه و بو خه لکانی

تری باس ده که ن و هه روه ها که سانیکی تر که له باره یانه وه شایه تی بده ن خویشیان

باسی خوئیان ده که ن و خوئیان هه لده کیشن.

دوای ئه وه په روه ردگاری مه زن ده فه رموویت: ﴿...بَلِ اللَّهِ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ...﴾

سوره ته نیسا ۴۹.

واته: ((ئه وه وانیه، به لکو خوا (به نده کانی ده ناسیت) و هه ر که س شایسته بیئت

په سه ندی ده کات)).

واته ئه وه په روه ردگاره که که سی له سه ر پِگه ی گه شه کردن و گه وره بووندا جیگیر

دهکات و له باره یه وه قسه دهکات.

ئه و بابه ته له به رامبه ر ئه م فه رمووده یه ی په روه ردگاردا جیگیر بوون که

ده فه رموویت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا﴾ سوره ته شه مس ۹.

واته: ((به راستی ئه و که سه سه رفرازه که نه فسی پاک و پوخته کردوه و ئیمان و

ترسی خوای تیادا پوواندوه)).

وه ئه مه ی که ده فه رموویت: ﴿هَلْ لَكَ إِلَىٰ أَن تَزَكَّى﴾ سوره ته نازعات ۱۸.

واته: ((پیی بلی: باشه ئه وه ناکریت دل و دهروون و کردار و پهفتارت پاک و جوان و پوخته بیت؟)).

واته گوپراهلی و پهپهوی له فهرمانی پهروهردگار بکهن، تاکو بههویه وه خاوین ببنه وه. وه نایه تی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ سووره تی ئه علا ۱۴.

واته: ((بیگومان ئه و که سه سه رفرازه که دهروونی خوئی پاک پراگرتوه)).
به م جوړه به.

__ واتای نایه تی ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَاها﴾:

سه بارهت به جیناوی بکهری نادیار له کاری "زکاه" بیروپای جیاوازه به هندی ده لاین: بو پهروهردگار ده که پیته وه، واته نه فسی که خوداوه ند پاکي بکاته وه، به راستی پزگاری بووه و نه فسیکیش که خوداوه ند به حالی خوئی جیی بهیلی و پشت گوئی بخت و بیشارپته وه، تیشکاو و دواو و بی هیوا ده بیت.

هنديکی تر ده لاین: بو جیناوی کاری "افلح" که وشه ی "من" — ده که پیته وه، هرق ناکات. مه وصول بی یا خود موصوف "ناوه لئاو" چونکه نه گهر نه و جیناوه بو پهروهردگار بکه پراهه ته وه، ده یفه رموو: ((قد افلح من زکاه وقد خاب من دسا)).

خاوه نی بیروبوچوونی به که م ده لاین: وشه ی "من" نه گهر چی دهربرینه که نیرینه به، به لام نه گهر بو می به کار هاتبا، ده توانی بو په چا وکردنی واتاکه ی جیناوی مینه ی بو به کار بینین و یا خود بو په چا وکردنی دهربرین ده توانین جیناوی نیرینه ی بو به کار بهینین و هردوکیان به کارهینانیا ن پیچه وانه ی زمان پاراوییه. له قورئانی پیروژدا هردوکیان واته گه پراهه وه ی جیناوه به مه بهستی دهربرین و یا خود گه پراهه وه ی نه و به مه بهستی واتا هاتوه:

سه بارهت به دوخی به که م نه م نایه ته هاتوه: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ...﴾ سووره تی ئه نعم ۲۵.

واته: ((هنديکیش له و بی باوه پراهه گویت بو ده گرن (له کاتی خویندنی قورئاندا)).

سه بارهت به دُوخی دوهم هاتووہ کہ: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ...﴾ سورہتی یونس ۴۲.

واتہ: ((لہو بی باوہ پانہ کہ سانیک ہیہ گویت بو ہ لہ دہ خات (کاتیک قورٹان دہ خوینیت)))

ئہ وانہی کہ بوچوونی یہ کہم بہ باشتر دہ زانن. بو سہ لماندنی قسہ کہ یان پشت دہ بہ ستن بہ و فرمودہ یہی کہ ئہ ہلی سووننہت لہ ئین ئہ بی مہ لیکہ وہ و ئہ ویش لہ دایکی موسلمانانہ وہ خاتو عائیشہ (خوای لی پازی بیت) گیراویانہ تہ وہ: عائیشہ فرمودہ تی: ((شہ ویک ہاتمہ وہ مالہ وہ، بیستم کہ وا پیغہ مہر (صلی اللہ علیہ وسلم) لہ کاتی نزا و پارانہ وہ دایہ و دہ فرمویت: ((رب اعط نفسی تقواہا، وزکھا، انت خیر من زکیھا، انت ولیھا ومولاہا)).^{۶۰}

واتہ: ((پہرہ ردگار! خو پاراستن و پاریزگاری بیہ خشہ بہ نہ قسم و خاوینی بکہ وہ! چونکہ چاکترین پاک کہرہ وہ و گہورہ و سہرداری ئہوی!))

لہ پروانگہی خاوه نانی بوچوونی یہ کہم: ئہم فرمودہ یہ پافہی ئہ و نایہ تہی کردوہ و ئہمہ خویہ کہ نہ فسی خاوین دہ کاتہ وہ و لہ ناکامدا لہ ناراستہ و ناسوی گہ شہ کردن و گہورہ بووندا جیکیر دہ بی. واتہ پہرہ ردگار خاوین کہرہ وہ و مرویش خاوین کراوہ یہ. جیاوازی نیوان ئہم دووہ ش وہ ک جیاوازی نیوان بکہر "فاعل" و نیشانہ و کاریگہری کارہ کہ یہ "فعل".

ئہ وان دہ لین: ئہ وہی کہ لہ قورٹانی پیروژدا ہاتووہ و خاوین بوونہ وہی "تزکیہ" داوہ تہ پال مروژ لہ سہر ئہ ساس و بنہ مای واتای دووہ مہ. نہ کہ یہ کہم. بہ ہمان شیوہ کہ دہ فرمویت: ﴿قُلْ هَلْ لَكُمْ إِلٰهِي أَنْ تَزَكِي﴾ سورہتی نازعات ۱۸.

واتہ: ((پی بی: باشہ ئہ وہ ناکریت دل و دہ روون و کردار و پرہ فطارت پاک جوان و پوختہ بیت؟!))

واتہ نایا ریگہی خاوین بوونہ وہ لہ لایہن خوداوندہ وہ قبول دہ کہن تا کو پاک ببنہ وہ؟

ده لَئِن: حَق و چَاكِه نُه مِه يه، چُونكِه هِه رِكِه سِي پِه روه رِدگارِي خَاوِيِنِي نِه كَاتِه وه،
 ده رِيَاز و پَزگارِي نَابِي، نُه مِه بُوچُوِنِي نِيْبِن عِه بِيَاَس و پَرَاكِه رَان و مَوْفِه سِيْرَانِي
 قُوْرِنَانِه و لِه گِيْرَانِه وه يِه كِدَا لِه بَاوِكِي تِه لِحِه و عِه تَاو كِه لِيْبِيِه وه، نِيْبِن عِه بِيَاَس دِه لَئِيْت:
 ((كِه سِي پَزگارِي بُووِه كِه وَا پِه روه رِدگار نِه فِسِي نُه وِي پَاك كِرْدِيْتِه وه)).

نِيْبِن زِهِيْد و نِيْبِن جِه رِيْر دِه لَئِن: ((كِه سِي پَزگار و قُوْتَارِي دِه بِي، كِه پِه روه رِدگار
 نِه فِسِي پَاك بَكَاتِه وه و خَاوِيِنِي كَاتِه وه)).

نُه وَا ن دِه لَئِن: نُه م فِه رِمُوودِه يِه ي پِه روه رِدگار لِه سِه رِه تَاي سُوورِه تِه كِه وه شَايِه تِي
 لِه سِه رِ دِرُووسْتِي نُه م بُوچُوِنِه دِه دَات كِه دِه فِه رِمُووِيْت: ﴿فَالْهَمَّهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾
 سُوورِه تِي شِه مَس ۸.

وَاتِه: ((جَا تُوَانَاي خِرَابِه و چَاكِه و خَا نِه نَاسِي و خَا نَاسِي تِيْدَا دَا بِيْن كِرْدُووِه)).
 هِه رُووِهَا پِه روه رِدگار نُه م پَاسْتِيِيِه ي كِه دِرُووسْتِكِه رِي نِه فِس و سِيْفِه تِه كَانِيِه تِي،
 بَاس كِرْدُووِه وَا تَاي "تَسُوِيِه" نُه مِه يه.

خَاوِه نَانِي بُوچُوِنِه كِه ي تَرِيْش دِه لَئِن: رِيْوَالِه تِي نَايِه تِه كِه و پِيْك و پِيْكِي دِرُووسْتِي
 نُه و دِه رِيْبِي گِه رَانِه وه ي جِيْنَاوِي "زَكَاهَا" يِه بُو وِشِه ي "مِن". وَاتِه كِه سِي پَزگار و
 قُوْتَارِي دِه بِي كِه نِه فِسِي خُوِي خَاوِيْن و پَاك بَكَاتِه وه. مَانَايِه كِيْتِر كِه زُوْتِر بِه بِيْرِدَا
 دِيْت و لِه وَا نِه يِه جِكِه لِه وِه ش مَانَايِه كِي تِر لِه نَايِه تِه كِه بِه دِه سْت نِه يِه ت، نُه مِه يه. نُه وَا ن
 دِه لَئِن "نِفس" مِيْنِه يِه، نُه گِه ر نُه و جِيْنَاوِه ي كِه لِه "زَكَاهَا" دَايِه بُو يِه زِدَان
 بِكِه رَايِه تِه وه و پِيْكِهَاتِه ي قِسِه كِه (كِه لَامِه كِه) بِه م جُوْرِه دِه بُوو كِه ((قَد أَفْلَحْتَ نِفس
 مِّنْ زَكَاهَا)).

وَاتِه: نِه فِسِي كِه سِي كِه خَاوِيِنِي كِرْدِيْتِه وه پَزگار و قُوْتَار بُووِه.

يَاخُوْد (أَفْلَحْتَ مِنْ زَكِيهَا)

وَاتِه: ((كِه سِي كِه خَاوِيِنِي بَكَاتِه وه، دِه رِيَازِي بُووِه)).

چُونكِه "مِن" بُو "نِفس" دِه گِه رِيْتِه وه.

ههروه‌ها وتوویانه: نه‌گه‌رچی به‌هۆی وشه‌ی "من" هه‌وه هیتانی کاری "فعل" به‌بی تایی مینه‌ی پینگه پیدراوه، به‌هه‌مان شیوه که ده‌لین: ((قد أفلح من قامت منكن)).
 نه‌مه کاتیکه که گرفت و هه‌له‌یه‌ک نه‌بیتنه هۆکار و پینگه، به‌لام نه‌گه‌روای لیتهات، هه‌چ پینگه چاره‌ی جگه له چاره‌سه‌رکردنی نه‌و بوونی نییه.

هه‌روه‌ها نه‌وان ده‌لین: "من" به‌واتای "الذی"، نه‌گه‌ر ده‌وترا ((قد افلح الذی زکاه‌الله)) پینگه پینه‌دراو نه‌بوو چونکه له‌م کاته‌دا جیناوی مینه‌ی بو "الذی" ده‌گه‌پایه‌وه.
 ده‌لین په‌روه‌ردگاری گه‌وره و مه‌زن ویستوویه‌تی که‌وا پزگاری و قوتار بوون بداته پال کسه‌ی که خۆی - خودی مروقه‌که - نه‌فسی خۆی پاک و خاوین بکاته‌وه، له‌به‌ر نه‌مه‌یه که کاری "زکاه" به‌تائی مینه‌ی نه‌هیتاوه‌ته‌وه (ه) و وشه‌ی "من" که به‌مانای "الذی" به‌هیتاوییه‌تی و زۆریه‌ی پافه‌که‌ران و موفه‌سیره‌کان ته‌نانه‌ت ئیبن‌عه‌بباسیش نه‌م بو‌چوونه‌یان په‌سه‌ند کردوه.

قه‌تاده ده‌لی: ((قد أفلح من زکاه‌ها))

واته: ((هه‌رکسه‌ی کاریکی چاکه نه‌نجام بدات و په‌په‌وه‌ی له په‌روه‌ردگار بکات، به‌پاستی له پینگه‌ی پاک کردنه‌وه‌ی نه‌فسیدا هه‌نگاوی هه‌لگرتوه و چاکسازی تیدا کردوه و هانی داوه بو‌په‌په‌وه‌ی کردن و گوپه‌پایه‌لی کردن له په‌روه‌ردگار و هه‌رکسه‌ی نه‌فسی به‌ره‌و سه‌رپه‌چی کردن و نافه‌رمانی په‌روه‌ردگار هان بدات، تووشی شکست و زهره‌ر و زیان بووه)).

ئین قوته‌یه‌یه ده‌لین: ((واتای ئایه‌ته‌که نه‌مه‌یه که: هه‌رکسه‌ی نه‌فسی خۆی خاوین بکاته‌وه، واته به‌هۆی په‌رستش و په‌په‌وه‌ی کردنی په‌روه‌ردگار و چاکه و چاکه‌کاری له ئاراسته‌ی گه‌شه‌کردن و به‌ره‌و پیشه‌وه چووندا جینگیری بکات، پزگار و کامه‌ران و به‌خته‌وه‌ر بووه)).

((وقد خاب من دسه‌ها))

واته که‌سه‌ی که به‌هۆی تاوان و سه‌رپه‌چی کردن و وازه‌ینان و دورکه‌وتنه‌وه له‌گوپه‌پایه‌لی کردنی په‌روه‌ردگار نه‌فسی خۆی لاواز و ناته‌واو کرد و لیتهاتوونه‌بوو تووشی زهره‌ر و زیان و بی‌هیوایی بووه.

مروّقی ئه هلی خراپه و خراپه کاری (فسق و فجور)، مروّقی بی ناو و نیشان، خاوه نی که سایه تیبیه کی نادیار و شاراوه یه و هه میسه تووشی که ساسی و په ریشانی و سهردانه واندن ده بی. که سی که تووشی تاوان و گوناح ده بیّت، که سایه تی خوئی پیس و سست و له ناو ده بات.

به لام مروّقه پاک و خو پاریزه کان نه فسی خوئیان له ئاراسته ی که شه کردن و گه وره بووندا جیگیر ده که ن و په ره به توانا کانیان ده دن و توانا کانیان ده رده خه ن.

پیاوچاک و که له پیاوه کانی عه رب به سه ر به رزاییه کانه وه ماله کانیان دروست ده کرد، تاوه که ه ژار و بی نه واکان ماله کانیان ببینن و بو چاره سه رکردنی کیشه و گرفته کانیان سهردانیان بکه ن، ته نانه ت به شه ویشدا بو پینمونی کردنی موسافیر و ریبواره کان له پال ماله کانی خوئیاندا ئاگریان ده کرده وه! ؟.

به لام مروّقه که ساس و سه رلیشیاو و تاوانباره کان، شوینه چه پل و نادیار و قووله کانیان ده که پی، تا که سی ماله کانیان نه دوژیته وه و داوی شتیکیان لی نه کات.

ئوان - پیاوچاک و که له پیاوه کانی عه رب - نه فسی خوئیانیان پاک و به رز کردووه ته وه، به لام ئه مان - مروّقه که ساس و سه رلیشیاووه کان و تاوانباره کان - نه فسی خوئیانیان پیس کردووه و ده یشارنه وه. ! ئه وانه ی که باس کران و خرا نه پوو دوو بوچوون و رافه و ته فسیری ناودار بوو له باره ی ئایه تی ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَاها﴾، به لام بوچوون و رافه ی سییه میس هه یه که ده لی: ((مانای ئایه ته که به م جوژه یه که هه رکه سی خوئی به پیاوچاک و چاکه کار له قه له م بدات و له وان نه بیّت، تووشی زه ره ر و زیان و بی هیوایی ده بیّت)).

واحدی ئه مه ی گپراوه ته وه و ده لی: ((واته ئه و له نیوان چاکه کاران و صالحه کاندای خوئی شار دووه ته وه و ده یه وی خه لکی ئه ویش به پیاوچاک و پاریزکار و چاکه کار له قه له م بدات، له کاتی کدا که ئه و له و ریگه یه دا نییه که پیاوچاکان و که سه پاکه کانی تیدا جیگیره و هه نکاوی تیدا هه لده گرن)).

ٲه گهر چي ٲم بوچوونه خوٲي له خوٲي دا پاست و دروست و حقه، به لام ٲه مه ي
 كه وا مه به ستي ٲايه ته كه ٲه وه بي، جيگهي مشٲ ومپو پاو بوچوونه، ته نيا له پيگهي
 گشتگيري ٲايه ته كه وه يه كه ٲم جوړه واتايه ش ديته ناوه وه.

چونكه كه سي كه نه فسي خوٲي به خراپه كاري و گنده لكري ده شاريتنه وه، هر
 كاتي له گهل ٲه هلي خير و چا كه دا هاوپي بيت و دابنيشيت، هول ده دات كه وا له
 نيوانياندا جي و شويني خوٲي بكاته وه. خوا په نامان بدات له و سيفه ته.

بهشی یازدهیم

هۆکاره کانی خوشبهختی دل

((دل ته نیا کاتی له خوشبهختی، تام و چیژ، به خشش و خیر و چاکه به هرهمه ند ده بی که، ته نیا په روه رداگار به دروستکه، خولقینه، په رستراو و نامانجی ویستراوی خوئی له قه له م بدات و له همووشتی زیاتر ئه وی خوش بووی و خوشه ویستی بوئی هه بی)).

ته وهری یه که م: خوشبهختی راسته قینه کامه یه؟

__ دستکوتی گشتی له قازانج و زهره ر:

ئهم بابته زور پوون و ناشکرایه، که ته وای بوونه وهر و دروستکراوه کان چ مه لائیکه و چ مروقه و چ جنوکه و چ نازهل، پیویستیان به به دست هینانی سوود و قازانج و لابردن و دوورخستنه وهی زهره ر و زیان هه یه.

به لام ئهمه کاتیک گونجاوه که ئه وانه هه ستردنیکي گونجاویان سه باره ت به سوودو زیان هه بیته، به وه بیرهینانه وهی ئهم خاله که و سوود و به رژه وهندی له جوړی خوشی و که یفخوشیبه و تام و چیژ و زهره ر و زیانیش له جوړی دهره و نازاره، بو هه بوونی هه ستردنیکي دروست له باره ی قازانج و زهره ر و زیان، پووکردن به ره و دوو بابته پیویست و گرنگه:

یه که م: ناسینی ئه و شته ی که ویستراو و خوشه ویسته و قازانج و که لکینکی لی به دست دیت و دهره کردن و ناسینی تام و چیژنیکي به دواوه یه.
دووه م: نامراز و هوکارگه لی که هاوکاری و ناریکاری مروقه ده کات بو گه یشتن به و ناسین و ناشنایه تیبه.

له به رامبه ر ئه و دوو بابته شدا دوو بابته تی تر ته رح ده بن:

یه که م: کارووباری ناپه سه ند و زهره رده ر.

دووه م: نامراز و هوکارگه لی که ده بنه پیگر و له مپه ر له به رده م ناسینی به که لک و

زهره رده ر.

له نه ښامدا ټيمه سه بارهت به مه پوويه پووي چوار بابته ده بينه وه:
يه كه م: بابته ټيكي خوښ، ويستراو و به سوود.

دووه م: بابته ټيكي ناپه سه ند و نه ويستراو و زه رده رده.

سپيه م: هوکاري گه يشتن به کارووباري دلپښين و ويستراو.

چوار م: نامراز و هوکاري چاره سه رکړدنې کارووباري ناپه سه ند و نه ويستراو.

نه م چوار بابته نه ته نيا بو مروښه کان، به لکو بو بوونه و هره کاني تریش زور
پيوست و گرنګن و مایه ی ژيانن و بوون و به رزه و هندی نه وان به بی په چاو کړدن و
پووکړنه نه و کارووبارانه نه گه ری نيه.

— په يوه ندي نه م کارووبارانه به په رومردگار هوه:

کاتې که گرنګی نه و کارووبارانه به ديار که وت بو مان پوون ده بيته وه که، نامانجی
ويستراو و مه به ستی کو تايی بو نه هلی ټيمان، په رستش و نزيك بوونه وه و به ده ست
هيټانی په زامه ندي په روه ردگار ه و هر خوايشه که و اهاوکاري و ټاريکاري مروښه ده کات
بو گه يشتن به م نامانجه.

به لام به ندايه تی کړدن و نزيك که وتنه وه و هه ولدان بو به ده ست هيټانی په زامه ندي
جگه له په زامه ندي خوا، هه مان نه و مه سه له و بابته زه رده رده و له ناو به ريه که له
خالی به رامبه ريدا جيگيره و ناماده يه. په روه ردگار خویشی (له پښه ی پښموونی و
هاوکاري کړنه وه) مروښه بو دوورکه وتنه وه لپی هاوکاري و ټاريکاري ده کات. له بهر
نه وه يه که په روه ردگاري مه زن کوکه روه وه و گردکه روه وه ته وای نه و کارووباره چوار
لايه نانه يه و جگه له ویش به هيچ جوړی وه که نه مه نيه.

= په روه ردگار خوې خوښه ويست، په رستراو و مراز و مه به سه ته.

= خوا هاوکاري و يارمه تی مروښه ده دات بو به جيټيټانی نه رکي به ندايه تی و

به ده سه ټيټانی په زامه ندي خوې.

= ناپه‌وا و ناپه‌سند هه‌مان ئه‌و شته‌یه که ویست و حکمه‌تی ئه‌و ده‌بخوازی و ده‌یه‌وی.

= وه هه‌ر خوداوه‌ندیشه که له‌ پێگه‌ی پێنموونی کردن و حکمه‌تی و کارزانی خو‌یه‌وه‌ هاوکاری مرو‌ف ده‌کات بو‌ پویه‌بوونه‌وه‌ له‌ گه‌ل ئه‌و کاروباره‌ ناپه‌سندانه‌دا.

به‌ هه‌مان شیوه‌ که خواناسترین مرو‌ف (موحه‌مه‌د = صلی الله علیه وسلم) به‌ په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ((أعوذ برضاك من سخطك واعوذ بعافاتك من عقوبتك واعوذ بك منك)).^{۶۱}

واته: ((په‌روه‌ردگارا! له‌ تووره‌بوونت به‌ په‌زاهه‌ندیت و له‌ سزا و جه‌زه‌به‌کانت به‌ لیبوردنت و له‌ خو‌ت به‌ خو‌ت په‌نا ده‌گرم و هاوارت لی ده‌که‌م)).

هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی: ((اللهم انی اسلمت نفسی الیک، ووجهت وجهی الیک وفوضت امری الیک، وألجأت ظهری الیک، وغبه‌ ورهبه‌ الیک، لاملجأ ولامنجی منك الا الیک)).^{۶۲}

واته: ((په‌روه‌ردگارا! خو‌م داوه‌ته‌ ده‌ست تو‌ و یووم کردووته‌ تو‌ کاروباره‌کانم سپاردوو به‌ تو‌ و به‌ مه‌یل و ئاره‌زووی خو‌م په‌نام بو‌ تو‌ هیناوه‌ (بو‌ قوتار بوون و ده‌رباز بوون له‌ تووره‌یی و سزات) هه‌چ په‌ناگه‌ و پێگه‌یه‌کی ده‌رباز بوون بوونی نییه‌ جگه‌ له‌ پال تو‌دا نه‌بی)).

سایه‌ و په‌ناو پزگاریبوون له‌ ته‌واوی خراپه‌ و گومراییه‌کان ته‌نیا له‌ (یه‌کخواپه‌رستی، پووتیکردن، پشت به‌ستن و به‌ندایه‌تی کردنی) په‌روه‌ردگاردایه‌ و په‌نابردن و ته‌واوی ئه‌و شتانه‌ی که به‌هۆی شه‌ر و خراپه‌یانه‌وه‌ په‌نای بو‌ ده‌بری، کاری (فعل) ئه‌ون، یاخود درووستکراو گه‌لیکن که په‌روه‌ردگار به‌ویست و ئاره‌زووی خو‌ی درووستی کردوون و خولقاندوونی.

۶۱ اخرجه مسلم.

۶۲ متفق علیه.

ته‌واوی ده‌ستور و فه‌رمانه‌کان و سه‌رجه‌می سوپاس و ستایش کردنه‌کان و تی‌کپرای سه‌روهت و سامان و خیر و چاکه له ژیر ویست و ئیراده‌ی په‌روه‌ردگار دان، هیچ کامی له بنده‌کانی له نه‌ستوی یاد و ستایشی په‌روه‌ردگار به و جوړه‌ی که شایسته‌ی خودایه دهرنایه‌ن و ناتوانن به‌شیوه‌یه‌کی شیاو و گونجاو له نه‌ستوی دهربین و نه‌و به هه‌مان شیوه‌یه که خوئی باسی خوئی ده‌کات، (واته جگه له په‌روه‌ردگار که توانای نه‌وه‌ی هه‌یه که‌وا به شیوه‌یه‌کی گونجاو باس و وه‌سفی خوئی بکات هیچ مروفتیکی تر ناتوانیت وه‌سف و ستایشی خوداوه‌ند بکات، وه‌رگتیری کورد). گه‌وره‌تر و به‌رزتره له ته‌واوی نه‌و ستایش و وه‌سف کردنانه‌ی که بوونه‌وه‌ره‌کان ده‌یکه‌ن.

— ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ سه‌رچاوه‌ی خوشبه‌ختییه:

به‌م پییه پوون و ناشکرایه که به‌رژه‌وه‌ندی و خوشبه‌ختی و کامه‌رانی مروفت په‌یوه‌ست و مه‌رجداره به‌هینانه‌دی واتای: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ سووره‌تی فاتحه . ۵

واته: ((خوایه: ته‌نھا هه‌ر تو ده‌په‌رستین، هه‌ر له تو ش داوای یارمه‌تی و پشتیوانی ده‌که‌ین، (له‌کارووباری دین و دونیاماندا، به‌تایبته له و کارووباران‌ه‌دا به‌تو نه‌بیت، به‌که‌سی تر له بنده‌کانته ناکریت)).

= چونکه به‌ندایه‌تی کردنی پاک و بی‌گه‌ردی په‌روه‌ردگار مه‌به‌ست و داخوازی دروستکه‌ری جنوکه و مروفته .

= وه یارمه‌تی دهر و هاوکاری که‌ری که‌سیکه که بو گه‌یشتن به ویست و خواستی، داوا له خوا ده‌کات.

یه‌که‌می: په‌یوه‌ندیداره به واتای نولووه‌ییه‌وه. وه دووه‌میش: په‌یوه‌ندیداره به واتای په‌بووبییه‌ته‌وه. چونکه "اله" نه‌وه‌یه که دلّه‌کان له پووی خوشویستن، مه‌یل و

ناره‌زوو گه‌وره‌یی، قه‌در گرتن و پزیزگرتن، خشوع، خوْ به که‌م زانین، ترس، داواکردن و پشت به‌ستن به‌خوداوه‌نده‌وه پوو ده‌که‌نه خواو خوشیان ده‌وئ.

به‌لام "رب" نه‌ویه که درووستکراوه‌که‌ی ده‌خولقیئنی، په‌روه‌ده و گه‌وره‌ی ده‌کات و پزینمونی ده‌کات بوْ خیر و چاکه و به‌رزه‌وه‌ندی و ناشته‌وایی، که واته هیچ نیلاهی جگه له‌خوایه‌ک و هیچ خودای "رب" شهرعی و پزیزگه پزیدراو نییه.

به‌همان شیوه که جگه له‌په‌روه‌ردگار ییه‌تی خوا "ربوبیة" هرچیت‌ه‌یه له‌بیّ هووده‌ترینی بیّ هووده‌و بیّ خوْکانه. جگه "الوهیة" خودا نه‌وانی تر له‌بیّه‌وده‌ترین و گومرا‌ترینه‌کانه.

__ نایه‌ته‌کانی یه‌کخوا په‌رستی (توحید):

په‌روه‌ردگاری مه‌زن له‌زۆدیک له‌نایه‌ته‌کانی قورئاندا (الوهیة و ربوبیة) ی له‌پال یه‌کتردا داناوه، به‌همان شیوه که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ﴾ سووره‌تی هود ۱۲۳.

واته: ((هر بوْ خوایه نه‌ینی و نادیاره‌کانی ئاسمانه‌کان و زه‌وی، هم‌وو کارو فه‌رمانیش هر بوْ لای نه‌و ده‌گه‌پزیته‌وه، ده‌ی که‌وابوو نه‌و به‌رسته و ته‌نها پشت به‌و به‌سته، هرگیز حوای په‌روه‌ردگارت بیّ ناگا نییه له‌وه‌ی که ئیوه ده‌یکه‌ن و نه‌نجامی ده‌ده‌ن)).

هه‌وره‌ها له‌سه‌ر زاری شوعه‌بیبیشه‌وه (سه‌لامی حوای له‌سه‌ر بیّت) ده‌فه‌رموویت: ﴿...وَمَا اُرِيْدُ اَنْ اُخَالِفِكُمْ اِلٰی مَا اَنْتُمْ عَنْهُ اِنْ اُرِيْدُ اِلَّا الْاِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِیْقِيْ اِلَّا بِاللّٰهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ اُنِیْبُ﴾ سووره‌تی هود ۸۸.

واته: ((شوعه‌یب وتی: منیش نامه‌ویت قه‌ده‌غه‌ی شتیکتان لی بکه‌م، که‌چی خوْم وه‌ک ئیوه نه‌که‌م (چی به‌ئیوه بگه‌یه‌نم خوْم له‌پیشدا نه‌نجامی ده‌ده‌م) من هیچم ناویت ته‌نها چاکسازی نه‌بیّت، به‌گویره‌ی توانام، پزیکه‌ستنی کارم به‌ده‌ستی که‌س نییه

به دهستی خوا نه بیّت، پشت و په نام هر به و به ستووه و هر بو لای نه ویش ده گه پیمه وه)).

هه وره ها ده فهرموویت: ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا﴾ سوورده تی فورقان ۵۸.

واته: ((تو نهی موحه ممد (صلی الله علیه وسلم) پشت ببه سته به و خواجه ی که هه میسه زیندوو و هه رگیز نامریت، به رده وام ته سبیحات و سوپاس و ستایشی بکه، نه ونده به سه بو نه و که به هه موو گونا و تاوانه کانی به نده کانی ناگایه و (هیچی لی په نهان نییه)).

هه روه ها ده فهرموویت: ﴿... قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابُ﴾ سوورده تی په عد ۳۰.

واته: ((نهی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) تو بلی: نه و په روه ردگاری منه و بیجگه له و خواجه کی تر نییه، من هر پشتم به و به ستووه، گه رانه وه شم هر بو لای نه وه)).

وه له سه زاری شوینکه و تووانی ئیبراهیمه وه (سه لامی خوای له سه ر بیّت) ده فهرموویت: ﴿... رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ سوورده تی مومته حینه: ۴.

واته: ((ئینجا ئیبراهیم (سه لامی خوای له سه ر بیّت) وتی: په روه ردگارا هر پشتمان به تو به ستووه و هر بو لای توش گه راوینه ته وه، سه ره نجامیش هر بو لای تو یه)).

(إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) و نه م جهوت نایه ته، ده رخه ری نه و دوو بنه ما کوکه ره وه یه بو یه کخوابه رستی (توحید)، که به بی هیئانه دی نه وانه هیچ مروشی تام و چیژی سه رکه وتن و سه ربه رزی دنیا و به خته وه ری و خوشبه ختی دواپوژ ناکات و ههستی پی ناکات.

تهوهري دووهم: خوش ويستنی دنيا و بينینی دواړوژ:

هوکارى دووهم که بهخته وهري و کامه رانی مروژ دهسته بهر دهکات، باوهړې و ئیمانہ بهم راستیبهی کهوا پهروهردگار بوونه وهرهکانی به هوئی په رستش، ناسین، پووتیکردن، خوشه ویستی و پیزگرتن و نیهت و نیاز پاکى بو خوئی دروست کردوه و خولقاندوونى. پهروهردگاری که دلّه کان به یادی ئه وه وه نارام دهگرن و نه فسه کان ئاسوده ده بن. (وهک چوّن پهروهردگار له م باره وه ده فهرموویت: = الا بذكر الله تطمئن القلوب = واته: به بیّ یادی خوا دلّه کان نارام ناگرن، وهرگپړی کورد).

وه به بینینی پهروهردگاره له دواړوژدا که، دلّه کان دهگنه ئه وپه پری شادومانی و که یف خوشی و پوشنایی و به ته وایى له بهخته وهري و به خشه کان به هره مه ند ده بن و له دواړوژیشدا خوای گه وړه هیچ به خشش و نعمه تیّ گه وړه تر و به رزتر له به خششی بینینی خوداوه ند و بیستنی که لام و گفتووگوکانی به بیّ واسیته و ناوجیکه ر، نابه خشیته ئه هلی سه عادهت و کامه رانی. له م دنیا یه شدا پهروهردگار هیچ شتیکی تری چاکتر و باشتر و خوشه ویستر و خوشبه ختر له ئیمان، تامه زوویی بینین و چه زکردن به نزيك که و تنه وه و تام و چپړی یاد و په رستنیان پیّ نابه خشیّ.

پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له نزا و پارانه وه یه کی دا که ئیمامی ئه حمده و نه سائی و ئیبن حه بان گپړاویانه ته وه فهرموویه تی: ((اللهم بعلمك الغيب وقدرتك على الخلق، أحيني ما علمت الحياة خيراً لي، وتوفني إذا كانت الوفاة خيراً لي وأسألك خشيتك في الغيب والشهادة، وأسألك كلمة الحق في الغضب والرضا وأسألك القصد في الفقر والغنى، وأسألك نعيماً لا ينفد، وأسألك قرة عين لا تنقطع، وأسألك الرضا بعد القضاء، وأسألك برد العيش بعد الموت، وأسألك الشوق الى لقائك، في غير ضراء مضرة ولا فنة مضلة، اللهم زينا بزينة الإيمان واجعلنا هداة مهتدين)).^{۶۳}

واته: ((په روه دگار!)) به هوی ناگایي و تواناییه ته وه به سر گه ردوون و دروستکراوه کانتدا تا ئه و کاته ی که ده زانی ژيان به که لک و قازانجی منه بمژینه، نه گه ر خیرم له مردنم دایه ئه و بممژینه. ! وه داوات لی نه که م که له کاتی توپه بوون و خوشحالی دا ته نیا وشه ی حق بخه ره سر زارم و. ! له کاتی ده وله مندی و هه ژاری دا میانه پو بم (وه له زیاده پویی و ناشوکری و نا سوپاسی دوره په ریزی بکه م و دور بکه ومه وه). په روه دگار! به خشش و نیعمه تیکی بی کوتام لیت ده وی و داوای خوشحالی و شادومانی و بهر چاو پوونیه کی بی کوتاشت لی ده که م و پازی بوون و ته سلیم بوون له داوای قهزا و قه دهرت لی داوا ده که م و دمه وی و داوای نارامی و ناسوده یی و داوای مردنیش لی ده که م. داوای نه وین و حهزی بینینت لی نه که م به بی هیچ جوړه سه ختی و گرفتیکی زیانده پو به بی تا قمیکی گومراکه ر. په روه دگار! به جوانی ئیمان بمانر اژینه ره وه و بمانخه ره زومره ی نه وانه ی که پینموونیت کردوون!!)).

پیغه مبهری نازیزی ئیسلامی (صلی الله علیه وسلم) له م نزا و پارانه وه پر به هایه دا داوای به رزترین و خوشه ویست ترین به خششی دنیا، واته حهز و تامه زوی بینینی خوداوه ند و چاکترین تام و چیژ و به خششی دواپوژ، واته بینینی خوداوه ند له په رستراوه که ی = که په روه دگار = ده کات.

له ویدا که گه وره یی شتیکي وه که نه مه مه رجاره به پاریزاو بوون له زیان و زهره رکهانی دنیا و به لا ناینیه کان، پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فهرموویت: ((جگه له زیان و زهره ر و بی به لا و گو به ندو خراپه یه کی گومراکه ر و سه رلیشیاو که ر)) و به هوی نه وه ی که گه وره یی و ته واوی مروژ له ناسین و په یره وی کردن له حهق و پینموونی کردنی خه لکانی تره وه بو نه وه، فه رموویه تی: ((په روه دگار! ئیغه بخه ره به نه وانه ی که پینموونیت کردوون!!)) وه به م ناراسته ی که، په زامه ندی و ته سلیم بوونی چاک و به که لک و به ده ست هیئانی نامانچ په زامه ندی و

پازی بوونی دواي پووداو قهزای نیلاهییه، نهک پیش نهوه، چونکه پیش چاره‌نووسی (قهزا) ویست و نیاز و برپاردان به پازی بوون و په‌زامه‌ندییه‌وه له‌دواي پوودانه‌که نیتر جیگه‌یه‌ک نامینیتته‌وه بو ویست و نیاز و نه‌زموون و تاقیکردنه‌وه له‌ویوه ده‌ست پی ده‌کات، له‌به‌ر نهوه پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پازی بوون و په‌زامه‌ندی و ته‌سلیم بوونی خوئی له‌دواي پوودانی قهزا و قه‌ده‌ری په‌روه‌ردگار داواي کردوه.

چونکه سه‌باره‌ت به پرکیشی و توانایی، دوو مه‌سه‌له ترح کراوه:

یه‌که‌م: داواکردن پیش پوودان.

دووه‌م: ته‌سلیم بوون و پازی بوون له‌دواي پوودان.

کو‌کردنه‌وه‌ی نیوان نه‌م دوو نیشانه‌یه به‌خته‌وه‌ری و خوشبه‌ختی مروّقه. به‌همان شیوه که له مسند و... له پیغه‌مبه‌ری خواوه (صلی الله علیه وسلم) هاتوه‌که: ((ان من سعادة ابن آدم استخارة الله ورضاه بما قضی الله وان شقاوة ابن آدم ترك استخارة الله وسخطه بما قضی الله)).^{۶۴}

بوئی ترس له په‌روه‌ردگار بناغه و نه‌ساسی ته‌واوی خیر و چاکه و به‌رژه‌وه‌ندییه له‌دونیا و دواپوژیشدا، پیغه‌مبه‌ری نازیزو خوشه‌ویست = موحه‌مه‌د = (صلی الله علیه وسلم) له یه‌زدانی داواکردوه، که‌وا ترس و خه‌وفی خوئی بخاته دلّیه‌وه هم له‌کاتی دیار و ناشکرادا و همیش له‌کاتی نهینیی و نادیاریدا ترسی خودای له‌دلدا بی.

وه به‌م جوړه‌ی که زوړیک له خه‌لکی له باروودوخیکی ویستراو و جیتی په‌زامه‌ندی باس له حق ده‌کن، به‌لام هرکاتی که‌وا نه‌و باروودوچه گوژدرا و به‌دلّی نه‌وان نه‌بوو بییته هوئی تووړه‌یی و نارپه‌ه‌تی نه‌وان، پوو ده‌که‌نه شتی ناحه‌ق و بی به‌هاو هیچ و پووچ.

هه‌ندی جاریش باروودوخی ویستراو و ناره‌زوو کراویش هانیان ده‌دات به‌ره و ناحه‌قی و نارپه‌وایی بوون، پیغه‌مبه‌ری نازیز (صلی الله علیه وسلم) له په‌روه‌ردگاری

داوا کردوه که هاوکاری و ئاریکاری بکات که وا بتوانی له کاتی تووپه بوون و له کاتی رازی بوونیشدا باس له حهق بکات.

له بهر ئه مه یه که وا هه ندی له پیشینان (پابردوه کان) و توویانه: ((له وانه مه بن که ئه گهر له باروودۆخیکی ویستراو و دلکراوه و په زامه ندی دا جیگیر بوون پوو ده که نه ناحهقی و خراپه کاری و هه ر کاتیکیش له باروودۆخیکی نه خوازراو و ناخوشدا جیگیر بوون، تووپه یی و نیگه رانی هانیان ده دات به ره و ناحهقی و هیچ و پووچی و ناپه وایی)).

به و پێیه که وا ده وله مه ندی و هه ژاری هه ردوکیان هوکاری تاقیکردنه وه و هه لسه نگاندن و په روه ردگار (جل جلاله) به هوپانه وه به نده کانی هه لده سه نگینی و تاقیان ده کاته وه. له کاتی بی نیازیدا دهستی کراوه یه و له کاتی نه بوونی و نیازمه ندیشدا دهستی ده نووقینی، بوپه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) داوای له خوا کردوه که له هه ردوو حاله ته کاندا (بی نیازی و نیازمه ندی) له زیاده روپی، لادان و نا سوپاسی و نا ئومیدی بیپاریزی و هاوکاری و ئاریکاری بکات بو میانروپی و ده ست پێوه گرتن.

له بهر ئه وه یه که به خششه کان دوو جوړن:

یه که م: به خششه جهسته یی و مادییه کان.

دووه م: به خششه روچی و مه عنه و بییه کان.

به هره مه ند بوون له به خششه روچییه کان ده بیته هوئی به خته وه ری و کامه رانی و سه ره رزی و ته وای و کامل بوون، ئه وه ش په یوه سته به به رده و امییه وه، بوپه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هه ردوکیانی له په روه ردگار داوا کردوه و فه رموویه تی: ((په روه ردگارا! داوای به خششیکی هه میشه یی و به رده وام و شادمانی و که یف خویشیه کی بی کوژات لی ده که م)).

له بهر ئه مه یه که دوو جوړ جوانی و خو پازاندنه وه بوونی هه یه:

یه که م: یه کیکیان جوانی و خو پازاندنه وهی ماددی وجههستی.

دووه م: نهوی تریان جوانی و خو پازاندنه وهی دلی و مه عنهوی.

پازاندنه وه و جوانی دل گرنکتر و به بایه خ تره و هه رکاتی نه و جوانی و خو پازاندنه وهیهی بو دهسته بهر بکری، جوانی پووالهت به باشترین شیوه دهسته بهر ده بی و دینه دی. پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ههردوو جوانیه دیار و نادیاره کانی له په روره دگار داوا کردوه و فهرموویه تی: ((په روره دگارا! به جوانی ئیمان بمانپازینه ره وه!!)).

به و پییهی که ژیان له م دنیا پر له نارپه حتی و زه حمت و مهینه ته دا به دلی هیچ کهس نییه و بو که سیش نییه، سهراپای هه نه زییهت و نازاری دیار و نادیاره. داوای له خوا کردوه: که له ئاسودهیی و نارامی و کامه رانی پاش مردن به هره مهندی بکات. مه به ست نه وهیه که پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) له و نزاو پارانه وهیدا داوای ته وای پاکیه کانی دنیا و دواپوژی له په روره دگار کردوه.

__ نایا یه کخوا په رستی رپووییه ت به سه؟

نیازو پیویستی مروقه کان به ناسینی په روره دگارییه تی په روره دگارو په ره ستنی، وه کو پیویستی و نیازانه، به خولقاندن و پوژی و بزژیوی دان و ته ندروستی و شاردنه وه و داپوشینی نه پنییه کان و هتورکردنه وهی نیگه رانییه کانی نه وان له ریگهی په روره دگاره وه.

نیازو پیویستی مروقه کان به ئولوهییهت، خوشه ویستی و به ندایه تی کردنی خوا به راستی له سه رووی نه و کاروباران ه شه وهیه. چونکه ئامانج له دروست کردنی نه وان و خیر، به رژه وهندی، تام و چیژ، به خته وهری و بزگار بوونیان له پال نه و به ندایه تی کردن و خوش ویستنه ی په روره دگاردا جیگیره و بوونی هیه.

له بهر نه وهیه که "لا اله الا الله" بناغه و بنه مای ته وای خیر و چاکه کان و کوله کهی سه ریه رزی دنیاو به خته وهری و کامه رانی دوا پوژه.

به لام هم موسلمان و هميش بيّ باوهر دان به يه كخوابه رستي ره بووييه تدا
 ده نيّت و ويژه ران و زانايان له په رتووكه كانياندا دانيان پيداناوه، به لام هم دان پيدانان
 نه ك نه وهی كه وا بوّ نه وان بهس نييه، به لكو به به لگه و بيانوييه كي دژ به نه وان له
 قه لام ده دري و ديته نه ژمار. راستي و حه قيقه تيّ كه په روه ردگار (جلّ جلاله) چه ندين
 جار له قورئاني پيروژدا باسي فه رمووه: به م پييه و له سهر هم نه ساس و
 بناغيه، نه وه حه ق و مافي په روه ردگار به سهر به نده كاننييه وه كه وا ته نيا نه و
 به رستن و په يره وي و گوپرايه لي ته نيا له و بكن و له په رستش و يارمه تي داندا
 كه سي يا خود شتي نه كه هاوبه ش و شه ريكي خوداوه ند. به همان شيوه كه له
 فه رمووده يه كي صه حيدا له موعازي كوپي جه به له وه (خوای لي پازي بيّت) هاتووه كه
 پيغه مبه ري خوا (صلي الله عليه وسلم) پيي فه رمووه: ((ده زاني حه ق و مافي
 په روه ردگار چييه به سهر به نده كاننييه وه؟))

وتم: خواو پيغه مبه ره كه ي باشت ده زانن!

فه رمووي: ((حه ق و مافي په روه ردگار به سهر مروّفه كانه وه نه مه يه كه ته نيا نه و
 به رستن و كه سي يا خود شتي نه كه نه هاوبه ش و شه ريكي!)).

دواتر فه رمووي: ((ده زاني حه ق و مافي نه و كه سانه ي كه ته نيا په روه ردگار
 ده په رستن به سهر په روه ردگار وه چييه؟)).

وتم: خواو پيغه مبه ره كه ي باشت ده زانن!

فه رمووي: ((حه ق و مافي نه مان نه وه يه كه په روه ردگار (جلّ جلاله) سزايان
 نه دات)).^{۶۵}

له بهر نه وه يه كه په روه ردگاري مه زن و به توانا به راستي به نده يه كخوابه رسته كاني
 خوش ده وي و له توپه كردن و په شيمان بوونه وه يان شادومان و كه يفخوشه. نه مه

گه وره ترين و به رزترين تام و چيژ و خوشبختي و کامه رانييه که مروڤه به خوابه رسته کان لئي به هر مه مند ده بن. چونکه که سي له نيو ته و اوي بوونه و هر و کائيناته کاندا هيچ شت و هيچ که سي نادوژيته وه که به ياد کردني، دلي پي نارام بگري جگه له په روه ردگار نه بي و به هوئي خوش ويستن و هاوده مي له که ليدا هه ست به خوشي بکات و خير و چاکه و خوشبختي له پروکردنه نه و بزاني. (وهک چون په روه ردگار له قورثاني پيروژدا فه رموويه تي: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ يَكُونُوا يَدِيًّا وَلَا يَصِحُّ عَلَيْهِمْ سُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَلَا حِينَ تُمْرُونَ ۚ لَمَلِكٌ مَّا يَتَذَكَّرُ لَكُمْ ۚ سَتَلِدُونَ ۚ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ واته: دله کان ته نيا به يادي خوا نارام ده گرن. وهرگي پي کورد).

هه رکه سي جگه له په روه ردگار که سي کي تر بيه رستي، جوړي له خوشي و به رژه و هندی ده ست ده که وي، خراپه و زهره رو زيان و چاره ره شي نه و چند به رامبه ره و کاره که ي وهک خواردني چيشتي کي به تام و خوش به لام زه هراوي وايه! به هه مان شيوه که نه گه ره له ناسمانه کان و زه ويدا جگه له په روه ردگار خودا که لي کي تر هه بووايه ن، پيک و پيکي و به پيوه بردنيان تيک ده چوو:

خوای گه وره ده فه رموويت: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا...﴾ نه نيا ۲۲.

واته: ((نه گه ره له هه ردووکياندا (له ناسمان و زه ويدا) چند خوابه کي تر هه بووايه غه يري (الله) نه وه کاول و ويران ده بوون و تيک ده چوون به سه ر به کدا!)).

دلش وهک ناسمانه کان و زه وي وايه، نه گه ره جگه له په روه ردگار، په رستراو و خوشه ويستي کي تري تيذا جيگير بي و ناماده بييت، تووشي له ناو چوون و نه خوشي و کلولي و ويران بوون ده بييت و ته نيا کاتيک چاره سه ر ده کري که نه و خوشه ويست و په رستراوه له دلي خويدا ده ربکات و خوشه ويست و ياري نه و ته نيا په روه ردگاري زاناو کار به جي و ته و اوي هيو و داواکردن و پارانه وه، پشت به ستن و پروتيکردني به ره و خوا بييت و به س!.

تِه وِهری سِییهَم: نِیازو پِیویستی مروؤْ به پِه رستی پِه روهردگار:

هوکاری سِییهَم بو دابین و دهسته بهر کردنی بهخته وِهری مروؤْ، ناسینی ئەم حەقیقەت و راستییەه که نیازو پِیویستی مروؤْ به پِه روهردگار (جَلّ جلاله) ئەمەیه که، تەنیا ئەو بپه رستی و له په رستش و به ندایەتی کردندا هیچ کەس و هیچ شتی نە کاتە شەریک و هاو هەلی خودا. چونکه هیچ کەس و هیچ شتی هاوشیوهی پِه روهردگار (جَلّ جلاله) نییه و نابیی و ناشیی.

ئەم نیازو پِیویستییهی مروؤْ له هەندی پوهوه وه ک نیازی ئەو به خواردن، خواردنەوه و هەناسەدان وایه و تەنیا به وانه دە چوینری و دە شو بهی، ئەگەرچی جیاوازییه کی زۆر له نیوانیادا هەیه.

بهخته وِهری و کامەرانی و بهرژه وِهندی راستە قینهی مروؤْ و چاکسازی دل و پوچ له پال ناسینی ئولوهییە تدایه، پِه روهردگار و ئیلامی که جگه له و هیچ په رستراو یارمەتی دەر و خوشە ویست و یاریکی راستە قینه بوونی نییه و شرعییه تی نییه.

پِه روهردگاری که دلەکان تەنیا به یادی ئەو ئارام دەگرن و به ناسین و خوشە ویستی ئەو و وابەسته بوون پییه وه ئاسووده دەبن.

خودا وِهندی که ئەهلی یه کخوایه رستی و ناسین که متهرخەمی ناکن له پیناو به دەست هینانی په زامەندی ئەودا له دنیا دا و بینین و گەیشتن پیی له دوا پوژدا.

پِه روهردگاری که هیچ خیرو بهرژه وِهندی جگه له یه کخوایه رستی، خوش ویستن، په رستش و ئومید و هیوا و ترس له ئەو ئەگەری نییه و شیوا نییه.

ئەگەر بهرژه وِهندی و خوشی گەلی جگه له لایەنی خودا وِهنده وه له لایکیتره وه دەسته به ریش بیت و به دەست بیت، زۆر که م، پووالەتی و نا به رده وامه، له جوژی بو جوژیکی تر و له کەسی بو که سیکي تر ده گوازیته وه و له باروودوخیکیدا پیی دلخوش و کەیف خوش دەبن و له دوخیکی تریشدا نیگه ران دەبن و له زۆر بهی بواره کاندان ئەو به خشش و خوشییە دەبیتە خراپترین زه ره روزیان و ناپه حەتی.

به لَام له هِيچ ئان و ساتيک و له هِيچ باروودۆخیکدا مروؤف، له پهرستش و خوش ويستنی پهروهردگار بئ نياز نيبه و ياد و ستايش کردنی ئه و خوشترين و چاکترين خواردن و هوئی به هيزی دلّ و پايه داری و بهره وامي ئيمان و ويست و ئيراده ی ئه وه و به شايه تی قورئان و سوننه ت و دلّ و فيتره ت، ئه وه ته نيا ئه هلی ئيمانن که له م جوړه به خشش و خوشبه ختیه به هره مه ند ده بن.

__ په رستش کاریکی قورس نيبه :

به و جوړه ی که خاوه ن پشکه که مه کانی زانست و عيرفان و بئ به شان له به خت و پشکی چاکه و چاکه کاری ده لئین: په ره ستش و ياد و سوپاسگوزاری پهروهردگار کولئیکی قورس و کاریکی سهخت و سه خله ته، به هِيچ جوړی دروست نيبه .
 __ هه نديکی تریش ده لئین: په رستش و زیکرو يادکردنی پهروهردگار ته نيا له بوّ تاقیکردنه وه و هه لسه نگاندنه و به س.

__ يا ته نيا له پیناو به ده ست هینانی پادا شته له دواپوژ و پئويستیه کانی ژياندا.
 __ يا په ره ستش ته نيا له پیناو خوّ پاراستن و چاک کردنی نه فسی ئاده ميه، تاوه کو له پله ی ئازه لیبه وه بگوازرتته وه بوّ مه نزله ت و شوینگه ی مروؤف.
 ئه م قسانه قسه ی مایه پووچان و ئه وانان، که به هره ی که میان بر دووه له ناسینی پهروهردگاری به به زه بی و ئه وانه ی که بئ به ش بوون له تام کردنی خوشی راستی ئيمان و ئه وانه شی که به پاشماوه ی بیرو بوچوون و زهینی خه لگانی تر که یفخووش و شادومانن.

به لَام له راستی دا په کخواپه رستی و په رستنی خودای تاک و ته نيا و ستايش کردنی خاوه نی به خششی سروشت و چوئيبه ت وه ک تام و چيژ، به خته وه ری، پئینموونی و به سیره ت وایه . گه و ره ترين هوکاري ئاسوده یی پوچ و دلّ و خوشه ويست ترين و پايه به رز ترين به خششیکه، ئه وانه ی که شياو گونجاون لئی به هره مه ند بوون.
 ده بی له م پیناوه دا (پيگه به دا) داوای يارمه تی و هاوکاری له خدا بکه ين و پشت به ئه و ببه ستين.

نامانج له پهرستنې خوا به پله‌ی په‌که‌م هینانه کایه‌ی زه‌حمه‌ت و نارپه‌حه‌تی و پهریشانی نیبه و نه‌گه‌ر توژی پهنج و نازار له پهرستشدا ه‌بی، شتیکی لاه‌کیبه و نامرازیکی پیویست بوو‌ته هوکاري، چونکه ه‌ول و تیکوشان و به‌رگه‌ گرتنی نه‌زیبه‌ت و نازار به‌شیکن له نامرازه‌کانی نه‌م جموجووله‌یه.

— پهرستن هوکاري سه‌لامه‌تی، گه‌وره‌یی و خوشبه‌ختی:

فهرمانه‌کانی په‌روه‌دگاري مه‌زن و نه‌و نرك و واجیباتانه‌ی که پیویستی کردون به‌سه‌ر به‌نده‌کانیبه‌وه و نه‌و برپاره‌ نایینیانه‌ی که له سه‌ر نه‌وانی برپار داوه، ه‌موویان ه‌وین و پایه و بناخه‌ی به‌خته‌وه‌ری و ناسووده‌یی دل و پوحن و ته‌نیا له‌م ریگه‌وه‌یه که وا له دونیاو دواپوژدا ریگه‌ی که‌مال و گه‌شه‌کردنی خو‌ی ده‌گریته به‌ر. به‌راستی ه‌یچ جوړه‌ که‌یفخو‌شی و شادومانی و تام و چیژ و به‌هره‌مند بوون له به‌خششه‌کان جگه‌ له ه‌نگاو هاویشتن و ه‌نگاو نان له‌م ریگه‌یه‌دا گونجاو و شیاو نیبه.

به‌ه‌مان شیوه‌ که په‌روه‌دگاري مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّلُوبِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ یونس ۵۷.

واته: ((نه‌ی خه‌لکینه! به‌راستی ئیوه ناموژگاریبه‌کی گه‌وره و گرنگان له لایه‌ن په‌روه‌دگارانه‌وه بو‌هاتووه که (قورئانه)، شیفاو چاره‌سه‌ریشه بو‌نه‌خو‌شی دل و ده‌روونه‌کان و پ‌ی نیشاندهر و په‌حمه‌تیشه بو‌نیمانداران)).

نه‌بوو سه‌عیدی خودری ده‌فه‌رموویت: ((گه‌وره‌یی و مه‌زنی په‌روه‌دگار، واته: قورئان و میهره‌بان و دلوقانیشی نه‌مه‌یه که ئیوه‌ی کردووه‌ته نه‌هل و شوینکه‌وته‌ی قورئان)).

ه‌لالی کورپی یساف ده‌ل‌یت: ((نه‌و ئیسلامه‌ی که خوداوه‌ند ئیوه‌ی پ‌ی پ‌ینموونی کردووه و قورئانی که ئیوه‌ی ف‌یر کردووه، نرخ و به‌های له ته‌واوی مال و سه‌روه‌ت و زیږ و زیوی دنیا زو‌تر و فراوانتره)).

ه‌ندی له پیشینان وتوویانه: ((مه‌زنی و گه‌وره‌یی خوداوه‌ند قورئان و میهره‌بانی و دلوقانیشی ئیسلامه)).

به لَام دَوای لِيَكُوْلِيْنَه و به دَواد اچوون و توِيْزِيْنَه و ده گه ينه نُه م نه نجامه كه هم له قورئاندا و هميش له نيسلامدا ههردوو سيفه تي گه وره يي و ميهره باني و دلوقاني بوونيان هه يه، مه زني و دلوقانيه ك كه په روه ردگار به هويانه وه چاكي له كه ل پيغه مبه ره كه ي دا كردووه و منه تباري كردووه و فرمويه تي: ﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ...﴾ شورا ۵۲.

واته: ((نه ي موحه ممه د (صلي الله عليه وسلم) نا به و شيوه يه ي كه وتمان نيمه قورئانمان بو ره وانه كرديت له لايه ن خو مانه وه (كه زيان به خشه به پوچ و گيان و عه قل)، تو نه تده زاني قورئان چييه و نيمان چييه)).

خوداوه ند به هوي په رتوك و نيمانه وه يه كه، گه وره يي و پله و پايه ي به هه ندي به خشيوه و هه نديكي تري به هوي پشت تي كردن ليمان و پشت گوي خستنيان تووشي سه ر ليشيواي كه ساسي كردووه.

— وه لامدانه وي پرسيارى:

نه گه ر كه سي بپرسی و پرسيار بكات، كه واته بوچي قورئاني پيرو ز فرمانه كاني په روره دگاري وه ك نهر ك و پووليتان ناو بردووه و باسي كردوون: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا...﴾ به قه ره ۲۸۶.

واته: ((خو اي گه وره نهر ك ناخاته سه ر هيچ كه سيك مه گه ر به قه ده ر توانايي و ليها تووي خو ي نه بيت)).

﴿...لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا...﴾ نه نعام ۱۵۲.

واته: ((جا نيمه داخو ازي له كه س ناكه ين مه گه ر به گو يره ي تواناي خو ي نه بيت)). له وه لامدا ده بي بوتري: به هه مان شيوه كه له پوواله ت و ناوه وه ي نُه م دوو ثايه ته دا دياره، نه په روه ردگار پووليتان (تكليف) و مه ينه ت و نازاري نايين و فرمانه كاني په دكردووه ته وه به لكو نه واني به پوچ، پووناي، چاره سه ر، پينمووني، به خشش و ميهره باني و زيانكي پر له خوشبه ختي و په ند و ناموزگاري و هند... ناو بردووه.

تِه وهری چوارهم: خوشی بینینی په روهردگار له دواړوژدا:

__ گه وره ترین خوشی و به خشخ

لایه نی چوارهم سه باره ت به خوشبهختی و کامه رانی مروځ، که گه وره ترین و به نرخ ترین به خششه له دواړوژدا، بینینی پووی پیروژ و پازاوه ی په روهردگار و گوځگرتنه له قسه و فهرمووده کانی خوداوه ند.

به هه مان شیوه که له سه حیجی موسلیمدا هاتووه: ((إذا ادخل اهل الجنة نادى مناد: يا أهل الجنة، إن لكم عند الله موعدا يريد أن ينجزكموه، فيقولون: ما هو؟ ألم يبيض وجوهنا ويثقل موازيننا ويدخلنا الجنة ويحمرنا من النار؟ قال: فيكشف الحجاب فينظرون اليه، فما اعطاهم شيئا احب اليهم من النظر اليه)).^{۶۶}

واته: ((هرکاتی به هه شتیبه کان چوونه ناو به هه شته وه، هاوارکه ریّ هاوار ده کات و ده لئ: نه ی نه هلی به هه شت، په روهردگار به لئینیکی پیدابوون و ئیسته ش ده یه وی جئ به جئ بکات.

به هه شتیبه کان ده لئین: نه م به لئینه کامه یه.؟ مه گه ر ئیمه ی پوو سپی و سه رفراز نه کردووه و نه اندازه و کیشی کرده وه کانی قورس نه کردوون و نه یخستووینه ته ناو به هه شته وه و دووری خستووینه ته وه له دوزخ؟! نه و هاوارکه ره ده لئ: په روهردگار پیگرو له مپه ره کان ده خاته لاه تاوه کو ئیوه ببینن!.

خوداوه ند (جلّ جلاله) هیچ به خششی گه وره تر و خوشتر له ته ماشاگردنی پووی پاک و پیروزی خو ی به نه وانی نه به خشيوه)).

وه له فهرمووده یه کی ترده هاتووه: ((فلا يلتفتون الى شيء من النعيم ماداموا ينظرون اليه)).^{۶۷}

۶۶ اخرجه مسلم (۱۸۱).

۶۷ اخرجه ابن ماجه برقم (۱۸۴)، وضعفه الالبانی.

واته: ((تا ئه و کاته ی که چاویان به پهروهردگار ده که وی، پوو ناکه نه هیچ یه کی له به خششه کان)).

پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ئه م بابه ته ی باس کردووه که، به هه شتییه کان له کاتی به خوداری و به هره مه ند بوونیان له به خششه کان و خوشییه کانی به هه شت که پهروهردگار له و په پی که مالی و ته و او بییه وه ئه وانی لی به هره مه ند کردووه، هیچ کامی له وانه به ئه ندازه ی سهیر کردن و ته ماشا کردنی پووی پیروژ و پاکی و بی هاوتای خوداوه ند تام و چیژ وه رناگرن. چونکه گه وره بی و تام و چیژی که به بینینی پهروهردگار ههستی پی ده که ن تام و چیژیکی پوخی و مه عنه و بییه و به هیچ جوژی له گه ل تام و چیژ و خوشی خواردن و خواردنه وه و بوون له گه ل خوژییه کانی به هه شتدا شایه نی به راورد و هه لسه نگان دن نییه.

له بهر ئه وه یه که پهروهردگار له باره ی بی باوه پانه وه ده فه رموویت: ﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُورُونَ﴾ (۱۵) **﴿ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ﴾** موته ففین ۱۵ - ۱۶.

واته: ((نه خیر، پزگار بوونیان نییه، چونکه به راستی ئه و پوژ به ربه ست هه یه له نیوان تاوانباران و پهروهردگاریاندا و بی به ش دهن له بینینی ئه و زاته. له وه و دوا بیگومان ده خریته ناو ناگری دوژه خه وه!!)).

پهروهردگار ئه وانی تووشی هه ر دوو جوژه کانی سزا کردووه، سزا له نیوان ناگری دوژه خدا و سزای بی به ش بوون له بینینی خوی گه وره، به هه مان شیوه که ئه هلی یه کخوابه رستی، ئیمان، کرده وه ی چاکه و پیاوچاکان و پاریزکاری، که ئه ولیا و پیاوچاکان و دوستانی ئه ون، له هه ردوو به خششی (به هه شت و بینین) به هره مه ندی کردوون.

پهروهردگاری مه زن و به ده سه لات ئه و چوار جوژه ی - ئه هلی یه کخوابه رستی، ئیمان، چاکه کاران و پاریزگاران، وه رگی پی کورد - له سوورته ی موته ففیندا باسکردووه و له باره ی پیاوچاکان و سالحانه وه ده فه رموویت: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ (۲۲) **﴿عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ﴾** موته ففین ۲۲ - ۲۳.

واته: ((به راستی چاکان، خواناسان له ناو نازو نیعمه تدا ژبانی خوشی و شادی دهنه سه ر، له سه ر کورسی و قه نه فه پازاوه کان ته ماشای ده ورووبه ری خویان ده که ن

(سهرنجی دیمه‌نی جوان و باخات و باخچه و گول و گولزار و تافگه و پوویار و ناز و نیعمه‌ته نه‌برپاوه و بی‌شومارمان ده‌دهن)).

که‌سانی که ده‌لَین: مه‌به‌ست له‌وه‌ی که سه‌یر ده‌که‌ن و ته‌ماشای ده‌که‌ن، ته‌ماشای سزای دوزمنان، یاخود کوْشک و ته‌لار و باخه‌کانی خوْیان، یا سه‌یری یه‌کتر ده‌که‌ن، له‌ واتای ئایه‌ته‌که دور که‌وتوونه‌ته‌وه و نه‌یانیپیکاوه، چونکه مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه که ئه‌وان ته‌ماشای پووی جوان و پیروزی په‌روه‌ردگار ده‌که‌ن.

به‌پیچه‌وانه‌ی ئه‌و بی‌ باوه‌پانه‌ی که له‌ بینینی په‌روه‌ردگاریان بی‌ به‌ش ده‌بن، خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّخُجُونَ﴾ (۱۵) ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿موته‌فین ۱۵ - ۱۶.﴾

واته: ((نه‌خیر، پزگار بوونیان نییه، چونکه به‌راستی ئه‌و پوژده به‌ریه‌ست هه‌یه له‌ نیوان تاوانباران و په‌روه‌ردگاریاندا و بی‌ به‌ش ده‌بن له‌ بینینی ئه‌و زاته. له‌وه‌و دوا بیگومان ده‌خرینه ناو ئاگری دوزه‌خه‌وه!!)).

سه‌بارت به‌وه‌ی که‌وا چوْن په‌روه‌ردگاری مه‌زن قسه و وته‌کانی بی‌ باوه‌پانی له‌ باره‌ی دوزمنه‌کانیانه‌وه له‌ دنیادا - واته ئه‌هلی ئیمان - و گالته پی‌ کردنیان له‌ دواپوژدا به‌پیچه‌وانه‌وه هه‌لده‌سه‌نگینی، له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که‌وا هه‌رکاتی بی‌ باوه‌په‌کان له‌ دنیادا باوه‌پداره‌کانیان ببینیایه و چاویان پییان بکه‌وتایه گالته‌یان پی‌ ده‌کردن. (واته بی‌ باوه‌په‌کان له‌ کاتی بینینی باوه‌پداره‌کاندا ده‌ستیان ده‌کرد به‌ گالته و گه‌پ کردن پییان و ئیسته‌ش په‌روه‌ردگار تو‌له‌یان لی‌ ده‌سینیتته‌وه. وه‌رگیزی کورد).

خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُونَ﴾ موته‌فین ۳۲.

واته: ((کاتیکیش ئیمانداران ده‌بیننه‌وه، ده‌لَین: به‌راستی ئه‌وانه گومپان و له‌ ریگه‌ی باو و باپیران لایانداوه!!)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ﴾ موته‌فین ۳۴.

واته: ((ئه‌مپو ئیتر نوره‌ی ئیماندارانه، جا ئه‌مپو ئه‌وانه‌ی باوه‌پدار بوون به‌ کافران

پی‌ ده‌که‌ن)).

دواتر ده‌فهرمویت: ﴿عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ﴾ موته‌فین ۳۵.

واته: ((له‌سهر کورسی و قه‌نه‌فه رازاوه‌کان تماشاشا ده‌کن، دۆزه‌خیه‌کان ده‌بینن)).

په‌روه‌ردگار به‌شیوه‌یه‌کی په‌ها باسی له‌تماشاکردن و سه‌یرکردنی ئه‌وانی کردووه و ئه‌وی به‌تماشاکردنیکه سنووردار باس نه‌فه‌رمووه، چونکه گه‌وره‌ترین و خوشترین خوشی، خوشی و حه‌زی بینینی پووی پاک و بیگه‌رد و پیروزی خوداوه‌نده (جل جلاله)، ئه‌مه گه‌وره‌ترین پله‌ی به‌خشش و خوشبه‌ختیه و په‌روه‌ردگار به‌وه پووبه‌پووی خو‌ه‌لکیشان و بی‌باوه‌پان ده‌بیته‌وه.

﴿إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُونَ﴾ موته‌فین ۳۲.

واته: ((به‌پاستی ئه‌وانه گومپان و له‌په‌گی باو و باپیران لاینداوه!)).

بی‌گومان، مه‌به‌ست له‌م دوو بینین و تماشاشا کردنه، بو‌پووی پیروزی په‌روه‌ردگاره، یا به‌شیوه‌یه‌کی تاییه‌ت یاخود به‌شیوه‌یه‌کی گشتی و په‌ها، هه‌رکه‌سی که بیر له‌په‌کهاته‌ی ئایه‌ته‌که بکاته‌وه تی‌ده‌گات و حالی ده‌بیته‌که ئه‌و دووانه به‌شیوه‌یه‌کی تاییه‌ت یاخود گشتی ده‌رخه‌ر و خسته‌نه‌پووی واتابه‌ک نین جگه له‌مه.

— خوشی بینین، شونه‌ما و شونه‌هاتی ناسین:

به‌هه‌مان شیوه‌که هیچ تام و چیژ و خوشی و به‌خششی له‌به‌ه‌شتدا له‌گه‌ل خوشی و به‌خششی بینینی په‌روه‌ردگار (جل جلاله) شایه‌نی به‌راورد و هه‌سه‌نگاندن نییه، له‌دو‌نیاشدا هیچ به‌خشش و خوشیی له‌گه‌ل ناسین و زیکر و یادکردن و په‌رستن و تامه‌زویی بینینی ئه‌و ناتوانی شایه‌نی به‌راورد کردن و هه‌سه‌نگاندن بیته.

ته‌نانه‌ت خوشی بینینی په‌روه‌ردگار شوینکه‌وته‌ی ناسین و خوشه‌ویستی ئه‌هلی ئیمان و یه‌کخواپه‌رستییه، چونکه تام و چیژ شونه‌ما و ئه‌نجامی شعور و هه‌ست کردنه به‌خوشه‌ویستی، به‌ئه‌ندازه‌ی ناسینی ئه‌ویندار (عاشق) له‌باره‌ی دلداره‌که‌یه‌وه (معشوق) زیاتر بیته، زیاتر خوشی ده‌ویته و به‌هاوده‌می کردن له‌گه‌لیدا و به‌یاد و بیرکردنی زیاتر هه‌ست به‌خوشی ده‌کات و تام و چیژی لی‌وه‌رده‌گری.

ته وهری پینجه م: رۆزی و سه رکه وتن و ویستی په روهردگار:

یه کیکی تر له و بابه تانه ی که په یوه ندی به خوشبهختی مروځه وه هیه نه وه یه که، قازانچ و زهره ری پاسته قینه و به خشین و وهرگرتن، ته گبیر و گومپایی، تیشکان و سه رکه وتن، به رزی و نزمی، سه رشوپی و سه ربه رزی، له خزمهت هیچ یه کی له درووستکراوه کانی په روهردگاردا نییه و خوداوه ند خوئی به ته نیا له هیز و توانا و ویستی ته واوی نه وانه به رخوردار و به هره مه نده و فه رمانږه وا و خاوه نی ته واوی کارووبار و شته کان ته نیا نه وه.

په روهردگاری مه زن و به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ فاتر ۲.

واته: ((هر کاتیک خوا ده روزه ی په حمهت و به خششی خوئی له خه لکی بکاته وه، نه وه هیچ کهس و هیچ شتیک ناتوانیت به ری بگریت، هر کاتیکیش ده روزه ی په حمهتی بگریته وه و دای بخات، کهس ناتوانیت له دوا ی گرتنه وه ی خوا بیجگه له خوئی بیکاته وه، هر خویشی بالاده ست و دانایه)).

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ یونس ۱۰۶.

واته: ((هاناو هاواریش نه به یت بو که سیک یان شتیک له جیاتی خوا، که نه قازانجت پی ده گه یه نیت نه زیان (چونکه قازانچ و زیان هر به ده ست خواجه)، خو نه گه ر کاری وا نه نجام بده یت، نه وه به راستی تو له سته مکارانیت!)).

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ ثالی عیمران ۱۶۰.

واته: ((نه گه ر خوا سه رکه وتنن پی ببه خشیت نه وه هیچ کهس ناتوانیت سه رکه ویت به سه رتاندا، خو نه گه ر پشتتان به ر بدات، نه وه کی هیه دوا ی نه و کومه کتان بکات و سه رتان بخات، ده با نه وانه ی ئیماندارن هر پشت به خوا ببه ستن)).

هروه‌ها ده‌فهرموویت: ﴿اتَّخِذْ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَّا تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُون﴾ یاسین ۲۳.

واته: ((نایا ره‌وایه له جیاتی خوا چهند په‌رستراویکی تر بو خوم بریار بدهم که هیچیان به‌دهست نییه خو نه‌گر خوی میهره‌بان بیه‌ویت تووشی ناخوشییه‌کم بکات، تکاو پارانه‌وهی ئه و په‌رستراوانه هیچ سوودی‌کم پی ناگه‌ی‌هنن و فریام ناکه‌ون و پزگارم ناکه‌ن)).

هروه‌ها ده‌فهرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ﴾ فاتر ۳.

واته: ((نه‌ی خه‌لکینه بیر بکه‌نه‌وه له‌چاکه‌ی خوا به‌سهرتانه‌وه، نایا دروستکار و به‌دیهینه‌ریکی تره‌یه جگه له‌خوا، له ناسمان و زه‌وییه‌وه پزق و پوزیتان پی ببه‌خشیت؟! جگه له و خویه‌کی تر نییه، جا ئه‌وه چوئن له و بیروباوه‌پیه دروسته لاده‌درین...؟! (پوو ده‌که‌نه گومرایی)).

هروه‌ها ده‌فهرموویت: ﴿أَمَنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصَرُّكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنَّ الْكَافِرِينَ إِذَا فِي غُرُورٍ (۲۰) أَمَنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ (۲۱) أَمَنْ يَمْشِي مَكْبًا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ مولک ۲۰-۲۱.

واته: ((نایا کییه ئه و که‌سه خوی به‌سهریاز و به‌رگریکه‌ر له‌نیوه ده‌زانیت و وا ده‌نوینیت که ده‌توانیت به‌بی خوی میهره‌بان سهرتان بخت و پایه‌دارتان بکات...؟! نه‌خیر، کافران ته‌نها له خه‌له‌تاویدان و هیچی تر...؟! یاخود کییه ئه‌وهی که پزق و پوزیتان پی ده‌به‌خشیت، نه‌گر خوا لی‌تان بگریته‌وه...؟! نه‌خیر، به‌وتاقی کردنه‌ویه‌ش بی باوه‌پان هر له گومرایی و سهر لی‌شیتواوی و دووره‌په‌ریزی له به‌رنامه‌ی خوا پوچوون! جا نایا ئه و که‌سه‌ی که ده‌مه و پوو که‌وتوووه و به‌حاله‌وه ده‌پوات، چاکتر ریگه ده‌زانیت؟ یان ئه و که‌سه‌ی که به‌سهر شه‌قامیکی راست و په‌واندا به‌ریک و پیکی ده‌پوات به‌پیره‌وه؟!)).

په‌روه‌دگاری مه‌زن پوزی و سهرکه‌وتنی پیکه‌وه باسکردووه، چونکه مروقه بو لابردن و دوورخستنه‌وه‌ی شه‌ر و خراپه‌ی دوژمنه‌که‌ی و به‌ده‌ست هی‌تانی به‌رژه‌وه‌ندی

پوژی و بژیوی پیوستی به یارمتهی و چاودیری که سیک هیه، واته به یارمتهی دهر و پوژی دهریکی زانا و دانا و لیزان که به سهر ته‌واوی کاروباره‌کاندا زانای و ناگاداری هیه و نه‌مه تنیا په‌روه‌دگار که له هیز و توانا، زانست، کارزانی و حکمهت و سه‌روه‌تی ته‌واو به‌رخوردار و به‌هرمه‌ند و توانای نه‌وهی هیه که‌وا پوژی و سه‌رکه‌وتنی پی ببه‌خشی.

نه‌مه نیشانه‌ی که مال و ته‌واوی ناسین و بیرتیژی و هوشیاری مروّقه که، هر کاتی خوداوه‌ند نه‌وی تووشی به‌لاو موسیبه‌تی کرد، که‌سی یا شتی توانای چاره‌سهر کردنی نه‌وی نیبه - جگه له پیگه‌ی شه‌ریعت و فرمانه‌کانی خوداوه‌ند نه‌بی - وه هرکاتی به‌خششیکی پی ببه‌خشی: هیچ که‌سی ناتوانی لئی زهوت بکات و لئی بسینینه‌وه.

په‌روه‌دگاری گه‌وره و به‌ده‌سه‌لات له باره‌ی جادوگره‌کانه‌وه ده‌فه‌رموویت: ﴿...وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ...﴾ به‌قه‌ره ۱۰۲. واته: ((هرچه‌نده نه‌و جادوگرانه ناتوانن هیچ زیانیک به‌که‌س بگه‌یه‌نن، مه‌گر ویستی خوی له‌سهر بیټ)).

نه‌وه تنیا په‌روه‌دگار که خوی به‌وه نه‌ستودار و نه‌وده‌داری پوژی و سه‌رکه‌وتنی به‌نده‌کانی ده‌زانی (له پیگه‌ی پینمونیبه‌کان و شه‌ریعته‌کان و هندی جارپیش به‌شپوه‌یه‌کی پاسته‌وخو).

نیمام نه‌حمه‌د ده‌فه‌رموویت: عبدالرزاق له عیمرانه‌وه گپراویه‌تیبه‌وه که له وه‌هبی بیستوهه که په‌روه‌دگار له به‌کی له په‌رتوکه ناسمانیبه‌کاندا^{۶۸} فه‌رموویه‌تی: ((سویند به‌گه‌وره‌یی و شکومه‌ندیم!! گه‌ر که‌سی پوو بکاته من و په‌یوه‌ست بیټ پیمه‌وه، نه‌گر ناسمانه‌کان و زهوی و نه‌وانه‌شی که له‌ناویاندایه دژ به‌نه‌ویه‌ک بگرن، من (په‌روه‌دگار) له نیوانیاندایه پیگه چاره‌یه‌کی پیشان ده‌ده‌م.

۶۸ دیاره مه‌به‌ست له‌و په‌رتوکه ناسمانیانه، قورنایی پیوژ و ته‌ورات و نینجیل و زه‌بور، خودای گه‌وره خویشی باشر ده‌زانی، وهرگیری کورد.

به لام هه ركه سى كه پوو نه كاته من و په يوه ست نه بى (به پښمونييه كانمه وه) نه وا له به رامبه رته واوى ئامرازه كانى ئاسمانه كان و زه ويدا بى به شى ده كه م و زه وى له ژير پيدا ده قليشپنمه وه، له نيو هه وادا ئاويزانى ده كه م و دواتر به حالى خوئى به جئى ديئم.

من خوّم به نده كه م تير ده كه م به تايبه تى نه و كاته ي كه نه و گوپرايه لى من بكات. پيشتر نه وه ي شتيكى له من بویت و داوا بكات نه و شته ي پى ده به خشم و پيش نزاو پارانه وه خواسته كه ي قبول ده كه م و جئى به جئى ده كه م، چونكه من به ئاگاترم له و نیاز و خواستانه ي كه ئارامى و ئاسوده يى به نه و ده به خشن).

نه م بابه ته - واته بژويى و سه ركه وتن و سه رشوپى و سه رفرانى - ته نيا له په روه ردگاربان ده زانى و له و بابه ته ي كه له به شى پيشوودا خرايه پوو باسى ليوه كرا - واته ناسينى په بووبيه ت و ئولوه ييه تى خوداوه ند - له ژيانى تيكرپاى خه لگى دا كاريگه رييه كانيان پوونتر و ديارتره، بوئه له م باره يه وه له پيش بابه ته پيشووه كه ي تردا نه وان خراونه ته به ر بانگ كردنى قورئانى پيروزه وه و پيغه مبه ركه ان (سه لامى خوايان له سه ر بيت) پيش نه م بابه ته بو فير بوونى نه وان به بابه ته كه ي پيشووه وه هه ول و كوئشيان كردوه .

هه ركاتى كه سى به جوانى له قورئان تى بگات و تى بفكرى، بوئى ده رده كه وى و ده زانى كه وا خوداوه ند له م مه سه له و بابه ته دا خه لگى بانگ ده كات بو فير بوونى بابه ته كه ي پيشو و پيوستى نه م مه سه له يه پشت به ستن، داواى يارمه تى كردن، نزا و پارانه وه، داوا كردن، خوشه ويستى و په رستنى ته نيا په روه ردگار و به س. چونكه ته واوى به خشش و نيعمه ت و چا كه كان هى خوداوه نده . هه ركاتى له م ريگه يه وه نه ويان خوش بوئى و بيپه رستن و پشتى پى بيه ستن، به ئاراسته و په هه ندى يه كه م واته يه كخواپه رستى (ئولوه يه ت و پووبويه ت) ده گه ن. بو نمونه نه گه ر به لا و پيشهاتيكى كه وره بو كه سى بيته پيشه وه، يا به توندى تووشى هه زارى بيت، يا خود ترس و دلّه راوكى دايبگرى، به لام نه و له باره گا و ديوانى په روه ردگاردا ده ست به نزا و

پارانه‌وه بکات و بلاکیتسه‌وه و بگریست (وه له پینمونییه‌کان و شه‌ریعه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگار بو لابرندی و چاره‌سه‌رکردنی گرفته‌کانی که لک وهریگری) په‌روه‌ردگار تام و چیژی موناجات و نزا و پارانه‌وه‌ی پیده‌به‌خشیت و گرفت و نیگه‌رانییه‌که‌ی چاره‌سه‌ر ده‌کات و لای ده‌بات.

ته‌وه‌ری شه‌شهم: زیانه‌کانی وابسته‌ بوون به غه‌یری خواوه:

یه‌کی‌تری له هوکاره په‌یوه‌ندی‌داره‌کان به خوشبه‌ختی و کامه‌رانی مروّفه‌وه ناسینی نه‌م حه‌قیقه‌ت و راستییه‌یه‌که، وابسته‌ بوون به غه‌یری خواوه - نه‌گه‌ر له پاده‌به‌ده‌ر و زیاد له پیژده‌ی پیویست و له ده‌روه‌ی سنووری شه‌رعی بیټ - زیان گه‌لیکی زوری بو مروّفه‌به‌دواوه ده‌بیټ و له پیگه‌ی به‌ندایه‌تی کردنی په‌روه‌ردگارا تووشی گرفتی ده‌کات.

هه‌رکاتی ئینسانی زیاد له پیویست به‌خواردنه‌وه، پوشین و خه‌وتن له گه‌ل هوسه‌ره‌که‌ی دا وابسته‌ بیټ و خوشی بوویټ، نه‌و کاروکرده‌وانه له پیگه‌ی گوپراه‌لی، په‌رستش، پاک کردنه‌وه و چاکسازی گرفت گه‌لی دینیته‌ پیشه‌وه.

مروّفه‌هر که‌س و هه‌ر شتیکی جگه له په‌روه‌ردگار خوش بوویټ، ده‌بی پوژی له پوژان وازی لی بهینی یاخود له ده‌ستی بدات، هیچ چاره‌یه‌کی تری نییه. نه‌گه‌ر نه‌وی به‌پنجه‌وانه‌ی په‌زامه‌ندی خوداوه‌نده‌وه خوش ویستی، به‌دلنیا‌ییه‌وه نه‌و خوشویستن و نه‌ویندارییه به زه‌ره‌ری نه‌و ده‌بیټ و هه‌مان نه‌و نه‌ویندار و خوشه‌ویسته له دنیا یا له دواپوژدا ده‌بیټه‌مایه‌ی په‌نج و نازار و مهینه‌تی نه‌و و به زوری له هه‌ردوو دنیا‌دا په‌نج و نازاری تووش ده‌بیټ.

په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به‌ده‌سه‌لات ده‌فه‌رموویټ: ﴿...وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ (۳۴) يَوْمَ يُخْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فُتُكْرَىٰ

بِهَآ جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَآذَا مَا كُنْتُمْ لَأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنُزُونَ ﴿۳۴﴾ تهوبه
۳۴-۳۵.

واته: ((جا ئهوانه‌ی که ئالتون و زیو کوّ ده‌که‌نه‌وه و قایمی ده‌که‌ن و له‌پیناوی
پییازی خوادا و بوّ په‌زامه‌ندی ئه‌و نایبه‌خشن و ئه‌وه مژده‌ی سزایه‌کی پر ئیشیان
بده‌ری...!! (ئه‌و سزا سه‌خته) له‌ پوژیکدا ده‌بیّت ئه‌و پاره و سامانه‌ی کوپان
کردوه‌ته‌وه، له‌ دۆزه‌خدا سوور ده‌کریتته‌وه، ناو چاوان و لاته‌نیشت و پشتیانی پیّ داخ
ده‌کریت، ئینجا پییان ده‌وتریت: ئه‌مه‌ ئه‌و سامانه‌یه‌ که کوّتان ده‌کرده‌وه بوّ خوّتان،
ده‌ بچیزن سزای ئه‌وه‌ی که بوّ خوّتان کوّ ده‌کرده‌وه)).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموویت: ﴿فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ﴾ تهوبه ۵۵.

واته: ((ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)، ئه‌ی ئیماندار! نه‌ مالّ و سامان و نه
نه‌وه‌یان سه‌ر سامت نه‌کات به‌ باشیان بزانیّت، چونکه به‌ راستی خوا ده‌یه‌ویت له
ژیانی دونیادا تووشی به‌لا و سزایان بکات له‌ پیگه‌ی مالّ و سامان و نه‌وه‌یان‌ه‌وه و
گیانیان ده‌ربیت، له‌ کاتیگدا که ئه‌وان بیّ باوه‌پن)).

__ زه‌ره‌ر و زیانه‌کانی دنیا ویستی (وابه‌سته‌بوون به‌ دنیاوه):

دوینا ویسته‌کان به‌رده‌وام تووشی سیّ شت ده‌بن:

- * سه‌رقالّ بوونی به‌رده‌وام.
- * په‌نج و ئازاری هه‌میشه‌یی.
- * په‌روشی و په‌شیمانی بیّ کوّتا.

ئه‌مه‌ له‌ و په‌وه‌یه‌ که خوّش ویستوانی دنیا به‌و ئه‌ندازه‌یه‌ی که مالّ و سه‌روه‌ت
کوّ بکه‌نه‌وه، چاویان له‌ دوا‌ی به‌ده‌ست هیّانی مالّ و سه‌روه‌تی زیاتره و ته‌ماشای
ده‌وله‌مه‌نده‌کانی سه‌رووی خوپان ده‌که‌ن. (ده‌توانین بلّین سروشتی مروّّ به‌جوړیکه

که وا حەز بە زیاده دەکات لە مال و سەرودندا و بەهیچ شتی تیر نابیت، مەگەر خوڵ
تیری بکات! . وەرگێری کورد)

بە هەمان شیوە که لە فەرموودەیەکی صەحیحدا لە پێغەمبەری خواوە (صلی اللہ
علیہ وسلم) هاتووہ که فەرموویەتی: ((لوکان لابن آدم وادیان من مال لابتغی لهما
ثالثاً)).^{۶۹}

واتە: ((ئەگەر مڕۆڤ هیندە ی دوو شیو (دوڵ) سەرودت و سامانی هەبی، ئارەزوو
دەکات که خوژگە شیویکی ترم هەبووایە، واتە داوای شیوی سییەمیش دەکات!)).

ئینن ابی دنیا دەگێرێتەوہ که: حەسەنی بەصری (خوای لی پازی بیت) بو ئەم
مەبەستە نامەییەکی بو عومەری کورپی عەبدوالعەزیز (خوای لی پازی بیت) نووسی:
((دوینا پێگە ی سەفەرە، نەک شوینی مانەوہ، مڕۆڤ بو سزادان و تۆلە سەندنەوہ
هاتووہ تە ئەم دوینیایەوہ. ! (دیارە مەبەست لەوہ ی که مڕۆڤ بە مەبەستی تۆلە
سەندنەوہ پەوانە ی دوینا کراوہ. ! بو ئەوہ دەگە پێتەوہ که کاتی باوہ ئادەم و دایە
حەوا دەکەو نە ژێر کاریگەری پیلان و فرۆفیلەکانی شەیتان و لەبەری داری دەخۆن و
دواتر بە مەبەستی نا فەرمانی کردن بەرامبەر بە فەرمانەکانی خودا، پەروەردگار بەو
مەبەستەوہ پەوانە ی سەر زەوی کردن. وەرگێری کورد).

ئە ی سەرکردە ی باوہ پداران. ! چاکترین تویشووی دوینا واز هینانە (لەخۆش
ویستن و وابەستە بوون بە دوینیایەوہ)، بی نیاز بوون لە دوینادا وەک نیازمەند بوون وایە،
دوینا هەر جارە و کەسی دەکاتە قوربانی، ئەوہ ی که دوینیای خۆش دەوی و دوینا
ویستە، بچوکی دەکاتەوہ و ئەو کەسەیش که بەدوای کوکردنەوہ ی مال و
سەرودتەوہ یە (بەبی گویدانە هاوکێشە شەرعییەکان لە ویست و نییەت و کڕین و
فرۆشتنەکانیدا)، لە دواپۆژدا هەزار و بی بەش دەبیت.

دونیای (که همووی بیټه مایه‌ی هم و خه م و وابه‌سته بوونی ئاده‌می و زیاده له پیویست دلی پی خوش کات) وهك ئوه وایه که یه‌کی له ئیمه ناگایانه جامی ژهر بخواته‌وه و گیانی خوئی له‌ده‌ست بدا!.

ئهی گه‌وره‌ی باوه‌پداران. تو له دنیا‌دا وهك که‌سی وابه که برین و زامی خوئی چاره‌سهر ده‌کات و بو پاکردن و دهریازبوونی له مه‌ینه‌ت و نازاری دریژخایه‌ن خو‌پاگرو پاره‌ستاو ده‌بی له به‌رام‌بهر ده‌وا و دهرمانی تال به مه‌به‌ستی چاره‌سهر.

ئهی گه‌وره‌ی باوه‌پداران. له دنیا هه‌لخه‌له‌تینه‌ره، پر له داو و ته‌له و خه‌یال و په‌ریشانی و که‌ساسییه‌یه به ناگابه‌و وریابه. دنیا‌یه‌ک که به جوړه‌ها فریو فیل و که‌ساسی و په‌ریشانی خوئی پازاندووه‌ته‌وه و مروقه‌کانی هه‌لخه‌له‌تاندووه و به‌توندی تامه‌زروی چاوپیکه‌وتن و بینینی خوازیاره‌کانییه‌تی و وهك کچیکی پازاوه وایه که چاوه‌کانی سه‌رسام و دل‌کانی گه‌روده‌ی خوئی کردووه و ته‌واوی خوازیینه‌کانی تووشی شه‌ر و شوپ‌ده‌کات، نه‌گه‌ر توژی مه‌جالی بینین و گه‌یشتن به نه‌ویندار و عاشقی بدات، هه‌لی ده‌خه‌له‌تینی و تووشی له‌خو بایی بوون و سه‌ریاخی بوونی ده‌کات و دواپوژی له بیر ده‌باته‌وه و دلی نه‌و سه‌رقال ده‌کات به‌خو‌یه‌وه و به‌ره‌و پرگه‌ی گومرایی هانی ده‌دات و به‌ره‌و پیشه‌وه‌ی ده‌بات و له کو‌تاییدا په‌شیمانی و په‌نج و نازاری به‌قورسایی شاخیک ده‌خاته سه‌ر شانی و له ژیر ناره‌حه‌تییه‌کانی مردن و په‌شیمانییه‌کانی له‌ده‌ست دانی هه‌موو شتی له‌ناوی ده‌بات و تیکی ده‌شکینی.

به‌لام نه‌وینداری که پی نه‌گات و نه‌بیینیت، ژیانی خوئی له نیو غه‌م و په‌ژاره و نیگه‌رانی دا نقووم ده‌کات و تووشی ته‌واوی ناره‌حه‌تییه‌کانی ده‌بیته‌وه، به‌لام هیچ کات به نامانجی خوئی ناگات و له کو‌تایی دا به‌بی تویشوو به‌جی ده‌هیلئ و له قیامه‌تیشدا له شوینی ویستراو بی به‌ش ده‌بی‌ت.

ئهی گه‌وره‌ی باوه‌پداران. له بری چاوجنوکی و چلیسی بو به‌ده‌ست هیئانی دنیا، به توندی لئی دوور بکه‌وه‌ره‌وه و دووره په‌ریزی لی بکه. چونکه هر کاتی که دنیا

په رستان ده‌کونه نیو خوشی و که‌یف خوشییه‌که‌وه، زوری پی ناچی که ده‌کونه نیو چهرمه‌سهری و نارپه‌حەتی و نه‌زییەت و ئازاره‌وه. ئالوده بوون و دل په‌نجان و ده‌وله‌مندی و هه‌ژاری له‌دونیادا پی‌که‌وه گری دراون و له‌ناو‌چوون تییدا له‌گه‌ل مانه‌وه مه‌ودایه‌کی که‌میان هه‌یه و که‌یف‌خوشی و خەم و نارپه‌حەتی دونیایا پی‌که‌وه تی‌که‌لی به‌کتر بوون.

ئاره‌زوه‌کانی هه‌موویان درۆ و ده‌له‌سه‌ن و هیوا و ئومید بوون پی‌وی وه‌ک نا‌ئومیدی و بی‌هیوایی وایه، پاکییەتی نه‌و شتی نییه‌ جگه‌ له‌ پیس بوون و ژیان تییدا شتی نییه‌ جگه‌ له‌ په‌نج و ئازار و ده‌ردی سهری نه‌بی.

ئەگەر په‌روه‌ردگاریش هه‌والی‌کی لی نه‌دایای و نمونه‌یه‌کی لی نه‌ده‌هینایه‌وه، نه‌وا فه‌وتوای و نابوودی خودی دونیایا خوی، خه‌وتوه‌کانی له‌ خه‌و پاده‌په‌راند و نه‌زان و بی‌ئاگاکانی‌شی هوشیار ده‌کرده‌وه، له‌ کاتی‌کدا که‌ په‌روه‌ردگار (جلّ جلاله‌) سه‌بارەت به‌ په‌یوه‌ست بوون و سه‌رقال بوون (زیاد له‌ پیوست وه‌ک هوکاری له‌ پینا‌و په‌رستشدا) ئاگاداری داوه (ئاگاداری کردوونه‌ته‌وه).

به‌لای په‌روه‌ردگاره‌وه دونیایا (به‌ بی‌ئیمان و باوه‌پ) هیچ نرخ و به‌ها و پله و پایه‌یه‌کی نییه‌ و له‌ و ساته‌وه که‌ دروستی کردووه، به‌چاوی به‌ به‌زه‌یی و میهره‌بانیی‌ه‌وه ته‌ماشای دونیایا په‌رستانی، نه‌کردووه، (واته‌ نه‌و که‌سانه‌ی که‌ دونیایا ده‌په‌رستن و پشتیان کردووه‌ته‌ په‌روه‌ردگار و نایه‌رستن و فه‌راموشیان کردووه، وه‌رگێری کورد) کلیلی ته‌واوی سه‌روه‌ت و سامان و خه‌زینه‌کانی دونیایان دایه‌ ده‌ست پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله‌ علیه‌ وسلم) به‌لام‌ ئاماده‌ نه‌بوو که‌وا قیوولی بکات. ! چونکه‌ نه‌یده‌ویست شتی‌کی خوش بوویت که‌وا بیته‌ هو‌ی که‌مکردنه‌وه‌ی خوش ویستنی خودا له‌ دلیدا. ! وه‌ بیخاته‌ سه‌رت‌له‌ و شوینه‌ی خوداوه‌ند دایناوه‌. !

بو‌یه‌ نه‌وه‌ی - خوش ویستنی سه‌روه‌ت و سامان له‌ پاده‌به‌ده‌ر - له‌ چاکه‌کاران و پارێزکاران و که‌سه‌ پاکه‌کان دوور خستوه‌ته‌وه، به‌لام‌ بو‌ه‌له‌خه‌له‌تاندنی دوژمن و

ناحزه کانی بواری پیداون و هه لّخه لّه تیئراوه کان، ئه وانه ی که سه روهت و سامانیان به ده ست هیناوه، هه ست ده کهن و گومان ده بن که په روهردگار به هوی ده و له مه ندیبیانه وه پیزی گرتوون و پله و پایه یانی به رز کردووه ته وه و له بیریان چوو ته وه که: پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هه ندی جار له تاو برسپیه تی دا به ردیکی ده به ست به سنگی خو یه وه!!).

حه سه نی به صری له شوینیکی تر دا فه رمویه تی: ((که سانی که دونیا یان زیاد له پیویست و به شیوه یه کی له راده به دهر خوش بوویت، ئه وا دونیا به دارا هه لیانده واسی و له ناویان ده بات. ! دونیا به هیچ و پوچ و بچوک بزنان، چونکه ئاسوده ترین و ئارامترین باروودوختان بو ده سته به ر ده کات و فه راهم ده کات)).

قسه له سه ر دونیا و سزا و تو لّی دونیا په رستان و شوینکه و تووانی دونیا (که ته واوی هه م و خه میان کو کردنه وه ی سه روهت و سامانه و به س) زور فراوان و گه لی زوره .

گه وره ترین خه م و په ریشانی ئه و که سانه ی که باوه رپیان به دونیا ی پاش مردن و بینینی په روهردگار نییه، ئه وه یه که وا به هه مان ئه ندازه ی که له هه ول و کو شش دابوون بو کو کردنه وه ی مال و سه روهت له دونیادا، ئه وا به هه مان ئه ندازه ش تووشی په شیمانی و خه م و خه فته ده بن.

گه ر ده ته ویت ئاگات له و په نج و ئازار و نارچه تیه بیت که دونیا په رستان تووشی ده بن، ئه وا باروودوخی ئه وانیش وه ک باروودوخی که سیکی ئه ویندار و گپروده هه ست پی بکه، که هه ر کاتی له یاره که ی نزیک ده بیته وه، ئه وا یاره که ی پوی لی هه لده چه رخیئی و به لینه که ی خوئی ناباته سه ر، وازی لی ده هیئی و به جیی دیلیت و له پیش چاو خوشه ویسته که ی دا له گه ل دوژمنه که ی دا ده بیته هاوپی و ئه و له و کاته دا و له و باروودوخته دا له خراپترین و سزادارترین باروودوخی ژبانی دا جیگیر ده بیت. ! چونکه ئه و یاره ی که ئه و ئاماده یه له پیناوی دا گیانی خوئی به خت بکات و

بیبه خشی، بی وهفا و پرپه له نازار و دل نیشان، له گهل هه رکه سیکدا که ده بیته هاوپی خیرا بو لای خوئی پاید کیشی، ته او خیانت کار و که سیکی ناپاکه و پرگ و پیشه ی نیبه و هه ر جاره و به جوئی پهنگی خوئی ده گوپی. دلدار و یاری که له گهل مال و سه روهت و گیانی نه وینداره که ی - که په ریشان و گیروده ی نه وه - ناپاکی ده کات، نه وینداری که هیچ کهس و هیچ شتی نابینی جگه له نه و و هه روه ها جگه له نه ویش که سی تر نانسوی و جگه له که بشتن و بوون له گهل نه ودا هیچ هه م وخه میکی نیبه. نه گه ر نه و نه ویندار و عاشقه جگه له م عه ودا ل و شهیدا بوون و وابسته بوونه به و دلدار و یاره له ده ست چووه ی هه م و خه میکی تری نه ده بوو نه مه بو نازاردانی نه و بهس بوو له کاتیکدا نه و دلداره نه وی له ته واری خوشی و تام و چیژه کانی تر بی بهش کردووه و سه دان به رامبه ری نه و خوشی و که یف خوشییه ی نه وینداره ی له پهنج و نازاردا ده بیته و له هه مووی خراپتر له کوکردنه وه ی تویشووی دواپوژ و هه ول و تیکوشان بو به رژه وهندی دنیا و به خته وه ری و کامه رانی دواپوژ بی ناگای کردووه.

__ پهنج و نازاری هاوده می له گهل غهیری په روه ردگاردا:

مه به ست نه وه یه نه گه ر بیته و که سی یاخود شتی له پیناو غهیری په روه ردگاردا خوش ده ویت و له پیناو به ندایه تی کردن، په یه وه ی کردن و په رستنی دا به کاری نه هیئت، هه مان نه و خوشه ویسته ده بیته هوئی سزا و پهنج و نازار و دهردی سه ری پیش نه وه ی دونه ی پاش مردنی بیته، نه و له م دونه یه دا تووشی سزا و به لا گه لیکی زور ده بیته.

هه رکاتی که پوژی دواپی بیته پیشه وه، ته واری خوشه ویستان جگه له وانه ی خوئی، ده سپیخته دهستی یار و خوشه ویسته کانیان و له گهل نه واندا له خوشگوزه رانی یاخود سزا و به هه شت و دوژه خدا ده کاته هاوپی.

له م په یوه ندیبه دایه که و مال و سه روه تی که سیکی ده وله مه ند - بی ئیمان و ناپاریزکار - وه ک ماریکی ترسناکی لی ده کات و وه پیی ده لین (من هه مان نه و

سه روهت و سامانه‌ی توّم، بلّیسه و کلّیه‌ی ناگر ده‌کا به پرویدا که، نیو چاوان و برو و پشتی نه و ده‌سووتینّی).^{۷۰}

نه‌وانه‌ی که ته‌واوی هم و خه‌م و نه‌وین و تامه‌زوییان بو که سانی جوان و سه‌رنج‌پاکیشه له پیگه‌ی حه‌رام و ناپه‌واوه و بو ته‌ماشاکردن و به‌ده‌ست هینانی له پیگه‌ی ناپه‌وا و پیگه پی نه‌دراوه‌وه که لک وهرده‌گرن، له گه‌ل یار و دلداره‌که‌یدا (معشوق) له جه‌ه‌ننه‌مدا له‌پال به‌کتردا دایان ده‌ننّی. (بو زیاتر پوونکردنه‌وه، مه‌به‌ست له‌وه‌ی سه‌روه‌وه نه‌وه‌یه که‌وا نه‌و که‌سانه‌ی که له پیگه‌ی ناپه‌وا و حه‌رامه‌وه، ته‌ماشای که‌سانی پوومه‌ت جوان و ده‌م و چاو جوان ده‌کن و خویشیان ده‌وین، خویشه‌ویستییه‌کی وه‌ها که تووشی تاوان و لادانیان ده‌کات. که لی‌ره‌دا زیاتر مه‌به‌ستی ئافره‌تانه، چونکه پیاوان زیاتر ده‌که‌ونه ژیر کاریگه‌ری جوانی و ناسکی ئافره‌تانه‌وه، نه‌وا له دواپوژدا له گه‌ل نه‌و که‌سانه‌دا کو ده‌کرینه‌وه. وه‌رگی‌پی کورد).

په‌روه‌ردگاری گه‌وره و به‌ده‌سه‌لات ده‌فه‌رموویت: ﴿الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ زوخره‌ف ۶۷.

واته: ((دوستان و برادران هر ه‌موو له و پوژده‌دا دوژمنی به‌کترن، ه‌موو پقیان له یه‌ک ده‌بیته‌وه، جگه له‌و که‌سانه‌ی که له‌سه‌ر بنچینه‌ی ته‌قوا و خواناسین کو‌بوونه‌ته‌وه و برابیه‌تیاان به‌رپا کردووه)).

په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به‌ده‌سه‌لات ئاماژه‌ی به‌م راستی و حقیقه‌ته کردووه که‌وا که‌سانی که له‌م دونیایه‌دا له سه‌ر بناغه و بنه‌مای هاوه‌ل بریاردان و بی باوه‌پی (شرك و کفر) به‌کتریان خوش ده‌وی، له پوژی دواپی دا نه‌فرین له به‌کتر ده‌کن و به‌بی نه‌وه‌ی که‌سی یاخود شتی چاودیریان بکات و ناگای لییان بیت، ده‌خرینه نیو ناگری جه‌ه‌ننه‌مه‌وه.

دلدار و یار (عاشق) له دنیا و دواپوژدا له گه‌ل نه‌ویندار و خوشه‌ویسته‌که‌ی (معشوق) خویدا هاوپی ده‌بیټ. له بهر نه‌وه‌یه که په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به‌ده‌سه‌لات له دواپوژدا به‌بنده‌کانی خوئی ده‌فهرموویټ: ((مه‌گه‌ر نادادپه‌روه‌رانه‌یه، که نه‌گه‌ر بیټ و هر که سیک له گه‌ل نه‌و که‌سه‌یدا که کردوویه‌تی به‌گه‌وره و خوشه‌ویستی خوئی له دنیا‌دا، بکه‌یته هاوپی و هاوده‌می به‌کتر)).

(لیټره‌دا مه‌به‌ست نه‌وه‌یه که‌وا نه‌و که‌سه‌ی که له دنیا‌دا له گه‌ل که‌سانی تاوانبار و مله‌ووړدا هاوپی و هاوده‌م بووه و کردوونی به‌گه‌وره و خوشه‌ویستی خوئی، نه‌وا په‌روه‌ردگار له دواپوژیشدا هر ده‌یانکاته هاوپی و هاوده‌می نه‌و که‌سانه و له گه‌ل نه‌و جوړه که‌سانه‌دا هه‌لس و که‌وتیان له گه‌ل ده‌کات و حه‌شریان ده‌کات و نه‌مه‌ش هیچ نادادپه‌روه‌رانه نیی، به‌لکو بگره‌کاریکی دادپه‌روه‌رانه و په‌وايه. وه‌رگپړی کورد).

پینغه‌مبه‌ری خوداش فه‌رموویه‌تی: ((المرء من احب)).^{۷۱}

واته: ((مروؤ له گه‌ل خوشه‌ویسته‌که‌ی دا هاوده‌م و هاوپی ده‌بی)).

په‌روه‌ردگاری مه‌زن و به‌توانا ده‌فهرموویټ: ﴿وَيَوْمَ يَعَضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا (۲۷) يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فَلَانًا حَلِيلًا (۲۸) لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خُنُوءًا﴾ فورقان ۲۷ - ۲۹.

واته: ((پوژیک دیت سته‌مکار قه‌پ ده‌کات به‌هر دوو ده‌ستی خویدا و گاز له هر دوو ده‌ستی خوئی ده‌گریټ (له په‌شیمانی داو) ده‌لټت: خوژگه له گه‌ل پینغه‌مبه‌ردا (صلی الله علیه وسلم) پربازی نیمانم بگرته‌یه. ! مه‌رگ بو‌خوم، خوژگه فلان که‌سم نه‌کردایه‌ته هاوه‌ل و دوستی خوم (چونکه سه‌ری لی شیواندم). به‌راستی گومرا و سه‌ر لی‌شیتواو و ویلی کردم له به‌رنامه‌ی خوا، دوی نه‌وه‌ی که پیم راگه‌یه‌نرابوو شه‌یتان هه‌میشه و به‌رده‌وام هانی مروؤ ده‌دات بو‌گونه و تاوان، له کاتی ته‌نگانه‌شدا پشتی به‌ر ده‌دات!!)).

ههروه ها دهه رموویت: ﴿أَحْسِرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾ (۲۲) مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ (۲۳) وَقَفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَسْتُولُونَ (۲۴) مَا لَكُمْ لَّا تَنصُرُونَ ﴿صافات ۲۲ - ۲۵.

واته: ((خوای گه وره فرمان ده دا به فریشته کان هه موو ئه وانه ی سته میان کردووه کو بیان بکه نه وه، خو بیان و هاوسه رانیان، خو بیان و هاوشیوه بیان و ئه و شتانه ش که ده یان په رست... له جیاتی خوا، ئینجا پینماییمان بکه ن بو پئیگه ی دۆزه خ، چونکه بی باوه پ و تاوانبارن. له کاتی پاپیچ کردنیاندا فرمان ده دریت: ئاده ی بیانوه سستینن، بیگومان ئه وان پرسیار لیگراون. پینان ده وتریت: ئه وه چیتانه بو پستی به کتر ناگرن، بو به رگری له به کتر ناکه ن؟!)).

حه زه ته عومه ری کوپی خه تتاب هه رموویه تی: ((ازواجهم! واته: هاوشیوه و هاو ریبارانی ئه وان)).

خوای گه وره دهه رموویت: ﴿وَإِذَا النُّفُوسُ سُورَتْ﴾ ته کویر ۷.

واته: ((کاتی گیانی هه رکه سی ده گه ریته وه بو لاشه ی و جووت ده بیته وه له گه لیدا)).

هاوشیوه و هاوپیگان له پال به کتر دا داده نین و ده یانکه نه هاوده م و نزیک ی به کتر، چاکان له گه ل چاکاندا و خراپه کارانیش له گه ل که سانی خراپدا کو ده که نه وه و ده یانکه نه هاوده م و هاوپی به کتر.

مه به ست ئه وه یه که وا هه رکه سی، که سی یا شتیکی تری جگه له پهروه ردار (زیاد له پیویست و پیگه پیدراو) خوش بوویت، ئه گه ر به دهستی بهینی، یا خود نه توانی پی بگات، به و نه ندازه و پیژیه ی که په یوه ندی و خزمایه تی و نزیک ی له گه لی دا هه یه، تووشی په نج و ئازار و په ریشانی ده بیته بو به دهست هینانی، تووشی په نج و ئازارگه لیکی زور ده بیته و گه ر له دهستی بدات، هینده داخ و خه فه تی بو ده خوات، ده به رامبه ر ئه و تام و چیژ و خوشییه ی که لی بینوه.

فما فی الارض اشقی من محب	وان وجد الهدی حلو المذاق
تراه باکیا فی کل حال	مخافه فرقة او لاشتیاق
فیکى ان ناوا شوقا الیهم	ویبکی ان دنوا حذر الفراق
فتسخن عینه عند التلاقی	وتسخن عینه عند الفراق

واته: ((چاره په شتر له نه ویندار (عاشق) له سهر پووی زهوی کهسی تر نییه، نه گهر چی وا گومان ده بات و ههست ده کات که وا شوینکه وتنی هه وا و ناره زوو شیرینه. به لام هه میسه له باروودوخی گریانوی دا ده بیینی. ! چونکه به هوئی تامه زرویی بینینی یار، یاخود دورکه وتنه وه لیئی، هه میسه له ترس و دله پاوکیدایه. هه رکاتی یاره کهی (معشوق) پووی لی هه لده چه رخیئی و لیئی دور ده که ویتنه وه له تاو تامه زرویی بینینیدا دهست ده کات به گریان و فرمیسک پرستن و هه رکاتیکیش که دلداره کهی له پالیدا بیت به هوئی ترس و دوری و دابران تووشی نیگه رانی و په روشی ده بیت. له کاتی بینینیدا چاوه کانی له تام هه نسک و فرمیسکا گهرم ده بن و له کاتی فیراق و دابرانیشدا دووباره چاوه کانی پر ده بن له فرمیسک و ده گریت)).

لیکولینه وه، به دوا دچوون، نه زموون و په ند وه رگرتن، نه م راستی و حه قیقه ته مان بو پشت راست ده که نه وه. بو یه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فه رموویت: ((جگه له زیکرو یاد (به ندایه تی و په پیره وی کردن له پینوینی په روه ردگار) هه روه ها نه وهی که ده بیته هوئی کامه رانی و خوشبه ختی مروث، ته واوی دنیا و نه وهش که له دنیا دایه، نه فرینیان لی کراوه)).

زیکرو یادی خوداوه ند به واتای ته واوی جوړه کانی به ندایه تی و په پیره وی کردنه کانه، هه رکه سی له هه ر بواریکدا له فه رمانه کانی په روه ردگار (جل جلاله) په پیره وی بکات و له قه دهغه کراوه کانی (نه هی) دوره په ریژی بکات، نه و کاره ی به زیکر و یاد و په رستشی په روه ردگار له قه له م ده دری، نه گه رچی زمانیشی به زیکری خوداوه ند پاراو نه بیت و سه رقال نه بیت له و کاته دا.

به لام هرکه سی له زیانی دا ریگهی به ندایه تی په روه دگار بگریته بهر (وه له کاروباری بژیوی زیانیدا هاوته ریب و هاوکیشه ناینیه کان له بهرچاو بگریته) به هیچ جوړی ناکه ویتته بهر نه و نه فرین و له عنه ته وه.

— بچووکى وهیچ وپوچى وابه سته بوون به درووستگراوه کانه وه:

هوکاری حه و تم سه باره ت به خوشبه ختی مروفت، نه وه به که له پشت به ستن و پوو تیکردن بو غه یری په روره دگار (جل جلاله) که به دلنیا ییه وه خرابه و خرابه کاری و زهره ر و زیانی زوری به دواوه یه ده بی دوره په ریزی بکات و لیتی دور بکه ویتته وه. خه لکانی که بو به دست هینانی به رژه وه نندی و لابردنی زهره ر و زیان له زیان و دواپوژیاندا — دنیا و قیامت — جگه له ناین و پینمونی په روره دگار، له بیرو باوه پ و کاروکرده وه دا په یوه ست ده بن، به پیچه وانهی هیوا و ناره زووه کانیا ن پووبه پووی گیر گرفت، له مپه ر و چاره نووسیکی ته واو خراب ده بنه وه، وه له همان لایه نه وه چاوه پپی سه رکه و تنیان لیوه ده کرد، تووشی شکست و تیشکان ده بنه وه و له بری ستایش و پیا ه لدان، خرابه باسکردن و بچوک کردنه وه و پاش مله ده بیستن. ته واوی نه وانهی که وتران، خاوه نی نیشانه گه لیکن له قورئان و سوننه تدا و لیکولینه وه و نه زمون نه وانهی سه لماندووه.

په روه دگاری مه زن و به ده سه لات ده فه رموویت: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا﴾ (۸۱) كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿ مريم ۸۱ - ۸۲.

واته: ((نه و بی باوه پرانه له جیاتی خوا جوړه ها شتی تریان کردو ته وه خوی خویان تا پایه داری و ده سه لاتیان (به خه یالی خویان) ده ست بکه ویت. نه خیر، و نیه (خه یالیان خاوه)، نه و شتانه ی نه وان ده پیه رستن، (له روژی قیامتدا) باوه پریان به په رستنی نه وان نیه و ناره زایی ده رده برن، به لگو به سه ختی دژایه تیان ده که ن و به رپه رچیان ده دهنه وه)).

هروه‌ها ده‌فهرموویت: ﴿وَاتَّخَلُّوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً لَعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ﴾ (۷۴) لَا يَسْتَطِيعُونَ
نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحَضَّرُونَ ﴿﴾ یاسین ۷۴ - ۷۵.

واته: ((سهره‌پای ئەم هه‌موو ناز و نيعمه‌ته ئاشکرایه، نه‌فامان: له جياتی
خوابه‌رستی، بت و شتی تر ده‌په‌رستن و بو‌ئوه‌ی له ته‌نگانه‌دا کومه‌کی بکرین و سهر
بخرین. به‌لام ناتوانن سهریان بخه‌ن به‌لکو هه‌ر ئەمان بوونه‌ته سهریاز و پاسه‌وان بو
بته‌کان و هه‌میشه له خزمه‌تیا‌ندا ئاماده‌ کران)).

واته ئەوانه به هوی خوا ناپاست و درۆزیننه‌کانیا‌نه‌وه توپه‌ ده‌بن و درووست وه‌ک
ئوه‌ی که چۆن سهریازی به‌رگری له‌خاک و ولات و گه‌له‌که‌ی ده‌کات، له گه‌ل نه‌یارانیدا
ده‌جه‌نگی، له کاتی‌کدا ئەو خودا درۆزینانه به هیه‌چ جو‌زی توانای به‌رگری کردن له
خویان و سهرخستنی ئەوانیانی نییه و جگه له بارو بارگرانییه‌ک به‌سهریانه‌وه هیه‌چی
تر نین.

په‌روه‌ردگاری مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ
عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْسِيلٍ﴾
هود ۱۰۱.

واته: ((ئیمه سته‌ممان لێ نه‌کردن به‌لکو هه‌ر خویان سته‌میان له‌خویان کرد، ئەوسا
ئهو په‌رستراوانه‌یان که له جياتی خوا هاواریان لێ ده‌کردن، فریای هیه‌چ شتیکیان
نه‌که‌وتن کاتی‌ک فه‌رمانی په‌روه‌ردگاری تو‌هات، هیه‌چیان بو‌ زیاد نه‌کردن جگه له
تیا‌چوون نه‌بی‌ت!!)).

هروه‌ها ده‌فهرموویت: ﴿فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ﴾ شوعه‌را
۲۱۳.

واته: ((که واته ئەوی ئیماندار، له گه‌ل خوادا هانا و هاوار بو‌ به‌ناو خوابه‌کی تر
مه‌به، چونکه به هوی ئەوه‌وه تو‌ش له سزا دراوان ده‌بی‌ت)).

ههروه‌ها ده‌فرموویت: ﴿لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْتُولًا﴾ نه‌سرا

.۲۲

واته: ((ئهی ئینسان هه‌رگیز نه‌که‌یت خوایه‌کی تر بکه‌یته هاوتای خوا و هاوه‌لی بوّ بریار بده‌یت، چونکه به‌و کاره‌ت زه‌بوون و خه‌جاله‌ت ده‌بیت)).

مروّقی هاوه‌لّ بریارده‌ر (موشریک) له‌و خوایه‌ی که کردوویه‌تی به‌ په‌روه‌ردگاری خوّی، هه‌ندی جار چاوه‌پێی سه‌رکه‌وتن و یارمه‌تی دان و هه‌ندی جاریش چاوه‌پێی ستایش و هاندانی ده‌کات. په‌روه‌ردگاری مه‌زن (جلّ جلاله) ئیمه و ئه‌وانی ئاگادار کردووه‌ته‌وه و تیی گه‌یاندووین که، درووست پێچه‌وانه‌ی پێشبینی و چاوه‌په‌ووانییه‌کانی خوّیان ده‌بینن و تووشی سه‌ر لێشێواوی و نه‌گبه‌تی و چاره‌په‌شی ده‌بنه‌وه.

مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه که: پرووتیکردن و پشت به‌ستن به‌ په‌روه‌ردگار له‌ بیروباوه‌پو کارو کرده‌وه‌دا (بیروباوه‌پو یه‌کخواه‌په‌رستی و کاروکرده‌وه‌ی شه‌رعی و پێگه‌ پێدراو) هوکارو بناغه‌ی ئه‌ساسی سه‌رکه‌وتن و سه‌ربه‌ری مروّفه‌کانه له‌ هه‌ردوو دونیادا، به‌لام پرووتیکردن بوّ لای که‌سیکی تر جگه له (الله) و هه‌لمژینی به‌خته‌وه‌ری و خوشبه‌ختی جگه له‌ پێگه‌ی پێنموونی دا، ده‌بێته‌ هوّ و بناغه‌ی سه‌رلێشێواوی و چاره‌په‌شی و کلۆلی و سزای دنیا و دواپوژ.

له‌ پاستی دا، خێر و چاکه‌ی دلّ و به‌خته‌وه‌ری و کامه‌رانی و ده‌ریاز بوونی دلّ له (به‌ندایه‌تی کردن و داوای یارمه‌تی کردن) له‌ په‌روه‌ردگاریه‌ و به‌س!

وه به‌دبه‌ختی و چاره‌په‌شی و له‌ناوچوون و زه‌ره‌ر و زیانه‌ی که له‌ ئیسته‌ و داهاتوودا تووشی ده‌بن، له (به‌ندایه‌تی کردن و داوای یارمه‌تی کردن) له درووستکراوه‌کانه‌وه سه‌رچاوه‌ ده‌گرن.

تهوهری جهوتم: دهسکهوتی درووستکهر و درووستکراو:

هوکاری هه شته م سه بارهت به به ختهوهری و خوشبهختی مروقه، ناسینی نه م حهقیقهت و پاستییه که، پهروهردگار تهواری بهخشش و نیعمهتهکانی له خزمهت مروقهکاندا داناوه و خوئی به تهواری لییان بی نیازه و پیویستی پتییان نییه. پهروهردگاری بی نیاز، بهخشنده، به بهزهیی ومیهرهبانه و له گه ل بی نیازیدا تیکرایی نه و شتانهی که پیویسته، له خزمهت درووستکراوهکانیدا دایانوان، بهرامبر به درووستکراوهکانی ویست و ئیرادهی خیری ههیه و شهپری لی دور خستونهتهوه، نهوهش نهک له بری نهوهی کهوا درووستکراوهکانی قازانچ و سوودیکی بو فراهه م بکن و شهپ و خراپهیهکی لی دور بخنهوه. چونکه پهروهردگار به بوتهیهوه درووستکراوهکانی خوئی بهدی نههیناوه، تا که م و کوپی خوئی به تهواری نهوان و لاوازی خوئی به هیزو توانای نهوان چارهسهر بکات و فراهه می بکات و به هیهچ جوئی پیویستی به درووستکراوهکانی نییه و لییان بی نیازه، سه بارهت بهوهی کهوا پوئی نه و بدهن و کهک و قازانجیکی پی بگهیهنن و یاخود بهرگری لی بکن.

پهروهردگاری مهزن و به توانا دهفهرموویت: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (۵۶) مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا (۵۷) إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾ زاریات ۵۶ - ۵۸.

واته: ((بیگومان من پهری و ئاده میزادم درووست نه کردووه تهنها بو نهوه نه بیته که من بپه رستن و فرمانبهردارم بن. نه پوزیم لییان دهویت نه خواردن و خواردنهوه! چونکه بهراستی هر خوا خوئی پوئی بهخشه و خاوهنی هیز و دهسه لاتی پتهوه)). ههروهها دهفهرموویت: ﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِليٌّ مِنَ الدُّنْيَا وَكَبَّرَهُ تَكْبِيرًا﴾ نه سرا ۱۱۱.

واته: ((بشلی: سوپاس و ستایش بو نه و خوایهی که کهسی نه کردووه به پوئهی خوئی و پوئهشی هه ر نییه، ههروهها له مولک و مهمله که تیدا کهسی نه کردووه به شه ریک و هاوتای خوئی، هه رگیز به هوئی بی دهسه لاتی و که م توانینهوه کهسی

نه کړدووه به یاوهر و یاریده دهری خوځی، له بهر نه وه همیشه (الله اکبر) بللی و نه و به گوره و مه زن بزانه)).

سه پررشتی و ناگاداری کړدن له درووستکراوه کان له لایه ن پروره دگاروه هیچ کات و به هیچ جوړی به هوځی لاوازی و که م و کوپی خوځه وه - خودی خوداوه ند - نییه، به پیچه وانه ی سه پررشتی و خوش ویستن و ناگاداری کړدن مروفه کان له به کتر، خوداوه ند ته نیا له سر پایه و بناغهی په حمه ت، خوشه ویستی و به به زه یی و چاکه ی خوځه وه یه تی که ه واداران و شه ی دایانی خوځی خوش ده ویت و له گه لیا ندا به به زه یی و میهره بانه .

به لام مروفه کان به و جوړدن که پروره دگار له باره یانه وه ده فه رموویت: ﴿...وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ...﴾ موحه ممه د ۳۸.

واته: ((هر خوا خوځی ده وله مه ند و بی نیازه، هر ئیوه ن ه ژار و نه دار و که م ده ست و به نیان)).

مروفه کان به هوځی لاوازی و پیویستی و نیاز له ئیسته و داهاتوودایه که چاکه له گه ل یه کتر دا ده که ن، نه گره به ئامانجی به ده سته یانی به رژه وه ندی و قازانجیکی مادیدی و مه عنوی نه ده بوو هیچ کاتی چاکه یان له گه ل یه کتر دا نه ده کړد و ناگایان له به کتر نه ده بوو. له پاستی دا که سی ناگاداری که ر و چاودیری که ر، ناگاداری له خوځی ده کات و چاکه و چاکه کړدن له گه ل خه لگی دا به هوکاری ده زانی بو به ده ست هیانی به رژه وه ندی و دوورخسته وه و لابر دنی زهره ر و زیان و خرابه . ئامانج و مه به سستی ئاده می که و ناگاداری و چاودیری خه لکانی تر ده کات و هاوکارییان ده کات له دوو شت زیاتر نییه، یا نه مه یه که و ا چاوه پروانی نه وه یه که و ا پاسته و خو له لایه ن نه و که سانه ی که چاودیری و هاوکاری کړدوون، بکه ویته به ر چاودیری و هاوکاریانه وه، یا خود له گه لیدا ببیته که سیکی چاکه کار و بکه ویته به ر چاودیری و هاوکاریانه وه، یا خود له گه لی دا ببیته که سیکی چاکه کار و بکه ویته به ر ستایش و پیا هه ل دانیانه وه، واته

له بهر نه وه ناگادار و چاودیرییان دهکات و پیوستییه که یان جی به جی دهکات، که خودی نه ویش پیوستی به هه مان چاودیری و هاوکاری و پیوستی ده بیت. له پاستیدا به چاودیری کردن و هاوکاری کردن و جی به جی کردنی پیوستی و نیازه کانیان هاوکاری و چاودیری خوئی کردوه.

یا خود نامانج و مه بهستی نه و نه وه به که له دواپوژدا نه جر و پاداشتی په روه ردگار به دست بهینی و له م کاته شدا دیسان نه و که سه چاکه ی له گه ل خویدا کردوه و چاوه پی نه وه دهکات، له پوژیکدا که هیچ سه روه ت و سامان و مال و مندالی که کیش و قورساییه کی وه هایان نییه، نه و کاره چاکه و جی به جی کردنی پیوستی و نیازی خه لکییه، ببیته هوئی بی نیازی و پزگار بوونی، به لام نه و به هیچ جوژی له بهر نه م مه بهست و نامانجه ناکه ویتته بهر تانه و توانج و سه رکونه ی خه لکییه وه، چونکه نه و له و پوژده دا به ته و اوئی نیازمه نده و هه ژاره و پیوستی و نیاز به شیکه له پیوستییه کانی نه و و که مالی و ته و اوئی ناده می نه وه به که سه باره ت به به دسته پینانی به رژه وهندی و لابردن و دوورخستنه وه ی زهره ر و زیان و خراپه له خوئی، کارا و پیداگر بی.

په روه ردگاری مه زن ده فهرموویت: ﴿إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَكَيْتُبُوا مَا عَلِمُوا تَتَّبِعُوا﴾ نه سرا ۷.

واته: ((نه گهر له کاتی ده سه لاتدا چاکه بکه ن، نه وه هه ر بو خوتان چاک و به سووده، نه گهر خراپه و تاوانیش بکه ن نه وه هه ر په خه ی خوتان ده گریته وه، جا کاتیک که نوره ی نه نجامدانی به لینی دواچار دیت، نیمانداران کاریکتان پی ده کهن که له پووخسارتاندا په نگ بداته وه (چونکه نه وان دلنیان که هه مو نه و به لا و ناخوشییانه ی به سه ر گه لانی موسلماندا به گشتی، هاتوه به شیوه به کی پاسته وخو یان ناراسته وخو دهستی نه وانی تیا به)، نه وسا ده با نیماندار بچنه مزگه و ته وه وه کو

یه که مجار چوونه ناوی، ده با نیتر ئیمانداران توّله ی خوْیان بکه نه وه و ده ستیان به سه ر
 هرچیبه کدا ده پوات درِیغی نه که ن (چونکه ئه وان له سته م و زوْرداری و خوین پِزِی
 درِیغیان نه کرد)).

هه روه ها ده فه رموویت: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ
 خَيْرٍ فَلَأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا
 تُظْلَمُونَ﴾ به قه ره ۲۷۲.

واته: ((ئهی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) هیدایه ت و پِینموونی و موسلمان
 کردنی ئه و خه لکه له سه ر توّ نییه (چونکه توّ ته نها گه یاندنی په یامه که ت له سه ره)
 به لام خوا هیدایه ت و پِینموونی هه ر که سیتی بوویت ده کات، (به مه رجیک ئه و که سه ش
 پووی دلی بکاته ئیمان) هه ر خیریکیش ئه نجام بدن، ئه وه قازانجه که ی بوّ خوْتانه،
 ئیوه (ئهی برواداران) هیچ شتیک نابه خشن مه گه ر بوّ په زامه ندی خوا نه بیت و هه ر
 خیرو چاکه یه کیش ئه نجام بدن پاداشته که ی ده ستان ده که ویته وه، ئه وسا ئیوه به
 هیچ شیوه یه ک سته متان لی ناکریت)).

وه په روه ردگاری مه زن (جل جلاله) له فه رمووده یه کی قودسیدا، که پیغه مبه ری
 خوْشه ویست (صلی الله علیه وسلم) باسی کردووه و خستوو یه تییه پوو ده فه رموویت:
 ((یا عبادی! أنکم لن تبلغوا نفعی قتنفعونی ولن تبلغوا ضرری فتضرونی)).
 یا عبادی! انا هی أعمالکم أحصیها لکم، ثم أوفیکم ایاها، فمن وجد خيراً فليحمد الله،
 ومن وجد غیر ذلك فلا یلمنّ إلا نفسه.^{۷۲}

واته: ((ئهی به نده کانم! له راستی دا ئیوه ناگه نه جی و شوینی تاکو که لک و
 قازانجیکم پی بگه یه نن و ناگه نه جی و شوینیکیش، که زه ره ر و زیانیکم پی
 بگه یه نن!))

ئهی به نده کانم! ئه وه ی که ئه نجامی ده دن کاروکرده وه ی خوْتانه، که بوْتانی
 ده ژمیرم و توْماری ده که م بوْتان و کاروکرده وه کانتان ده که مه هوْکاری موعامه له

کردن له گه لئاندا، هر که سی خیر و چاکه نه نجام بدات، سوپاس و ستایشی په روه ردگاری بکات و هر که سی به پیچه وانه وه کاری کرد و جوولایه وه، جگه له خوئی که سیکي تر نه خاته بهر سر زه نشت و لومه کردنه وه)).

__ نَمانجی خه لکی که لک و قازانجی تو نییه:

نَمانج و مه به سستی خه لکی له هاوکاری و یارمته تی دان و چاودیری کردنی تو به پله یی به که م خیر و چاکه و به رژه وهندی تو نییه، به لکو پیش نه وه، به دوا ی که لک و قازانج و به رژه وهندی نیسته و داهاتویی خو یانن! . به لام په روه ردگاری بی نیاز و ده هنده، نَمانجی کی جگه له که لک و قازانج گه یانندن به تو نَمانج و مه به سستی تری نییه، که لک و قازانجی کی پاک، که هیچ دودلی له به دست هینانی قازانج و به رژه وهندی و لابردن و دوورخستنه وهی زهره ر و زیان بو نه وه به دوا وه نییه. به لام نه و سوود و قازانجی که خه لکی ده یه وی به نیوه ی بگه یه نی، هندی جار به زهره ر و زیانی تو ته واو ده بیت. نه گه ر چی ته نیا منته خستنه سهر بی به سهر نیوه وه.

له م باره یه وه تی بفرکه و بیر بکه ره وه. ! چونکه پووتیکردن و سهرنجدان و ته گبیر کردن له م باره یه وه، له پاریزگاری کردن و دوور که وتنه وه له پووتیکردن به ره و درووستکراو و پشت به ستن پیی دوورت ده خاته وه و ده تپاریزی و وات لی ده کات که به پیچه وانه ی پینمونی شه ریه تی په روه ردگار چاوه پووانی به دست هینانی که لک و قازانج و دوورخستنه وهی زهره ر و زیانیان لی چاوه پی نه که ییت و وابه سته یان نه بیت و دلیان پی خوش نه که ییت، چونکه خه لکی پیش نه وهی به دوا ی خیر و چاکه و به رژه وهندی تو وه بن، به دوا ی قازانج و به رژه وهندی خو یانه وهن.

نه مه شتی که که له نیوان زو ربه ی خه لکی دا باوه له په یوه ندی و هه لس و که وتیاندا پوون و ناشکرایه. مندال له گه ل دایک و باوکی دا و ژن له گه ل هاوسه ره که ی دا و کریکار له گه ل خاوه ن کاره که ی دا و شه ریک له گه ل هاوکار و شه ریکه که یدا، هه مان نه م نَمانج و مه به سته یان هه یه و ده یگر نه بهر.

که سیّ خوشبخت و کامرانه که: ته نیا له پیناو په زامه ندى خداوه ندا (جلّ جلاله) چاودیری و هاوکاریان بکات و چاکه یان له گه لّ دا بکات و سه بارهت به نه وان ترسیان له په روهردگار هبې، له ترسی په روهردگاردا نه و نه که نه شه ریکی نه و هیوا و نومیدی ته نیا به خداوه ند هبې، له م هیوا و نومیده دا نه وانی له گه لّ خداوه ندا هاوته راز و هاوسان نه کات، نه وانی له بهر په زامه ندى و خاتری خوا خوش بوویت و له خوشه ویستیان له گه لّ په روهردگار دوره په ریزی بکات و دور بکه ویته وه.

به هه مان شیوه که دۆستان و خوشه ویستانی په روهردگار ده لّین: ﴿إِنَّمَا نَطْعُمُكُمْ لُوجِهَ اللَّهِ لَأ نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَّلَا شُكْرًا﴾ نینسان ۹.

واته: ((ده لّین: بیگومان نیمه نه م خوراکه تان هر له بهر خوا و بو به دست هینانی په زامه ندى نه و پی ده به خشین، نه پاداشتمان لیتان ده ویت و نه سوپاس)).

__ خه لکی که لک و قازانجی تو نازانجی:

هوکاری نویم نه ویه که: خه لکی ته نیا کاتی که لک و قازانجی و بهرزه و ندى تو ده زانجی، که و په روهردگار پینان ناشنا بکات و ته نیا کاتی نه و تواناییه یان هیه که خداوه ند تواناییان پی ببه خشی و ته نیا کاتی ده توان له نه ستویدا ده رین که په روهردگار ویست و نیراده یان تیدا دهسته بهر بکات و بینیته دی.

که واته ته وای کاروباره کان له کوتاییدا بو په روهردگاری ده گه پیته وه که: هه موو شتی له نه ویه دهستی پی کردووه و تیکرای خیر و چاکه کان له خزمهت نه و دایه و بو نه ویش ده گه پیته وه.

له نه جامدا وابهسته بوون و په یوهست بوون، ترس و پارانه وه و دلّه پاوکی و نومید، پروتیکردن، پشت بهستن و به ندایه تی کردن و په رستشی نه وان، هه مووی زهره و زیانه و که لک و قازانجیکی نییه و هر قازانجی و سوویدیکش که به دست بیت، دروست هه مان نه ویه که په روهردگار بریاری له سهر داوه و خستوویه تیبه خزمهت.

__ به رژه و هند خوازی خه لک :

هوکاری دهیم ئه وهیه که: خه لکی به دواى جی به جی کردنی نیاز و پیوستیه کانی خوایانه وهن له ریگه ی ئیوه وه!، ئه گه رچی به زهره ر و زیانی ئایین و دونیاشتان کو تایی پی بیت و به دواى که لک و قازانج و به رژه وهندی خوایانه وهن، ئه گه رچی زهره رو خراپه شی به دواوه بیت بو ئیوه .

به لام پهروه ردگاری مه زن خیر و چاکه و قازانجی ئیوه ی دهویت و به دواى ئه وه وهیه که وا زهره ر و زیان و شه پ و خراپه تان لی دوور بخاته وه، که واته چون ریگه ده دن که جگه له خوا هیوا و ئومیدتان به که سیکی تره بی و جگه له ئه وه له که سیکی تر بترسن.؟!

کورته ی ته وای ئه و شتانه ی که باس کران و خراپه پوو ناسینی ئه م حه قیقه ت و راستیه یه که: ((ئه گه ر ته وای خه لکی کو ببنه وه و هاوکاری و ئاریکاری به کتر بکه ن بو ئه وه ی زهره ر و زیانیکتان پی بگه یه نن، ناتوانن پیتان بگه یه نن جگه له وه ی که پهروه ردگار (جل جلاله) بریاری له سه ر داوه ناتوانن زهره ر و زیانیکتان پی بگه یه نن)).^{۷۳}

پهروه ردگاری مه زن ده فه رموویت:

﴿قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾

سوره تی ته وهیه: ۵۱

واته: ((ئه ی پیغه مبه ر "صلی الله علیه وسلم" توش بلی: هه رگیز له وه زیاترمان بو پیش نایه ت و تووشمان نایه ت جگه له وه ی که خوا بو ی نوسیووین (هه رچیش بو مان پیش دیت هه ر خیره بو مان)، ئه وه همیشه یارو یاوه ر و پشتیوانمانه، ده با ئیماندارن هه ر پشت به و خوایه بیه ستن)).

ته وھری ھه شتھم: به شی ګوتایی ٺه م په رتووکه:

نه تنیا مروڅ به لکو ته وای گیانله به ران به هوئی ویست و ټیراده وه ده ژین و هیچ به کی له وانه له (زانست و ویست و ټیراده) و کاری که له و ټیراده و ویسته وه سه رچاوه ده گری، بی به هره نین و هر یه کیکیان خاوه نی خواست و بو گه یشتن پی پی ریگه یه ک ده گرنه بهر.

هه ندی جار له هوکاریکی تایبته به خوئی و هه ندی جاریش له نامراز و هوکارگه لی له دهره وهی بوونی خوئی و له هه ندی بابته و بواریشدا له نامراز و هوکارگه لیکی دهروونی و دهره کی پیکه وه بو گه یشتن به نامانج و مه به سته که ی که لک و ه رده گری. به گشتی سروشتی ته وای گیانله به ره کان به تایبته تی مروڅ به جوړیکه که: داوای شتی ده کن و ده توانن پی بگن و له ټه ستوی دهریین و بو گه یشتن به نامانج و مه به سته خویان پشت به شتی ده به ستن.

ویست و نامانجیش دوو جوړه:

یه که م: ټه وانه ی که له خودی خویاندا (له ذاتی خویاندا) نامانج و مه به ستن.

دووه م: ټه وهی که به هوئی شتیکی تره وه وه ک نامانج و مه به ستیان لی دیت. نامراز و هوکارگه لی که بو هاوکاری و تاریکاری له پیناو گه یشتن به و نامانج و مه به سته به کاری دی و به واتایه کی تر یارمه تی و ده ست گروییان لی داوا ده کریت، ټه وانیش دوو جوړن:

یه که م: ټه وانه ی که له خودی خویاندا یارمه تی دهره وهاوکارن.

دووه م: ټه وانه ی که به شوینکه و ته وه و نامرازی ټه و دینه ټه ژمار.

که واته سه باره ت به مه چوار بابته تره ده کرین:

۱. شتی که له ذاتی خویدا نامانج و مه به سته.

۲. کارووباری که له په یوه ندی له که ل کارووبارهایه کی تر ده که ونه بهر

سه رنجدانه وه.

۳. شتانیک که له زاتی خویندا یارمەتی دەروهاوکاریکەرن.

۴. له په یوه ندى به نامراز و هوکار بوونه وه و به شیوه و جوړیکی تر ده که ونه بهر

سه رنجدانه وه.

مه به ست نه وه یه که وا گهر دلای نامانجیکی هه بی و پیی ناسووده بییت و

به درووستی خوشی بوویت و پیویستی به شتیکه که بو گیشتن پیی که لگی لی

وه برگرئ و داوای یارمەتی لی بکات.

یارمەتی دانیش داواکراوه و به کارهینراوه. په رستش و داوای یارمەتی کردن له

زوری که له بواره کاند (مه سه له کاند) پیویست و پیویستکراوی (لازم و ملزوم) به کترین.

هر شتی که دل له په یوه ندى له گهل ژیان و گوزهران و یارمەتی دان و که لک و

قازانجی خوئی و به سته ی بییت و دلای پی بدات، له به رامبه ری دا گوپرایه ل و ته سلیم

ده بییت، نه گهر چی له بهر زاتیشی خوشی نه وییت، له پوه وه خوشی ده وییت، به لام

هه ندى جار باروودوخ به سه ریدا زال ده بی و دهستی به سه ردا ده گریت و له بهری زات و

جه وه هر و که سایه تی (ماهییه تی) خوشی ده وییت و نه و نامانج و مه به سته ی که لیی

هه بووه فه راموشی ده کات.

هه ندى جار دل شتیکی خوش ده وییت و به نامانج و مه به سته ی خوئی له قه له می

ده دات و ده یژمیری، به لام داوای یارمەتی و هاوکاری لی ناکات و بو گیشتن پیی

پشت به شتیکی تره وه ده به سته ی. وه که که سی که وا که مال، پله و پایه یا خود ژنیکی

خوش بوویت و گیروده و عه ودالی بییت، نه گهر بزانی دلداره که ی (معشوق) توانای

فه راهم کردنی نامانج و مه به سته ی نه ویی هه یه، پشتی پی ده به سته ی و له م کاته دا و

به م شیوه یه (خوش ویستن و یارمەتی دانی) نه و له سه ر یه که نامانج و مه به ست کو

ده بیته وه. له نه جامدا مه سه له که چوار ته وه ره پیدا ده کات:

یه که م: خوشه ویست و دلدارئ که له بهر زات و نه فسی خوئی، هه م خوشه ویست و

هه میس یارمەتی ده ر ده بییت، نه مه به رزترین و گه وره ترین جوړه و هیه که س و هیه

شتی جگه له په روه ردگار (جلّ جلاله) بهم جوړه نښه و جگه له وده بی له په یوه ندى له گه لّ خوښوښتنى ئه ودا بڼه خوښه ويست و وهك ئامراز و هوکار يارمه تی و هاوکاریان ئی وه ریگریږی.

دووه م: شتی که به هوئی ذاتی شتیکی تره وه خوښه ويسته و داوای يارمه تیشیان ئی ده کری، وهك دلدارئ که توانای ئه وهی هه بی که وا ئامانجی خوښه ويسته که ی (عاشق) به جی بهینی.

سپیه م: خوښه ويست و که بو گه یشتن پپی، له که س و شتیك داوای يارمه تی بکریت.

چواره م: هاوکار و يارمه تی ده ری که داوای يارمه تی ئی کراوه، له بهر خاتری خوئی نښه که ببیته خوښه ويست.

کاتی که ئه م کارووبارانه بناسرین، ئاشکرا ده بیټ که، کامه له م چوار جوړه شایان و شایسته ی (به نډایه تی و داوای يارمه تی کردنیان) هه یه و خوښ ويستن و داوای يارمه تی کردن له غهیری ئه و نه گه ر هوکاری نه بی بو خوښ ويستن و يارمه تی دانی ئه و ده بیته مایه ی زهره ر و زیان و شهړ و خراپه ی مروؤ و زهره ر و زیانی له که لک و قازانجی زیاتره.

پټویسته له کزتايدا بلیم: "هه رچی که موکوپری و ناته واوی و خه وش و نیازمه ندى هه یه، له په روه ردگاری گه وره و زانا و کاربه جی و بی نیاز و به ده سه لاته وه دووره و ته واوی و کاملی و بی خه وش و غه شی و بی که موکوپری ته نیا بو ئه وه و بهس".

وه رگیږ

۲۰۱۰/۷/۲۴ زایینی (خورمال)

۱۲/شعبان/۱۴۳۱ کویچی

ناوهرۆك

بابەت	لاپەرە
پېشەکی	۵
پېشەکی وەرگېرانە فارسیه که	۸
ژياننامەى نىمام نىبن قەيىمى جەوزى	۱۲
سەبارەت بەم پەرتووکە (۱)	۱۵
سەبارەت بەم پەرتووکە (۲)	۱۷
پېشەکی نووسەر	۲۰
بەشى يەكەم: سەلامەتى و نەخوئشى دل	۲۹
سەلامەتى و نەخوئشى دل	۳۰
پلە و پایەى دل:	۳۰
یەكەم: دئیکى تەندروست (صحیح):	۳۲
دووهم: دئیکى مردوو (میت):	۳۶
سییەم: دئیکى نەخوئش (نەخوئش):	۳۷
شەیتان دوورە لە دئى تەندروستەوه:	۴۰
بەشى دووهم: نیشانەکانى سەلامەتى و نەخوئشى دل	۴۲
تەومرى يەكەم: نیشانەکانى سەلامەتى و نەخوئشى دل	۴۳
پیناسەى نەخوئشى دل:	۴۳
هەست کردن بە نەخوئشى دل:	۴۵
سەختى خوراکرى لەسەر دەرمان (دەوا):	۴۵
نیشانەکانى نەخوئشى دل:	۴۶
نیشانەکانى سەلامەتى دل:	۴۷

- ۵۲ به کورتی:
- ۵۵ ته وهری دووهم: له نیوبه ره کانی دل و هوکاره کانی نه خوشکه وتنی:
- ۵۷ (له ناوبه ری یه کهم: زیاده روویی له تیکه لاوی کردن له گه ل خه لکی دا):
- ۶۶ له ناوبه ری دووهم: ناره زووه دوور و دریزه کان:
- ۶۸ له ناوبه ری سییه م: خوشه ویستی بو غه یری په روه ردگار:
- ۷۱ له ناوبه ری چواره م: زیاده ره وی و ده ست بلاوی له خواردن و خوراکدا:
- ۷۳ له ناوبه ری پینجه م: زیاده ره وی له خه وتندا:
- ۷۴ له ناوبه ری شه شه م: ته ماشا کردنه نا پیویسته کان:
- ۷۵ له ناوبه ری هه وته م: زور قسه کردن:
- ۷۷ به شی سییه م: راستی و حه قیقه تی نه خوشی دل
- ۷۸ ته وهری یه کهم: راستی و حه قیقه تی نه خوشی دل:
- ۷۹ جیاوازی هه نویست نواندن دل:
- ۸۱ قورن ان چاره سه ر و دهوا و ده رمانی دله کانه:
- ۸۳ ته وهری دووهم: نامراز و هوکاری نه خوشییه کانی دل و جهسته
- ۸۳ نه خوشییه کانی جهسته و ریگه چاره کانیان:
- ۸۵ دل وهکو جهسته وایه له نه خوشی و دژه نه خوشیدا
- ۸۷ کورته یه کهم له باروودوخی دل:
- به شی چواره م: ریگه کانی بهرگری کردن، له زال بوونی نه فس**
- ۸۹ به سه ر دندا
- ۹۰ ته وهری یه کهم: سه رچاوه ی نه خوشییه کانی دل
- ۹۰ په نابردن بو په روه ردگار له خراپه و شه ری نه فس:
- ۹۲ په رده له نیوان دل و به دیهینه ردایه:

- ۹۳ نیشانه‌ی نه‌فس یا خود، نه‌فسه‌کان؟ :
- ۹۵ ته‌وه‌ری دوووم: نیشانه و خه‌سله‌تی نه‌فسه‌کان
- ۹۵ نه‌فسی موتمه‌ئینه: :
- ۹۶ نه‌فسی نه‌مه‌اره: :
- ۹۸ نه‌فسی له‌ووامه: :
- ۹۹ گورانکاریه‌کانی نه‌فس: :
- ۱۰۰ ته‌وه‌ری سییه‌م: چاره‌سه‌ری نه‌خوشی دل، له‌ریگه‌ی لیپرسینه‌وه‌ی نه‌فسه‌وه
- ۱۰۰ چاره‌سه‌ری نه‌خوشی دل: :
- ۱۰۱ قسه‌ی پیشینان له‌باره‌ی موحاسه‌به‌کردنی نه‌فسه‌وه: :
- ۱۰۵ نمونه‌یه‌ک بو‌چوئیه‌تی موحاسه‌به‌کردنی نه‌فس: :
- ۱۰۸ نه‌وه‌ی که کاری موحاسه‌به‌کردنی نه‌فس ناسان ده‌کات: :
- ۱۰۹ ته‌وه‌ری چواره‌م: لیپرسینه‌وه‌ی نه‌فس
- ۱۰۹ موحاسه‌به‌کردنی نه‌فس پیش کرده‌وه و ده‌ست به‌کاربوون: :
- ۱۱۲ موحاسه‌به‌کردنی نه‌فس دوای کرده‌وه و ده‌ست به‌کاربوون: :
- ۱۱۳ زهره‌ر و زیانه‌کانی دوورکه‌وتنه‌وه له‌ موحاسه‌به‌کردنی نه‌فس: :
- ۱۱۴ موحاسه‌به‌کردنی نه‌فس سه‌باره‌ت به‌یه‌ک هه‌ئویستی و شوینکه‌وتن: :
- ۱۱۸ پیویستی موحاسه‌به‌کردنی نه‌فس: :
- ۱۲۰ ته‌وه‌ری پینجه‌م: که‌ئک و قازا نجه‌کانی موحاسه‌به‌کردنی نه‌فس: :
- ۱۲۰ ۱. ناگایی و ناگاداری له‌که‌م و کوری و خه‌وشه‌کانی نه‌فس: :
- ۱۲۳ ۲. لومه و سه‌رزه‌نشت کردنی نه‌فس: :
- ۱۲۵ ۳. ناسینی په‌روم‌ردگار: :
- ۱۲۷ موحاسه‌به‌ و لیپرسینه‌وه‌ی نه‌فس: :

بهشی پینجه م: پاراستنی دل له بهران بهر زالبوون و دهسه لاتی

- شہیتاندا ۱۳۱
- تہوہری یہ کہم: چارہ سہری نہ خوشی زالبوونی شہیتان بہ سہر دلدا ۱۳۲
- بازنہی زال بوونی شہیتان بہ سہر مرو قدا: ۱۳۲
- مہ ترسی شہیتان له مہ ترسی نہ نفس ترسناکترہ: ۱۳۵
- پہنا بردن بو پەروردگار له کاتی خویندنی قورئاندا: ۱۳۸
- پہناگرتن له شہیتانہ کانی جین و ئینس: ۱۴۴
- پہیوہندی نیوان خورگری و پہناگرتن: ۱۴۷
- شہیتان دہسه لاتی بہ سہر نہ ہلی ئیماندا نییہ، یانی چی؟ ۱۴۸
- تہوہری دووہم: نامرازہ کانی رووبہ روو بوونہوہ له گہل شہیتاندا: ۱۵۸
- بہ کورتی: ۱۶۶
- بهشی شہ شہم: کاریگری نازاوه و تاوانہ کان بہ سہر دلہوہ** ۱۶۷
- تہوہری یہ کہم: رووتیکردنی بہ لا و تاوانہ کان بو سہر دل: ۱۶۸
- تہوہری دووہم: نیشانہ و ناسہ وارہ کانی تاوان بہ سہر دلہوہ: ۱۷۳
- _____ ہست نہ کردن بہ گہورہیی و شکومہندی پەروردگار: ۱۷۳
- _____ پھیدا بوون و بہ دیار کہوتنی سام و ترس له دلدا: ۱۷۶
- _____ لہ دست دانی سہ لامہتی و تہندروستی دل: ۱۷۸
- _____ لہ دستدانی بینین و بینایی دل: ۱۸۲
- تہوہری سییہم: پەردهی نیوان دل و خوی گہورہ: ۱۸۴
- بهشی حہوتہم: دلی زیندوو و پایہ دار** ۱۸۷
- تہوہری یہ کہم: ژیانی دل، بناغہ و بنہمای تہوای خیر و بہرژمہندییہ کان ۱۸۸
- _____ ژیان و رووناکی دل، سہرچاوهی خوشبہختی: ۱۸۸

- ۱۹۲ نمونہ یہ کہ لہ ناو و ناگر:
- ۱۹۴ درووستکردن و چاکسازی کردنی دل مہر جدارہ بہ دوو بنہ ماکہ؟
- ۱۹۹ تہومری دووم: ژيانی دل لہ پال تیگہ یشتن و فیربوونی حہق دا
- ۱۹۹ دوو ہیژی زانست و ویست (العلم و الارادة):
- ۲۰۱ ناسین و پہیرہوی کردن لہ حہق و راستی:
- ۲۰۷ **بہشی ہہشتہم: دەوا و دەرمانی نہ خوشیہکانی دل**
- ۲۰۸ تہومری یہ کہم: دیاریکردنی دەرمانہکانی نہ خوشیہکانی دل
- ۲۰۸ نہ خوشیہکانی دل دوو جوړن:
- ۲۱۴ تہومری دووم: قورنن ہہ لگری دەرمان و چارہسہرگہ لیکی دہروونیہ
- ۲۱۴ قورنن و چارہسہرکردنی نہ خوشیہ دوودنی و گومانایہکان:
- ۲۱۵ قورنن چارہسہرکردنی راستہ قینہ:
- روو لینان و سہخت و دژوارکردنی کارووبارہکان، لہ لایہن قسہکہرو
 ۲۱۶ زاناکانہوہ:
- ۲۱۹ قورنن چارہسہری نہ خوشی ہہواونارہزووہکانہ:
- ۲۲۳ **بہشی نویہم: خاوین کردنہوہی دل لہ ناپاکیہکان**
- ۲۲۴ تہومری یہ کہم: پاکی دل و جہستہ:
- ۲۲۴ **نایہتی: ﴿وَتِيَابَكَ فَطَهَّرَ﴾**
- ۲۲۵ مہبہست لہ وشہی "ٹیاب":
- ۲۲۶ واتای دیارو ناشکرای نایہتہکہ:
- ۲۲۶ بوچوونیکی تر:
- ۲۲۷ بوچوونی نیہمہ (نبین قہییمی جہوزی):
- ۲۲۷ روئی پوشاک و خواردن لہ چیبہتی و جہوہہری دلدا:

- ۲۲۸ تہوہری دووہم: کاریگہری گویگرتنی نارہوا بہ سہر دلہوہ: ۲۲۸
- _____ گویگرتن لہ شتی نارہوا، دہبیتہ ہوی لاوازکردنی حہق و راستی: ۲۲۸
- _____ ریگہ نادن خراپہ کاران بچنہ بہ ہشتہوہ! : ۲۳۱
- _____ دوو جوڑ پاکی: ۲۳۲
- _____ واتای نزای ((اللهم طهرنی ...))! ۲۳۳
- _____ تہوہری سیبہم: روئی خراپی گوناح و تاوان، بہ سہر دلہوہ ۲۴۰
- _____ پیسی و ناپاکی ہاوہل بریاردان، زیناو نیربازی: ۲۴۰
- _____ ہاوہل بو خوا دانان دوو جوڑہ خراپہ و پیسی ہہیہ: ۲۴۱
- _____ کاریگہری پیسی و خراپہ بہ سہر دل و روچہوہ: ۲۴۲
- _____ نیشانہ و شونہ ماکانی ہاوہل بریاردان (شرك): ۲۴۳
- _____ تازہگہری ہاوشانی ہاوہل بریاردانہ بو خودا (البدعة قرینة الشرك): ۲۵۱
- _____ جیاوازی لہ نیوان پیسی و ناپاکی گوناح و پیسی و ناپاکی شرکدا: ۲۵۳
- _____ زینا و نیربازی، پیستیرین و خراپترین تاوانن: ۲۵۵
- _____ پہ یوہندی نیوان خوش ویستن و شرك: ۲۵۶
- _____ روئی زینا لہ دوورخستہوہی دل لہ پہروہردگار: ۲۵۸
- _____ بہشی دہیہم: گہ شہ سہندن و پاک کردنہوہی دل ۲۶۱
- _____ تہوہری یہ کہم: گہ شہ سہندن و خاوینکردنہوہی دل ۲۶۲
- _____ واتای خاوین کردنہوہ "تزکیة": ۲۶۲
- _____ خاوینکردنہوہ دوا ی پاکیبہتی: ۲۶۲
- _____ سوودہکانی چاو داخستن بہ رامبہر کاری حہرام و نارہوا: ۲۶۳
- _____ پہستی و زہبوونی سہرپیچی کردن و سہرہرازی پہیرہوی کردن: ۲۶۷
- _____ پیش مہرجی خاوین کردنہوہی دل: ۲۶۹

- ۲۷۱ جیاوازی نیوان خاوین کردنه‌وهی نه‌فس و خو به خاوین زانین:
- ۲۷۳ واتای نایه‌تی ﴿قَدْ أفلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾:
- ۲۷۹ به‌شی یازده‌یه‌م: هوکاره‌کانی خوشبه‌ختی دل
- ۲۸۰ ته‌وه‌ری یه‌که‌م: خوشبه‌ختی راسته‌قینه‌گامه‌یه؟
- ۲۸۰ ده‌ستکه‌وتی گشتی له قازانج و زهرمر:
- ۲۸۱ په‌یوه‌ندی نه‌م کاروویارانه به په‌رومرد‌گاره‌وه:
- ۲۸۳ ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ سه‌رچاوه‌ی خوشبه‌ختییه:
- ۲۸۴ نایه‌ته‌کانی یه‌کخوا په‌رستی (توحید):
- ۲۸۶ ته‌وه‌ری دووهم: خوش ویستنی دنیا و بینینی دواروژ:
- ۲۹۰ نایا یه‌کخوا په‌رستی په‌وو‌بییه‌ت به‌سه؟
- ۲۹۳ ته‌وه‌ری سییه‌م: نیاز و پیوستی مروقه‌به په‌رستشی په‌رومرد‌گار:
- ۲۹۴ په‌رستش کاریکی قورس نییه:
- ۲۹۵ په‌رستن هوکاری سه‌لامه‌تی، گه‌وره‌یی و خوشبه‌ختی:
- ۲۹۶ وه‌لامدانه‌وه‌ی پرسپاری:
- ۲۹۷ ته‌وه‌ری چواره‌م: خوشی بینینی په‌رومرد‌گار له دواروژدا:
- ۲۹۷ گه‌وره‌ترین خوشی و به‌خشش
- ۳۰۰ خوشی بینین، شونه‌ما و شونه‌هاتی ناسین:
- ۳۰۱ ته‌وه‌ری پینجه‌م: روزی و سه‌رکه‌وتن و ویستی په‌رومرد‌گار:
- ۳۰۵ ته‌وه‌ری شه‌شه‌م: زیانه‌کانی وابه‌سته بوون به‌غیری خواوه:
- ۳۰۶ زهرمر و زیانه‌کانی دنیا ویستی (وابه‌سته‌بوون به‌دولیاوه):
- ۳۱۱ ره‌نج و نازاری هاوده‌می له گه‌ل غیری په‌رومرد‌گارداد:
- ۳۱۶ بچووی و هیج و پوچی وابه‌سته بوون به‌درووستکراوه‌کانه‌وه:

- ۳۱۹ تەۋەرى جەۋتەم: دەسكەۋتى درووستكەر و درووستكراۋ:
- ۳۲۳ _ ناما نىجى خە ئكى كە ئك و قازا نىجى تۈ نىيە:
- ۳۲۴ _ خە ئكى كە ئك و قازا نىجى تۈ نازانن:
- ۳۲۵ _ بەرژمەۋەند خۋازى خە ئك:
- ۳۲۶ تەۋەرى ھە شتەم: بەشى كۈتايى نەم پەرتووكە:
- ۳۲۹ ناۋەرۈك